

FUGLEÅRET 2009

Ansv. redaktion: Jørgen Staarup Christensen og Peter Lange

Årgang 4

Splitterne, Hjørnø 2009. Tegning: Jens Gregersen

Dansk Ornitologisk Forening

FUGLEÅRET 2009, Årgang 4

ISSN 1903-3109

Redaktion

Ansvarshavende redaktion: Jørgen Staarup Christensen (jsc@plougsvej.dk)
Peter Lange (peterlan@post6.tele.dk)

Afsnit

Punktælling: Henning Heldbjerg og Anne Eskildsen

Årsrapporten: Peter Lange og Jørgen Staarup Christensen

SU-rapporten: Andreas Bruun Kristensen, Alex Sand Frich, Troels Eske Ortvad, Michael Schwalbe

Nye arter for Danmark: Tim Hesselballe Hansen, Rune Sø Neergaard

DATSY-rapporten: Timme Nyegaard og Mikkel Holck

Fuglestationer: Hans Lind, Thomas Rasmussen, Arne Volf, Morten Rasmussen, Anders P. Tøttrup, Jørgen Bech, Lasse Braae, Jørgen Hulbæk Christiansen, Knud Erik Strange, Jacob Sterup, Jens Gregersen, Knud Pedersen, Bent Jacobsen, Ole Amstrup, Mogens Bak, Ole Thorup, Karsten Laursen

Fugleværnsfonden: Helle Hjorth

Projekter, Grupper og Udvalg: Thomas Vikstrøm, Timme Nyegaard, Vichy Knudsen, Lennart Pedersen, Tscherning Clausen, Leif Novrup, Lars Maltha Rasmussen, Michael Bødker Clausen, Michael Mosebo Jensen, Klaus Dichmann, Johannes Bang, Peter Lange, Henning Heldbjerg

Fugleovervågning: Preben Clausen, Stefan Pihl, Thomas Eske Holm, Rasmus Due Nielsen, Thomas Bregnballe, Jörn Eskildsen, Jørgen Peter Kjeldsen, Henrik Haaning Nielsen

Fugleforskning: Jesper J. Madsen, Jan Bolding, Kjeld T. Pedersen, Gert Christensen, Mikkel Lausten, Rune S. Tjørnløv, Kasper Thorup, Henning Ettrup

Illustrationer

Fotografer: Albert Steen-Hansen, Allan Kjær Villesen, Allan Gudio Nielsen, Axel Mortensen, Benny Kristensen, Bo L. Christiansen, Bo Tureby, Carsten Gadgaard, Carsten Gørges Laursen, Christian Andersen Jensen, Clausjannic Labuz, Erhardt Ecklon, Eva Foss Henriksen, Finn Carlsen, Finn Laugo Sørensen, Gert Jeppesen, Hans Lind, Hans Skov, Helge Sørensen, Helle Hjorth, Henning Ettrup, Henrik Haaning Nielsen, Ib Jensen, Jan Skriver, Jens Kristian Kjærgaard, Jesper Johannes Madsen, Jens Kirkeby, John G. Dinesen, John Kyed, John Larsen, Johnny Madsen, Jørgen Kabel, Kent Olsen, Klaus Bjerre, Klaus Dichmann, Klaus Malling Olsen, Knud Pedersen, Lars Gabrielsen, Lars Maltha Rasmussen, Lars Munk, Lars Jensen, Louis A. Hansen, Martin Søgaard Nielsen, Michael Bødker Clausen, Mikkel Høgh Post, Mogens Hansen, Ole Amstrup, Ole Krogh, Per Poulsen, Per Schiermacher-Hansen, Peter Nielsen, Rune Skjold Tjørnløv, Rune Sø Nergaard, Steen E. Jensen, Sune Riis Sørensen, Susanne Jepsen, Søren Kristoffesen, Thomas Kehlet, Tim Hesselballe Hansen, Tonny Ravn Kristiansen, Ulrik Bruun

Tegninger: Jens Gregersen

Korrektur: Kent Olsen, Palle A.F. Rasmussen (Årsrapporten), forfattere og redaktionen

Layout og trykning: Bettina Thorup, Sats & Tegn • Skive Offset

Oplag: 1.000 stk.

Fugleåret 2009

Indholdsfortegnelse

<i>Indledning</i>	5
<i>Faunistiske rapporter</i>	
<i>Punkttælling 2009</i>	7-30
<i>Årsrapporten 2009</i>	31-129
<i>Sjældne Fugle i Danmark og Grønland i 2009</i>	131-151
<i>Nye arter for Danmark i 2009</i>	152-155
<i>Catetaker: Truede og sjældne ynglefugle (DATSY) 2009</i>	157-187
<i>Fuglestationer</i>	
<i>Indledning</i>	189
<i>Gedser Fuglestation</i>	190-192
<i>Gilbjerg Fuglestation</i>	193
<i>Rørvig Fuglestation</i>	194-195
<i>Keldsnor Fuglestation</i>	196-197
<i>Vorsø Feltstation</i>	198-201
<i>Blåvand Fuglestation</i>	202-205
<i>Skagen Fuglestation</i>	206-209
<i>Tippernes Feltbiologiske Station</i>	210-215
<i>Fugleværnsfondens reservater – status 2009</i>	217-224
<i>Projekter, Grupper & Udvalg</i>	
<i>Caretakerprojektet</i>	225-228
<i>Projekt Ørn</i>	229-241
<i>Projekt Hedehøg</i>	242-247
<i>Feltornitologisk Udvalg</i>	248
<i>Rovfuglegruppen</i>	249-250
<i>Uglegruppen</i>	251-252
<i>DOFbasen – status 2009</i>	253-254
<i>Fugleovervågning i statsligt regi (Danmarks Miljøundersøgelser)</i>	
<i>NOVANA 2009</i>	255-259
<i>Rastende vandfugle i reservaterne 2009</i>	260-265
<i>Overvågning af udvalgte ynglefugle i Vejlerne</i>	266-271
<i>Danmarks ynglebestand af Skarv i 2009</i>	272-274
<i>Fugleforskning</i>	
<i>Ringmærkningsåret 2009 (ZM Ringmærkning)</i>	276-286
<i>CES-ringmærkning i 2009 (Dansk Ringmærkerforening)</i>	287-289

Tejst, Hirsholmene, 25. juni 2009. Foto: Søren Skriver.

Tejst, Hirsholmene, 25. juni 2009. Foto: Søren Skriver.

Indledning

Fugleåret 2009

Redaktionelt følger Fugleåret (2009) samme disposition som sidste år. Fugleåret giver igen i år et samlet overblik over almindelige, fåtallige og sjældne yngle- og trækfugles forekomst i Danmark i 2009. Desuden fortælles om årets observationer og aktiviteter på fuglestationer, fugleværnsfondens reservater, fra feltornitologiske projekter, grupper og udvalg i DOF, og ikke mindst findes årsaktuelle bidrag fra forskellige overvågnings- og forskningsaktiviteter i statsligt regi.

Det mest omfattende stofområde er og bliver de faunistiske rapporter, som er selve kernen i Fugleåret. Hvor Årsrapporterne fra Rapportgruppen, Sjældenhedsudvalget og Caretaker-projektets overvågning af truede og sjældne ynglefugle (tidligere DATSY) giver en præcis status fra det aktuelle år, overvåger Punkt-tællingsprojektet langtidstrend i forekomst af almindelige arter. Hvert år præsenteres disse trends, men at præsentere specifikke optællinger fra det specifikke år giver ingen mening. Det store materiale giver omvendt en enestående mulighed for at sammenstille årsags-sammenhæng mellem forskellige almindelige arters forekomst og en række andre faktorer. Sidste år blev sammenhæng i mellem mængden i forskellige fødekilder (oldenfald, frøsætning mv.) og vintertemperatur og forekomst i forskellige almindelige og invasive arters forekomst præsenteret. Dette år præsenteres oversigt over forskellige arters hyppighed i forskellige naturtyper (habitater), herunder hvilke arter der er specialister i de enkelte danske naturtyper, og hvilke der er generalister.

Antallet af bidrag er lidt lavere end sidste år, da Christiansø Feltstation, Havfuglegruppen, Ungdomsudvalget, DKU og Center for Makro-økologi har valgt at stå over i år, imens Storkegruppen (Hvid Stork) i stedet for separat indlæg deltager via indlæg i Årsrapporten og Caretaker-projektets overvågning af sjældne og truede ynglefugle (tidligere DATSY). Den redaktionelle opbakning til Fugleåret er stadig på et meget højt niveau med i alt 56 redaktører, og medtælles medforfattere til Årsrapporten, Projekt Sjældne og Truede ynglefugle og Projekt Ørn m.v. har i alt 116 personer bidraget med tekst til dette års udgave af Fugleåret. Alle takkes varmt for deres bidrag.

Mere end 50 fotografer har igen i år vederslagfrit stillet årsaktuelle fotos til rådighed for Fugleåret. Dette bidrag er helt uundværligt for den læseoplevelse, som Fugleåret gerne skulle vedblive at være. Vi takker alle fotografer varmt og håber at det gode samarbejde kan

fortsætte i årene fremover. Også Jens Gregersen takkes varmt for en engageret indsats i forbindelse med medtegninger til Fugleåret.

Som omtalt i sidste års udgave af Fugleåret, har DOF nedsat en medietaskforce, som pt. vurderer DOFs samlede mediestrategi i forhold til medlemmerne, herunder også Fugleårets fremtidige placering i tidsskriftskredsen til kernemedlemmer. Konklusionen fra dette arbejde foreligger ikke endnu, hvorfor Fugleåret fortsætter i samme udgivelsesmodel som tidligere år, dog med en lille ændring i forhold til oplagsstørrelse. Tidligere blev oplag fastlagt ud fra antallet af forudbestillinger hos Naturbutikken inden en forudbestemt dato. I år har vi for første gang sammen med DOF og Naturbutikken besluttet et fast oplag (1.000 eksemplarer) på publikationen. Det bliver selvfølgelig spændende at følge om dette er det rigtige oplagsniveau for publikationen.

Fugle i året 2009

Fuglemæssigt var 2009 et år på det jævne, og generelt blev både forårs- og efterårstrækket en forholdsvis stille affære, hvilket også betød et væsentligt lavere antal ringmærkede fugle på landets Fuglestationer. For en række træk- og vintergæster var forekomsten i 2009 på et niveau langt over middel, og en af de mest bemærkelsesværdige begivenheder, var konstatering af et hidtil uset stort antal rastende Storlommer i farvandede omkring Anholt. På ynglefuglefronten var det glædeligt at fremgangen for Havørn, Rød Glente og Slørugle fortsatte til nye rekordhøjder, og at Rovternen ynglede for andet år i træk på Saltholm. Også Mosehornuglen havde det bedste yngleår siden 1979. På sjældenhedsfronten blev 2009 et beskedent år, dog blev det til to nye arter for Danmark (Gråvinget Måge og Amerikansk Fløjlsand), som begge er meget sjældne i Vestpalearktis og ikke mindst rekord-forekomst af Topskarv.

Uanset positive og negative rekorder fra 2009 byder Fugleåret på en lang række spændende indlæg om danske fugle i året 2009, så der er blot tilbage at ønske god læselyst med dette års udgave af Fugleåret.

Oktober 2010

Jørgen Staarup Christensen & Peter Lange

Blishøne, Egå Engsø, 23. april 2009. Foto: Susanne Jepsen

Blishøns, Bandholm, Lolland, 11. februar 2009. Foto: Mogens Hansen.

Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark

Punkttællingsprojektet 2009

Af Henning Heldbjerg og Anne Eskildsen

Indledning

Teksten om Punkttællingsprojektet i Fugleåret 2009 udgør de væsentligste passager fra projektets 2010-rapport: *Heldbjerg, H. & A. Eskildsen (2010): Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2009. Årsrapport fra Punkttællingsprojektet. Dansk Ornitologisk Forening.* Rapporten og alt andet relevant fra Punkttællingsprojektet kan findes på www.dof.dk/punkt.

Rapporten beskriver bestandsudviklingen for de almindelige danske ynglefugle og vinterfugle i form af indeks baseret på punkttællingsdata fra en 34-årig periode, for vinterfuglene dækkende 1975/76-2008/09 og for ynglefuglene 1976-2009. Rapporten beskriver bestandsudviklingen for 104 arter af ynglefugle og 77 arter af vinterfugle.

I denne rapport præsenteres resultaterne af en undersøgelse af, hvilken eller hvilke naturtyper de danske ynglefugle har deres største forekomst i. Arternes "relative habitatudnyttelse" er et mål for de enkelte arters foretrukne naturtype i yngletiden, og i hvor høj grad de er specialiseret til den foretrukne naturtype.

2010 er af FN udpeget som "Biodiversitetsår" (www.cbd.int/2010), og for at kunne beskrive udviklingen for fuglene i de danske naturtyper, er det nødvendigt at have et detaljeret kendskab til arterne i de forskellige naturtyper. Kendskab til både arternes bestandsudvikling og deres "relative habitatudnyttelse" er grundlaget for en vurdering af udviklingen af biodiversiteten i de enkelte naturtyper.

Gul Vipstjert, Tryggevælde Ådal, 13. maj 2009. Foto: Bo Tureby.

Desuden præsenteres opdaterede overordnede naturtypespecifikke indikatorer udarbejdet på baggrund af bestandsindeks. Indikatorerne kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype.

Punkttællingsprojektet er den eneste langtidsundersøgelse af sin art i Danmark, og for langt hovedparten af de almindelige fuglearter tilvejebringer det den eneste viden, vi har om bestandsudviklingen. Resultaterne indgår tillige i et europæisk samarbejde om at overvåge fuglelivet og giver derved indsigt i fuglearternes bestandsudvikling og levestedernes tilstand.

Overvågning af de almindelige danske fugle indgår i en samarbejdsaftale mellem DOF og Miljøministeriet (gældende til og med 2014).

Punkttællingerne indgår i DOF's fugleovervågningsstrategi, der søger at sikre en systematisk og bredt dækkende dataindsamling med fokus på de tre grundelementer: arter, lokaliteter og levesteder, og udgør et vigtigt redskab i Danmarks naturovervågning og naturbeskyttelse.

Fugleovervågningen udføres af frivillige deltagere blandt DOF's medlemmer, der således sikrer gennemførelse af overvågningen af Danmarks fugle for relativt begrænsede midler. En stor tak skal derfor lyde til alle deltagere gennem årene. Fugleovervågningen kan kun

gennemføres takket være denne store frivillige indsats fra disse mange deltagere.

Rapporten rummer oplysninger om alle optalte ruters geografiske fordeling for henholdsvis vintertællingerne 2008/09 og ynglefugletællingerne i 2009.

Metoder

Dataindsamling

Punkttællingsmetoden anvendes i både vinter- og ynglesæsonen. Hver optæller fordeler 10-20 punkter på en selvvalgt rute i landskabet og markerer dem på et kort, så de kan genfindes de følgende år. På hvert punkt registreres alle sete og hørte fugle inden for en periode af 5 minutter uanset registreringsafstanden. Optællingen foretages i godt vejr mellem 20. december og 20. januar (vintertællinger) og mellem 1. maj og 15. juni (ynglefugletællinger), helst i de tidlige morgentimer, hvor fuglene er mest aktive og lettest at opdage.

På hvert punkt beskriver optælleren naturtypeforholdene ved punktet i fjerdedele ved hjælp af en firecifret talkode; et punkt placeret i en ensartet naturtype vil således blive beskrevet med fire ens cifre, mens et punkt midt imellem forskellige naturtyper vil blive beskrevet med 2-4 forskellige cifre. Dette muliggør analyser af registreringerne af fuglene i specifikke natur-

Gråsisken, 2K+ han, Skagen Havn, 2. januar 2009. Foto: Knud Pedersen.

Ederfugl, Hammeren, Bornholm, 13. oktober 2009. Foto: Steen E. Jensen
Ederfuglen topper listen over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Klit og Strand".

typer. De ni definerede koder er 1 nåleskov, 2 løvskov, 3 agerland, 4 mose/kær, 5 hede, 6 klit/strand, 7 bymæssig bebyggelse, 8 sø og 9 eng.

Optællerne afrapporterer antallet af fugle, de har registreret på deres rutes punkter, og beskriver tillige vejrforholdene under tællingen. Dette kan ske ved anvendelse af DOFbasens punkttællingsmodul (www.dofbasen.dk) eller ved indsendelse af skema.

Indeks

De bestandsindeks, der er anvendt i denne rapport, er de såkaldte TRIM-indeks (TRends and Indices for Monitoring data), der er udviklet af Statistics Netherlands (Pannekoek & van Strien 2001) til lange tidsseriestudier.

TRIM kan tage højde for to almindelige problemer i monitoringsdata, nemlig at fuglene ikke er ensartet fordelt i landskabet, og at data ikke er uafhængige af data fra det foregående år, men at der tværtimod ofte vil være stor korrelation mellem en bestandsstørrelse i to på hinanden følgende år (Pannekoek & van Strien 2001 – en manual, som også kan konsulteres for andre oplysninger).

Indeks er udarbejdet for alle arter registreret på mindst 30 aktive ruter. Indeks sættes til 100 det første år, hvor dette krav opfyldes, og fremtidige ændringer beregnes i forhold til basisåret. Inden beregning af indeks er alle observationer over 99 ændret til 99, da det som følge af en databasebegrænsning i en tidligere anvendt database kun var muligt at anvende to cifre

for antallet af individer på et givet punkt. Dette er et nødvendigt tiltag for at undgå at vise en fejlagtig stigning i tendensen, og det spiller ingen større rolle i forhold til beregningen af bestandsudvikling for de enkelte arter.

Alle værdier, fra første til sidste år i perioden, genberegnes efter hver ny sæson. Ved en eventuel ændring i gamle data vil der i princippet kunne ske mindre ændringer i selv de gamle indeks.

Indekset er en relativ størrelse, og et indeks på 200 betyder således en fordobling af bestanden i forhold til basisåret, og et indeks på 50 en halvering, uanset bestandens absolutte størrelse. For en nogenlunde stabil bestand kan indeks variere omkring et niveau enten højere eller lavere end 100, afhængigt af om udgangsåret tilfældigvis var godt eller dårligt for arten.

TRIM beregner en usikkerhed i form af en standardfejl og et 95 % konfidensinterval for hvert indeks. Konfidensintervallet er vist i alle figurer, og angiver det interval, inden for hvilket den sande parameterværdi med 95 % sikkerhed vil ligge.

For hver art beregner TRIM desuden tendensen i form af den gennemsnitlige relative bestandsændring per år med angivelse af signifikansniveau. Denne beregning viser den gennemsnitlige udvikling set over hele perioden, hvilket er anvendeligt for at kunne sammenligne arter eller forskellige bestande af samme art. Det er dog kun sjældent, at en fugleart har en lineær bestandsudvikling over mere end tre årtier. Ofte vil det ses, at arten har gennemgået en udvikling med skif-

tende tendenser over tid. Da det selvfølgelig er særligt interessant at kende arternes seneste udvikling, er tendenserne beregnet for de seneste 10 år. Tendenserne er præsenteret i en samlet oversigt over udviklingen for alle fuglearter (appendiks 1).

Arternes foretrukne naturtyper

I denne rapport præsenteres resultaterne af et studie af de forskellige ynglefugles foretrukne habitat. Dette omtales som arternes "relative habitatudnyttelse" (RHU) og er et udtryk for en arts forekomst i en naturtype i forhold til dens gennemsnitlige forekomst i de øvrige danske naturtyper.

Til brug for dette anvendes naturtype-informationerne på hvert enkelt punkt. I hvert år bliver alle observationer af en given art trukket ud og opdelt på naturtyper. Antallet af individer registreret på det enkelte punkt i den enkelte naturtype bliver herefter vægtes i forhold til andelen af den pågældende naturtype på punktet, således at vi har kunnet skelne mellem, om et

punkt fx lå i ren løvskov, eller om der blot var en lille del løvskov midt i en anden naturtype.

Denne analyse er første del af et større studie, der har til formål at udarbejde detaljerede naturtype-specifikke indikatorer for de naturtyper, der anvendes i punkt-tællingerne for at få en mere detaljeret viden om udviklingen inden for de enkelte naturtyper.

Arbejdet med at udarbejde naturtype-specifikke indikatorer er endnu ikke afsluttet. Metode, resultater mv. vil blive beskrevet detaljeret i en senere artikel (Larsen m.fl. in prep.).

Indikatorer

Inden for hver af habitatkategorierne agerland, skov og øvrige er det gennemsnitlige indeks beregnet for at skabe en indikator for fuglelivet i disse habitater. Dette er beregnet som et såkaldt geometrisk gennemsnit, hvilket betyder, at en fordobling af et indeks for en art har samme betydning for det endelige indeks, som en halvering af en anden arts indeks har.

Rødstjert, han, Jægersborg Dyrehave, 4. juni 2009. Foto: John Larsen.

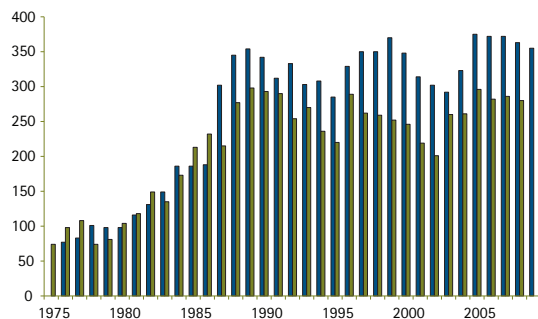
Resultater og diskussion

Ruter og deltagere

I vintertællingerne 2008/09 har 237 personer optalt fugle på 280 ruter, hvilket er seks ruter færre end året før. I ynglesæsonen 2009 har 273 personer optalt fugle på 355 ruter, hvilket er otte færre ruter end året før (fig. 1, tabel 1). Den gennemsnitlige tæthed af ruter i Danmark er således 0,83 rute per 100 km² i ynglesæsonen og 0,66 rute per 100 km² i vintersæsonen.

Set over hele tidsperioden har antallet af ruter i begge sæsoner, efter en gradvis stigning i undersøgelsens første 10-15 år, været på et nogenlunde stabilt niveau i de sidste to årtier, om end med et mindre fald i de sidste par år (fig. 1).

Den geografiske fordeling af ruterne er forbedret inden for det seneste årti, både hvad angår ynglefugletællinger og vinterfugletællinger. Der er relativt god dækning i alle landsdele og næsten lige mange ruter i landets østlige og vestlige del (tabel 1, fig. 2).

Figur 1. Antallet af punkttællingsruter i henholdsvis vintersæsonerne 1975/76-2008/09 (grønne søjler) og ynglesæsonerne 1976-2009 (blå søjler).

Tabel 1. Antallet af optalte punkttællingsruter fordelt på DOF's lokalafdelinger i ynglesæsonen 2009 og i vintersæsonen 2008/09. Tallene i parentes viser ændringer i forhold til sæsonen inden.

Antal ruter	2009	2008/09
København	37 (-6)	40 (+2)
Nordsjælland	14 (-3)	18 (-3)
Vestsjælland	30 (-3)	18 (-3)
Storstrøm	32 (+2)	25 (+1)
Fyn	18 (-1)	20 0
Bornholm	19 0	12 0
Sønderjylland	18 0	15 (+1)
Sydvestjylland	13 (-1)	11 0
Syddøstjylland	36 (-2)	31 (-4)
Vestjylland	27 (+1)	22 (+2)
Østjylland	57 (+3)	37 (-4)
Nordvestjylland	24 (-2)	17 (-2)
Nordjylland	30 (+4)	14 (+4)
Total	355 (-8)	280 (-6)

Arternes bestandsudvikling

Hvert år udarbejdes bestandsindeks på alle de almindelige arter. For hver art vises tillige en tendens, der beskriver udviklingen over en længere periode. I den slags undersøgelser vises traditionelt tendensen for hele perioden, der i dette tilfælde er 34 år. I løbet af så lange perioder er det almindeligt, at en bestand både har haft perioder med opgang og nedgang.

Figur 2. Ynglefugle-ruter optalt i 2009 (øverst) og vinterfugle-ruter optalt i 2008/09 (nederst) angivet med sorte prikker, mens ruter senest optalt i ynglesæsonen 2008 og vintersæsonen 2007/08 er angivet med hvide prikker. Kortene viser tillige grænserne for DOF's lokalafdelinger.

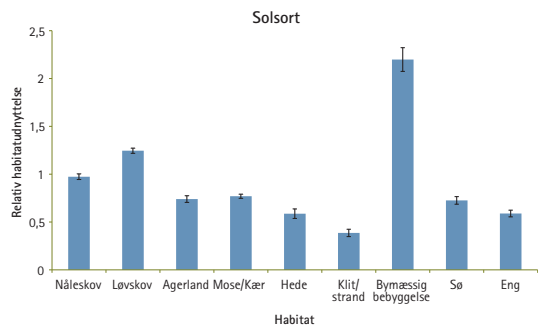
Sumpmejsen, Nordjylland, 10. februar 2009. Foto: Albert Steen-Hansen. Sumpmejsen er nu i fremgang efter at have været i tilbagegang i flere årtier.

Udviklingen for de enkelte arter er vist i appendiks 1. Vurderingen af de enkelte arters bestandsudvikling kan anvendes som en form for et 'barometer', der viser, om arterne har det godt eller skidt. Et af de vigtigste formål med overvågningen af de almindelige fugle er jo netop at have kendskab til de enkelte arters udvikling. Vi ønsker særligt at vide, hvordan arterne har det nu i forhold til tidligere, og tendenserne for hver enkelt art er derfor beregnet og vist for de seneste 10 år.

Sumpmejsen er en af de arter, hvor både ynglefugletællinger og vinterfugletællinger har vist, at tendensen for dens bestandsudvikling her været for nedadgående over de sidste 34 år, men også at bestanden har været stigende inden for det seneste årti. For Stillits er det lige modsat med en stigende langtidstendens og en fallende korttidstendens (se appendiks 1).

Arternes foretrukne naturtyper

Den "relative habitatudnyttelse" (RHU), der er defineret som en arts forekomst i en naturtype i forhold til dens gennemsnitlige forekomst i de øvrige danske naturtyper, er beregnet for alle de almindelige danske ynglefugle.

Figur 3. Den relative habitatudnyttelse (RHU) for Solsort i Danmark viser, at den forekommer mere end dobbelt så ofte i by som i andre naturtyper.

Solsort, Sønderjylland, 10. august 2009. Foto: Klaus Dichmann.

Beregningen af RHU i de ni anvendte naturtypekategorier giver os en viden om, i hvilke naturtyper de enkelte danske ynglefugle forekommer. Traditionelt har vi betragtet nogle arter som fx Landsvale og Sanglærke som agerlandsfugle og Rødhals og Bogfinke som skovfugle, men med anvendelse af naturtype-informationerne fra punkttællingerne har vi nu mulighed for at få en mere præcis beskrivelse af de enkelte arters naturtype-præference.

RHU er vist for alle arter og alle naturtyper i appendiks 2. Her kan man fx se, at en art som Solsort forekommer mere end dobbelt så hyppigt i naturtype-kategorien "Bymæssig bebyggelse" (kategori 7: 2,2) som i gennemsnittet af de øvrige, og således er mere end dobbelt så talrig på et gennemsnitligt punkt i "Bymæssig bebyggelse" som i et gennemsnitligt punkt i "Løvskov" (fig. 3).

Beregningen af RHU giver os muligheden for at vurdere, hvilke arter der er specialister i de enkelte danske naturtyper, og hvilke der er generalister. Herunder følger en gennemgang af de mest specialiserede arter i de enkelte naturtyper. For hver naturtype vises en top 10 over arterne med den højeste RHU.

Skov

Der ses en markant forskel mellem specialisterne i nåleskov (kategori 1) og løvskov (kategori 2) og fx er der ingen arter, der optræder på begge de to skovtyper top

Tabel 2. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Nåleskov".

Art (species)	RHU
Topmejsje (<i>Lophophanes cristatus</i>)	8,27
Sortmejsje (<i>Periparus ater</i>)	8,06
Lille Korsnæb (<i>Loxia curvirostra</i>)	7,83
Fuglekonge (<i>Regulus regulus</i>)	7,29
Sortspætte (<i>Dryocopus martius</i>)	3,55
Skovpiber (<i>Anthus trivialis</i>)	3,30
Grønspætte (<i>Picus viridis</i>)	2,89
Misteldrossel (<i>Turdus viscivorus</i>)	2,73
Duehøg (<i>Accipiter gentilis</i>)	2,50
Rødhals (<i>Erithacus rubecula</i>)	2,48

Tabel 3. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Løvskov".

Art (species)	RHU
Spætmejsje (<i>Sitta europaea</i>)	5,88
Træløber (<i>Certhia familiaris</i>)	5,75
Huldue (<i>Columba oenas</i>)	4,64
Skovsanger (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)	4,58
Stor Flagspætte (<i>Dendrocopos major</i>)	4,52
Natugle (<i>Strix aluco</i>)	4,50
Kernebidder (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	4,28
Sumpmejsje (<i>Poecile palustris</i>)	3,27
Rødhals (<i>Erithacus rubecula</i>)	3,19
Broget Fluesnapper (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	3,05

Spætmejsje, Røgbølle Sø, Lolland, 26. april 2009. Foto: Mogens Hansen. Spætmejsjen er en udpræget løvskovs-specialist.

10 over habitatspecialister. Topmejsje og Sortmejsje er de mest specialiserede nåleskovsfugle (tabel 2), mens Spætmejsje og Træløber er de mest specialiserede i løvskov (tabel 3).

De danske skove udgør typisk en mosaik af nåleskov og løvskov, ofte helt opblandet som "blandskov", og hvis vi i stedet samler kategori 1 og 2 i en fælles skov-

Tabel 4. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Skov".

Art (species)	RHU
Sortmejsje (<i>Periparus ater</i>)	10,25
Fuglekonge (<i>Regulus regulus</i>)	9,64
Skovsanger (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)	9,30
Sortspætte (<i>Dryocopus martius</i>)	8,90
Træløber (<i>Certhia familiaris</i>)	7,72
Rødhals (<i>Erithacus rubecula</i>)	6,70
Lille Korsnæb (<i>Loxia curvirostra</i>)	6,30
Stor Flagspætte (<i>Dendrocopos major</i>)	6,17
Topmejsje (<i>Lophophanes cristatus</i>)	5,80
Spætmejsje (<i>Sitta europaea</i>)	5,06

Agerhøne, Holmegårds Mose, 8. maj 2009. Foto: Bo Tureby. Agerhønen er en udpræget agerlands-specialist.

Tabel 5. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Agerland".

Art (species)	RHU
Bomlærke (<i>Emberiza calandra</i>)	11,01
Sanglærke (<i>Alauda arvensis</i>)	5,63
Agerhøne (<i>Perdix perdix</i>)	4,23
Vibe (<i>Vanellus vanellus</i>)	2,57
Landsvale (<i>Hirundo rustica</i>)	2,48
Tårnfalk (<i>Falco tinnunculus</i>)	2,14
Gul Vipstjert (<i>Motacilla flava</i>)	2,04
Stormmåge (<i>Larus canus</i>)	1,95
Skovspurv (<i>Passer montanus</i>)	1,91
Tornirisk (<i>Carduelis cannabina</i>)	1,90

kategori ser vi, at Sortmejse, Fuglekonge og Skovsanger indtager de tre øverste pladser (tabel 4).

Agerland

Den absolutte specialist i "Agerland" (kategori 3) er Bomlærke med Sanglærke og Agerhøne på de næste pladser. Dette er velkendte agerlandsarter, hvorimod det nok vil overraske mange, at en art som Stormmåge er med i top 10 over agerlandsspecialister. Dette skyldes ganske givet, at Stormmåge fouragerer i agerlandet, men ikke yngler i denne naturtype (tabel 5).

Tabel 6. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Mose og kær".

Art (species)	RHU
Rørsanger (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	5,84
Rørspurv (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	5,49
Dobbeltbekkasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	4,76
Græshoppesanger (<i>Locustella naevia</i>)	4,55
Nattergal (<i>Luscinia luscinia</i>)	4,30
Grønbenet Rørhøne (<i>Gallinula chloropus</i>)	4,23
Gråstrubet Lappedykker (<i>Podiceps grisegena</i>)	4,23
Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	3,75
Kærsanger (<i>Acrocephalus palustris</i>)	3,49
Halemejse (<i>Aegithalus caudatus</i>)	3,37

Vådområder

I punkttællingerne er vådområderne opdelt i de to kategorier "Mose og kær" (kategori 4) samt "Sø" (kategori 8). Rørsanger og Rørspurv er de mest specialiserede arter i mose, og Kærsanger og Rørsanger er også med på listen i sø-kategorien (tabel 6).

I top 10 for kategorien "Sø" finder vi en række udprægede specialister som Toppet Lappedykker, Tafeland, Troldand og Blishøne, der alle forekommer mere end 10 gange så hyppigt i denne naturtype som i gennemsnittet af de øvrige (tabel 7).

Græshoppesanger, Vilslev Enge, 1. juni 2009. Foto: Carsten Gadgaard.

Sivsanger, Rudbøl, 26. april 2009. Foto: Klaus Dichmann.

Tabel 7. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Sø".

Art (species)	RHU
Toppet Lappedykker (<i>Podiceps cristatus</i>)	22,50
Taffeland (<i>Aythya ferina</i>)	18,84
Troldand (<i>Aythya fuligula</i>)	14,43
Blishøne (<i>Fulica atra</i>)	11,36
Skarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	7,50
Rørsanger (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	7,25
Gråand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	7,15
Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	6,60
Lille Lappedykker (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	6,54
Gråstrubet Lappedykker (<i>Podiceps grisegena</i>)	6,09

Tabel 8. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Vådområder".

Art (species)	RHU
Taffeland (<i>Aythya ferina</i>)	11,74
Toppet Lappedykker (<i>Podiceps cristatus</i>)	10,72
Troldand (<i>Aythya fuligula</i>)	8,46
Rørsanger (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	8,23
Blishøne (<i>Fulica atra</i>)	6,89
Gråstrubet Lappedykker (<i>Podiceps grisegena</i>)	5,90
Rørspurv (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	5,85
Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	5,70
Grønbenet Rørhøne (<i>Gallinula chloropus</i>)	5,40
Lille Lappedykker (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	4,75

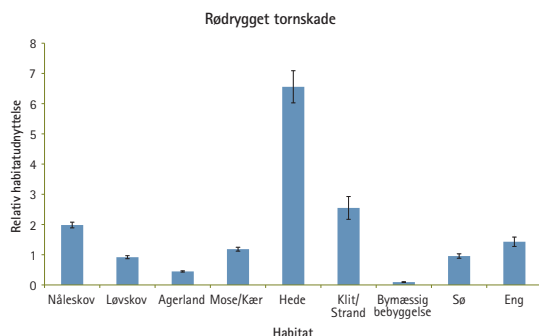
Tabel 9. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) på "Hede".

Art (species)	RHU
Storspove (<i>Numenius arquata</i>)	8,05
Rødrygget Tornskade (<i>Lanius collurio</i>)	6,51
Skovpiber (<i>Anthus trivialis</i>)	5,70
Engpiber (<i>Anthus pratensis</i>)	4,53
Stenpikker (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	3,57
Dobbeltbekkasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	3,25
Bynkefugl (<i>Saxicola rubetra</i>)	2,88
Misteldrossel (<i>Turdus viscivorus</i>)	2,77
Topmejsen (<i>Lophophanes cristatus</i>)	2,61
Gråsiken sp. (<i>Carduelis flammea/cabaret</i>)	2,54

Når vi samler de to naturtyper i en top 10 over vådområde-specialister ses helt forventeligt, at listen både rummer egentlige vandfugle samt spurvefugle tilknyttet rørskov (tabel 8).

Hede

I kategorien "Hede" (kategori 5) er Storspove den mest specialiserede art, og dernæst finder vi Rødrygget Tornskade (tabel 9).

Figur 4. Den relative habitatudnyttelse (RHU) for Rødrygget Tornskade i Danmark viser, at dens foretrukne naturtype er hede.

Rødrygget Tornskade, Hyllekrog, 15. august 2009. Foto: Mogens Hansen. Hede er Rødrygget Tornskades foretrukne naturtype i Danmark, mens den i mange andre lande betragtes som en agerlandsfugl.

Rødrygget Tornskade har således sin højeste RHU på heden (fig. 4), men det er velkendt, at arten i høj grad også udnytter skovlysninger som yngleplads. I mange lande anses arten som en agerlandsfugl, hvilket den med et RHU i agerland på blot 0,4 tydeligvis ikke er i Danmark.

Klit og strand

Kategorien "Klit og strand" (kategori 6) rummer en lang række deciderede kystfugle, der stort set kun registreres på kystnære punkter. De mest specialiserede kystfugle er Ederfugl, Toppet Skallesluger og Svartbag. Blot en enkelt spurvefugl, Digesvale, er med på top 10 over kystfuglespecialister. Digesvalen etablerer gerne kolonier i klinterne langs kysten, der desuden rummer gode fourageringsområder (tabel 10).

Tabel 10. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Klit og strand".

Art (species)	RHU
Ederfugl (<i>Somateria mollissima</i>)	56,16
Toppet Skallesluger (<i>Mergus serrator</i>)	28,14
Svartbag (<i>Larus marinus</i>)	25,17
Skarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	15,01
Digesvale (<i>Riparia riparia</i>)	14,06
Knopsvane (<i>Cygnus olor</i>)	13,93
Gråstrubet Lappedykker (<i>Podiceps grisegena</i>)	13,64
Strandskade (<i>Haematopus ostralegus</i>)	12,01
Rødben (<i>Tringa totanus</i>)	11,48
Sølvmåge (<i>Larus argentatus</i>)	10,36

Bymæssig bebyggelse

Top 10 for kategorien "Bymæssig bebyggelse" (kategori 7) viser, at der er en del arter, der er særligt specialiseret i at leve i byer. Husrødstjert topper listen med Tyrkerdue som nummer to (tabel 11). Det er dog ganske givet forskellige by-habitater, som de foretrækker, men kategorien dækker jo også alle former for byområder som storby, villakvarterer, sommerhusområder, havne mv.

Tabel 11. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Bymæssig bebyggelse".

Art (species)	RHU
Husrødstjert (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	25,63
Tyrkerdue (<i>Streptopelia decaocto</i>)	17,06
Gråspurv (<i>Passer domesticus</i>)	9,69
Skovspurv (<i>Passer montanus</i>)	5,03
Mursejler (<i>Apus apus</i>)	4,93
Grønirisk (<i>Carduelis chloris</i>)	4,85
Allike (<i>Corvus monedula</i>)	4,36
Gråsiken sp. (<i>Carduelis flammea/cabaret</i>)	2,96
Husskade (<i>Pica pica</i>)	2,71
Gærdesanger (<i>Sylvia curruca</i>)	2,71

Eng

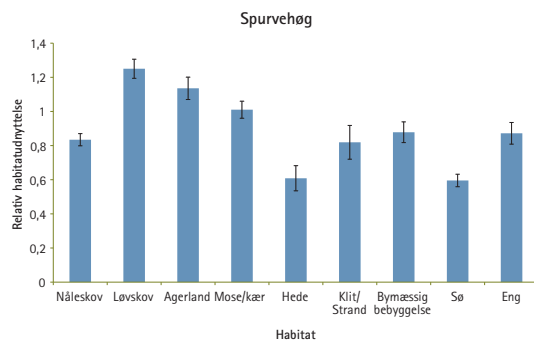
Kategorien "Eng" (kategori 8) har en del vadefugle blandt de mest specialiserede arter (tabel 12). Kategorien rummer også andre former for habitater, end hvad vi traditionelt forstår ved eng, idet strandeng, overdrev og vedvarende græsarealer ligeledes er med. Dette forklarer sikkert, at en art som Svartbag er med på top 10 listen.

Tabel 11. Top 10 over de arter, der har størst relativ habitatudnyttelse (RHU) i "Eng".

Art (species)	RHU
Storspove (<i>Numenius arquata</i>)	9,65
Rødben (<i>Tringa totanus</i>)	8,95
Strandskade (<i>Haematopus ostralegus</i>)	8,55
Engpiber (<i>Anthus pratensis</i>)	8,30
Grågås (<i>Anser anser</i>)	6,03
Dobbeltbekkasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	5,59
Bynkefugl (<i>Saxicola rubetra</i>)	4,84
Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	4,27
Svartbag (<i>Larus marinus</i>)	4,22
Græshoppesanger (<i>Locustella naevia</i>)	4,13

Husrødstjert, Gilleleje, 29. marts 2009. Foto: Helge Sørensen. Husrødstjerten er en udpræget by-specialist.

Figur 5. Den relative habitatudnyttelse (RHU) for Spurvehog i Danmark viser, at den forekommer næsten lige hyppigt i alle naturtyper.

Spurvehøg, 3K+ han, Grenen, 15. marts 2009. Foto: Knud Pedersen. Spurvehøgen er generalist, som træffes hyppigt i alle naturtyper.

Specialister og generalister

Arternes RHU viser, hvilken naturtype en art oftest forekommer i, men tallene kan også sagtens bruges på anden vis. Ved at sammenligne en arts RHU i de forskellige naturtyper (appendiks 2), kan man fx se, at Natugle undgår "klit og strand", og at Dobbeltbekkasin undgår 'bymæssig bebyggelse'.

Man kan også undersøge, hvilke arter der er de egentlige generalister i den danske natur, og her er

Spurvehøg og Ringdue et par af de mest tydelige eksempler med næsten lige så stor forekomst i alle naturtyper (fig. 5).

Indikatorer

Dansk Ornitologisk Forenings punktællingsdata anvendes til at udarbejde indikatorer til Miljøministeriet på baggrund af bestandsindeks. Disse skal anvendes i forbindelse med projektet "Streamlining European Biodiversity Indicators for 2010" (SEBI2010), og er en europæisk pendant til den globale målsætning om at udvikle indikatorer for at kunne se, om man opfylder Biodiversitetskonventionens mål for 2010 om ikke at miste flere arter, økosystemer eller genetiske ressourcer. Indikatorerne kan ses på www.blst.dk.

Indikatorerne kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype. DOF bidrager hvert år med bestandsindeks for cirka 100 ynglefugle til et europæisk projekt, der kaldes Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS), hvis formål er at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter i henholdsvis agerland, skov og for øvrige almindelige fuglearter på europæisk niveau (PECBMS 2009). Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Population trends of farmland birds", som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed.

På europæisk plan er de i alt 124 almindeligt forekommende ynglefugle blevet kategoriseret inden for tre overordnede kategorier: *Almindelige agerlandsfugle* (common farmland birds), *almindelige skovfugle* (com-

Strandskade, parring, Mandø, 26. april 2009. Foto: Carsten Gadgaard. Strandskade er blandt Top 10 arter ved "Klit og Strand".

Rødben, Borreby Mose, 11. april 2009.
Foto: Helge Sørensen. Mange eng-specialister er i tilbagegang, heriblandt Rødben.

Sjagger, Skovby, Als, 7. januar 2009.
Foto: Klaus Dichmann. Sjagger indgår i vinterfugle-index.

mon woodland birds) samt *øvrige almindelige fugle* (all other common birds). Sidstnævnte kategori rummer de arter, der enten har deres primære forekomst i en anden naturtype end de to nævnte, eller som er udbredt i flere forskellige naturtyper.

På baggrund af indeks for alle ynglefugle er der udarbejdet en indikator inden for hver kategori, baseret på henholdsvis 33, 28 og 63 arter.

DOF har i samråd med Miljøministeriet og Danmarks Miljøundersøgelser valgt at lade de enkelte arters kategorisering følge beslutningerne taget i PECBMS.

PECBMS har defineret artssammensætningen i disse kategorier inden for forskellige europæiske regioner, der tilnærmelsesvis svarer til de anerkendte biogeografiske regioner. Danmark hører til den *atlantiske region* med samme sammensætning af fuglearter som de øvrige vesteuropæiske lande.

I denne rapport anvendes de samme kategorier derfor til at udarbejde tilsvarende indikatorer for Danmark. Artsantallet er selvfølgelig mindre, da en lang række fuglearter enten slet ikke findes i Danmark eller er for fåtallige til at lave indeks for, og således indgår henholdsvis 22, 22 og 32 arter i de tre tilsvarende danske indikatorsæt.

Da DOF udarbejder indeks på en del fuglearter, der ikke anvendes ved udarbejdelse af indikatorer på europæisk plan, præsenteres yderligere en indikator i

denne rapport. Denne indikator *alle almindelige danske ynglefugle* rummer samtlige ynglefugle i punkttællingsdatamaterialet.

Indikatorerne opdateres årligt, og der sker en løbende udvikling. Arbejdet er beskrevet mere detaljeret i Heldbjerg & Eskildsen (2008). Artsudvalget for de fire danske indikatorer kan ses i appendiks 3.

Arter i indikatorerne

Indeks er her udarbejdet for perioden 1976-2009 (appendiks 1). Set over hele den 34-årige periode er agerlandsfuglene gået cirka 30 % tilbage og skovfuglene cirka 12 % frem, mens den samlede generelle bestandsudvikling for de øvrige almindelige arter er en cirka 12 % nedgang (fig. 6).

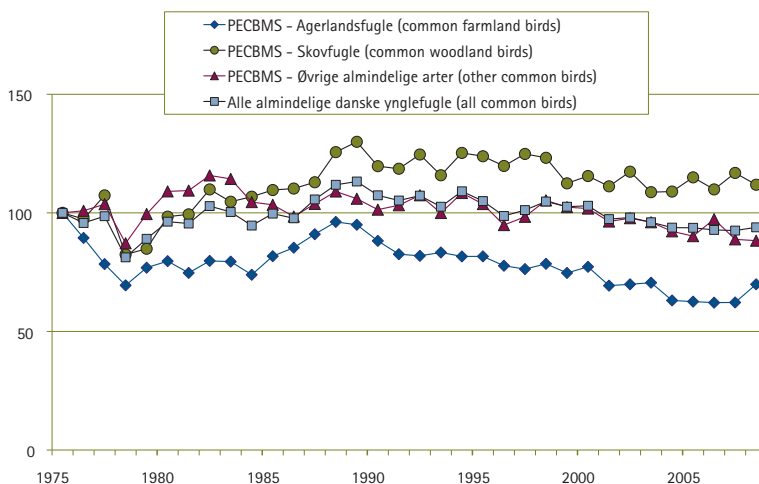
Hvis man betragter udviklingen udelukkende i den

sidste halvdel af perioden, vil man se, at agerlandsfuglene er gået 15-20 % tilbage, at skovfuglene er gået cirka 5 % tilbage, og at de øvrige almindelige fuglearter er gået cirka 10 % tilbage i Danmark (fig. 6).

De her præsenterede indikatorer vil blive opdateret hvert år, så udviklingen i de forskellige naturtyper kan følges. Indikatorerne vil desuden blive udviklet og tilpasset, hvis det viser sig at være hensigtsmæssigt.

I kategorien *alle almindelige arter* findes en række fugle, som ikke indgår i PECBMS's kategorier. Denne kategori udgøres primært af fugle, der yngler i kystnære egne og/eller i vådområder i indlandet.

Ud fra disse kan der udarbejdes flere naturtypespecifikke indikatorer, der mere præcist kan beskrive udviklingen i de enkelte naturtyper.

Figur 6. Udviklingen for indikatorerne for fuglearter i samme habitat/kategori for henholdsvis agerlandsfugle (22 arter), skovfugle (22 arter), øvrige almindelige arter (32 arter) samt alle almindelige danske ynglefugle (104 arter). Bemærk, at y-aksen er logaritmisk.

Referencer

- Heldbjerg, H. & A. Eskildsen (2008). Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2007. Årsrapport for Punkttællingsprojektet. Dansk Ornitologisk Forening.
- Pannekoek, J. & A. van Strien (2001). TRIM 3.0 for Windows. (Trends & Indices for Monitoring data). Statistics Netherlands, Voorburg.
- PECBMS (2009). State of Europe's Common Birds, 2008. CSO/RSPB, Prague, Czech Republic.

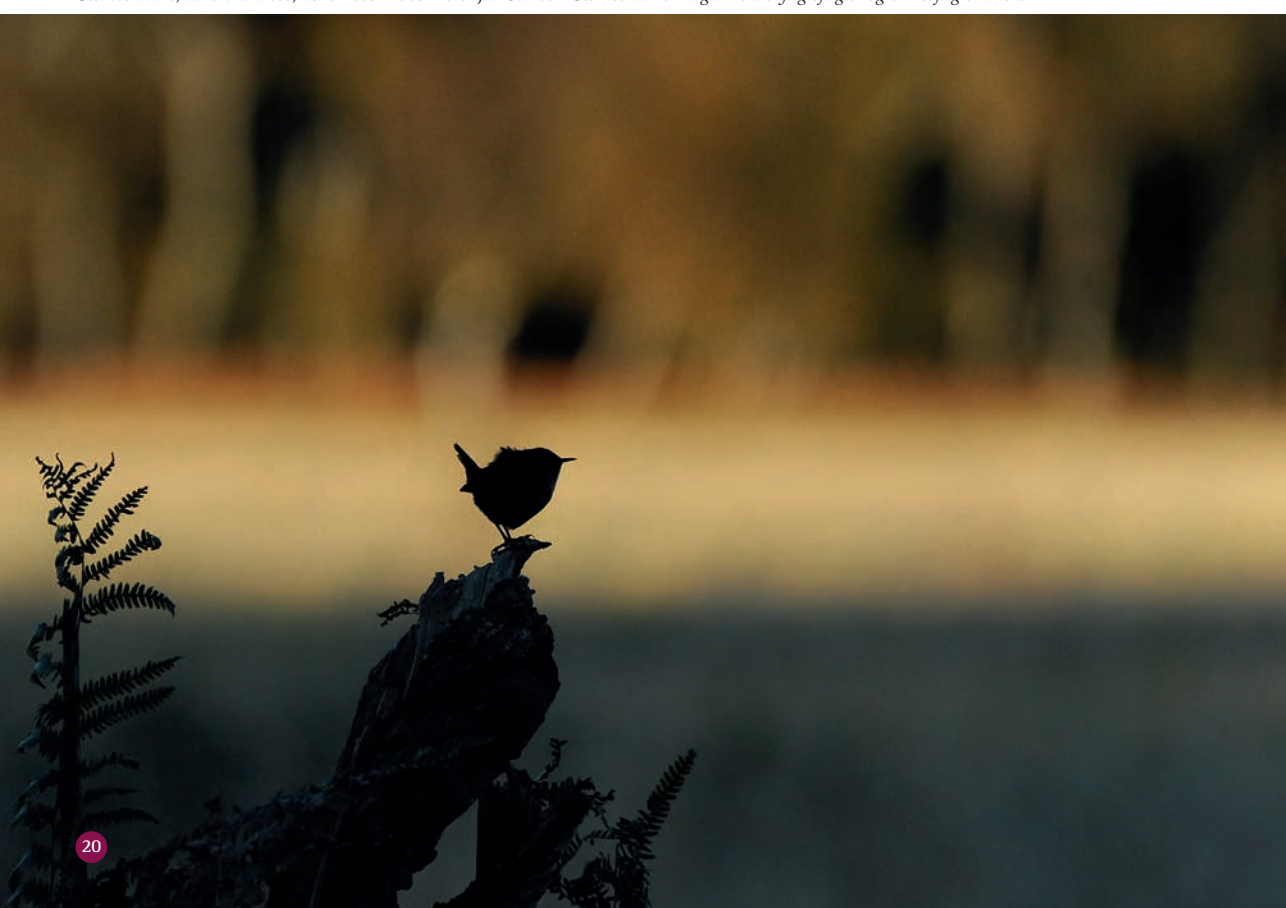
Relevante links

- Monitoring af de almindelige danske fugle via DOF's punkttællinger – vejledning, metode, publikationer mv.: www.dof.dk/punkt
- Danmarks Fugle – udbredelse, bestandsudvikling m.v. for de enkelte arter: www.dofbasen.dk/ART
- European Bird Census Council – europæiske indeks og indikatorer, TRIM, mv.: www.ebcc.info
- Danske 2010-biodiversitetsindikatorer: www.blst.dk

Appendiks

- Appendiks 1: Oversigt over tendenser for ynglefugle og vinterfugle. For hver art er vist en langtidstendens dækkende alle de år, hvor der er udarbejdet indeks for arten samt en korttidstendens for den seneste 10-årige periode. For begge er angivet den gennemsnitlige procentuelle ændring per år, om tendensen er signifikant (**: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$) samt om artens bestandsudvikling er positiv, negativ, stabil eller ukendt.
- Appendiks 2: Oversigt over 104 danske ynglefuglearters relative habitatudnyttelse (RHU) i de forskellige naturtyper.
- Appendiks 3: Oversigt over arter i indikatorerne.

Gærdesmutte, Lille Vildmose, 15. oktober 2009. Foto: Jan Skriver. Gærdesmutte indgår i både ynglefugle- og vinterfugle-indeks.

Appendiks 1 - oversigt over tendenser for ynglefugle og vinterfugle

Art	Yngle				Vinter			
	1976-2009		2000-2009		1975/76-2008/09		1999/00-2008/09	
Lille Lappedykker	0,58	●	0,69 (ns)	?	5,69 (**)	▲	-2,56 (ns)	?
Toppet Lappedykker	-2,29 (**)	▼	3,88 (**)	▲				
Gråstrubet Lappedykker	3,09 (**)	▲	5,25 (*)	▲				
Skarv	10,37 (**)	▲▲	-2,65 (**)	▼	10,25 (**)	▲▲	10,21 (**)	▲▲
Fiskehejre	4,01 (**)	▲	-1,48 (*)	▼	3,15 (**)	▲	1,40	●
Knopsvane	0,11	●	-0,67	●	0,86	●	1,92 (*)	▲
Sangsvane					7,85 (**)	▲▲	4,48 (**)	▲
Grågås	6,34 (**)	▲	7,74 (**)	▲▲	22,39 (**)	▲▲	23,65 (**)	▲▲
Canadagås					15,13 (**)	▲▲	4,57	?
Gravand	-2,33 (**)	▼	-1,45	●	-7,47 (**)	▼	-11,27 (**)	▼
Gråand	2,02 (**)	▲	1,51 (*)	▲	2,94 (**)	▲	0,97	●
Taffeland	-3,99 (*)	▼	-7,17 (*)	▼	0,79	●	3,24 (ns)	?
Troldand	0,71	●	-0,91	●	1,82 (*)	▲	5,92 (**)	▲
Ederfugl	0,07	●	-2,37 (ns)	?	0,27	●	-0,86	●
Hvinand					1,73 (**)	▲	-0,10	●
Lille Skallesluger					-3,00 (ns)	?	-16,12 (**)	▼▼
Toppet Skallesluger	-2,42 (**)	▼	5,84 (*)	▲	-0,03	●	-3,61 (ns)	?
Stor Skallesluger					1,20	●	-0,84	●
Rørhøg	4,99 (**)	▲	-0,11					
Blå Kærhøg					-0,89	●	1,76 (ns)	?
Duehøg	-4,83 (**)	▼	-10,09 (*)	▼	1,20	●	-12,20 (**)	▼
Spurvehøg	-0,35	●	-2,31 (ns)	?	-1,87 (**)	▼	-4,76 (**)	▼
Musvåge	2,15 (**)	▲	-1,21	●	2,22 (**)	▲	-0,38	●
Fjeldvåge					-4,41 (**)	▼	-1,27 (ns)	?
Tårnfalk	1,21	●	-1,43	●	0,11	●	-3,36 (**)	▼
Agerhøne	-3,04 (**)	▼	-3,24 (ns)	?	-4,34 (**)	▼	-8,92 (*)	▼
Fasan	-0,93 (**)	▼	2,49 (**)	▲	0,73 (*)	▲	1,75	●
Grønbenet Rørhøne	-1,92 (**)	▼	-1,27	●	4,93 (**)	▲	17,08 (**)	▲▲
Blishøne	0,74	●	3,50 (**)	▼	2,99 (**)	▲	-1,87	●
Strandskade	-0,97 (*)	▼	-1,83 (*)	▼				
Vibe	-2,30 (**)	▼	-3,90 (**)	▼				
Dobbeltbekasin	-3,83 (**)	▼	-8,28 (**)	▼				
Storspove	-0,42	●	-5,42 (ns)	?				
Rødben	-3,30 (**)	▼	-3,35 (**)	▼				
Hættemåge	-3,73 (**)	▼	-2,38 (**)	▼	-2,21 (**)	▼	-0,48	●
Stormmåge	-0,27	●	2,15 (*)	▲	2,03 (**)	▲	2,87 (**)	▲
Sølvmåge	2,21 (**)	▲	1,34	●	-0,82 (*)	▼	1,63 (*)	▲
Svartbag	5,19 (**)	▲	-0,27	●	-1,07	●	-2,15	●
Huldue	4,15 (**)	▲	1,44 (ns)	?				
Ringdue	1,73 (**)	▲	1,72 (**)	▲	2,97 (**)	▲	3,00 (**)	▲
Tyrkerdue	0,26	●	0,81	●	-1,58	●	-0,91	●
Gøg	-0,81 (**)	▼	-0,88 (*)	▼				
Natugle	-0,96	●	-15,30 (**)	▼				
Mursejler	-0,31	●	-2,37 (**)	▼				
Isfugl					7,87 (**)	▲	-0,30 (ns)	?
Grønspætte	-3,73 (**)	▼	-11,27 (**)	▼	-1,34	●	1,53 (ns)	?

Appendiks 1 - fortsat

Art	Yngle				Vinter			
	1976-2009		2000-2009		1975/76-2008/09		1999/00-2008/09	
Sortspætte	-0,96	●	1,00 (ns)	?				
Stor Flagspætte	0,82 (**)	▲	3,73 (**)	▲	0,78 (**)	▲	2,33 (**)	▲
Sanglærke	-1,79 (**)	▼	-4,09 (**)	▼	1,03	●	-15,20 (*)	▼▼
Digesvale	-5,00 (**)	▼	-4,82 (**)	▼				
Landsvale	-0,50 (*)	▼	2,49 (**)	▲				
Bysvale	1,16 (**)	▲	-2,23 (**)	▼				
Skovpiber	-1,09 (**)	▼	0,22	●				
Engpiber	-2,57 (**)	▼	-1,87	●	2,08	●	2,88 (ns)	?
Gul Vipstjert	-4,46 (**)	▼	3,60 (ns)	?				
Hvid Vipstjert	2,68 (**)	▲	1,66 (**)	▲				
Silkehale					3,56 (*)	▲	15,06 (*)	▲
Vandstær					-2,95 (*)	▼	-8,36 (*)	▼
Gærdesmutte	2,49 (**)	▲	-0,23	●	3,15 (**)	▲	0,84	●
Jernspurv	-2,61 (**)	▼	-3,87 (**)	▼	-1,80	●	8,04 (*)	▲
Rødhals	0,18	●	-1,73 (**)	▼	1,03 (**)	▲	-1,57	●
Nattergal	-1,47 (**)	▼	-0,72	●				
Husrødstjert	-3,21 (*)	▼	-6,50 (*)	▼				
Rødstjert	1,94 (**)	▲	0,90	●				
Bynkefugl	-5,65 (**)	▼	-6,03 (**)	▼				
Stenpikker	-6,54 (**)	▼	6,71 (ns)	?				
Solsort	1,08 (**)	▲	-0,91 (**)	▼	0,59 (**)	▲	-1,82 (**)	▼
Sjagger	-1,43	●	-5,94 (**)	▼	-0,98 (*)	▼	4,54 (**)	▲
Sangdrossel	-0,33 (*)	▼	-0,48	●				
Vindrossel					5,38 (**)	▲	23,85 (**)	▲▲
Misteldrossel	1,43	●	-1,88	●				
Græshoppesanger	-3,32 (**)	▼	4,27 (ns)	?				
Sivsanger	-1,07	●	-3,79 (*)	▼				
Kærsanger	0,72 (*)	▲	0,61	●				
Rørsanger	-1,17 (**)	▼	-4,12 (**)	▼				
Gulbug	-3,78 (**)	▼	-2,86 (**)	▼				
Gærdesanger	-2,42 (**)	▼	0,17	●				
Tornsanger	0,39 (*)	▲	0,04	●				
Havesanger	-1,40 (**)	▼	-1,45 (**)	▼				
Munk	2,80 (**)	▲	3,25 (**)	▲				
Skovsanger	-3,24 (**)	▼	-0,57	●				
Gransanger	5,19 (**)	▲	4,02 (**)	▲				
Løvsanger	-2,99 (**)	▼	-3,96 (**)	▼				
Fuglekonge	-1,14 (**)	▼	-0,26	●	-1,03 (**)	▼	-1,48 (*)	▼
Grå Fluesnapper	0,16	●	-6,29 (**)	▼				
Broget Fluesnapper	-3,52 (**)	▼	-3,16 (ns)	?				
Halemejse	0,06	●	-5,65 (ns)	?	-3,23 (**)	▼	0,07	●
Sumpmejse	-1,04 (*)	▼	5,58 (**)	▲	-0,79 (*)	▼	3,02 (**)	▲
Topmejse	-2,95 (**)	▼	0,73 (ns)	?	-1,47 (**)	▼	1,95 (ns)	?
Sortmejse	-1,51 (**)	▼	-0,57	●	0,71	●	-0,73	●
Blåmejse	0,72 (**)	▲	1,60 (*)	▲	0,47 (*)	▲	3,78 (**)	▲
Musvit	-0,84 (**)	▼	0,47	●	-0,46 (**)	▼	1,21 (**)	▲

Appendiks 1 - fortsat

Art	Yngle				Vinter			
	1976-2009		2000-2009		1975/76-2008/09		1999/00-2008/09	
Spætmejse	2,20 (**)	▲	4,10 (**)	▲	1,41 (**)	▲	9,17 (**)	▲▲
Træløber	1,43 (**)	▲	-0,30	●	0,00	●	0,66	●
Rødrygget Tornskade	-3,06 (**)	▼	-4,60 (*)	▼				
Stor Tornskade					0,91	●	7,18 (ns)	?
Skovskade	0,27	●	3,14 (**)	▲	0,21	●	0,26	●
Husskade	0,61 (*)	▲	-0,45	●	0,04	●	-1,00	●
Allike	0,17	●	1,17	●	1,19 (**)	▲	1,32	●
Råge	1,61 (**)	▲	-0,87	●	-0,29	●	0,34	●
Krage	0,81 (**)	▲	-0,26	●	-0,84 (**)	▼	-1,26 (**)	▼
Ravn	9,49 (**)	▲▲	4,43 (*)	▲	12,50 (**)	▲▲	13,72 (**)	▲▲
Stær	-1,99 (**)	▼	-3,42 (**)	▼	-0,16	●	-0,27	?
Gråspurv	-1,61 (**)	▼	-0,13 (ns)	●	-3,64 (**)	▼	-4,75 (**)	▼
Skovspurv	2,36 (**)	▲	-0,35 (ns)	●	0,30	●	1,44	●
Bogfinke	0,54 (**)	▲	-1,05 (**)	▼	-0,29	●	-3,34 (**)	▼
Kvækerfinke					-0,53	●	-4,66 (ns)	?
Grønirisk	1,86 (**)	▲	-0,73 (ns)	●	-0,29	●	-0,13	●
Stillits	7,53 (**)	▲▲	-4,68 (**)	▼	2,10 (*)	▲	-3,61 (*)	▼
Grønsiken					-1,00 (*)	▼	3,77 (*)	▲
Tornirisk	-2,34 (**)	▼	-4,51 (**)	▼				
Bjergirisk					-2,55 (ns)	?	-4,34 (ns)	?
Gråsisken	-1,77 (**)	▼	-9,75 (*)	▼▼	-2,07 (*)	▼	1,52	?
Lille Korsnæb	-3,25 (**)	▼	-2,29 (ns)	?	1,01	●	2,71 (ns)	?
Dompap	0,39	●	-7,01 (**)	▼	-0,30	●	-4,76 (**)	▼
Kernebider	2,29 (**)	▲	-5,45 (*)	▼	0,46	●	-13,15 (**)	▼
Gulspurv	-2,22 (**)	▼	-2,15 (**)	▼	-1,89 (**)	▼	-2,92 (**)	▼
Rørspurv	-0,71 (*)	▼	0,00	●	4,13 (ns)	?	-3,07 (ns)	?
Bomlærke	-0,21	●	-1,24	●	4,25 (**)	▲	-0,58 (ns)	?

Appendiks 2 – 104 danske ynglefuglearters relative habitatsudnyttelse (RHU)

Art	1: Nåleskov	2: Løvskov	3: Agerland	4: Mose/Kær	5: Hede	6: Klit/Strand
Lille Lappedykker	0,45	0,84	0,33	2,94	0,42	4,90
Toppet Lappedykker	0,12	0,99	0,20	2,03	2,20	0,49
Gråstrubet Lappedykker	0,55	0,43	0,36	4,23	0,59	13,64
Skarv	0,47	0,48	0,88	0,90	0,41	15,01
Fiskehejre	0,84	0,55	0,77	1,48	1,87	2,39
Knopsvane	0,19	0,51	0,49	1,42	0,24	13,93
Grågås	0,21	0,38	0,53	2,23	0,40	5,65
Gravand	0,54	0,45	1,37	0,99	0,89	6,81
Gråand	0,22	0,73	0,52	2,07	0,49	3,05
Taffeland	0,13	0,55	0,37	3,18	0,27	0,10
Troldand	0,14	0,83	0,35	2,84	0,15	2,05
Ederfugl	0,11	0,36	0,24	0,24	0,41	56,16
Toppet Skallesluger	0,16	0,51	0,36	0,72	0,79	28,14
Rørhøg	0,18	0,38	1,72	2,58	0,84	1,06
Duehøg	2,50	1,69	0,56	0,79	1,93	0,46
Spurvehøg	0,84	1,25	1,12	1,02	0,62	0,83
Musvåge	1,14	1,10	1,10	1,10	1,41	0,65
Tårnfalk	0,38	0,42	2,14	1,12	0,82	1,74
Agerhøne	0,33	0,27	4,23	0,61	0,70	0,97
Fasan	0,73	0,94	1,75	1,06	0,66	0,41
Grønbenet Rørhøne	0,24	0,79	0,59	4,23	0,21	0,84
Blishøne	0,22	0,75	0,45	2,81	0,22	1,86
Strandskade	0,16	0,21	0,68	0,77	0,42	12,01
Vibe	0,16	0,21	2,57	1,07	0,72	1,54
Dobbeltbekkasin	0,26	0,33	0,49	4,76	3,25	0,98
Storspove	0,54	0,21	0,85	0,92	8,05	4,37
Rødben	0,11	0,15	0,51	1,31	1,69	11,48
Hættemåge	0,23	0,40	1,53	1,65	0,72	3,29
Stormmåge	0,26	0,31	1,95	0,63	0,74	5,55
Sølvmåge	0,31	0,45	1,10	0,58	1,16	10,36
Svartbag	0,36	0,41	0,30	0,47	0,85	25,17
Huldue	0,96	4,64	0,35	0,55	0,19	0,33
Ringdue	1,01	1,16	1,11	0,92	0,64	0,46
Tyrkerdue	0,15	0,32	0,49	0,31	0,19	0,84
Gøg	0,77	1,09	0,99	1,81	1,29	0,65
Natugle	0,99	4,50	0,34	0,68	0,14	0,00
Mursejler	0,32	0,64	0,48	1,35	0,27	1,25
Grønspætte	2,89	1,92	0,37	0,51	1,26	0,23
Sortspætte	3,55	2,72	0,14	0,61	0,36	0,11
Stor Flagspætte	1,84	4,52	0,24	0,82	0,47	0,16
Sanglærke	0,23	0,24	5,63	0,54	1,41	0,68
Digesvale	0,39	0,80	1,11	0,84	0,70	14,06
Landsvale	0,30	0,40	2,48	0,87	0,55	1,09
Bysvale	0,17	0,56	1,64	0,81	0,29	2,63
Skovpiber	3,30	1,10	0,52	0,72	5,70	0,46
Engpiber	0,18	0,15	0,68	1,65	4,53	7,01
Gul Vipstjert	0,10	0,13	2,04	0,90	0,68	7,79

Art	7: Bymæssig bebyggelse	8: Sø	9: Eng	1+2: Skov	4+8: Vådområde
Lille Lappedykker	0,53	6,54	2,00	0,61	4,75
Toppet Lappedykker	0,31	22,50	1,05	0,54	10,72
Gråstrubet Lappedykker	0,29	6,09	1,22	0,41	5,90
Skarv	0,23	7,50	1,15	0,43	3,17
Fiskehejre	0,53	3,61	2,34	0,60	2,28
Knopsvane	1,09	5,34	2,35	0,32	2,89
Grågås	0,46	4,88	6,03	0,26	3,40
Gravand	0,26	2,63	2,22	0,42	1,55
Gråand	1,50	7,15	1,64	0,45	4,18
Taffeland	0,45	18,84	1,60	0,32	11,74
Troldand	0,43	14,43	1,60	0,47	8,46
Ederfugl	0,54	1,69	4,00	0,21	0,68
Toppet Skallesluger	0,48	3,72	3,07	0,31	1,71
Rørhøg	0,17	2,56	2,62	0,25	2,75
Duehøg	0,08	0,47	0,48	2,98	0,67
Spurvehøg	0,89	0,60	0,89	1,09	0,87
Musvåge	0,19	0,72	1,36	1,16	0,97
Tårnfalk	0,63	0,88	2,10	0,34	1,04
Agerhøne	0,30	0,58	1,59	0,24	0,59
Fasan	0,46	0,60	1,01	0,81	0,91
Grønbenet Rørhøne	1,12	5,19	1,35	0,49	5,40
Blishøne	0,46	11,36	1,78	0,46	6,89
Strandskade	0,50	1,72	8,55	0,15	1,08
Vibe	0,23	1,14	3,76	0,16	1,10
Dobbeltbekkasin	0,09	2,40	5,59	0,25	4,39
Storspove	0,10	0,66	9,65	0,27	0,85
Rødben	0,35	1,98	8,95	0,11	1,57
Hættemåge	0,75	3,77	1,77	0,27	2,49
Stormmåge	1,30	1,32	1,80	0,23	0,84
Sølvmåge	0,95	1,62	2,76	0,33	0,91
Svartbag	0,76	3,64	4,22	0,34	1,47
Huldue	0,16	0,95	0,53	4,51	0,67
Ringdue	0,89	0,73	0,86	1,13	0,85
Tyrkerdue	17,06	0,55	0,41	0,20	0,38
Gøg	0,43	1,49	1,28	0,94	1,75
Natugle	0,30	0,88	0,53	4,56	0,73
Mursejler	4,93	2,67	1,18	0,44	1,85
Grønspætte	0,18	0,58	0,59	4,01	0,52
Sortspætte	0,07	0,56	0,30	8,90	0,58
Stor Flagspætte	0,23	0,76	0,40	6,17	0,79
Sanglærke	0,34	0,47	0,97	0,19	0,51
Digesvale	0,22	2,32	2,05	0,57	1,34
Landsvale	0,96	1,44	1,57	0,30	1,06
Bysvale	1,86	1,82	1,40	0,34	1,15
Skovpiber	0,06	0,52	0,48	2,62	0,64
Engpiber	0,22	1,17	8,30	0,12	1,53
Gul Vipstjert	0,39	1,37	3,42	0,09	1,05

Appendiks 2 - fortsat

Art	1: Nåleskov	2: Løvskov	3: Agerland	4: Mose/Kær	5: Hede	6: Klit/Strand
Hvid Vipstjert	0,45	0,57	1,67	0,69	0,83	2,01
Gærdesmutte	1,49	2,35	0,34	0,82	0,39	0,22
Jernspurv	1,65	1,21	0,61	0,94	0,65	0,62
Rødhals	2,48	3,19	0,17	0,58	0,70	0,20
Nattergal	0,27	0,74	1,23	4,30	0,32	0,51
Husrødstjert	0,06	0,20	0,50	0,22	0,04	0,12
Rødstjert	0,91	1,83	0,66	0,43	0,54	0,32
Bynkefugl	0,53	0,21	1,17	2,31	2,88	1,07
Stenpikker	0,48	0,21	1,52	0,93	3,57	9,04
Solsort	0,98	1,24	0,74	0,77	0,58	0,38
Sjagger	0,50	2,15	0,88	1,02	0,28	0,27
Sangdrossel	2,41	2,20	0,35	0,62	0,98	0,15
Misteldrossel	2,73	1,55	0,47	0,44	2,77	0,21
Græshoppesanger	0,24	0,67	0,57	4,55	0,88	0,53
Sivsanger	0,12	0,48	0,38	3,75	1,60	1,73
Kærsanger	0,22	0,48	1,29	3,49	0,27	0,99
Rørsanger	0,16	0,62	0,39	5,84	0,79	1,80
Gulbug	0,34	0,84	1,58	0,95	0,33	0,99
Gærdesanger	0,81	0,66	1,01	0,81	1,29	1,29
Tornsanger	0,48	0,56	1,86	1,57	0,93	1,42
Havesanger	0,87	2,06	0,69	1,24	0,52	0,79
Munk	1,23	2,65	0,46	0,80	0,40	0,31
Skovsanger	1,99	4,58	0,15	0,32	0,28	0,30
Gransanger	1,68	2,24	0,34	1,03	0,50	0,36
Løvsanger	2,36	1,27	0,41	1,53	2,23	0,64
Fuglekonge	7,29	1,35	0,14	0,33	1,23	0,14
Grå Fluesnapper	0,86	2,48	0,53	0,39	0,34	0,27
Broget Fluesnapper	1,08	3,05	0,25	1,14	0,26	0,16
Halemejse	1,04	2,30	0,22	3,37	0,37	0,19
Sumpmejse	1,50	3,27	0,25	0,86	0,33	0,23
Topmejse	8,27	0,78	0,18	0,47	2,61	0,27
Sortmejse	8,06	1,23	0,12	0,31	1,15	0,22
Blåmejse	0,75	2,02	0,48	1,05	0,35	0,41
Musvit	0,98	1,83	0,56	0,87	0,45	0,42
Spætmejse	0,72	5,88	0,20	0,63	0,07	0,38
Træløber	1,27	5,75	0,11	0,56	0,04	0,21
Rødrygget Tornskade	1,98	0,93	0,44	1,19	6,51	2,52
Skovskade	2,30	2,40	0,30	0,81	1,36	0,26
Husskade	0,33	0,48	1,51	1,33	0,24	0,47
Allike	0,29	0,68	1,10	0,69	0,15	0,44
Råge	0,24	0,66	1,72	0,71	0,08	0,39
Krage	0,69	0,94	1,49	0,87	1,12	0,55
Ravn	1,12	1,72	1,04	0,72	0,77	1,35
Stær	0,33	0,57	1,82	0,91	0,42	1,16
Gråspurv	0,06	0,22	1,28	0,32	0,05	0,72
Skovspurv	0,16	0,31	1,91	0,43	0,09	0,67
Bogfinke	2,05	1,71	0,57	0,54	0,90	0,41

Art	7: Bymæssig bebyggelse	8: Sø	9: Eng	1+2: Skov	4+8: Vådområde
Hvid Vipstjert	1,57	1,34	1,20	0,45	0,90
Gærdesmutte	1,03	0,82	0,52	2,78	0,82
Jernspurv	1,35	0,79	0,74	1,58	0,89
Rødhals	0,30	0,58	0,28	6,70	0,57
Nattergal	0,35	1,37	1,63	0,48	3,50
Husrødstjert	25,63	0,58	0,17	0,12	0,32
Rødstjert	1,92	0,74	0,44	1,60	0,51
Bynkefugl	0,14	0,77	4,84	0,27	1,82
Stenpikker	0,48	1,01	2,48	0,26	0,95
Solsort	2,23	0,72	0,59	1,17	0,74
Sjagger	0,64	0,76	1,28	1,42	0,93
Sangdrossel	0,51	0,56	0,40	3,85	0,59
Misteldrossel	0,47	0,39	0,59	2,95	0,41
Græshoppesanger	0,47	1,28	4,13	0,43	3,67
Sivsanger	0,29	6,60	4,27	0,27	5,70
Kærsanger	0,43	1,21	2,90	0,31	2,85
Rørsanger	0,36	7,25	1,99	0,37	8,23
Gulbug	1,69	0,76	1,09	0,56	0,88
Gærdesanger	2,71	0,84	0,75	0,66	0,81
Tornsanger	0,51	0,90	1,62	0,46	1,36
Havesanger	0,55	0,96	0,80	1,73	1,15
Munk	0,66	0,80	0,54	2,74	0,79
Skovsanger	0,17	0,55	0,20	9,30	0,38
Gransanger	0,68	0,87	0,58	2,91	0,98
Løvsanger	0,49	0,94	0,74	2,16	1,35
Fuglekonge	0,12	0,28	0,23	9,64	0,30
Grå Fluesnapper	1,51	1,22	0,49	2,09	0,64
Broget Fluesnapper	1,02	1,31	0,55	2,91	1,20
Halemejse	0,40	1,41	0,85	2,13	2,84
Sumpmejse	0,45	0,94	0,57	4,00	0,88
Topmejse	0,28	0,37	0,30	5,80	0,43
Sortmejse	0,18	0,27	0,19	10,25	0,29
Blåmejse	1,80	1,17	0,61	1,59	1,09
Musvit	1,55	0,97	0,59	1,65	0,90
Spætmejse	0,44	1,20	0,36	5,06	0,80
Træløber	0,22	1,20	0,33	7,72	0,76
Rødrygget Tornskade	0,09	0,96	1,46	1,49	1,11
Skovskade	0,17	0,68	0,55	4,10	0,76
Husskade	2,71	0,77	1,09	0,36	1,15
Allike	4,36	1,04	0,79	0,44	0,79
Råge	2,42	0,76	1,11	0,42	0,71
Krage	0,63	0,78	1,30	0,80	0,83
Ravn	0,18	0,72	0,65	1,67	0,71
Stær	1,13	0,90	1,94	0,40	0,90
Gråspurv	9,69	0,68	0,42	0,13	0,42
Skovspurv	5,03	0,50	0,54	0,20	0,44
Bogfinke	0,70	0,62	0,46	2,54	0,56

Appendiks 2 - fortsat

Art	1: Nåleskov	2: Løvskov	3: Agerland	4: Mose/Kær	5: Hede	6: Klit/Strand
Grønirisk	0,54	0,57	1,00	0,58	0,57	0,73
Stillits	0,25	0,74	1,76	0,64	0,18	0,89
Tornirisk	0,53	0,42	1,90	0,58	2,03	2,74
Gråsisken sp.	2,37	0,71	0,30	0,92	2,54	0,32
Lille Korsnæb	7,83	0,88	0,22	0,45	2,14	0,69
Dompap	0,36	0,58	1,29	0,89	0,69	1,94
Kernebider	1,09	4,28	0,30	0,44	0,46	0,13
Gulspurv	1,16	0,89	1,45	1,03	1,53	0,70
Rørsurv	0,11	0,35	0,60	5,49	1,00	1,64
Bomlærke	0,17	0,13	11,01	0,33	0,16	0,12

Art	7: Bymæssig bebyggelse	8: Sø	9: Eng	1+2: Skov	4+8: Vådområde
Grønirisk	4,85	0,67	0,61	0,48	0,60
Stillits	1,94	1,07	1,17	0,47	0,77
Tørnirisk	1,55	0,74	1,07	0,40	0,62
Gråsisken sp.	2,96	0,64	0,62	1,42	0,82
Lille Korsnæb	0,20	0,24	0,23	6,30	0,37
Dompap	0,65	1,31	1,20	4,78	0,53
Kernebider	0,83	0,54	0,22	4,43	0,46
Gulspurv	0,31	0,61	0,99	0,99	0,88
Rørspurv	0,27	3,94	3,86	0,21	5,85
Bomlærke	0,37	0,22	0,59	0,11	0,28

Appendiks 3 - oversigt over arter i indikatorerne

Art	Farmland	Woodland	Other common	All Common	Art	Farmland	Woodland	Other common	All Common
Lille Lappedykker				x	Husrødstjert			x	x
Toppet Lappedykker				x	Rødstjert		x		x
Gråstrubet Lappedykker				x	Bynkefugl	x			x
Skarv				x	Stenpikker	x			x
Fiskehejre				x	Solsort			x	x
Knopsvane				x	Sjagger	x			x
Grågås				x	Sangdrossel			x	x
Gravand				x	Misteldrossel		x		x
Gråand				x	Græshoppesanger			x	x
Taffeland				x	Sivsanger			x	x
Troldand				x	Kærsanger			x	x
Ederfugl				x	Rørsanger			x	x
Toppet Skallesluger				x	Gulbug			x	x
Rørhøg				x	Gærdesanger	x			x
Duehøg				x	Tornsanger	x			x
Spurvehøg		x		x	Havesanger		x		x
Musvåge			x	x	Munk			x	x
Tårnfalk	x			x	Skovsanger		x		x
Agerhøne	x			x	Gransanger		x		x
Fasan				x	Løvsanger			x	x
Grønbenet Rørhøne				x	Fuglekonge		x		x
Blishøne				x	Grå Fluesnapper			x	x
Strandskade				x	Broget Fluesnapper		x		x
Vibe	x			x	Halemejse			x	x
Dobbeltbekkasin	x			x	Sumpmejse		x		x
Storspove				x	Topmejse		x		x
Rødben				x	Sortmejse		x		x
Hættemåge				x	Blåmejse			x	x
Stormmåge				x	Musvit			x	x
Sølvmåge				x	Spætmejse		x		x
Svartbag				x	Træløber		x		x
Huldue		x		x	Rødrygget Tornskade	x			x
Ringdue			x	x	Skovskade		x		x
Tyrkerdue			x	x	Husskade			x	x
Gøg			x	x	Allike			x	x
Natugle				x	Råge	x			x
Mursejler			x	x	Krage	x			x
Grønspætte			x	x	Ravn		x		x
Sortspætte		x		x	Stær			x	x
Stor Flagspætte		x		x	Gråspurv			x	x
Sanglærke	x			x	Skovspurv	x			x
Digesvale				x	Bogfinke		x		x
Landsvale	x			x	Grønirisk			x	x
Bysvale			x	x	Stillits	x			x
Skovpiber			x	x	Tornirisk	x			x
Engpiber	x			x	Gråsiken sp.			x	x
Gul Vipstjert	x			x	Lille Korsnæb				x
Hvid Vipstjert	x			x	Dompap		x		x
Gærdesmutte			x	x	Kernebider		x		x
Jernspurv			x	x	Gulspurv	x			x
Rødhals		x		x	Rørspurv			x	x
Nattergal			x	x	Bomlærke	x			x

Fugle i Danmark 2009

Årsrapport over observationer – meddelelse nr. 37 fra Rapportgruppen

Redigeret af Jørgen Staurup Christensen og Peter Lange

Hortulan, Ertholmene, (B), 13. maj 2009. Foto: Johnny Madsen

Indledning

Hermed præsenteres den 32. årsrapport fra Dansk Ornitologisk Forenings Rapportgruppe. Teksten præsenterer en samlet oversigt over forekomsten af en række udvalgte fuglearter- og racer i Danmark. Årsrapporten udfylder hullet, som er i mellem fuglearterne der dækkes af Punkttællingerne (de almindelige arter) og Sjældenhedsudvalget (de meget sjældne arter). I alt omtales 161 arter/underarter, hvilket er en øgning fra 149 arter/racer i den seneste udkomne Årsrapport (Lange & Christensen 2009). Stigningen skyldes glædeligvis at det er lykkedes at finde flere skribenter, der vil være med til at sammenstille og bearbejde de store datamængder, der foreligger hovedsageligt i DOFbasen.

Igen i år kan vi på dette sted skrive om en stigning i datamængden der ligger til grund for Årsrapporten. Interessen for at indtaste sine observationer på DOF-basen (www.dofbasen.dk) vil tilsyneladende ingen ende tage, og antallet af observationer var igen rekordhøjt og oversteg for første gang 1 mio. dataposter på et år!

For 2009 findes der således 1.183.671 poster i DOF-basen, indtastet af i alt 1409 observatører. Hertil kommer 7494 poster med ynglepar. Observationerne fordeler sig på 10923 lokaliteter.

Fugleåret 2009

I 2009 blev der ifølge DOFbasen registreret i alt 349 fuglearter i Danmark. Heraf var 47 arter på SU's liste, og det endelige antal arter i landet i 2009 afventer derfor SUs godkendelse. 11 af arterne var fuglearter, der med sikkerhed var undsluppet fra fangenskab, eller efterkommere efter fugle der er udsatte eller udslupne, fx Lille flamingo, Indisk Gås, Magellangås, Moskusand, Slagfalk, Rødhøne og Alexanderparakit.

2009 blev rekordår for Islom, Hvidnæbbet Lom, Nilgås, Rødhovedet And, Lille Skallesluger, Sortterne, Lille Flagspætte og Gulirisk, mens yderligere 23 arter, heriblandt f.eks. Nordisk lappedykker, Almindelig Skræpe, Sule, Sølvhejre, Skestork, Sort Glente, Steppehøg, Lær-

Sabinemåge, ad., Hirtshals Havn (NJ), 5. oktober 2009. Foto: Jørgen Kabel.

kefalk, Vandrefalk, Krumnæbbet Ryle, Rovterne, Mosehornugle og Stor tornskade forekom i antal langt over middel og tæt på rekord.

Det er selvfølgelig glædeligt at så mange arter forekom i antal langt over middel. En væsentlig årsag må uden tvivl være den stærkt forøgede datamængde og antal bidragydere på DOFbasen. Men der er også en række arter, der reelt er i gang med at øge deres bestand i Danmark eller under indvandring, fx. de hvide hejrer, Skestork, Havørn samt desværre igen i 2009 de invasive arter Indisk Gås og Nilgås.

Der var igen i 2009 en række arter, som forekom meget fåtalligt og langt under gennemsnittet i 2009. Decideret bundrekord satte Plettet Rørvagtel, Toplærke, Sydlig Nattergal og Nordlig Blåhals, mens Hvid Stork, Dværgegås, Kongeederfugl, Aftenfalk, Hvidbrystet Præstekrave, Dværgryle, Mellemkjøve, Sandterne, Vendehals, Markpiber, Høgesanger, Lundsanger, Hvidbrynet Løvsanger, Karmindompap og Hortulan også forekommer i antal langt under middel. På listen bemærkes foruroligende mange arktiske ynglefuglearter samt gamle danske ynglefugle såsom Hvid Stork, Toplærke, Markpiber og Høgesanger, der desværre nok er på vej ud af den danske ynglefuglefauna.

Vejret 2009

Kalendervinteren 2008-2009 (december, januar og februar) var nedbørfattig og lidt varmere end normalt. Dog adskilte vinteren sig markant fra de to foregående

vintre, som var rekordvarme. Vinterens laveste temperatur ($-13,9^{\circ}\text{C}$) blev målt natten til den 18. februar 2009 ved Roskilde. Antal frostdøgn i vinteren 2008-2009 blev 49 og lå således ikke langt fra normalen for 1961-90, der er 53. Der var også et underskud af sol (130 soltimer mod normalt 155 timer). Foråret blev det fjerdevarmeste forår siden de landsdækkende målinger startede i 1874. Især april var tør og rekordvarm med $9,4^{\circ}\text{C}$ i gennemsnit for Danmark som helhed og bidrog derved en hel del til forårets varme. Vejret i maj var dog ustabil uden længerevarende stabile højtryksperioder med vind fra øst. Sommer blev indledt med en kold juni, hvor der var flere skybrud over især det østlige Danmark. Først til Sankthans startede en meget varm og solrig periode med landsdækkende varmebølger og lokale hede bølger. Det varede til ca. 1 uge ind i juli. Resten af juli var en meget blandet affære med sol, regn og dage med hård kuling fra vest. August blev også en blandet landhandel, men der var også flere såkaldte sommerdage, hvor temperaturen oversteg 25°C . Efteråret forløb vejræssigt uden de store afvigelser fra normalen, og det blev også til enkelte perioder – især ultimo september og primo oktober – med hård kuling fra vest, og ikke mindst 18. november, hvor der blev målt vindstød af orkanstyrke ved den jyske vestkyst. Efteråret højeste temperatur blev hele $28,1^{\circ}\text{C}$ målt på Sydsjælland nær Næstved den 1. september om eftermiddagen. Natten til den 13. oktober 2009 blev efterårets første frost (minus $0,5^{\circ}\text{C}$) registreret ved Skrydstup Lufthavn i Sønderjylland, og den laveste

temperatur på -4,9°C blev målt om natten til den 14. oktober ved Isenvad i nærheden af Herning i Midtjylland, og den første sne (slud og tøsne) kom den 4. november. December blev rigtig vinterlig fra midten af måneden med sne over det meste landet, og den første hvide jul siden 1995. Månedens laveste temperatur på 19,0°C blev målt lige efter midnat til den 20. december 2009 ved Horsens.

Artsliste

Samlet omfatter Rapportgruppens artsliste 181 arter/racer (ekskl. træktabeller) fordelt på de følgende 5 kategorier. Arter/racer omfattet af Caretaker-projektets overvågning af sjældne og truede ynglefugle (tidligere kendt som DATSY) er markeret med (D) og af Punkttællingsprogrammet med (P). Arter/racer, hvor kun yngleføremønstre behandles i Årsrapporten, er markeret med (Y).

1. Sjældnere yngle-/træk-/vintergæster (< 100 fugle årligt – seneste 10 års gennemsnit): Islom, Hvidnæbbet Lom, Almindelig Skråpe, Lille Stormsvale, Silkehejre, Sølvhejre, Sort Stork (D), Grønlandsk Blisgås, Dværggås, Sortbuget Knortegås, Rødhalsed Gås, Rustand, Amerikansk Krikand, Rødhovedet And (D), Kongeederfugl, Amerikansk Skarveand, Sort Glente, Steppehøg, Kongeørn (D), Aftenfalk, Stribet Ryle, Kærløber, Tredækker, Islandsk Stor Kobbersneppe, Damklire, Thorshane, Lille Kjøve, Sorthovedet Måge (D),

Sabinemåge, Middelhavssølvmåge, Hvidvinget Måge, Gråmåge, Baltisk Sildemåge (D), Sandterne (D), Rovterne (D), Hvidvinget Terne (ekskl. invasioner), Lunde, Turteldue, Stor Hornugle, Kirkeugle (D), Perleugle (D), Biæder (D), Hærfugl, Toplærke (D), Rødrygget Svale, Storpiber, Markpiber (D), Rødstrubet Piber, Gulhovedet Gul vipstjert, Sorttrygget Hvidvipstjert, Sydlig Nattegal, Sydlig Blåhals, Nordlig Blåhals, Sortstrubet Bynkefugl, Grønlandsk Stenpikker, Flodsanger, Savisanger, Drosselsrørsanger (D), Høgesanger, Lundsanger, Fuglekongesanger, Hvidbrynet Løvsanger, Sibirisk Gransanger, Rødtoppet Fuglekonge, Hvidhalset Fluesnapper, Fyrremejse, Pirol (D), Nøddekrige, Rosenstær, Gulirisk, Hvidsiskan.

2. Fåtalige yngle-/træk-/vintergæster (< 1000 fugle årligt – seneste 10 års gennemsnit): Sortstrubet Lom, Nordisk Lappedykker, Sorthalset Lappedykker, Sodfarvet Skråpe, Stor Stormsvale, Rørdrum (P), Hvid Stork (D), Skestork (D), Nilgås, Atlingand (P), Havørn (D), Hedehøg (D), Lærkefalk (D), Vandrefalk (D), Vagtel, Plettet Rørvagtel (D), Engsnarre (D), Lille Præstekrave, Hvidbrystet Præstekrave (D), Pomeransfugl, Sortgrå Ryle, Enkeltbekkasin, Odinshane, Mellemkjøve, Storkjøve, Kaspisk Måge, Sortterne (D), Slørugle, Mosehornugle (D), Natravn (D), Isfugl, Vendehals (D), Sortspætte (P), Grønspejle (P), Lille Flagspætte, Bjergpiber, Vandstær (D, P), Lille Fluesnapper, Pungmejse, Stor Tornskade (D, P), Hvidvinget Korsnæb, Stor Korsnæb, Karmindompap, Laplandsværpling, Hortulan.

Storpiber, Blåvand (SVJ), 7. oktober 2009. Foto: Per Poulsen.

3. Regelmæssige, ret almindelige arter/racer (> 1000 fugle årligt – seneste 10 års gennemsnit): Rødstrubet Lom, Gråstrubet Lappedykket (P, Y), Mallemuk (D), Sule, Pibesvane, Taigasædgås, Tundrasædgås, Kortnæbbet Gås, Blisgås, Canadagås (Y), Bramgås, Lysbuget Knortegås, Mørkbuget Knortegås, Pibeand, Knarand (Y), Spidsand (Y), Bjergand (Y), Havlit, Sortand, Fløjsand, Lille Skallesluger (P), Rød Glente (D, P), Fjeldvåge (P), Fiskeørn (D), Trane (D), Hjejle (D), Strandhjejle, Islandsk Ryle, Sandløber, Dværgryle, Temmincks Ryle, Krumnæbbet Ryle, Almindelig Ryle (D), Brushane (D), Skovsneppe, Stor Kobbersnepe (D), Lille Kobbersnepe, Storspove (D), Lille Spove, Sortklire, Hvidklire, Svaleklire (D), Tinksmid (D), Mudderklire (Y), Stenvender (D), Almindelig Kjøve, Sildemåge, Dværgmåge (D), Ride (Y), Splitterne (D), Dværgterne, Sortterne (D), Lomvie (Y), Alk (Y), Tejst (Y), Søkonge, Hedelærke (D), Bjerglærke, Skærpiber (Y), Ringdrossel (Y), Vindrossel (P, Y), Skægmejse (P), Korttået Træløber (P, Y), Sortkrage, Kvækerfinke (P, Y).

4. D/E-arter

Alle D/E arter, som ikke behandles af SU. Det vil sige Flamingo, Sort Svane, Indisk Gås, Snegås og Mandarinand. For definitioner af D/E-arter henvises til rapport fra Sjældenhedsudvalget.

5. Tabeller

Rovfugletræk.

Kategori 1 og 2 omfatter i alt 116 arter/racer, hvor den årlige gennemsnitlige forekomst er under 1000 fugle (inkl. ynglefugle) set over de seneste 10 år. Få store eller små år kan hurtigt ændre det samlede forekomstbillede i Danmark, hvorfor det som minimum er målsætningen, at alle disse arter/racer er omfattet af årlige bearbejdnings i Årsrapporten. Stellersand er udgået af Rapportgruppens liste, da arten er genoptaget på Sjældenhedsudvalgets liste. Baltisk Sildemåge er sat på Rapportgruppens liste i Kategori 1.

Alle kategori 1 og 2 arter/racer, på nær Sortstrubet Lom er i år med i Årsrapporten. Herudover er Stor Hornugle, Perleugle, Kirkeugle og Slørugle, hvor Kirkeugle og Perleugle er omfattet af DATSY, ikke behandlet, da Rapportgruppen ikke har adgang til alle observationer.

Kategori 3 omfatter 65 regelmæssige arter/racer, hvor alle arter/racer principielt burde være omfattet af årlige opsummeringer, hvilket dog ikke er realistisk set i forhold til de nuværende redaktionelle ressourcer. Behandlede arter/racer vil blive udvalgt ud fra en faunistisk vurdering i form af

- tilfældige, fåtallige/sårbare ynglefugle
- væsentlige ændringer i forekomstbillede (hyppighed, geografisk)
- danske forekomster er væsentlige for vurderingen af den samlede bestand og/eller udvikling/ynglesucces.

I de årlige bearbejdnings vil arter/racer, som er omfattet af Caretaker (DATSY) og Punkttælling, generelt ikke blive prioriteret. For gruppen af tilfældige,

fåtallige/sårbare ynglefugle behandler Årsrapporten yngleføremøster (og evt. sommerfund) af Gråstrubet Lappedykket, Canadagås, Knarand, Pibeand, Spidsand, Bjergand, Mudderklire, Ride, Dværgterne, Lomvie, Alk, Tejst, Skærpiber, Ringdrossel, Vindrossel og Kvækerfinke, som ikke overvåges af Caretaker (DATSY). Yngleføremøster af Almindelig Ryle (Engryle), Brushane, Stor Kobbersnepe og Storspove, som tidligere blev behandlet i Årsrapporten, er fra og med 2009 overgået til Caretaker-projektet (DATSY).

Arter/racer, hvor det samlede forekomstbillede skønnes at være under forandring, vil også blive prioriteret. For alle øvrige arter/racer vil en bearbejdning kun finde sted, såfremt der kan findes en fast redaktør for art / artsgruppe (eksempelvis gæs, Mallemuk, Fiskeørn). Redaktionen vil dog, under hensyntagen til de redaktionelle ressourcer, behandle arter med års mellemrum, for at give en aktuel status på en arts forekomst i Danmark.

Kategori 4 omfatter primært D/E arter, som enten kan tænkes at forekomme spontant, eller hvor der i nærgeografier findes C-bestande (fritlevende bestande), som muligvis vil brede sig til Danmark i fremtiden.

Kategori 5 omfatter indtil videre alene tabel over Rovfugletrækket på de vigtigste lokaliteter. Ud over arter allerede nævnt ovenfor er det Hvepsevåge, Rørhøg, Blå Kærhøg, Duehøg, Spurvehøg, Musvåge, Tårnfalk og Dværgfalk. SU-arter medtages ikke i tabellen, her henvises til SU-rapporten.

Baggrundsstatistikker

Årstotalen skal udtrykke det samlede antal fugle set pr. år i Danmark rensat for gengangere. For visse arter/racer er der usikkerhed omkring opgørelse af årstotaler fra år til år, hvorfor baggrundsstatistikker for visse arter/racer ikke er medtaget.

Ved læsning skal følgende bemærkes:

- En parentes omkring et tal betyder, at ikke alle år i 10-års intervaller indgår. Det vil være anført i kommentarfelt, hvilke år der mangler i statistikken. Gennemsnit for et 10-års interval er alene udregnet for det antal år, hvor årstotal er til rådighed.
- < 1 betyder, at der er færre end ét fund pr. år i et 10-års interval (samlet 0-9 fund). > 1 betyder, at der er mellem 10-14 fund i et 10-års interval, mens 15-20 fund er rundet op til 20 fund. Det samme gælder ynglefund.
- For år, hvor årstotal er angivet i interval, fx 70-74 fugle, er maksimalt antal anvendt.
- Hvis det samlede antal fund overstiger 100.000 fugle, opsummeres artstotalen ikke.
- For tidligere SU-arter/racer medtages kun fund godkendt af SU.

Usædvanlige forekomster og svært bestemmelige arter/racer

Kvalitetskontrol af data i DOFbasen varetages af DOFbasens Kvalitets Udvalg (DKU). Med hensyn til svært bestemmelige arter/racer, fænologi og usædvanlige

antal har Årsrapportens redaktører ligeledes foretaget en kritisk gennemgang i forbindelse med udarbejdelsen af manuskripter, da DKU ikke har nået at behandle alle forekomster. Dog er udeladelse af observationer, som hovedregel sket i overensstemmelse med DKU.

Især for sjældnere arter/racer (Kategori 1 < 100 fugle årligt i Danmark) er alle fund kritisk vurderet, og alle opfordres til ved fund af disse arter/racer at tilføje kommentarer i DOFbasens kommentarfelt. Fund, der er stadig er under behandling af DKU, medtages som hovedregel ikke i Årsrapporten. Vi skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at for Storlom, Kongeederfugl, Stellersand, Steppenhøg, Aftenfalk, Kjoever (ekskl. Almindelig Kjoeve), Hvidvinget Måge, Kaspisk Måge, Middelhavssølvmåge, Gråmåge og Hvidvinget Terne medtages som hovedregel kun observationer med køns-, alders- og/eller dragtangivelse, da disse med rimelighed må kunne forventes noteret, før en sikker bestemmelse har kunnet finde sted.

Årsrapportens forfattere

Forfattere og bearbejdere af artsgennemgangene er, i alfabetisk rækkefølge: Thorkil Brandt (sædgæs, sva-ner), Ursula Burmann (Hedelærke, sangere, fluesnap-pere), Jørgen S. Christensen (stormfugle, rovfugle, lærker, svaler, pibere, vipstjerter), Peter Staurup Chri-

stensen (nogle ænder), René Christensen (måger, ter-ner, alkefugle), Hans Christophersen (spætter), Hen-ning Ettrup (gæs), John Hansen (mejer), Tina Høeg Hansen (Natravn, skrigefugle, Pirol), Ulla Munch Han-sen (nogle mjser, Stor tornskade), Henrik Møller Hest-bech (nogle vadefugle), Ole Jensen (kragefugle, Rosen-stær, Kvækerfinke, korsnæb og Karmindompap), Tommy Kaae (nogle ryler), Peter Lange (Rørdrum, Sort Stork og Skestork, flamingoer, nogle ænder, hønse-fugle, kærløber, kjoever, nogle værlinger), Arne Bo Lar-sen (drosler), Mette Lauritzen (hvide hejrer), Leif Nov-rup (Fiskeørn, Vende-hals), Søren Peter Pinnerup (lappedykkere), Palle A. F. Rasmussen (lommer), Hans Skov (Hvid Stork), Poul Ulrik (Turteldue, Lapværling, Hvidsiskan), Egon Østergaard (brokfugle).

Materiale

Rapportgruppen har udarbejdet Årsrapporter siden 1970. Fra og med 1978 er rapporterne udarbejdet efter stort set samme retningslinjer, og hovedsageligt baseret på samme kilder som nærværende rapport. Grundlaget for rapporten er data i DOFbasen suppleret med infor-mationer fra DOFs lokalrapporter samt fuglestations-virksomheden og de rutinemæssige trækobservationer ved en række træksteder.

Ved udarbejdelsen af artsoversigterne drager Årsrap-

Sortstrubet Lom, Allebæk Strand, Møn (LFM), 2. september 2009. Foto: Per Schiermacher Hansen.

portens skribenter stor gavn af og sætter stor pris på de lokale bearbejdnings af det store materiale i DOF-basen, som foretages af de lokale rapportgrupper, og publiceres i lokalrapporterne. Det er et savn for Årsrapporten, at denne lokale bearbejdning desværre kun foregår i et mindretal af landets rapportregioner, og herfra skal der lyde en opfordring til de faunistisk interesserede feltornitologer ude i regionerne om at melde sig til dette arbejde. Det er både lærerigt og gavnligt at deltage i den proces, som det er, at skabe et overblik over fuglenes forekomst, på baggrund af de mange indtastede observationer i DOFbasen. Redaktionen vil opfordre til, at publikationen af lokalrapporterne forgår på internettet, således at teksterne bliver tilgængelige for offentligheden så hurtigt som muligt.

Der er ved redaktionens slutning i oktober 2010 udgivet følgende lokalrapporter for 2009: *Fugle og Dyr i Nordjylland 2009*, *Fugle i Østjylland 2009 (upubl.)* samt *Rørvig Fuglestation 2009*. Lokalrapporterne fra Fyn og Bornholm (*Fugle på Bornholm 2009*) nåede ikke at udkomme tidsnok til at blive anvendt under udfærdigelsen af Årsrapporten 2009. Data fra øgruppen Ert-holmene, herunder Christiansø, er tildels hentet fra *Christiansøs Naturvidenskabelige Feltstation* via hjemmesiden www.chnf.dk.

Det skal her præciseres, at det ikke er muligt for Årsrapportens medarbejdere at gennemgå de mange hjemmesider på internettet, hvor der offentliggøres aktuelle observationer. Oplysninger herfra er for det meste kun medtaget i det omfang, de lokale rapportgrupper har indsamlet dem, eller hvor observatøren også har indsendt sine iagttagelser direkte til den lokale rapport-gruppe eller har brugt DOFbasen. Det er overladt til Årsrapportens skribenter selv at afgøre, om de vil eftersøge observationer af deres arter på andre hjemmesider end www.dofbasen.dk.

Fuglestationsvirksomhed og rutinemæssige trækobservationer på en række lokaliteter har bidraget med et stort materiale, i de fleste tilfælde via de lokale rapporter. Der henvises til afsnittet om årets fuglestationsvirksomhed i *Fugleåret 2009*.

Det skal påpeges, at regionsforkortelserne (eksempelvis (NJ) for Nordjylland) i artsgennemgangen ikke skal opfattes som henvisninger til lokalrapporter, men kun som geografiske oplysninger.

Tak

Tak til Timme Nyegaard for stor hjælp med udfærdigelse af kort. Tak til Bent Jacobsen, Dennis Langholz, Hans Christophersen, Jacob Sterup, Knud Pedersen, Steen Søgaard, Morten Rasmussen og Tim Andersen for hjælp med sammenstilling af data for udvalgte lokaliteter og arter. Tak til Kent Olsen for at have brugt meget tid på korrekturlæsning. En *stor* tak til de mange, der har indsendt deres oplysninger via www.dofbasen.dk, til medarbejderne i de lokale rapportgrupper samt til observatørerne på fuglestationer o.lign. Uden dem var denne rapport ikke blevet til.

Regionsfordeling anvendt i denne rapport

Forkortelser

Følgende forkortelser anvendes i rapporten.

ad.	adult, voksendragt
imm.	immature, dragter mellem juv. og ad.
juv.	juvenil, den første fulde fjerdragt
pull.	pullus, dunungedragt
2K	aldersangivelse i kalenderår Fuglen "fylder år" ved årsskiftet.
3K+	Fuglen er mindst i sit 3. kalenderår.
pri.	Primo, de første 10 dage i måneden
med.	Medio, den 11.-20. dag i måneden
ult.	Ultimo, fra den 21. og måneden ud
NNØ	Trækretning, verdenshjørne (også S, Ø, SV osv.)
SU	Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg
DATSY	Caretakerprojektets artsdel, med overvågning af truede og sjældne ynglefugle (tidligere DOF's Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle)
DKU	DOFbasens KvalitetsUdvalg
sdr.	sommerdragt
odr.	overgangsdragt
vdr.	vinterdragt
h	hørt
R	rast
fou.	fouragerende
sy.	syngende
T	trækkende
TF	trækforsøg

Arts gennemgang

Islom *Gavia immer*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2003	2004	
93	NA	3	13	34	55	55	93	74	62	1050

I 2009 blev der registreret 56 fugle i første halvår og 37 fugle i andet halvår. Totalen på 93 fugle fordelt på 20 lokaliteter er således ny årsrekord. Den tidligere årsrekord på 74 fugle er fra 2003. Rekorden skyldes især nogle bemærkelsesværdige tal fra farvandet nord for Anholt (ØJ): 19/2 5, 28/3-2/4 5, 20/4 7 (og 14/5 0) Fuglene blev registreret ved optællinger fra skib i forbindelse med VVM-undersøgelser forud for den planlagte Anholt Havvindmøllepark (DHI 2009). I rapporten angives det som 17 fugle, men det fremgår ikke, om der kan være gengangere i observationerne. Området hvor fuglene blev iagttaget ligger i ca. 20 km fra Anholt. Der har tidligere været rapporteret om storlommer omkring Anholt, men ikke i dette omfang. Mon ikke det er fugle fra dette område, der ses i Skagen (NJ) og af og til ved Gjerrild Nordstrand (ØJ) under forårstrækket?

Udover ovennævnte fra Anholt var årets eneste vinterfund 17/1 1 ad. i vdr. R Bækbygd Strand (VJ). Forårets i alt 50 fugle blev set i perioden 5/4-25/5, hvor kun følgende to fund var før ultimo april: 5/4 1 2K+ vdr. R Lyngvig (VJ) og 9/4 1 ad. i odr. NV Fanø Vesterstrand (SVJ). Skagen var traditionen tro den suverænt bedste lokalitet under forårstrækket. Her registreredes i perioden 28/4-23/5 i alt 27 NV og 2 Ø fordelt med 27 ad. i sdr., 1 2K+ og 1 2K, hvor de største dage var: 7/5 3 NV (ad. i sdr.), 9/5 6 NV (4 ad. i sdr., 1 2K+ og 1 2K), 13/5 3 NV (ad. i sdr.) og 14/5 6 NV (ad. i sdr.). De øvrige forårsfund uden for Skagen var: 11/5 1 ad. i sdr. NV Fanø Vesterstrand (SVJ), 12/5 1 ad. i sdr. NV og 1 2K SV Hirtshals Fyr (NJ), 15/5 1 ad. i sdr. NV Hirtshals Fyr (NJ), 23/5 1 ad. i sdr. N Blåvands Huk (SVJ), 24/5 1 ad. i sdr. NV Gjerrild Nordstrand og 25/5 1 ad. i sdr.

NV Rødbyhavn (LFM) samt ovennævnte fra Anholt. Efterårets første fugl blev set allerede primo september, og forekomsten må på grund af det tidlige tidspunkt nærmere betegnes som et sommerfund: 6/9 1 2K+ S Korshage (S). De øvrige i alt 36 efterårsfugle var i perioden 30/9-29/11, hvor hele 12 fugle (10 ad. i sdr., 1 ad. i odr. og 1K+) allerede blev set i perioden ultimo september-medio oktober. Normalt optræder arten først herhjemme efter medio oktober. Skagen (NJ) var også bedste lokalitet i efteråret, hvor der i perioden 9/10-16/11 registreredes 15 Ø og 1 R fordelt med 14 ad. i sdr./odr. og 2 1K+. De største dage her var: 10/10 2 Ø (ad. i sdr.), 3/11 3 Ø (ad. i sdr.) og 7/11 2 Ø (ad. i sdr. og 1K+). Næstbedste lokalitet i efteråret var Blåvands Huk (SVJ), hvor der i perioden 1-12/11 blev set 4 S og 1 R fordelt med 2 ad. i odr., 1 2K og 2 1K, største dag her var 9/11 2 S (ad. i odr. og 1K). De øvrige efterårsfund, hvor 11 var fra Nordjylland, var: 30/9 1 1K+ V Bulbjerg (NJ), 1/10 1 ad. i sdr. V Lild Strand (NJ), 4/10 1 ad. i sdr. V Lild Strand (NJ), 9/10 1 ad. i sdr. N Nordmandshage (NJ), 10/10 1 ad. i sdr. SØ Syrodde, Læsø (NJ), 10/10 1 ad. i odr. S Hvide Sande (VJ), 12/10 1 1K+ NØ Hirtshals Fyr (NJ), 13/10 1 ad. i sdr. NØ Hirtshals Fyr (NJ), 23/10 1 ad. i sdr. NØ Ulvsund (LFM), 23/10 1 ad. i sdr. R Gedser Odde (LFM), 26/10 1 1K R Bulbjerg (NJ), 6/11 1 ad. i sdr. NØ Hirtshals Fyr (NJ), 17/11 1 1K S Ørhage (NJ), 21/11 1 1K SV Gedser Odde (LFM) og 29/11 1 1K+ R Kjærsgård Strand (NJ).

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af Islom 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	59	3	8	18	0	0	0	1	4	0	93

Hvidnæbbet Lom *Gavia adamsii*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2006	1991	
55	21	4	10	17	21	21	55	37	35	450

Størstedelen af årets 55 fugle var fra farvandet nord for Anholt (ØJ), hvor der ved optællinger fra skib registreredes en ret sensationel samling af Hvidnæbbet Lom: 19/2 6, 28/3-2/4 6, 20/4 18 (og 14/5 0). Foto ligger på Netfugl.dk. Der har ikke tidligere været observeret noget lignende i Danmark! Lommerne blev optalt i forbindelse med en VVM-undersøgelse af den planlagte Anholt Havvindmøllepark (DHI 2009). I rapporten

angives det som 30 fugle, men det fremgår ikke, om der kan være gengangere i observationerne. Området hvor fuglene blev iagttaget var i havområdet ca. 20 km fra Anholt. Der har tidligere været rapporteret om storlommer omkring Anholt, men ikke i dette omfang. Som for Islom kan det være fugle fra dette område, der ses i Skagen (NJ) under forårstrækket. Hovedparten af årets øvrige fund var fra Nordjylland,

hvor der registreredes 12 trækkende fugle i perioden 12/4-22/5 og 9 trækkende fugle i perioden 21/10-14/11. Skagen er bedste lokalitet med i alt 7 fund fra forårstrækket fordelt med 12/4 1 ad. i sdr. Ø, 23/4 2 ad. i sdr. Ø, 27/4 1 ad. i sdr. Ø, 30/4 1 ad. i sdr. Ø, 6/5 1 2K NV og 22/5 1 ad. i sdr. Ø samt 8 fund fra efterårstrækket fordelt med 3/11 1 ad. i sdr. Ø, 4/11 1 ad. i sdr. Ø, 7/11 1 ad. i sdr. Ø, 8/11 1 ad. i sdr. Ø, 10/11 1 ad. i sdr. Ø, 12/11 1 ad. i sdr. Ø og 12/11 2 ad. i sdr. Ø. De nordjyske fund uden for Skagen var: 19/4 1 ad. i sdr. NØ Kjærsgård Strand (NJ) samt følgende fra Hirtshals Fyr (NJ): 23/4 1 ad. i sdr. NØ, 24/4 1 ad. i sdr. NØ, 27/4 1 ad. i sdr. Ø, 10/5 1 2K SV og 21/10 1 ad. i sdr.

NØ. De to trækkende fugle fra henholdsvis 23/4 og 27/4 ved Hirtshals Fyr er givetvis de samme som efterfølgende registreres de samme dage ved Skagen. De eneste sikre fund uden for Nordjylland i 2009 var: 2/5 1 ad. i sdr. Ø Dovns Klint (F), 11/5 1 ad. i sdr. Ø Fanø Vesterstrand (SVJ), 13/11 1 1K SV Gedser Odde (LFM) og 24/11 1K/2K+ i vdr. SV Blåvands Huk (SVJ). I DOFbasen er der fra 2009 yderligere indtastet tre fund fra maj, alle af 2K fugle. Men da der ikke ved observationerne er tilknyttet kommentarer vedrørende arts- og aldersbestemmelse, er fundene ikke medtaget her.

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af Hvidnæbbet Lom 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	21	0	2	30	0	0	1	0	1	0	55

Gråstrubet Lappedykker *Podiceps grisegena* (yngleforekomst)

Rådata består af 4737 observationer af i alt 6729 fugle fra 446 observatører på 769 lokaliteter. Et forsøg på at estimere ynglebestanden på baggrund heraf gav 181 – 241 ynglepar og 277 – 376 estimerede par ud fra angivelser af ynglefugle (YF-koden). I alt 458 – 618 par,

hvilket var lidt mindre end i 2008. Det er vanskeligt at angive et mere præcist tal, da mange observatører kun har oplyst antal ynglefugle.

Lokaliteterne med flest indrapporterede ynglefugle var (antal ynglefugle): Vilsted Sø (NJ) 76, Fyrkat Engsø (NJ)

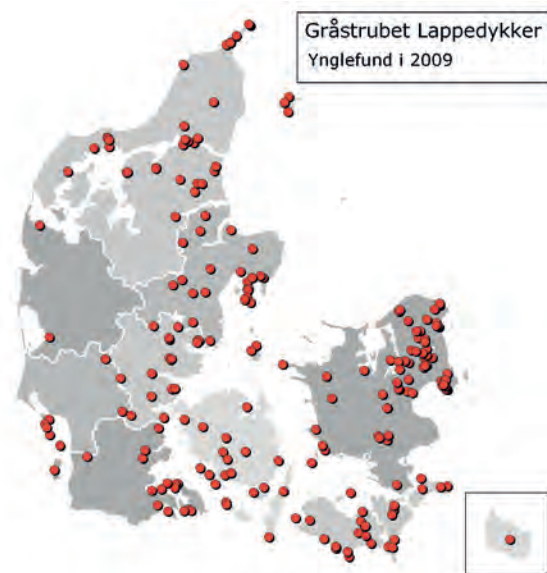
Gråstrubet Lappedykker, Vestanager (S), 26. maj 2009. Foto: John Larsen

43, Rørdal lergrave (NJ) 44, Sundby Sø (NJ) 31, Bygholms nordlige rørskov (NJ) 28, Kærene på Læsø (NJ) 28, Råbjerg Mile (NJ) 22, Vejlen på Tåsinge (F) 11 og Kalløgrå (LFM) 10. Fra Vestmager (S) hvorfra der var mange observationer, blev der kun indrapporteret ganske få ynglepar: 2-3 par i Hejresøen og 1-2 par i Klydesøen.

På flere lokaliteter kunne man træffe ret store (vinter)forekomster af rastende fugle, således 27/1 167 Ordrup Næs (S), 24/1 137 og 31/10 147 Lystrup Strand (ØJ), 15/3 93 Over Dråby Strand (S) og 9/4 75 Havlykke (LFM).

De tre bedste træksteder skal også nævnes: 9/3-9/6 i alt 291 Ø Hyllekrog (LFM), max. 20/4 97 Ø, 17/7-31/12 i alt 481 trækkende i sydvestlige retninger Gedser Odde (LFM), med max. 27/11 30 SV. samt 29/7-6/12 i alt 159 trækkende (både N og S) Fornæs (ØJ) med max. 3/11 32 S. Herudover skal nævnes 23/2 66 N Fornæs.

(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af ynglepar af Gråstrubet Lappedykker 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
YP + YF	133-168	2-3	18-23	31-37	22-30	17-27	35-58	84-111	75-102	2-3	458-618

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2006	2009	
294	NA	(64)	79	134	234	234	385	307	294	(4338)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Nordisk Lappedykker, Ishøj Strand, 11. oktober 2009. Foto: Lars Jensen.

Med mindst 294 fugle på 97 lokaliteter blev 2009 det tredje bedste år, kun overgået af 2006 med 307 og 2007 med 385 fugle. I perioden 1/1 til 22/5 blev der set 150 fugle, hvor den sidste fugl blev set trækkende mod nord ved Lakolk Strand, Fanø (SVJ). De største forekomster i 1. halvår var (rast.): 26/1 op til 27 Borre Mose, Ålebæk Strand (LFM), 12/4 15 Fanø Vester-

Sorthalset Lappedykker, Egå Engsø (ØJ), 19. april 2009. Foto: Susanne Jepsen.

strand (SVJ) og 24/1 9 Kysten ved Sandflugtsplantagen (S). De største trækforekomster var: 3/4 4 Ø ved Hamnerodde (B) og 20/3 3 Ø ved Hyllekrog (LMF). De første fund i 2. halvår var to sommerobservationer: 1/8-10/8 1 sandsynligvis 1K Keldsnoer (F) og 8/8 1 sandsynligvis ad. Margrethe Kog (SJ). Der blev ikke rapporteret ynglefund i 2009.

Den egentlige efterårsforekomst indledtes med 4/9 1 Keldsand (SVJ), og i perioden frem til 31/12 observeredes i alt 144 fugle. De største forekomster af rastende fugle var: 24/10 11 Borre Mose, Ålebæk Strand (LFM) og 8/11 7 ud for Sonnerup Skov (S).

Et par lokaliteter havde træk af betydning: 21/10-12/11 7 S Blåvands Huk (SVJ) og 26/9 - 29/11 14 T Gedser Odde (LFM), de fleste mere eller mindre i SV retning.
(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af Nordisk Lappedykker 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	10	1	27	1	2	10	2	40	47	10	150
2. halvår	13	8	24	4	5	9	6	32	42	2	144

Sorthalset Lappedykker *Podiceps nigricollis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	1983	1995/07	
214	NA	NA	(217)	268	268	268	321	311	300	NA

Kommentar: Tabel omhandler antal ynglepar. Disse er først opgjort i Årsrapporterne fra 1980 og frem, dog mangler årstotal fra 1984-86. Ynglepar er oftest angivet i interval, hvor max. tal er anvendt i tabellen.

Der blev noteret mindst 1380 fugle på 126 lokaliteter, hvilket er nogenlunde samme antal fugle som i 2008 men på næsten 60% flere lokaliteter. Der blev kun indrapporteret 5-30 ynglepar (YP) fra 5 lokaliteter (3 lokaliteter i Mossø (ØJ) er slået sammen), mens der blev indrapporteret mindst 271 ynglefugle (YF) fra 12 lokaliteter. Herudover blev der indrapporteret 78 par med unger eller anden yngleadfærd, men uden YF-kode. En simpel omregning af tallene i tabellen gav således en ynglebestand i 2009 på 250-256 "par". Ud fra det foreliggende var det en mindre tilbagegang sammenlignet med 2008. De største forekomster af ynglefugle blev fortsat registreret i Nord- og Østjylland. De store kolonier i Egå Engso (ØJ) og Mossø så begge ud til at have dårlig eller slet ingen ynglesucces, idet der stort set ikke blev indrapporteret unger fra de to lokaliteter. Det foreliggende materiale er meget mangelfuldt med hensyn til angivelse af ynglefugle. Der skal herfra lyde en opfordring til, at indsenderne laver mere præcise opgørelser over ynglebestandene.

Der blev desuden indrapporteret enkelte fugle uden for yngletiden (15/4 - 15/7) med adfærds-koden YF, disse er ikke medtaget i tabellen. De første fugle indfandt sig som normalt i begyndelsen af marts, 10/3 1 Tontoft Nakke (SJ), 15/3 1 og 19/3 7 Egå Engso (ØJ) og 20/3 3 Sundet, Fåborg (F). De største antal i 1. halvår var 25/4 161 Egå Engso (ØJ), 30/4 62 Sundet, Fåborg (F), 19/5 83 Vilsted Sø (NJ) og 19/5 64 Brabrand Sø (ØJ). Efter yngletiden blev der set større sommerflokke flere steder, hvor de største tal var 22/7 131 Borre, Horsens Fjord (ØJ), 2/8 61 Hjarbæk Fjord ved Strandet (NJ) og 8/8 50 Vilsted Sø (NJ). Herudover var der yderligere 15 steder med 10 - 25 fugle i løbet af juli og august. De sidste fugle blev set 25/10 1 Hem Odde, Mossø (ØJ) samt 22/11 1 Gedser Odde (LFM). Der blev således ikke registreret egentlige vinterfund i 2009.

(Søren Peter Pinnerup)

Ynglelokaliteter for Sorthalset Lappedykker 2009

Lokalitet	Region	min. YP	maks. YP	maks. YF	unger
Vilsted Sø	NJ			83*	x
Østerådalen	NJ			3	
Fyrkat Engso	NJ			2*	
Halkær Sø	NJ			2	
Halkær Sø og Ådal	NJ			2	
Kogleaks	NJ			4*	
Kærup Holme	NJ			4	
Skjern enge	VJ			7	
Vesterenge	VJ			7	
Vest Stadil Fjord	VJ			2	
Hjortlund Hede og Sø	SVJ			2*	
Sneum Digesø	SVJ			2	
Klostermølle	SØJ			9	x
Kongens Kær	SØJ	1	3	7*	x
Margrethe Kog	SJ			4	
Egå Engso	ÆJ			78	
Brabrand Sø	ØJ			64*	x
Skanderborg Sø	ØJ	0	21	42	
Mossø	ØJ	5	5	12*	x
Stubbe Sø	ØJ			4	
Årslev Engso	ØJ			4	
Sundet, Faaborg	F	1	1	45	
Føns Vang	F			20	
Valdemarsslot	F	1	3	6*	x
Keldsnor	F			2	
Nakkebølle	F			2	
Nørreballe Nor	F			2	
Utterslev Mose	S			2*	x
Selsø Sø	S			3	
Gurre Sø	S			2	
Total					
Antal lokaliteter	30	8	33	428	7

Tabellen er udarbejdet efter nogenlunde de samme principper som i Fugleåret 2007 og 2008. Dvs. at en lokalitet medtages, når der er gentagne indrapporteringer i yngletiden (her er sat til 15/5 - 15/7), eller der er indrapporteret ynglefugle og/eller unger. Min. YP og max. YP angiver antal ynglepar indrapporteret i DOFbasen. Unger angiv, om der foreligger observationer af dununger eller juv./1K-fugle i tiden 15/5 - 15/7. Max. YF angiver det maksimale antal fugle på lokaliteten i yngletiden. * angiver at fuglene er indrapporteret i DOFbasen med adfærds-koden YF.

Mallefugle, Skagen Havn (NJ), 10. maj 2009. Foto: Knud Pedersen.

Mallefugl *Fumarus glacialis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1997	2007	1991	
29.258	NA	(4305)	15.885	(24.013)	(28.255)	NA	71.532	65.213	40.846	-

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1975-76 og 1999-2003. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

2009 blev et år ganske flot år (det 6. største hidtil), og lidt over seneste 6-års gennemsnit. Årets forekomst kulminerede i maj og september med 75% af alle fugle, og samlet månedsfordeling var januar 25, februar 5, marts 660, april 1041, maj 9622, juni 697, juli 13, august 1569, september 12.457, oktober 3130, november 38 og december 1. Sædvanligvis sås hovedparten (97%) langs Nordjyllands kystlinie, og i særdeleshed ved Skagen. Fra 1. halvår var der kun større observationer fra Grenen (NJ), og det første større antal blev set i marts med 23/3 609 NV. Først ultimo april sås igen større antal med 24/4 800 R Grenen, og forekomsten i maj kulminerede mellem 5-11/5 med flere større dage ved Grenen med 5/5 1058 T, 8/5 2000 R, 9/5 2161 NV + 25 R, 10/5 1220 Grenen + 300 R Skagen Havn (NJ) og 11/5 1606 NV. Sidste større observation fra foråret blev 4/6 528 NV Grenen (NJ). Ved Bulbjerg var der op til 5 Mal-

lemfugle på plads i yngletiden, men ingen yngel blev konstateret. For nærmere omtale af forekomsten på Bulbjerg henvises til DATSY andet steds i Fugleåret. I 2. halvår blev de første større trækbevægelser set 1/8 455 NV og 18/8 1001 NV ved Grenen, og forekomsten kulminerede i forbindelse med hård vind fra vest ultimo september med 23/9 2764 V + 834 R Grenen, 24/9 1015 V Grenen, 28/9 1440 S Ørhage (NJ) + 4070 V Grenen, 29/9 650 V Roshage (NJ) + 738 NV Grenen. Større antal blev set igen primo oktober i forbindelse med hård vind fra vest med 1/10 760 NV Grenen, 3/10 200 FU Hanstholm (NJ) og 9/10 466 NV Grenen. Største antal uden for Nordjylland var 28/9 48 V Børstrup Hage (S), 1/10 42 V Korshage (S), 3/10 92 NV Fanø Vesterstrand (SVJ), 4/10 200 S Blåvands Huk. Desuden fra Østersøen 6/10 1 R + 10/10 1 S Gedser Odde (LFM).

Herefter blev der kun observeret ganske få fugle, primært ved Grenen, og fra november må 24/11 1 Vest Stadil Fjord – inde over engen – særligt bemærkes.

Årets sidste observationer blev 29/11 5 NV, 30/11 2 R og 2/12 1 R – alle fra Grenen.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Malleuk 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	28.389	95	581	1	1	6	0	183	2	0	29258

Sodfarvet Skråpe *Puffinus griseus*

Årstotal	Hypighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal	
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1984	2002	2007		
2009											
209	17	(75)	170	168	184	184	446	403	384	(5743)	

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

En flot årstotal med i alt 209 fugle, hvor forekomsten tydeligt kulminerede fra ultimo september til primo oktober med i alt 176 fugle – svarende til 85% af årets forekomst. Samlet månedsfordeling blev april 1, juli 1, august 16, september 97, oktober 92 og november 2. Året indledtes med en usædvanlig forårsforekomst 17/4 1 Ø Dovns Klint (F) – formentlig en overvintrende fugl. Den første fugl fra efteråret var også tidligt på færde med 20/7 1 S Blåvands Huk (SVJ). Herefter fulgte forekomsten et mere normalt billede med de næste fund 14/8 1 V Roshage (NJ), 16/8 5 S Blåvands Huk og 17/8 1 S Blåvands Huk. Forekomsten kulminerede i forbindelse med lavtrykspassager ultimo september og primo oktober, og især blev der set mange fugle i Kattegat langs Nordsjæl-

lands kystlinie. Første store dag blev 22/9 11 S Blåvands Huk, herefter blev de største antal set ved Nordsjælland med 23/9 13 T og 24/9 11 T Korshage (S) og igen primo oktober med 4/10 16 T Børstrup Hage (S) og 5/10 10 T Korshage. Ved Skagen blev returtrækkende fugle på vej ud af Kattegat noteret 6/10 med 10 NØ. Efter 9. oktober blev der blot set 8 fugle og årets sidste blev set 7/11 1 SØ-R og 29/11 1 R begge Grenen (NJ). Lokalteterne med de største forekomster i 2009 var: Korshage 60, Børstrup Hage 46, Blåvands Huk 42 og Grenen 30. Der er foretaget en kraftig udrensning af formodede gengangere langs Nordsjællands kysten i årstotalen.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Sodfarvet Skråpe 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	75	11	46	1	0	6	2	68	0	0	209

Almindelig Skråpe *Puffinus puffinus*

Årstotal	Hypighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1989	1998	2009		
2009											
83	NA	6	40	48	55	55	99	94	83	1483	

Det 3. største år hidtil med i alt 78-83 fugle. Årets forekomst kulminerede i juli og august, og samlet månedsfordeling var maj 4, juni 2, juli 29, august 24, september 20 og oktober 4. Årets første fugl var tidligt på færde med 8/5 1 NV Grenen (NJ), mens næste var 27/5 2 N Blåvands Huk og 28/5 1 V Grenen. Fra juni var der kun to observationer med 3/6 1 V Nordstrand og 13/6 1 V Nordsjælland (set ved Korshage/Kikhavn/Rågeleje/Liseleje). I juli blev de første fugle set 7/7 1 S Blåvands Huk (SVJ) + 3 NV Fanø Vesterstrand (SVJ), og ultimo juli sås 21/7 3 S Blåvands Huk og 31/7 4 S Lyngvig (VJ) + 5 S Ørhage (NJ). Bemærkelsesværdig var 30/7 1 R-T Gedser Odde (LFM), hvilket blot er den

2. observation herfra. Først medio august blev arten igen set med 17/8 2 S Blåvands Huk og især 18/8 7 V Lild Strand (NJ) og 5 V Roshage (formentlig gengangere). Det næste større tiltræk blev registreret i forbindelse med hård vind fra vest ultimo september og primo oktober med i alt 14 fugle, dog ingen dags-max over 2 fugle. Årets sidste fugle var 5/10 med 1 R-T Korshage (S) og samme dag 1 NNØ Gedser Odde (LFM) hvilket var 3. fund af denne art fra lokaliteten. De bedste lokaliteter i 2009 blev Blåvands Huk med 24 fugle og Ørhage med 9 fugle.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Almindelig Skråpe 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	40	11	27	0	0	0	0	3	2	0	83

Lille Stormsvaler *Hydrobates pelagicus*

Årtotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1990	1988	1985	
2009	NA	(10)	13	11	5	5	50	36	32	(360)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Året bød på 5 observationer af 3 fugle med den første 3/10 1 N (kl. 09.35) Fanø Vesterstrand (SVJ) og formentlig samme sås trække mod N kl. 10.37 ved Blåvands Huk (SVJ). Dagen efter (4/10) sås 2 fugle med 1 S Vejers

Strand (SVJ) (kl. 12.40) og formentlig samme sås (kl. 13.39) trækkende S ved Blåvands Huk (SVJ). Senere samme dag (kl. 15.50) sås 1 S Nørre Lyngvig (VJ).
(Jørgen Staarup Christensen)

Stor Stormsvaler *Oceandromoa leucorhoa*

Årtotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2004	1997	1988	
2009	NA	(16)	99	115	143	143	902	624	313	(3674)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Forekomsten i 2009 blev ganske stor med i alt 115 fugle, hvilket var den 7. højeste årstotal hidtil. Årets første fugle blev set 5/9 3 S Blåvands Huk (SVJ) og årets forekomst kulminerede ultimo september, hvor de største observationer var 23/9 12 S Blåvands Huk + 6 S Bjerregård Strand (VJ) (formentlig gengangere), og især mellem 3-5/10 med i alt 54 fugle. De største antal blev set 3/10 16 S Blåvands Huk + 5 S/SV Fanø (SVJ),

4/10 11 S Blåvands Huk + 6 S Ørhage (NJ) og 5/10 6 V Børstrup Hage (S). Desuden 6/10 3 N i Århus Bugt (observeret ved flere lok.) (ØJ). Årets sidste fugle blev set 7/10 1 S Lyngvig, 9/10 1 V Korshage (S) og 11/10 1 R Skagen Havn (NJ). I alt 49 Stormsvaler blev set ved Blåvands Huk, som sædvanligvis var landets bedste lokalitet for denne art.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Stor Stormsvaler 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	20	21	57	0	0	3	0	14	0	0	115

Sule *Morus bassanus*

Årtotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2006	2008	2009	
33.312	NA	(3144)	9757	(16.678)	(33.784)	NA	39.044	34.057	33.312	-

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1976, samt 1999-2004. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Set over de seneste fem år, hvor Sulen igen har været med i Årsrapporten, var forekomsten med 33.312 fugle på et normalt niveau, og alligevel det 3. højeste hidtil. Årets forekomst fordelte sig med 1/3 i første halvår og 2/3 i andet halvår, med mange fugle fra medio august til primo oktober. Igen blev Sulen truffet i alle årets måneder – for måneds- og regionalfordeling henvises til tabel.

Vinterens forekomst først på året (januar-februar) blev på samme niveau som sidste år, og igen blev de fleste fugle set i Kattegat med 4/1 33 FU Anholt (ØJ), 16/1 75 FU ud for Frederikshavn Havn (NJ) og 25/1 22 Ø Gilleleje Havn (S). Det første større tiltræk til danske farvande skete fra medio marts med et stigende antal langs vestkysten med 17/3 118 S + 160 N Nørre Lyngvig (VJ) og 24/3 113 N Vejby Klit (VJ) og fra Grenen (NJ) dagligt mellem 50-150 R/T, flest 28/3 161 R. I april og maj var der fortsat pænt med rastende Suler langs den vestjyske og nordjyske kystlinie, hvor de største

antal blev talt 28/4 256 Ø Hirtshals, 1/5 210 FU Blåvands Huk (SVJ), 4/5 180 R-N Blåvands Huk + 220 R/T Fanø Vesterstrand (SVJ), 11/5 114 N Stensnæs (NJ) og 10/5 120 FU og 12/5 160 R + 63 NV begge fra Grenen. Herefter forlod de fleste fugle igen de danske farvande, og der blev set forholdsvis få fugle fra medio maj og hele juni. I løbet af juli steg antallet af rastende Suler igen, især immature fugle, og særligt noteret via daglige optællinger ved Blåvands Huk. Først ultimo juli sås større antal med 26/7 110 V Roshage (NJ) og 30/7 101 R-T Blåvands Huk. Fra midten af august steg antallet af fugle i danske farvande, hvor de største observationer blev 14/8 340 V Roshage (NJ), 18/8 574 V Lild Strand (NJ) og 29/8 970 N Bovbjerg (VJ) (årets største observation). Næste større tiltræk blev noteret i forbindelse med hård vind fra vest ultimo september med 22/9 283 N + 37 S Nørre Lyngvig (VJ) + 343 T Blåvands Huk, 25/9 885 NV + 30 R og 26/9 325 NV + 47 R begge ved Grenen og 28/9 375 V Lild Strand. De sidste

Sule, Skagen (NJ), 11. juli 2009. Foto: John Larsen.

større observationer var fra primo oktober og alle fra Nordjylland med 1/10 320 V Roshage, 9/10 439 V + 10/10 425 Ø + 40 N Grenen. Resten af oktober sås kun større antal ved Skagen (NJ), primært fra Grenen, flest 21/10 220 SØ, 22/10 270 Ø og 23/10 221 N. I november blev 1104 (70%) af månedens 1582 fugle observeret

ved Skagen, og ligeså i december hvor 548 (70%) af 779 fugle var fra Skagen. De eneste større observationer fra indre farvande i 2. halvår blev 9/10 105 V Korshage (S) og 22/10 79 R/T Anholt (ØJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Måned- og regionalfordeling af Sule 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Januar	132	8	1	0	0	37	0	46	1	0	225
Februar	111	52	4	2	0	8	0	3	0	0	180
Marts	1998	804	46	0	0	52	4	121	0	0	3025
April	1565	120	150	0	0	8	0	16	0	0	1859
Maj	1900	562	1202	2	1	61	1	17	1	0	3747
Juni	12	12	153	0	0	0	0	7	0	0	184
Juli	619	332	773	0	0	8	0	9	0	0	1741
August	3001	1711	1245	0	0	43	0	11	0	0	6011
September	4553	1429	1096	2	3	109	1	316	2	0	7511
Oktober	5293	270	188	0	33	303	0	376	5	0	6468
November	1286	144	66	0	1	53	0	31	1	0	1582
December	563	9	3	0	0	133	0	69	2	0	779
Total	21.033	5453	4927	6	38	815	6	1022	12	0	33.312

Rørdrum *Botaurus stellaris*

Der ser ud til at have været lidt færre fugle i 2009 i forhold til 2008, men stadig et højt antal. Ved opgørelsen er anvendt summering af lokalitets-max., hvilket medfører en vis usikkerhed i tallene, f.eks. fordi fugle på nærliggende lokaliteter kan være talt med flere gange. Samlet set blev der i 2009 hørt paukende rørdrummer på ca. 190 lokaliteter, hvilket er imponerende.

Paukesæsonen satte generelt ind ult. februar, med tre tidlige undtagelser: 21/1 1 hørt Husby Nørresø (VJ), 4/2 1 hørt Hovvig (S) og 7/2 1 hørt Sønder Lem Vig (VJ).

Vejlerne (NJ) var fortsat landets suverænt vigtigste ynglelokalitet for arten. Årets ynglebestand i Vejlerne (NJ) blev opgjort til 114 paukende rørdrummer. Dette var en væsentlig nedgang i forhold til 2008 (169) og tillige det laveste antal siden 1999. De største enkelt-optællinger af paukende fugle fra Vejlerne var 14/4 21 Østlige Vejler (NJ), 29/4 14 Selberg Vejle (NJ), 1/5 8 Tømmerby Fjord (NJ) og 26/5 36 Bygholms Nordlige rørskov (NJ). Bestanden i Vejlerne var på sit højeste niveau i 2002-2004 (Kjeldsen & Nielsen 2009).

Udenfor Vejlerne var de største tællinger af paukende fugle (lok. max.): 26/4 10 pauk. Fredmosen (F), 27/4 6 pauk. Skifterne, Fanø (SVJ), 7/4 5 pauk. Vest Stadil Fjord

Rørdrum, Lille Vildmose (NJ), 19. maj 2009. Foto: Jan Skrivers.

(VJ) og 14/3 4 pauk. Sønderlem Vig (VJ).

Udenfor yngletiden var der spredte fund over det meste af landet året rundt. Det største antal fra vintermånederne var 22/2 3 Søndersø (S). (Peter Lange)

Regional fordeling af Rørdrum 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009 yngletid	158	51	54	9	1	22	37	78	18	7	435
2009 vinter	12	14	7	7	4	5	5	30	8	3	95

Silkehejre *Egretta garzetta*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2002	2009	2005	
39	5	2	2	7	27	27	42	39	36	375

Med 36-39 individer, blev 2009 et bemærkelsesværdigt år for Silkehejrens forekomst i Danmark. I det nye årtusinde er der hidtil set cirka 20 individer årligt.

I 2009 blev der observeret Silkehejre i alle årets måneder. Flest fugle blev set i månederne maj-august. Fundene var fordelt på 48 lokaliteter. Kun på Bornholm samt i Øst- og Sydøstjylland blev der ikke gjort nogle fund.

I Nordvestjylland blev der gjort observationer i perioden januar-oktober. Det virker sandsynligt at den samme fugl kan have opholdt sig her det meste af året. Der var løbende observationer af

– fortsættes på næste side

◀ Silkehejre, Keldsnor (F), 6. september 2009. Foto: Erhardt Ecklon.

Silkehejre, Vestmager (S), 8. maj 2009. Foto: John Larsen

Silkehejre omkring Agerø, Agger Tange og Vejlerne fra efteråret/vinteren 2007 og frem til og med oktober 2009. I juli og august opholdt 2 Silkehejrer sig i dette område og de blev flere gange observeret sammen. Ud over den langtidsstationære fugl i Nordvestjylland, blev de tidligste Silkehejrer set 21/4 1 SØ Ballum Forland (SJ) og 22/4 1 R Horseklint (F). De seneste individer sås 7/10 1 R Vest Stadil Fjord (VJ) samt 28/11-2/12 1 R Næs Søjord (SJ)

Foruden fundet fra Nordvestjylland blev der flere steder i landet gjort observationer af 2 fugle. 17/5-15/7 rastede 2 individer omkring Nyord, Gåsesøen og Hegnede Bugt på Møn. Den 24/5 blev der også meldt 2 østtrækkende individer fra Præstesø (S).

(Mette Lauritzen)

Regional fordeling af Silkehejre 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	12-14	3-4	5	0	0	3	3	7	3	0	36-39

Sølvhejre *Egretta alba*

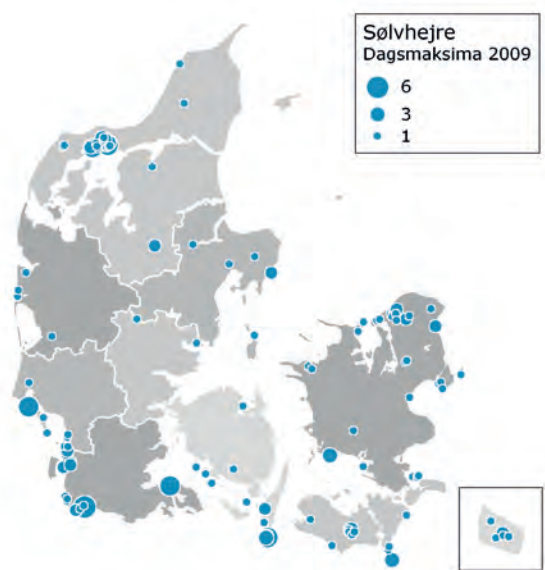
Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2009	2006	
2009	5	<1	3	4	30	30	69	58	35	365

Med anslået 56-58 individer i Danmark blev 2009 endnu et godt år for Sølvhejren. Der blev gjort fund i alle årets måneder og i alle landets regioner.

De første forårsfund blev gjort med enkeltindivider 5/3 ved Maribosøerne (LFM), 11/3 ved Bygholm Vejle (NJ) og 14/3 ved Krasmoose (B).

De største forekomster af Sølvhejre blev gjort i perioden september til november, med kulmination i oktober. Her blev der 13/10 observeret 5 individer ved Oldenor (SJ) og 22/10 blev der set 6 individer ved Nørresø (SJ). Disse, samt 5 individer den 30/10 ved Skallingen (SVJ) og 9/11 5 Vejlerne (NJ) blev årets største enkeltobservationer.

I sommermånederne blev der registreret meget få

Sølvhejre, Oldenor (SJ), 27. september 2009. Foto: Klaus Dichmann.

fugle, og fra maj til august blev fuglene kun set enkeltvis. Til trods for at Sølvhejren er blevet væsentligt mere almindelig i Danmark i de seneste år, var der altså i 2009 ikke noget der tydede på, at de gjorde yngleforsøg i Danmark.

(Mette Lauritzen)

Regional fordeling af Sølvhejre 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	10	3	5	4	1	15-17	7	7	7	2-3	56-58

Sort Stork *Ciconia nigra*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	2000	1996	
2009	NA	(16)	29	38	34	35	61	58	48	(1046)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972, 1975-76.

Atter et år med en gennemsnitlig ret fåtallig forekomst uden tegn på yngel i det danske land. De omkring 30 fugle fordelte sig som normalt i perioden 15/4-25/8. Årets første Sorte Stork blev set 15/4 over Nykøbing

Sjælland. I april blev der set 4 fugle (2 i Jylland, 1 på Sjælland og 1 på Bornholm), i maj 3 fugle (2 i Jylland og 1 på Sjælland), i juni 3 fugle (2 i Jylland og 1 på
– fortsættes på næste side

Sort Stork, 1K, Grenen (NJ), 8. august 2009. Foto: Knud Pedersen.

Bornholm), i juli 3 fugle i Jylland og i august 11 fugle (7 i Jylland, 2 på Fyn og 2 på Sjælland). Den største flok var 4 fugle, der blev set flere steder i Østjylland i august. Mindst 3 af disse var ungfugle. Årets sidste

sorte stork blev set 25/8 både i Svenstrup v. Ålborg og i Vest Stadil Fjord.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Sort Stork 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
april	1			1				1		1	4
maj			1			2		1			4
juni		1	1							1	3
juli	2			1							3
august	4-6	1		4-6	4*		2	2	1-2		14-19
2009	7-9	2	2	6-8	4*	2	2	4	1-2	2	28-33

*Gengangere fra ØJ.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1981	1984	2008	
2009	NA	(216)	(261)	(153)	208	208	454	362	346	(6131)
(1)	NA	40	17	6	1	1	-	-	-	

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. For antal fugle mangler årstotal fra 1970-77, 1988-89, samt 1997-98. For antal ynglepar mangler der nøjagtige tal fra 1970-71. Tre største yngleår efter 1970 er 1971: > 60 par, 1971: 58 par og 1972: 38 par.

Antallet af omstrefjende storke var langt under det normale, som typisk ligger på godt 200 fugle årligt. I 2009 besøgte et sted mellem 130-150 storke landet. I 2007 var tallet ca. 220 storke, mens 2008 bød på usædvanlig

mange omstrefjende storke med ca. 346. Storkesæsonen begyndte i 2009 med en strejfstork, der 28/3 blev set i Kolding Ådal (SØJ). Der blev tidligere på året set storke i Hvedstrup-Gundsøllele området vest for

København (S) og et par andre steder, men disse storke er med sikkerhed ikke trækfugle fra naturlige bestande, men lokale overvintrende fugle (storkeparret i Gundsølle (S), skånske projektstorke og en overvintrende stork fra Slesvig-Holsten). Frem til midten af april var det dog kun ganske få storke, der besøgte landet. Herefter kom det sædvanlige forårsrykind, der først klingede af midt i juni. De største storkeflokke var: 25/4 8 Studsgård (VJ), 25/4 26/4 10 Skagen (NJ), 30/4 8 Hadsund (NJ), 4/5 7 Stubbe Sø, Djursland (ØJ), 19/5 7 Gerding (NJ), 19-23/5 6 ved Gedser (LFM), Kolding (SØJ), Mylund (NJ) og Egå ved Århus (ØJ), 14-18/5 5 Aulum (VJ). Nogle af flokkene var naturligvis de samme fugle set forskellige steder.

(Hans Skov)

Hvid Stork, Skagen (NJ), 26. april 2009. Foto: Jørgen Kabel. ▶

Regional fordeling af Hvid Stork 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	39	22	8	27	22	22	8	28	31	3	210*

*Når tallet 210 reduceres til ca. 130-150 i teksten, så sker det efter kritisk gennemgang af materialet, hvor indlysende gengangere er sorteret fra. Hertil trækkes yderligere 10% fra, da mange af enkeltobservationerne kan være de samme individer, der ses forskellige steder over tid.

Skestork *Platalea leucorodia*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år (efter 1970)			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2008	2007	
2009	NA	(3)	8	18	194	194	564	355	341	(2218)
59	NA	0	0	>1	29	29	-	-	-	

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. For antal fugle mangler årstotal fra 1972 og 1976. Der er desuden usikkerhed om Nordjyllands tal indgår i Rapportgruppensmateriale fra 1970-79. Første ynglefund efter 1970 er fra 1996.

Forekomsten i 2009 var næsten på højde med rekorden fra 2008, på trods af at der var en ynglekoloni færre i 2009 (se DATSY for yderligere oplysninger om ynglekolonierne). De første skestork dukkede op på februars sidste dag 28/2 3 Hestholm midt (Skjernå) (VJ), herefter var der næsten daglige observationer fra 1/3. I Limfjordsområdet var den første observation 14/3 1 Bygholmengen (NJ).

De største antal blev traditionen tro set i Vejlerne i juli og august, med max. 1/8 i alt 184 (DK-rekord), 8/8 i alt 167 i Vejlerne og stadigvæk 24/8 120. Vestlige Vejler og

33 Østlige Vejler. I Skjernå-området og Ringkøbing Fjord var max. 4/7 88 Lønborggård/Stavsholm (VJ) og i Vadehavet var max. 9/8 49 ved Kongeå-slusen (SVJ). Desuden skal nævnes 24/6 89 Ulvedybet (NJ) samt 20/8 min. 50 Nors Sø (NJ), som var de største forekomster uden for de ovenfor nævnte områder. Årets sidste fugle blev set 17/10 2 Arup Vejle (NJ) hvilket er sent. Der var kun få spredte fund fra Østdanmark.

Yngleforekomsten er grundigt beskrevet i DATSY.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Skestork 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	200*	210*	130*	5	1	18	2	4	2	0	564*

*Skønnede antal på grundlag af max-forekomster på de foretrukne rasteplasser og størrelse på den lokale ynglebestand, da det formodes at de fleste iagttagelser i området skyldes fugle på vej til- og fra ynglepladserne.

Stor Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus* (herunder medtages fund af ubestemte flamingoer)

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1985	1995	1996	
1	NA	>1	2	2	1	1	7	5	4	54

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1971-72, 1974-76, samt 1990. Statistik omfatter kun Stor Flamingo.

Der foreligger et enkelt fund, der er bestemt til Stor Flamingo, samt en ubestemt: 13/9 1 ubestemt Flamingo R

Kalsemade (ØJ) og 20/9 1 Stor Flamingo Kalsemade.

Formentlig var det den samme fugl. (Peter Lange)

Lille Flamingo *Phoeniconaias minor*

Der var i 2009 to fund af arten Lille Flamingo: 10/4 4 lille R Fjordholmene (NJ) og 20/8 1 R Alleshave Bugt

(S). Fund af Lille Flamingo i Danmark skyldes fugle undsluppet fra fangenskab. (Peter Lange)

Lille Flamingo, Alleshave Bugt, Store Vrøj (S), 20. august 2009. Foto: Per Huniche Jensen.

Sort Svane *Cygnus atratus*

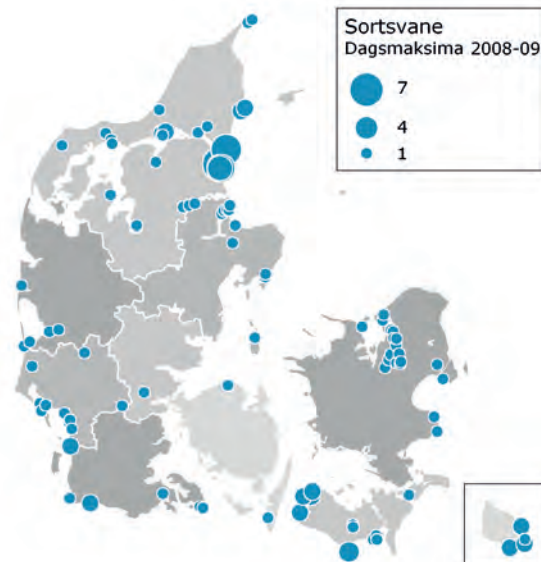
Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	2005	2008	
2009	NA	(2)	NA	NA	40	NA	49	46	43	NA

Kommentar: Rapportgruppens materiale er særdeles mangelfuldt. Der er kun oplysninger fra 1977, samt 2003-2006.

Der foreligger i alt 98 dataposter med observationer fra alle årets måneder og fra alle lokalområder undtagen VJ. Renset for gengangere er årstotalen på 32, fordelt med 18 i 1. halvår og 14 i 2. halvår. Årstotalen var således noget mindre end de gennemsnitligt 40 siden 2000. Langt de fleste observationer drejede sig om 1 ex. Mere end 1 blev set 24/5-15/11 2 Vestlolland (LFM), 1-3/8 2 Østbornholm (B), 12-27/7 2 Ulvedyb (NJ) og endelig 6/9-12/11 2 Stensnæs (NJ).

De Sorte Svaner, der ses i Danmark og Europa, er alle undslupne fangenskabfugle eller efterkommere af undslupne fugle. Arten hører naturligt hjemme i Australien.

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af Sort Svane 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	5	0	3	2	0	2	1	3	2	0	18
2. halvår	5	0	1	2	0	0	0	2	2	2	14

Pibesvane *Cygnus columbianus*

Årstotalen af rastende fugle var 5675 med en lige fordeling på de to halvår, idet 1. halvår tegnede sig for 2837, mens 2. halvår tegnede sig for 2838. Årssummen er noget højere end i 2007 og 2008. Forskellen skyldtes først og fremmest større forekomster i 2. halvår, hvor

2007 og 2008 tegnede sig for hhv. 1956 og 2091. Hovedforskellene mht. rasttal i årene 2007-09 fremgår af skema.

Der efter bedste skøn sorteret for oplagte gengangere
– fortsættes på næste side

Regional fordeling fordelt på halvår og opgjort for hhv. rastende og trækkende Pibesvane 2009.

Pibesvane rast			
Område	1. halvår	2. halvår	årssum
NJ	545	260	805
VJ	480	450	930
SVJ	960	810	1770
ØJ	87	36	123
SØJ	99	28	127
SJ	405	1000	1405
F	34	4	38
S	146	230	376
LFM	79	20	99
B	2	0	2
Sum	2837	2838	5675

Pibesvane træk			
Område	1. halvår	2. halvår	årssum
NJ	4	51	55
VJ	18	66	84
SVJ	0	207	207
ØJ	33	20	53
SØJ	60	22	82
SJ	22	0	22
F	42	86	128
S	165	519	684
LFM	143	47	190
B	2	22	24
Sum	489	1040	1529

Regional fordeling af aldersbestemte fugle og ungfugle opgjort på halvår af Pibesvane 2008.

Aldersfordeling 1. halvår			
Område	ad.	juv.	sum
NJ	128	15	143
VJ	846	37	883
SVJ	767	90	857
ØJ	133	15	148
SØJ	107	9	116
SJ	18	6	24
F	21	10	31
S	78	9	87
LFM	2	0	2
B	2	0	2
Sum	2102	191	2293

Aldersfordeling 2. halvår			
Område	ad.	juv.	sum
NJ	207	14	221
VJ	611	50	661
SVJ	541	30	571
ØJ	17	1	18
SØJ	26	13	39
SJ	1319	125	1444
F	4	3	7
S	579	67	646
LFM	50	12	62
B	10	0	10
Sum	3364	315	3679

Pibesvane, ungfugleprocent		
Område	1. halvår	2. halvår
NJ	10,5	6,3
VJ	4,2	7,6
SVJ	10,5	5,3
ØJ	10,1	5,6
SØJ	7,8	33,3
SJ	25,0	8,7
F	32,0	42,9
S	10,3	10,4
LFM	0,0	19,4
B	0,0	0,0
Hele landet	8,3	8,6

Pibesvaner, Pallisbjerg (VJ), 17. februar 2009.
Foto: Carsten Gørges Laursen.

indenfor de enkelte lokalområder, mens øvelsen straks er langt mere problematisk lokalområderne imellem. Årssummen er derfor som vanligt større end det reelle antal af rastende fugle. Årstotalen af trækkende fugle udgjorde 1529, hvor 1. halvår tegnede sig for 489, mens 2. halvår tegnede sig for 1040. Hovedforskellene mht. træktal i årene 2007-09 fremgår af skema. Helt i overensstemmelse med det normale mønster blev langt de fleste rastende fugle set i Jylland, mens langt de fleste trækkende fugle blev set på øerne. Ungfugleprocenten udgjorde i 1. halvår 8,3 %, mens den i 2. halvår udgjorde 8,6 %. Også i 2009 bygger disse procenter på et meget stort antal aldersbestemmelser – i 1. halvår således 2293, i 2. halvår 3679. Til sammenligning var ungfugleprocenterne i 2007 i de to halvår på hhv. 11,9 og 2,7%, mens de i 2008 var på 7,1 og 8,5%. Beregningsgrundlaget udgør en opsummering af samtlige aldersbestemte rastende og trækkende fugle. I både 1. og 2. halvår blev der på mange af de danske rasteplasser foretaget aflæsninger af Pibesvaner, der i de

seneste vintre er halsbåndsmærket i Holland. De største rasttal i 1. halvår var: 26/1 260 Nørre Nebel (SVJ), 16/2 249 Tipperne (VJ), 27/2 172 Abild (SJ), 28/2 67 Skalså Enge (ØJ), 14/3 99 Galtkær (SØJ), 20/3 234 Ålling Sø (SVJ), 20/3 36 Alsønderup Enge (S), 24/3 70 Vestermark Møllesø (LFM) og endelig 10/4 210 Bygholmengen (NJ). En række store trækforekomster i 1. halvår faldt 18/3, således 70 ØNØ Fakse Ladeplads (S), 29 NØ Vaserne (S), 66 NØ Gedser Odde (LFM), 40 N Uldum Kær (SØJ) og 32 Fornæs (ØJ). Af andre forårstrækforekomster skal nævnes 28/3 66 NØ Gedser Odde (LFM). De største rasttal i 2. halvår var: 31/10 200 Vest Stadil Fjord (VJ), 7/11 108 Tissø (S) – den største forekomst siden 2003 på denne klassiske sjællandske efterårslokalitet, 21/11 619 Solderup Mark (SJ), 21/11 1000 på overnatningsplads Kongens Mose (SJ), 26/11 624 Outrup (SVJ), 26/11 80 Troldkær / Råbjerg Enge (NJ), 12/12 310 Ålling Sø (SVJ) og endelig 14/12 170 Tipperne (VJ). De største trækforekomster i 2. halvår er 30/10 156 SØ Fanø (SVJ), 30/10 124 SV Mandehoved Stevns (S) samt 5/12 80 V Ulbølle Sydfyn (F). (Thorkil Brandt)

Tajgasædgås *Anser fabalis fabalis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1981	1985	1987	
18.769	NA	(25.476)	(35.210)	(32.090)	(13.985)	NA	51.931	48.871	45.328	-

Kommentar: Tajgasædgåsen er kun inkluderet i Rapportgruppens Årsrapporter fra 1974, 1978-1987, samt 1991 og igen fra 2005. Ovenstående oversigt skal derfor kun anvendes med store forebehold. Samtidig er det usikkert, hvordan gengangere (rastende flokke) er behandlet fra år til år. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Årssummen var på 18.769, hvor 1. halvår tegnede sig for 10.544, mens 2. halvår tegnede sig for 8225. Årssummen var væsentligt større end i både 2007 og 2008. Den højere årssum i 2009 skyldes dels større forekomster i LFM i begge halvår og dels en større hyppighed på alle de klassiske vinterområder i 2. halvår; dette kan forklares ved tiltræk pga. det hårde vintervejr fra medio december og året ud.

De klart vigtigste rastområder for Tajgasædgås fandtes sædvanen tro indenfor landsdelene S, LFM og NJ. Tallene i årsoversigten er så vidt muligt rensset for gengangere. Det skal dog understreges, at det er uvist, hvorvidt der foregår udveksling mellem de forskellige rasteplasser i landsdelene S og LFM. Derfor kan tallene for disse to områder være overvurderet. Hvad angår summen for NJ, er der taget højde for, at der i vid udstrækning foregår udveksling mellem Lille Vildmose og Tjeleområdet. For disse to kerneområder udgjorde den samlede bestand i begge halvår ca. 1500 fugle. Tajgasædgæssene i Thy (NJ) udgjorde i 1. halvår en bestand på mindst 890 fugle, mens den i 2. halvår var på mindst 990.

De største forekomster i 1. halvår var: 5/1 760 Gjorslev

Marker ved Stevns (S), 9/1 785 Tissø (S), 17/1 1200 Nørre Frejlev på Østlolland (LFM), 20/1 1825 Bøtø Nor på Falster (LFM), 29/1 955 Lille Vildmose (NJ), 30/1 740 Birkendegård ved Saltbæk Vig (S), 31/1 500 Vestlolland (LFM), 14/2 902 Nørreådal (NJ), 18/2 1280 Tjele (NJ), 24/2 1200 Borre Mose på Møn (FLM), 28/2 1030 Holmegårds Mose (S), 4/4 511 Rosvang (NJ) og endelig 6/4 290 Tved (NJ).

De største forekomster i 2. halvår var: 11/11 615 Rosvang (NJ), 15/12 1196 Lille Vildmose (NJ), 19/12 1045 Tjele (NJ), 19/12 255 Klim Fjordholme (NJ), 19/12 615 Gjorslev Marker ved Stevns (S), 28/12 2441 Rødby Fjord (LFM), 29/12 635 Bjerger ved Tissø (S), 30/12 1000 Flintinge på Østlolland (LFM) og 31/12 625 Gunderslevholm (S).

I Lille Vildmose (NJ) blev der i 2. halvår regelmæssigt set 1 fugl med finsk farvering samt 3 med svenske farveringer. En af de svenske fugle blev ringmærket ved Umeå i foråret 2008, de to andre blev mærket ved Luleå i foråret 2009. En af fuglene fra Luleå blev desuden set ved Tjele (NJ) 29/12.

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af Tajgasædgås 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	2390	33	7	20	0	3	51	3430	4725	0	10544
2. halvår	2490	0	0	0	0	0	2	2113	3590	30	8225

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2006	2009	
2009										
13.860	2	<1	6	65	8238	8238	18.384	17.637	13.860	83.088

Årstotalen, der efter bedste evne er rensset for gengangere, var på 13.860, hvor 1. halvår tegnede sig for 9976, mens 2. halvår tegnede sig for 3884. Den relativt lave sum for 2. halvår forklares sikkert først og fremmest af det hårde vintervejr fra medio december og året ud. Materialet domineredes sædvanen tro totalt af observationer fra LFM. Der blev dog registreret mindre forekomster i alle andre lokalområder på nær SØJ. De største forekomster i 1. halvår var 11/1 8500 og 24/1 6000 begge Vestlolland (LFM). Sidste større tal her var 1/2 350 (LFM). Perioden med store forekomster var altså også i 2009 kort og intens. De største tal fra andre landsdele var: 1-14/1 6 Egå Engsø (ØJ), 21/1 20 Fjand (VJ), 23/1 55 Gjorslev Marker på Stevns (S), 12/2 70 Margrethekog (SJ), 27/2 10 Skals Enge (NJ) og endelig 7/3 38 Tranemosen ved Haslev (S).

En farvemærket fugl blev set 11/1 ved Jordbjerg Skov, Vestlolland (LFM). Fuglen var mærket i Holland 2/1 2008 og blev set i Tyskland 17/11 2008, altså knapt to måneder inden den observeredes på Vestlolland. 17/3-1/5 blev der set en stationær fugl i Utterslev Mose (S).

De første større tal i 2. halvår var: 24/10 190 indtrækende fra syd (Tyskland), Hyllekrog (LFM) og 31/10 477 Nakskov (LFM). Den første rigtigt store forekomst var 28/11 1200 Vestlolland (LFM) og maksimum blev 29/12 2500 ligeledes Vestlolland (LFM).

De største tal fra andre landsdele var: 25/10 9 Sydøstjursland (ØJ), 28/11 38 Åkirkeby (B) og 6/12 12 Jungshoved (S).

En stationær fugl blev set året igennem (25/1-23/12) ved Rønne Havn (B).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af Tundrasædgås 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	17	46	9	13	0	105	11	167	9600	8	9976
2. halvår	4	2	2	10	0	2	11	55	3700	98	3884

Kortnæbbet Gås *Anser brachyrhynchus*

Arten yngler på Svalbard og overvintrer langs Nordøens kyst fra Jylland i nord til Holland i Syd. Afhængig af vinterforholdene ses trækbevægelser op og ned langs den jyske vestkyst. Bestanden er i stadig fremgang efter at forårsfredningen blev indført på Svalbard i 1975 og i fredningen i vinterkvartererne, der kom i perioden 1976-1981, og udviser nu en årlig tilgang på ca. 4 % (Noer et. al. 2009).

Efter igennem en lang årrække med succes at have reduceret markskaderne ved at fodre på udvalgte marker, er den strategi nu blevet opgivet. Bramgåsen var ligeledes begyndt at udnytte det udlagte foder, hvorved bestanden spredtes langs Vestkysten (Madsen 2009). Efter fodringstoppet er Kortnæbbet Gås nu i større grad spredt ud i mindre flokke langs især Vest-
– fortsættes på næste side

Tundrasædgås, Utterslev Mose, 24. marts 2009. Foto: Helge Sørensen.

Kortnæbbet Gås, 1K, Grenen (NJ), 4. oktober 2009. Foto: Knud Pedersen

kysten set i forhold til tidligere.

Antallet af indrapporteringer lå med 1660 observationer på niveau med sidste år. I første halvår sås kun få større trækbevægelser, mens mange småflokke blev set trækkende. På årets første dage observeredes et mindre sydgående træk, således i perioden 1/1 til 5/1 i alt 609 S, flest 4/1 300 S Lodbjerg Hede (VJ), der dog allerede 10/1 afløstes af et nordgående træk. Der sås i perioden 10/1-31/1 i alt 8089 nordtrækkende fugle, flest 10/1 2500 N Fanø (SJ), 16/1 1000 NNØ Tipperne (VJ) og 20/1 1775 N Fanø Vesterstrand (SJ).

Forårets største antal var (lok. max. > 5000 rastende): 9/2 5910 Vestlige Vejler (NJ), 11/2 7500 Plet Enge (VJ), 2/3 7600 Tøtterne (NJ), 10/3 5300 Ulvedybet (NJ), 13/3 6060 Bygholm Vejle (NJ), 15/3 6230 Torslev (NJ), 24/3 6500 Vest Stadil Fjord (VJ) og 4/4 10.000 Vest Stadil Fjord (VJ) hvor sidstnævnte sikkert var opsamlingen inden borttrækket begyndte.

Borttrækket skete tidligt i april, hvor der i perioden 1/4 - 15/4 registreredes i alt 5063 nord og østtrækkende fugle, med dagsmax. 10/4 med 2288 fugle, flest 1100 N Klitmøller (VJ). Efter midten af april blev der kun set få flokke af tocifret størrelse. Forårets sidste trækkende var: 27/4 13 V Skagen Nordstrand (NJ), 12/5 3 N Blå-

vands Huk (SVJ), 12/5 27 NØ Hirtshals Fyr (NJ) og 15/5 3 N Grenen (NJ).

I første halvdel af maj var der blot småflokke af rastende fugle, flest 8/5 500 Torup Fjordholme (NJ), men i perioden 15/6 -28/8 sås blot 1-2 på 8 lokaliteter fra Vejlerne i nord til Sneum i syd.

Det første tiltræk begyndte i begyndelsen af september, således 5/9 77 S Venø (VJ), 8/9 26 S Hanstedreservatet (VJ) og 9/9 36 S Råhede (SVJ). Derefter sås i det nordjyske i perioden 13/9 - 25/9 i alt 2650 trækkende, flest 20/9 329 S Vesløs (NJ). Fra slutningen af september blev det første større sydgående træk noteret og det fortsatte gennem oktober til årets udgang. De største trækdage var (> 1000): 12/10 1800 V Hestholm (VJ) og 2288 S Blåvandshuk (SVJ), 13/10 4195 trk Blåvands Huk (SVJ) og 3000 V Polderne, Skjern Enge (VJ) til natterast?

Efterårets største antal blev (lok. max. > 5000): 2/10 21.700 Fiil Sø (VJ), 17/10 9500 Velling Mærsk (VJ), 1/11 9480 Klægbanken (VJ), og 15/11 5300 Tipperne (VJ). Der sås i december enkelte fugle på returtræk, flest 3/12 1800 NØ Amtoft (SJ), men det forsinkedes givet af vinterens indtræden.

(Henning Ettrup)

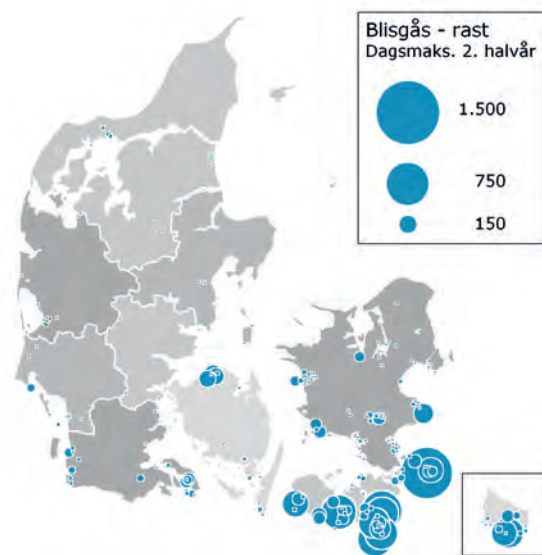
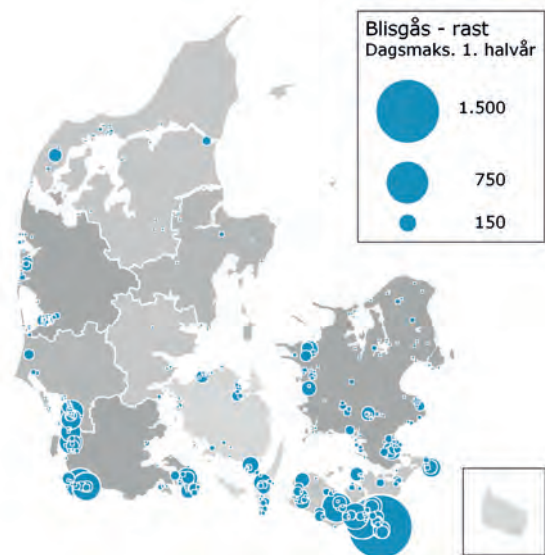
Regional fordeling af Kortnæbbet Gås 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	236.133	247.880	22.471	13	1	9.606	36	50	1.586	0	517.776
2. halvår	55.152	136.517	177.400	37	39	1.642	4	25	517	0	371.333

Blisgås *Anser albifrons*

Blisgåsen, der yngler i Rusland og vestlige Sibirien er en af de talrigeste gåse-bestande i Europa og som de fleste øvrige arter, er bestanden gået voldsomt frem siden 90-erne (Noer m.fl. 2009). Også i Danmark er antallet af rastende Blisgæs steget i samme periode, men der ses dog stadig kun mindre antal, idet de fleste overvintrer

længere mod syd i Tyskland, Holland og Belgien. I DOFbasen var der fra 2009 ca. 2300 indrapporteringer af arten. Målt i forhold til 2008 var der ikke de store ændringer i flokstørrelserne, men der var mere end 25 % flere indrapporteringer – en indikation på, at arten bliver stadig hyppigere. Arten havde en sydlig og østlig

udbredelse i det danske vinterkvarter med de i år største rastende antal på Lolland og Falster med få undtagelser. Tidligere var Gyldensten Enge på Nordfyn den faste og største rasteplass. Her sås stadig nogle hundrede fugle. Der forelå i år ikke større træktalet, da hovedtrækket passerede syd om Danmark både forår og efterår.

De største antal rastende fra forårsperioden blev (lok.-max. > 700): 2/1 og 20/1 1800 Bøtø Nor (LFM) og 750 Fiskebæk Sø (LFM), 4/2 1650 Ubjerg Kog, vest (SJ), 14/3 879 Falbækvej marker (VJ), 16/3 884 Holtegård v. Maribo (LFM) og 910 Væmngene (VJ) samt 22/3 955 Bursø (LFM). Til sammenligning var det største antal på Nordfyn 27/3 230 Gyldensten Enge (F). Forårets sidste rastende flok var 10/5 30 Frejlev Strandenge (LFM). Borttrækket forløb i starten af april med den største trækdag 4/4 ca. 1800 NØ, flest 616 NØ Hyllekrog

(LFM). Derefter sås småflokke på op til 50 trækkende frem til midt i maj. Den sidste trækkende flok var 3/5 10 Ø Hyllekrog og de sidste fugle blev set 17/5 1 Ø Klint (S) og samme dag 1 Rødbyhavn (LFM). Sommeren igennem blev der set enkelte flere steder, bl.a. 23/5 6 OF Mandø (SJ), 19/6 2 Hovvig (S) og 22/7 R Alsønderup Engso (S). Efterårets første var 29/9 32 trk Ertholmene (B) og 35 V Dueodde (B). Derefter blev der gennem oktober måned set ca. 12.500 trækkende, med den største dag 10/10 1695 trækkende, flest 662 S Dueodde (B). Efterårets største trækobservation var 30/10 994 SV Nexø Havn (B). Periodens største rastende antal var (lok.-max. > 1000): 20/11 2000 Maribo Sønderø (LFM), 30/11 1600 Gedser Odde (LFM), 11/12 1000 Busemarke Mose (LFM) og 28/12 1454 Rødby Fjord (LFM).

(Henning Ettrup)

Regional fordeling af Blisgås 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	486	8.667	8.443	77	48	19.128	3.533	5.082	42.840	12	88.316
2. halvår	196	287	652	93	7	3.442	1.768	4.394	58.046	11.083	79.968

Blisgås, med Grågås, Skjern Enge (VJ), 28. marts 2009. Foto: Christian Andersen Jensen.

Grønlandsk Blisgås *Anser albifrons flavirostris*

Årtotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2002	1995	1989	
2	2	2	3	7	5	5	22	16	14	161

Racen, der yngler i Grønland og overvintrer i Skotland, Irland og i mindre omfang på Island, træffes sporadisk i vinterperioden herhjemme. Efter udeblivelse i 2008

blev der i år noteret 2 fugle den 17/2 på Vilslev Enge (SVJ) i flok med Blisgås.

(Henning Ettrup)

Dværggås *Anser erythropus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	1999	2000	
2009	41	<1	3	10	16	16	32	28	24	294

Man skal mange år tilbage for at finde et lavere antal observationer af denne art, der gennem de senere år har ligget på 10-20 fugle. Der forelå i år blot 4 observationer af 3 forskellige fugle, der alle optrådte i flok med andre gæs, henholdsvis kortnæbbet gås, grågås og sædgås. De i Danmark overvintrende Dværgæs er formentlig fra den fåtallige bestand, der yngler i det nord-

lige Skandinavien og består af blot 50-55 par (BirdLife International 2004). Den er stærkt truet, selv om der er gjort forsøg på opformering og reintroduktion. Alle observationer var fra foråret: 28/2 1 ad Sårup (NJ), 1/4 1 2K Klydesøen (S) og 27/4 1 ad Bygholm Vejle (NJ).

(Henning Ettrup)

Indisk Gås *Anser indicus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	2009	2006	
2009	5	(1)	(9)	(15)	44	44	83	65	59	(503)

Kommentar: Rapportgruppens materiale er særdeles mangelfuldt, hvor arten kun lejlighedsvis har været inkluderet i Årsrapporten. Der er oplysninger fra 1971, 1974, 1986, 1989, 1990, 1992, 1999-2009.

En art, der yngler i Centralasien og er introduceret til Europa via undslupne fangenskabsfugle. Den forekommer altid i flok med andre gæs, og ses derfor spredt over det meste af landet, men hyppigst i Vest- og Sønderjylland og oftest kun som enkeltindivider. Af ca. 180 rapporteringer var blot 6 observationer af mere end én fugl. Den blev set gennem hele året med undtagelse af november. Det kan se ud som om bestanden er svagt

stigende, idet der i år blev noteret ca. 65 fugle, hvilket var den andenstørste årssum. Observationer af mere end et individ nævnes: 30/4 3 N Husby Klit (VJ), 8/6 15 Blåvands Huk (SVJ), 15/6 5 Vest Stadil Fjord (VJ), 20/6 2 Sneum Digesø (SJ), 21/8 21/8 5 Hestholm midt (VJ) samt 28/8 8 S Blåvands Huk (SVJ).

(Henning Ettrup)

Snegås *Anser caerulescens*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2000	2009	2007	
2009	1	(7)	(13)	(20)	27	27	46	33	30	(550)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1975-76, 1978-79, 1988-89 og 1996.

Årets fund udgjorde omkring 33 forskellige fugle, og blev dermed det næsthøjeste antal i nyere tid. Alle indrapporteringer - på nær én; 22/8 1 lys fase Arup Vejle (NJ) - er af uspecificerede fugle. Derudover forelå observationer fra 4 andre lokaliteter i landet, som formentlig var lokalt undslupne fugle. De fleste observationer var af 1-2 individer, mens to af årets observationer dog alene udgjorde 1/3 af de sette fugle: 16/5 12 Tipperne (VJ) og hvad antages at være de samme fugle 17/5 12 Ø Grenen (NJ). Denne observation var formentlig en opsamling af fuglene fra den jyske vestkyst, hvorved det reelle antal fugle var mindre end årstotalen på 33 fugle. Der var flest observationer fra foråret. Den første observation var 12/1 2 Siø (F) samt

18/1 2 og 20/1 4 Vemmenæs (F), som dog kan inkludere fuglene fra Siø. Derefter var der en række observationer af 1-2 fugle fra Vest- og Sønderjyske kyst i perioden 25/1-8/5. Forårets sidste var, foruden fuglene fra Grenen, 17/5 2 NØ Gjerrild Klint (ØJ).

Efterårets første fugle blev set 9/8 1 ad Bygholm Vejle (NJ) og 14-20/8 2 Vest Stadil Fjord (VJ). Årets sidste observation er 28/9 1 Højer Kog (SJ) og 9/10 1 V Jonstrup Vang (S).

Der blev i år noteret en fugl der var krydset med Indisk Gås *Anser indicus* samt en fugl der var krydset med Bramgås *Branta leucopsis*.

(Henning Ettrup)

Canadagås *Anser canadensis* (yngleforekomst)

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1984	1997	Flere år		
2009	0-1	NA	(2)	(2)	(2)	-	NA	2-6	4-5	3	-

Kommentar: Baggrundstatistik omhandler kun antal ynglepar. Der mangler oplysninger fra 1970-73, 1975-76, 1980-83 og 1991-95.

Selv om de i Sverige introducerede fugle optræder hyppigt i vinterhalvåret her i landet med årsmaksimum den 22/2 4300 R Avnø Røn (S), har den tydeligvis vanskeligt ved at etablere sig som ynglefugl her. Ifølge Grell (1998) formodes der at være en fast ynglebestand

i Danmark på 25-50 par, men der indrapporteres kun ganske få. Der blev således i år blot indrapporteret ét muligt ynglepar: 22/4 Årsdalevang (B), hvor en urolig fugl blev set.

(Henning Ettrup)

Bramgås *Branta leucopsis* (yngleforekomst)

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2008	2007	
1500	0	0	0	13	583	583	1500	1320	903	-

Kommentar: Tabel omhandler kun antal ynglepar. Første ynglepar er registreret i 1992.

Arten er under fortsat etablering, men kun langsom spredning som ynglefugl i landet. *Yngleforekomsten behandles ikke længere af DATSY*. Foruden den stadig voksende ynglebestand på Saltholm, der i 2009 var på omkring 1500 par, yngede der få par på Peberholm (S). Herudover var der mulige ynglepar flere steder på Bornholm og på Sydjylland samt på Hov Røn (Ø) og Rågø Sand (S). Arten yngler nu talrigt i den tyske del af Vadehavet, f.eks. blev der i Rickelsbüller Kog lige syd for grænsen 9/6 registreret 55 gæslinger fordelt på 17 kuld.

Arten er gået voldsomt frem i vinterkvarteret siden 1990-erne. DMU's midvintertællinger viser således en

5-dobling i perioden 2004-2008 (Petersen et. al. 2010). Det blev da også vinteren igennem set rastende flokke på langt mere end 10.000 fugle i Vadehavet (SJ) og omkring Ringkøbing Fjord (VJ), flest 9/4 50.000 Ballum Forland (SJ).

Hertil kom store flokke trækkende forbi trækstederne i de sydlige og østlige dele af landet både forår og efterår. Fra forårets returtræk mod ynglepladserne blev den største dagstotal 2/5 35.994 ØNØ Feddet (S) og fra efterårstrækket var den største dagstotal 10/10 46.440 trk Kongelunden (S).

(Henning Ettrup)

Lysbuget Knortegås *Branta bernicla hrota*

Traditionelt har racen opholdt sig på nogle ganske få lokaliteter i Danmark omkring Mariager- og Randers Fjord, Nissum Bredning, vestlige dele af Limfjorden samt Vadehavet i vinterperioden. I dag ses den på stadig flere rasteplasser – måske fordi ålegræsset er ved at være genetableret?

Der blev i 2009 set fouragerende flokke langs Jyllands østkyst fra Græsholm i Østsvendsyssel til Gjerrild på Norddjursland, i Limfjorden og langs den jyske vestkyst fra Agger Tange i nord til grænsen i syd. Derudover havde en mindre flok fast ophold ved Mågeøerne på Nordfyn. Endelig ses småflokke især på træksteder spredt mange steder i landet, dog ikke på Bornholm, Østsjælland, Sydøstjylland (undtaget Århus Bugt og Horsens Fjord), Fyn (undtaget førnævnte) samt Sønderjyllands østkyst.

Bestanden har gennem de senere år været stabil om end lav på godt 7000 individer, efter at den toppede med ca. 7600 fugle omkring årtusindeskiftet. Andelen af ung-fugle på 2,9 pr. par i efteråret var lav, og kun lige akkurat nok til at opretholde afgang i bestanden, der består af stadig ældre fugle. Bestanden udgøres nu af ca. 40 % fugle, der er ældre end 10 år, mens der ved årtusinde-

skiftet blot var 20 % i den aldersklasse (Preben Clausen, DMU pers. medd.). Det betyder, at racen med en stadig stigende alder er i vanskeligheder, da gæs har størst reproduktiv succes i alderen 5-12 år (Noer et. al. 2009). Allerede i januar sås større ansamlinger, f.eks. 5/1 1350 og 20-22/1 2000 alle Staun - Barmer (NJ). Senere på foråret samledes fuglene på de danske rasteplasser inden afrejsen. Periodens største antal var (dagsmax. > 2000): 14/3 5403 fugle fordelt på 19 lokaliteter, flest 2000 Agerø (NJ), 9/4 2045 fugle på 6 lokaliteter, flest 858 Lindholm Vejle (NJ) samt 9/5 2900 fugle på 18 lokaliteter, flest 660 Lindholm Vejle (NJ). Totalen for 5-dages perioden 11/4-15/4 med i alt 6290 fugle fordelt på 29 lokaliteter indikerede, at størstedelen af verdensbestanden opholdt sig i Jylland fra midt i april. Forårets sidste større flok var 24/5 900 Agerø (NJ). Der registreredes ikke borttræk af betydning, men blot de sidste træk-kende på vej til ynglepladserne: 26/5 145 N Guderup Kær (NJ) og 18 N Selbjerg Vejle (NJ), 29/5 320 N Østerild (NJ) og 14 N Hovsor Røn (NJ) samt 30/5 80 N Hjar-demål Klit (NJ). Periodens sidste fugle blev 31/5 27 Fjandø (NJ).

– fortsættes på næste side

Oversomrende fugle blev set 30/6-30/8 6-10 fugle Vår Holme og Kyø Holm (NJ).

Efterårets første fugle sås 29/8 18 Agerø (NJ), 14 SV Ørhage (VJ) samt 8 Ø Roshage (VJ) samt 1/9 6 Keldsand (SJ). Eneste større tiltræk blev set 5/9 med ca. 1100 trækkende, flest 357 SØ Grenen (NJ). De første større antal rastende fugle blev set 11/9 1034 Nibe Bredning (NJ) og 15/9 1200 Østerkær Enge (NJ).

Ankomsten var ikke som tidligere udpræget opdelt, hvor de første ankom til den nordlige del af Vadehavet, hvorefter Randers-Mariager Fjord området blev opsøgt, for derefter først sidst på året at spredes til andre lokaliteter. Nu slår de sig ved ankomsten ned på langt flere lokaliteter end tidligere – formentlig på grund af

ændrede fødesøgningsmuligheder, men også at der er blevet flere lokaliteter med fred.

Periodens største antal var (dagsmax. > 3000): 24/9 3250 fugle på 3 lokaliteter, flest 3000 Egholm (NJ), 5/10 3927 fugle på 6 lokaliteter, flest 2035 Nibe Bredning (NJ) og 13/10 4187 fugle på 7 lokaliteter, flest 3100 Østerkær Enge (NJ).

I 5-dages perioden 20/9-24/9 blev set 5300 fugle på 15 lokaliteter og 29/9-3/10 taltes 5617 fugle fordelt på 19 lokaliteter, hvilket viste, at en stor del af bestanden også opholdt sig i Danmark på efterårstrækket. Større flokke blev især set i Limfjordsegene året ud.

(Henning Ettrup)

Regional fordeling af Lysbuget Knortegås 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	52908	13424	80	3271	0	43	874	0	0	0	70.600
2. halvår	60010	374	4706	4404	6	500	110	0	0	0	70.110

Mørkbuget Knortegås *Branta bernicla bernicla*

Antallet af overvintrende fugle af den mørkbugede race af Knortegås har været stigende gennem de seneste omkring 40 år. Det gælder dog ikke for de mindre delbestande, som har vinterkvarter på Læsø (NJ), ved Voerså (NJ) og på Samsø (ØJ). Det er meget forskelligt, hvad der registreres af trækkende fugle både forår og efterår, idet en større eller mindre del af bestanden trækker syd om Danmark afhængigt af vindforhol-

dene. Typisk ses inden forårstrækket til yngleområderne i Sibirien en ophobning af fugle i Vadehavsområdet. Det er fugle, som ifølge landbruget giver stadig større markskader.

Som det er sædvane blev der set flere flokke på oftest 500-800 fugle spredt langs kysterne over det meste af landet gennem foråret, flest 7/4 1050 Dejro (F). Først de sidste dage af april øgedes flokkestørrelserne inden afrej-

Mørkbuget Knortegås, Agger Tange (NJ), 28. marts 2009. Foto: Mogens Hansen.

sen mod nordøst, og især på Mandø (SJ) sås mange rastende, således 27/4 1400, 2/5 3110, 6/5 1815, 9/5 1951 og 20/5 2031. Der blev ikke set over 1000 fugle andre steder. Borttrækket skete fra midten af maj, hvor de første sås trækkende 16/5 18 Ø Hyllekrog (LFM), 18/5 170 NØ Siø (F) og 65 NØ Snaremosse Sø (F) samt 19/5 955 Ø Rødbyhavn (LFM).

I perioden 16/5-5/6 noteredes i alt 43.184 trækkende, over de sydlige dele af landet, hvor de bedste dage blev 22/5 10.695 Ø, flest 10.010 Ø Hyllekrog (LFM) og 27/5 med 20.298 trk, flest 17.188 Ø Hyllekrog (LFM). Periodens sidste var om aftenen den 5/6 120 Ø Hyllekrog (LFM).

Fra Samsøbestanden forelå oplysninger fra perioden 7/1-22/5, flest 30/4 250 fou Yderste Holm, Stavns Fjord (ØJ), mens der var observationer fra Vorså-området den 19/1 -18/5 med flest 2/2 156 rst. Sørrå (NJ) og 18/5 245 R Græsholm (NJ). Fra Læsø forelå enkelte oplysninger fra perioden 15/4 - 25/5, flest 16/4 47 R Havrevlen (NJ).

Der var enkelte oversomrende fugle, og fra begyndelsen af september blev der igen registreret tiltræk, således 6/9 20 R Grærup Strand (SVJ) og 8/9 54 SV Feddet (S). Fra midten af september satte det egentlige tiltræk

ind, og i perioden 17/9-30/9 noteredes 23.054 træk-kende, med de største dage 27/9 7003 trk, flest 2470 SV Feddet (S) og 2090 SV Ølsemagle (S) samt 29/9 8231 trk, flest 4920 SV Dovns Klint (F) og 1791 NV Ulfshale (LFM). Lidt før midten af oktober noteredes en ny trækbølge, hvor der 10/10-12/10 passerede 10.215 V over de østlige og sydlige egne, flest 12/10 1837 V Hammerodde (B) og 17/10 1890 V Dovns Klint (F). Derefter blev der set mindre forbitrækkende flokke resten af oktober. Der registreredes gennem efteråret rastende flokke på få hundrede fugle over det meste af landet.

Der forelå fra efteråret kun få observationer af de overvintrende småflokke på Samsø, fra perioden 1/10 - 16/12 max. 111 Langør (ØJ) og fra Vorså-området i perioden 9/19-12/11, flest 12/11 200 Stensnæs (NJ), hvorimod der fra Læsø var max. 8/11 555 Bovet Bugt+Syrodde (NJ). På Læsø er der igen ved at være tilvækst i Ålegræsset, hvorfor knortegæssene igen benytter Bovet Bugt efter i flere år at have ligget i småflokke langs hele øens kyststrækning (Kent Olsen pers. medd.).

(Henning Ettrup)

Regional fordeling af Mørkbuget Knortegås 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	6639	3099	53902	1832	886	28308	6178	1166	41704	0	143.714
2. halvår	1669	135	11766	983	108	5176	23223	8470	15467	3542	70.539

Sortbuget Knortegås *Branta bernicla nigricans*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2006	2004	2007	
2009	4	0	<1	<1	8	8	15	11	11	88

Kommentar: Første fund er 1983.

To steder i landet blev denne race observeret, på Samsø og i Vadehavet, både forår og efterår. Observationerne fra Vadehavet i perioden 12/1 - 22/6 og igen 29/10 - 14/11 drejede sig sandsynligvis om 2-3 forskellige individer, der blev set på Rømø (SJ), Mandø (SVJ) og på Fanø (SVJ).

Samsøfuglen blev set i perioden 7/1 - 13/5 flere steder i Stavns Fjord (ØJ). Dette gentog sig i efteråret i perioden 22/10 - 13/12. Den er set på Samsø siden 2002 og det er nærliggende at det drejer sig om det samme individ hvert år. Samlet årstotal var 3-4 fugle.

(Henning Ettrup)

Rødhalsed Gås *Branta ruficollis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2001	2007	2009	
2009	10	<1	>1	3	10	10	18	12	10	145

Igen i år var der en række observationer af denne usædvanlige art. Den blev set i lidt større antal end i 2008 nemlig højst 10 forskellige individer, fordelt på 13 lokaliteter. Hertil kom en formentlig forvildet fugl i Vadehavet.

De første blev set 3/3 2 Rømhøddæmningen (SJ), derefter blev de samme fugle set i perioden 8/4- 2/5 ved Ballum Forland/Enge (SJ). Hertil var der en observation fra Vestsjælland: 19/4 2 Helleholm, Agersø (S).

Forårets sidste var 17/6 1 Margrethe Kog (SJ), men tidspunktet indikerede, at fugle var forvildet fra fangenskab ligesom de meget tidlige efterårsfugle 17/8 - 3/9 3 R Tipperne (VJ). Efterårets første formodede vilde fugl blev 2/10 1 Feddet (S), og herefter fulgte 24/10-27/10 1 Nyord Enge/Koster (LFM), 30/10 1 Mandø (SVJ), 8/11 1 Karrebæk (S), 9/11-12/11 1 Vester Egesborg (S) samt årets sidste 4/12 1 Kongens Kær (SØJ).

(Henning Ettrup)

Nilgås *Alopchen aegyptiacus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2006	2005	
2009	1	0	0	(8)	168	NA	400	354	255	(1374)
7-9	0	0	0	0	5	5	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Første gang arten omtales i Årsrapporten er 1996, men der er muligvis fund før 1996. Første ynglefund fra 2000. Flest par er registreret 2006: 6 par, 2003: 5 par og 2004: 4 par.

Ekspansionen fortsatte, og den blev i år også set i de sydøstlige egne, og manglede således kun på Bornholm. Der forelå hele 530 indrapporteringer fordelt på ca. 130 lokaliteter og alle årets måneder. Og det på trods af, at Skov- og Naturstyrelsen fortsat opfordrede til en bekæmpelse af denne invasive og ekspansive art (Skov og Naturstyrelsen 2009).

Arten har sin største ynglebredelse i det sydlige Jylland (se figur). Der blev rapporteret om yngel på 7-8 lokaliteter med en ungeproduktion på mindst 17-25 gæslinger, samt et par lige syd for grænsen i Rickelsbøl-Koog. Hertil kom et muligt par på Samsø, idet der blev set 13/9 2 ad + 3 juv Trekanten (ØJ). Det største kuld var et par med 7 gæslinger i Røllum Gravsvø (SJ). At arten klarer sig så godt skyldes, at gæslingerne primært fouragerer i vandet, formentlig mest på dyrisk føde. Derfor kan Nilgås yngle i nærmest vegetationsløse søer. Økologisk ligner den derfor mere gravand end de andre gåsearter (Jesper Tofft pers. medd.). Arten er strengt territorial, hvorfor den kun (sjældent) optrådte med mere end 2 voksne fugle pr. lokalitet.

De største flokke i foråret (eksklusiv yngleparrene) var formentlig familieflokke, som strejfede rundt (lok. max > 7): 8/3 11 Margrethe Kog (SJ), 10/3 10 N Gl. Hviding Forland (SJ), 18/3 8 Sneum Digesø (SJ), 22/3 8 Tim Enge (VJ) og 18/5 10 Rødekre Vestermark Grusgrave (SJ). Efterårets største flokke var (lok. max > 7): 2/9 12 V Magisterkog (SJ), 11/9 8 Viemose, Dybbøl (SJ), 12/9 8

Registrerede ynglepar af Nilgås i perioden 2007-2009. Som det fremgår, sker indvandringen sydfra.

NV Råhede Enge (NJ), 13/9 10 Mjølgs Grusgrave (SJ), 1/11 10 Uge Nørreremark (SJ) og 7/11 8 S Vest Stadil Fjord (VJ).

(Henning Ettrup)

Regional fordeling af Nilgås 2009*

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	55	59	61	20	29	150	17	30	3	0	424
2. halvår	7	8	36	16	6	154	0	6	1	0	234

*Årstotal ikke renset for mulige gengangere.

Rustand *Tardorna ferruginea*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1994	1995	2007	
22	19	(5)	14	(28)	24	24	100	35	30	(672)

Kommentar: Der mangles årstotal fra 1972, 1975-76, samt 1991. Årstotal fra invasionen i 1994 er kun opsummeret til ca. 100 fugle.

I alt blev der set 20-22 fugle, hvilket nogenlunde svarer til årsgennemsnit i de seneste 10 år.

Flest fugle var der i Vadehavsregionen. Årets første observationer var 3/2 R Espergerde (S), 9/2 1 Arup Holm (NJ) og 14/2 1 Nakkebølle Fjord (F). Årets største observation blev 1/9 3 S Blåvand (SVJ), hvor arten har været årlig siden 2007. Årets sidste observation var 17/11 1 Næs Søjord (SVJ).

Herudover forelå der observationer af hybrid med

Gravand (*Tardorna tadoma*) 1-2 fra Vejler-området (NJ) samt 1 fra Ho Bugt (SVJ).

Muligvis lå årets samlede antal lavere, da det muligvis var det samme eksemplar, der huserede i Vadehavsregionen ved hhv. Sneum Engsø, Kammerlusen og Ho Bugt. Herudover regnes et eksemplar set på Sydfyn i perioden 18/4-13/5 som 1 ex.

(Peter Staurup Christensen)

Mandarinand *Aix galericulata*

Der blev indrapporteret i alt 34 fugle. Største forekomst var 12/29 (3 han og 6 hun) Fruens Bøge (F).

Der foreligger ingen observationer af ynglefugle i 2009. Arten er naturligt hjemmehørende i Asien og observa-

tioner i Danmark og Europa regnes alle for undslupne fangenskabsfugle eller efterkommere heraf.

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af Mandarinand 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	8	1	1	1	0	0	15	7	1	0	34

Pibeand *Anas Penelope* (yngleforekomst)

Der forelå ikke i 2009 sikre indberetninger om ynglefugle. Dermed er 2003 det sidste år, hvor der er fundet sikre ynglepar med 2 par i Vesløs Vejle (NJ) (Lange et

al. 2005), hvis der ses bort fra angivelser af mulige ynglepar. Arten ses almindeligt oversomrende i hele landet.

(Peter Staarup Christensen)

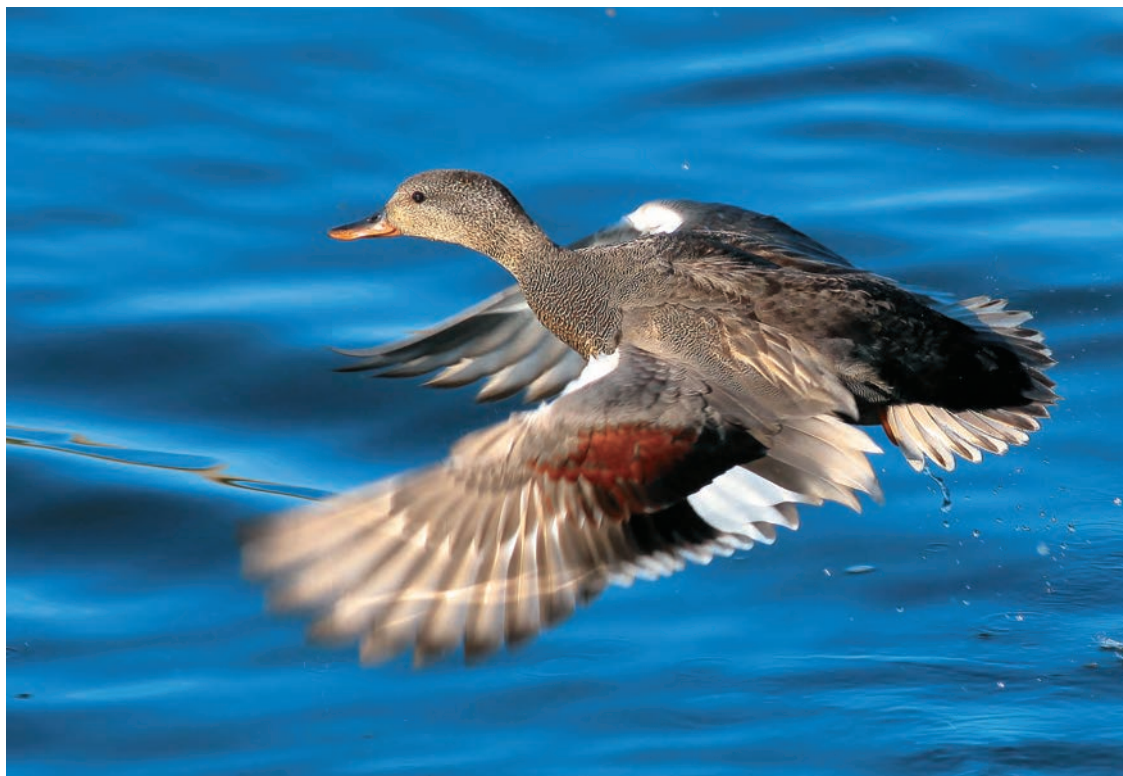
Knarand *Anas Strepera* (yngleforekomst)

Antallet af ynglende Knarænder i Danmark blev i år 2000 anslået til at ligge ml. 300-500 par (www.dof.dk). I 2009 blev der indrapporteret ca. 90 par fra 34 lokaliteter. Herudover forelå en hel del fund af fugle i yngletiden uden angivelse af om, det drejede sig om ynglefund. Bl.a. ses der 6/7 105 Han Vejle (NJ), men der var kun få sikre ynglefund fra Vejlerne (NJ). Derfor kan der dårligt konkluderes på det reelle antal af ynglefugle. De fleste ynglelokaliteter lå på Lolland-Falster og Sjæl-

land, men det største antal ynglepar kom fra Agger Tange (NJ) med 11 par.

Blandt de største optællinger af rastende fugle bør nævnes 29/10 1247 – hvoraf 987 alene i Maribo Sønderø - ifm. totaloptælling fra Maribosøerne (LFM), hvilket må være ny Danmarks-rekord. Herudover 5/10 695 Brændegård Sø (F), hvor der efteråret igennem sås mange rastende fugle.

(Peter Staarup Christensen)

Knarand, Gudenåen ved Randers (ØJ), 12. maj 2009. Foto: Benny Kristensen

Amerikansk Krikand, Følle Bund (Ø), 3. april 2009. Foto: Kent Olsen.

Amerikansk Krikand *Anas carolinensis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år 1999, 2001, 2002, 2004	Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09			
2009	0	0	<1	2	7	7	Alle år max. 9 fugle	93

Kommentar: Første fund er fra 1981. Årstotal i 2006 ændret fra 6 til 5 fugle. Desuden er tre største år ændret i forhold til Fugleåret 2006.

De i alt 6-7 fugle er lig med et gennemsnitligt år. Krikænderne dukkede op i marts, hvor det formodes at de er fulgt med de almindelige krikænder under trækket nordpå.

De første var 11/3 1 Sneum Digesø (SVJ) og samme dag 1 Bygholm Vejle (NJ). Fuglen i Sneum blev set i området indtil 3/4 og fuglen i Vejlerne blev i området indtil 15/4. De øvrige forekomster var 21/3 1 Ulve-

dybet (NJ), 2-10/4 1 Følle Bund (Ø), 9-30/4 1 Gåse-søen, Ulvshale (LFM), 16-29/4 1 Tranemosen, Haslev (S), samt fra efteråret 29/10-1/11 og igen 12/12 (formodet samme fugl? og måske også samme som i foråret?) Følle Bund.

Alle fund er som sædvanlig hanner, da hunner er meget svære at racebestemme i felten.

(Peter Lange)

Spidsand *Anas acuta* (yngleforekomst)

Der var fund af Spidsænder med adfærden ynglefugle (YF) eller ynglepar (YP) fra i alt 7 lokaliteter, fordelt i Limfjordsområdet, Sydfynske Øhav og Sydsjælland. Flest var der fra Holmegårds Mose (S) med 4 par. Udover de observationer, der direkte blev rapporteret som ynglefugle, forelå der mange iagttagelser spredt over hele landet, af spidsænder på egnede ynglelokaliteter i yngletiden.

Fra efterårstrækket noteredes 20/8-19/12 i alt 2332 T

Gedser Odde (LFM) hvor den bedste dag var 6/10 med 656 trækkende. Ved Blåvands Huk (SVJ) noteredes 832 trækkende i tidsrummet 19/8-23/11.

De største observationer uden for yngletiden var alle fra Vadehavet. Flest var der 8/11 10.000 Koldby kyst (SJ) og 5/4 2100 Højer Vade (SJ). Uden for Vadehavet var det største antal 12/9 1650 Agger Tange (NJ).

(Peter Lange)

Spidsand, Ballum Forland (SJ), 25. april 2009.
Foto: Bo L. Christiansen.

Atlingand, Tim Enge (VJ), 18. april 2009.
Foto: Carsten Gørges Laursen.

Atlingand *Anas querquedula* (yngleforekomst)

Der er indbrettet ynglepar eller ynglefugle fra 23 forskellige lokaliteter. Flest var der på Bygholm vejle (NJ) med 10 ynglefugle og Vilsted Sø (NJ) 6 han + 1 hun angivet som ynglefugle.

Forårs-ankomsten skete i midten af marts, hvor der fra 15/3 var næsten daglige observationer. Atlinganden observeres i modsætning til de fleste andre svømmeænder, næsten altid parvis eller enkeltvis, hvorimod fund af flokke er yderst sjældne. Således var den stør-

ste angivelse fra foråret 17/4 10 Hartsø (SJ) og 8/5 i alt 43 Skjernå/Hestholm Vest (VJ), 5/6 10 Bøtø Nor (LFM) og 7/6 10 Bygholm Vejle (NJ). Fra sensommeren skal nævnes 22/7 28 Bygholm Vejle og efterårets største var 13/9 8 Favrholt Voldgrav (S). Arten er fåtallig i efteråret, hvor der var regelmæssige observationer frem til 26/9 og to sene fund hhv. 12/10 1 Nørrekær (SVJ) og 20/11 2 Helgenæs Teglværksgrave (LFM).

(Peter Lange)

Rødhovedet And *Netta rufina*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2006	2005	
2009	NA	(8)	12	12	21	21	65	50	40	(572)
?	NA	(2)	<1	<1	6	(5)	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972 og 1974-76. For ynglefugle mangler oplysninger fra 1971-1972 og 1974-76. Tre største år gælder kun forekomst efter 1970.

Forekomsten var geografisk forholdsvis traditionel i 2009, med hovedforekomsten i Maribo-søerne (LFM) og få spredte fund fra resten af landet. Til gengæld satte antallet af fugle rekord. Ved Maribo-søerne kulminerede forekomsten i efteråret, med over 30 fugle i en periode, hvorimod forekomsten i resten af landet var yderst fåtallig.

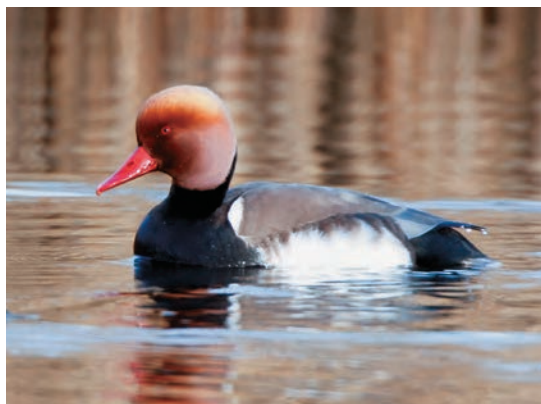
Det første fund fra Maribo-søerne var et par i Maribo Søndersø 15/4. Igennem maj, juni og frem til 22/8 blev der regelmæssig set rødhovedede ænder på lokaliteten, flest var der: 24/4 7 hanner og en hun, 2/5 5 hanner og en hun samt 4/8 2 hanner + 7 brune. Efterårets forekomst i Maribo-søerne slog alle rekorder, idet der i perioden 16/9-3/12 blev talt op til 38 (max. 7/11 23 hanner og 15 brune og 6/11 29 hanner + 3 brune) i Røgbølle Sø. Udenfor Maribo-søerne var der på (LFM) enkelte spredte fund fra Møn i øst, over Guldborgsund og Sydjylland, til Nakskov Fjord i vest.

Alle fund uden for LFM nævnes kronologisk: 4/1 1 ad han Bøjden Nord (F), 7/3 2 (han+hun) Margrethekog (SJ), 8/3-21/3 1 ad han Grenå Engsø (ØJ), 20-31/3 2 (han+hun) Vest Stadil Fjord (VJ), 19/4 2 (han+hun) Hvidkilde Sø (F), 20-21/4 1 ad han Hvidkilde Sø, 31/5-

14/6 1 han Klydesøen (S), 15/6 1 han Frederiksberg Have (S), 14/11 1 brun Selsø (S).

Der foreligger ingen sikre ynglefund fra 2009, men fuglene ved Hvidkilde Sø er angivet som mulige yngle-

– fortsættes på næste side

Rødhovedet And, Grenå Engsø (ØJ), 10. marts 2009. Foto: Kent Olsen.

Rødhovedet And, Stege Jordbassiner (LFM), 31. december 2009. Foto: Per Schiermacher-Hansen.

fugle på stedet i form af en mulig ventehan, og fra Maribo Sønder sø er der en enkelt angivelse af en juvenil, som dog kan skyldes forveksling med en fugl i eklipsedragt.

Arten skulle egentlig være medtaget i caretakerprojektet, men da det ikke er lykkedes at finde artscaretakere til arten, er den ikke omtalt i DATSY.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Rødhovedet And 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	0	2	0	1	0	2	3	3	54	0	65

Kongederfugl *Somateria spectabilis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Arstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	1996	Flere år	
2009	6	NA	>1	4	11	12	20	19	16	272

Årets forekomst blev på kun 6 fugle, fordelt på 4 observationer forår og 2 efterår. Der blev kun meldt om fugle fra Sjælland og Sydhavsøerne, alle nævnes: 21/3 1 3K+ han trækkende Rødbyhavn (LFM), og formentlig samme fugl sås 28 min. senere trække SØ ved Gedser Odde (LFM), samme dag sås 1 ad. hun

R Korshage (S), 23/3 1 ad. han Ø/R Korshage (S) og sidste forårsfugl blev 4/4 1 hun Ø Gedser Odde (LFM). Efterårets første observation var 17/10 1 3K+ han N Nordhavnstippen/Stubben (S) og årets sidste fugl sås 31/10 1 3K+ han S Griben (S).

(Peter Staarup Christensen)

Stellersand *Polysticta stelleri*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Arstotal fra 1970-2009
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1985	2006	Flere år	
2009	0	13	2	4	4	2	14	8	7	121

Kommentar: Der er set 7 fugle i 1993, 1994 og 2000.

Arten er genoptaget som SU-art af Sjældenhedsudvalget fra og med 2009 og udgår derfor fra Rapportgruppens listen. Der var ingen fund fra 2009. Fundet fra

2008 (Fugleåret 2008) vedr. 1 hun 28/4 Gjerrild Nordstrand (ØJ) skal forelægges SU, da arten var lokal SU-art i denne landsdel.

(Peter Staarup Christensen)

Lille Skallesluger, Vestamager (S), 18. februar 2009. Foto: John Larsen.

Lille Skallesluger *Mergus albellus*

Året blev præget af rekordagtige forekomster især i 1. halvår på Sjælland og Sydhavsøerne. Årstotalen ender på hele 11.517 fugle, når man summerer lokalitetsmax. fra 1. og 2. halvår, hvilket er dobbelt så mange som i 2008.

Da vintergæsterne normalt forlader landet ultimo marts - primo april med enkelte efternølere lidt senere, må forårets sidste fugle være 27/4 2 Ulvedybet (NJ). Herudover ses 1 hun frem til 27/5 ved Gundsømagle Sø (S) og

frem til 22/6 blev der set 1-2 Bygholm Vejle (NJ). Tiltræk i efteråret sker normalt i løbet af oktober, så derfor var efterårets første fund tidlige, med 12/9 1 hun Tofte Sø (NJ) og 30/9 1 hunfarvet Gammelrand Grusgrav (S).

Fra 1. halvår var årets største obs. 21/1 1300 Guldborgsund (LFM), hvilket må være ny rekord i DK. Fra 2. halvår sås flest 31/12 685 Præstø Fjord (S).

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af Lille Skallesluger 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	322	193	39	133	132	226	210	3925	3194	6	8380
2. halvår	128	57	1	11	39	30	148	1726	990	7	3137

Amerikansk Skarveand *Oxyura jamaicensis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2003	Flere år	
2009	0	0	<1	<2	7	7	12	11	9	(94)

Kommentar Baggrundsstatistik er endnu mangelfuld, hvorfor tabel skal tages med nogen forbehold.

Der var ingen ynglefund i 2009 og der blev således kun indrapporteret 1 fund af 2 fugle (et par) 31/5-1/6 fra Maribo Nørresø (LFM), hvor arten ynglede i 2007 og 2008, men her blev der ikke konstateret yngel i 2009. Årets forekomst adskilte sig mest ved, at der et enkelt fund fra Jylland, nemlig årets første 3/4 1 hun Kongens Kær (SØJ). Herudover drejede det sig som sædvanlig om fugle fra Øerne, som her nævnes områdevis:

Fyn: 26/4 1 han Fredmosen, 25/5 1 han Keldsnor og igen 1/7 1 han Keldsnor. Det drejede sig sandsynligvis om samme eksemplar. I øvrigt 24/5-17/6 1 hun Valdemar Slotssø.

Fra Lolland (LFM): Udover ovenstående sås 11/5 1 han Maribo Søndersø, 6/6-21/6 1 hun Maribo Nørresø, 26-29/9 1 han Maribo Søndersø. Renset for gengangere landede årets forekomst samlet på 5-7 fugle.

Rovfugletrækket 2009

Redigeret af Jørgen Staarup Christensen

I det følgende præsenteres i tabelform en oversigt over rovfugletrækket på en række udvalgte lokaliteter. Opgørelsesmetoden for de enkelte arter er dagstotaler (renset for gengangere) pr. lokalitet, og årssum er lig sum af dagstotaler. Ved sammenligning mellem de enkelte lokaliteter, skal der tages højde for, at tal for Skagen og NØ-Djursland opsamler et stort antal trækforsøgende fugle, men hvor det er stort set umuligt at vurdere antallet af gengangere fra dag til dag. For alle øvrige lokaliteter er dagstotal stort set lig træk, og de få trækforsøgende (gengangere) som optræder vil ikke forstyrre det samlede billede.

Der skal knyttes følgende bemærkninger til de enkelte lokaliteter:

Skagen (NJ): Tallene er sammenstillet af Knud Pedersen/Skagen Fuglestation. Som sædvanligvis har der været daglige optællinger i Skagen i hele foråret. Bemærk at opgørelsesmetode er ændret fra og med 2008.

Blåvands Huk (SVJ): Tallene er sammenstillet af Bent Jacobsen/Blåvand Fuglestation. Som sædvanlig har der været daglige optællinger hele efteråret.

Nordøst-djursland (ØJ): Betegnelsen omfatter data fra Grenå, Fornæs, Gjerrild Nordstrand og lokaliteter herimellem. Tallene er sammenstillet af Hans Christophersen.

Tontoft Nakke, Sydals og Sønderskoven (SJ): Tallene er sammenstillet af Dennis Langholz. Als. Tal er så vidt muligt renset for gengangere. Der bliver stort set dagligt optalt træk ved Kegnæs Drej/Vibæk, som er opgjort som Sydals i tabel, imens Tontoft Nakke primært er dækket i weekenderne.

Sydlangeland (F): Data er sammenstillet af Jacob Sterup. Dækningen er på niveau med tidligere år.

Rørvig (S): Rovfugletrækket er hentet fra Rørvig Fuglestations årsrapport på <http://rfst.dk>. Tal er her sammenstillet af Jørgen Hulbæk Christiansen.

Gilbjerg (S): Tallene er sammenstillet af Morten Rasmussen.

Stevns (S): Antal observationsdage i efteråret var på 62 dage, hvilket var det samme som 2008. Sammenstillet af Tim Andersen.

Hellebæk (S): Data er sammenstillet af Steen Søgaard. Dækning både forår og efterår var på samme niveau som tidligere år.

Gedser (LFM): Data er fra DOFbasen og er sammenstillet af Peter Lange.

Lærkefalk, 2K, Skagen, 14. maj 2009. Foto: Knud Pedersen

Rovfugletræk 2009

Forår 2009	Skagen (NJ)	NØ Djursland (ÅH)	Tontoft, Als (SJ)	Sydals (SJ)	Rørvig (S)	Gillbjerg (S)	Hellebæk (S)
Hvepsevåge	899	228	5	78	526	342	475
Sort Glente	38	8	0	0	8	0	5
Rød Glente	195	225	34	41	81	26	109
Havørn	63	8	2	9	14	8	13
Rørhøg	417	75	39	74	167	71	116
Blå Kærhøg	328	55	5	35	114	24	59
Steppehøg	9	0	0	0	1	0	0
Hedehøg	25	2	1	1	7	0	2
Duehøg	81	5	2	0	26	6	14
Spurvehøg	3134	1190	298	836	1559	208	615
Musvåge	4083	7926	2987	6063	4009	696	5534
Fjeldvåge	323	14	8	20	250	57	54
Kongeørn	1	0	0	0	0	0	0
Fiskeørn	301	67	13	38	168	66	145
Tårnfalk	721	77	38	37	86	68	26
Aftenfalk	7	0	0	0	2	1	0
Dværgfalk	296	53	7	42	71	63	24
Lærkefalk	182	19	1	4	28	12	32
Vandrefalk	124	31	5	13	53	9	22

Rovfugletræk 2009

Efterår 2009	Blåvand (RB)	Sønderskoven (SJ)	Sydlangeland (F)	Gedser (LFM)	Stevns (S)	Rørvig (S)	Hellebæk (S)
Hvepsevåge	4	323	1918	1152	2711	42	489
Sort Glente	0	0	3	1	17	0	0
Rød Glente	14	70	414	271	1505	28	56
Havørn	2	0	0	9	46	6	9
Rørhøg	72	130	318	323	657	75	52
Blå Kærhøg	28	16	48	37	92	23	18
Steppehøg	0	1	2	0	1	1	0
Hedehøg	2	0	3	2	5	1	0
Duehøg	1	4	2	1	10	2	1
Spurvehøg	378	1946	1821	1723	6661	418	603
Musvåge	48	17669	1867	230	3509	2564	21593
Fjeldvåge	6	18	2	57	62	22	13
Kongeørn	0	0	0	0	2	0	0
Fiskeørn	6	54	41	115	161	41	36
Tårnfalk	439	103	253	401	317	35	8
Aftenfalk	0	0	4	2	2	1	0
Dværgfalk	45	39	42	79	106	7	24
Lærkefalk	1	29	19	24	14	2	7
Vandrefalk	32	20	19	11	35	8	15

Sort Glente *Milvus migrans*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2008	2009	2006	
2009	NA	33	59	69	123	123	204	187	139	2846

Det blev igen et meget stort år for Sort Glente med 187 fugle, og totalen for 2009 blev hermed den næsthøjeste hidtil fra landet. Vanen tro sås flest fugle på forlænget træk i foråret og især ved Skagen, men sædvanligvis også pænt med fugle i Østjylland (Djursland), på Sjælland og Lolland-Falster-Møn. Samlet var månedsfordelingen januar 1, marts 1, april 62, maj 82, juni 9, juli 4, august 10, september 15 og oktober 3, hvilket fænologisk betød rekord-mange fugle i maj og i efteråret (28 fugle), samt ikke mindst landets første vinterfund med 17/1 1 R ved Ulstrup-Kongsted (S) på Nordsjælland (godkendt af SU).

Forårstrækket blev indledt med tidlige fugle 31/3 1 T Hellebæk (S), 2/4 1 N Masnedø (S) og 3/4 1 Ø Kors-hage. Første fugl fra Skagen blev 9/4 1 ad. TF Skagen (S). Der er blevet foretaget en meget kraftig udrensning i antallet af formodede gengangere, hvor antallet ved Skagen vurderes til at involvere 30 forskellige fugle. Skagen Fuglestation angav årssum på 38 fugle (incl. gengangere). De største antal blev set 27/4 3 V Møns Fyr (LFM), 29/4 4 R Klinteskov (LFM), 10/5 4 TF, 13/5 3 TF + 1 SV Skagen (NJ), 18/5 4 TI Rødbyhavn (LFM), 19/5 3 TF Skagen og 20/5 3 T Hyllekrog (LFM). Fra Sydlangeland (F) meldtes om i alt 6 returtrækkende fugle 9/4-31/5. Ligesom i 2008 blev en stationær fugl registreret ved Buderupholm Dambrug (NJ) – i 2009 fra 28/4 til 17/5.

Af efterårets 28 fugle sås de 25 på Sydlangeland og øst for Storebælt, og dog var efterårets første fugl fra Jylland: 11/8 1 S Nordmandshage (NJ). Trækket blev registreret til normal tid fra medio august til medio/ultimo september, med enkelte efternølere i oktober. På Sydlangeland blev 3 fugle set: 15/8 2 T Bagenkop (F) og 20/8 1 TF Gulstav (F), imens hoved-

Sort Glente, Hemmet (VJ), 17. maj 2009.
Foto: Carsten Gørges Laursen.

parten igen i 2009 blev registreret ved Stevns Klint/Mandehoved (S) med 24/8-29/10 i alt 15 fugle (igen ny rekord), hvor den eneste dag med mere end en fugl var 20/9 3 SV. Fra Lolland-Falster sås i efteråret kun 1 fugl med 25/9 1 T Gedser Odde (LFM). Årets sidste fugl blev 6/10 1 ad. SV Bøgeskov Havn (S), 8/10 1 1K SV Stevns Klint (S) og 9/10 1 SV Feddet (S) og den meget sene 29/10 1 ad. SV Mandehoved (S). For forårs- og efterårstrækket i øvrigt henvises til Rovfugletrækketabellen og Fuglestationernes årsrapporter.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Sort Glente 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	51	3	7	21	3	5	9	53	34	1	187

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1994	2009	2000	
2009	NA	(36)	88	115	367	367	374	320	300	(5945)
22	NA	0	0	2	14	14	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1970-72. Første ynglepar blev genetableret i 1995.

2009 blev igen et rekordår for Havørnen, hvor den bemærkelsesværdige fremgang i både i vinter- og ynglefremkomst fortsatte. Stigning i antallet fugle ved vintertællingerne viste en fremgang på 22% og antallet af ynglepar steg med 27%. Antallet af indrapporteringer til DOFbasen steg fortsat og nåede 6180 observationer

af 8420 fugle fordelt på mere end 1000 lokaliteter, hvorfor det efterhånden er vanskeligt at give et præcist bud på en årstotal.

Årets koordinerede Ørneoptælling den 31. januar-1. februar sadte ny rekord med ikke mindre en 191 fugle mod 156 i 2008 og 117 i 2007. Hovedparten blev som

sædvanlig registreret på øerne (Sydfyn, Sjælland, Lolland-Falster-Møn) med omkring 60 Havørne på Lolland-Falster og 40 Havørne på Sydsjælland. De største observationer fra vinterperioden var 3/1 11 R Karrebæk, Dybsø, Avnø (S), 4/1 16 R Maribo Søerne (LFM) og 1/2 12 R Enø Overdrev (S), men op til 27 forskellige Havørne opholdt sig jf. Projekt Ørn i området omkring Maribo Søerne, som vanligvis var kerneområde for arten i vinterperioden.

Forårstrækket blev for andet år i træk på et lidt lavere niveau end 2007. Skagen (NJ) opgav 63 T eller TF men dette tal er ikke rensat for gengangere), det reelle antal forskellige fugle var formentlig mellem 15 og 20, hvor den største dag blev 23/5 med 8 TF, den hidtil største flok i Nordjylland. Fra de øvrige forårstræk-lokaliteter: Gilleleje (S) 9, Hellebæk (S) 14, Rørvig (S) 14 og NØ Djursland 4.

Fremgangen i antal ynglepar fortsatte med ny rekord på 29 par (31 unger) mod 22 par (27 unger) i 2008, 17 par (26 unger) i 2007 og 15 par (23 unger) i 2006. Der er således tale om næsten i fordobling i løbet af tre år. For yderligere omtale henvises til DATSY andet steds i Fugleåret. Som sædvanlig blev der registreret en del ikke-ynglende 2K-4K fugle – men også enkelte adulte fugle - både ved ynglelokaliteter og spredt over hele

landet med Sjælland (S) 10-12, Lolland-Falster-Møn (LFM) 5-7, Sydfyn og Langeland (F) 3-4, Vadehavsregionen (SJ/SVJ) 3-4, Vestjylland (VJ) 4-6 (herunder adulte fugle), Nordjylland (NJ) 5-6 (herunder adulte fugle), Østjylland (ØJ) 1-2 og Sydøstjylland (SØJ) 1-2. Samlet blev omkring 40 forskellige ikke-ynglende fugle set i løbet af sommeren.

I løbet af efteråret og året ud sås ynglefugle (adulte og årsunger) som sædvanligt fortsat ved ynglepladserne. Efterårstrækket over Østdanmark blev som sædvanligt primært registreret ved Stevns, med 46 T 13/7-13/12, flest 9/10 4 T og 2/12 4 SV. Fra Sjælland i øvrigt sås 6-30/10 10 T Hellebæk (S) og 23/8-29/10 10 T Skansebakken (S). De største antal i efteråret blev talt 15/10 med 12 R Maribosøerne (LFM). I november–december blev Havørnen registreret i alle dele af landet, hvor de største antal (alle rastende) blev set 8-12/11 6 Saltholm (S), 15/11 6 Røgbølle Sø (LFM), 14/11 5 Kløveshøj (S), 21/11 4 Lille Lyngby Sø (S), 28/11 5 Arresø (S), 1/12 4 Magrethe Kog (SJ), 21/12 4 Sølager Strand (S) og 31/12 7 Rødsand (LFM). Et samlet bud på en årstotal set i forhold ørnetælling, yngleforekomst og træk og rast udenfor ynglelokaliteter er 320 forskellige fugle.

(Jørgen Staarup Christensen)

Havørn, Grenen (NJ), 24. april 2009. Foto: Jørgen Kabel.

Steppehøg *Circus macrourus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	2009	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99		2000-09	2006	2009	
40	16	<1	3	4	24	24	42	40	38	312

2008-tilføjelse: DKU har modtaget dokumentation for yderligere en observation (29/5 1 2K Holløse Bredning). Ny årstotal kommer derfor op på 38 fugle.

Steppehøg, Ballum Enge (SJ), 19. august 2009. Foto: Peter Nielsen.

Det årlige normal-niveau for Steppehøg er nu mellem 20 til 40 fugle hvor 2009 blev det næsthøjeste år hidtil med i alt 40 fugle. Hovedparten blev sædvanligvis set i foråret med 28 fugle, imens 12 fugle var fra efteråret. DKU behandler endnu 3 observationer af fugle, som mangler beskrivelse i DOFbasens kommentarfelt. Månedsfordeling blev marts 1, april 19, maj 8, august 2, september 7 og oktober 3. Årets første fugl blev registreret rekord tidlig med 26/3 1 ad. han R Gammelå (SJ) (forekomsten er godkendt af SU). De næste fugle blev set til mere normal tid (medio april) med 11/4 1 ad. hun T Grenen (NJ), 12/4 1 ad. han Ø Bulbjerg (NJ) og 13/4 1 ad. hun T Grenen. Steppehøg blev primært registreret i Nordjylland (15 fugle) og Nordsjælland (7 fugle), og forårets forekomst kulminerede med 19 fugle i april, hvilket var tidligere end normalt. Eneste dag og lokalitet med mere end en fugl var 30/4 2 2K Ø Bulbjerg (NJ). Normalt dominerer 2K fugle forårets forekomst, men i 2009 var fordeling mellem adulte og 2K fugle mere jævn med 12 ad. (43%) og 16 2K (57%). Efterårets første fugl var en stationær 3K+ han, som blev iagttaget fra 2/8-1/9 i det sydvestlige Sønderjyl-

land, primært ved Ballum Sluse. Efterårstrækket fulgte det sædvanlige mønster med 8 fugle på Sjælland og 2 fugle på Sydlangeland. De første fugle i Østdanmark sås 22/8 1 hun SSV Selsø (S), 6/9 1 1K Klydesøen og 8/9 1 1K SV Stevns Klint (S). Den sidstnævnte blev den eneste fra Stevns i 2009.

Årets sidste fugle var 10/10 1 1K SV Skansebakken (S), 12/10 1 1K SV Kongelunden (S) og 15/10 1 1K Filsø (SVJ) og formentlig samme fugl 17-18/10 1 1K Nyeng/Skallingen.

Aldersfordelingen er:

Ad/3K:	15	(38%)
2K:	16	(40%)
1K:	9	(22%)
I alt	40	

Steppehøg, 2K, Flagbakken (NJ), 30. april 2009. Foto: Jørgen Kabel.

Regional fordeling af Steppehøg 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	15	0	1	3	0	2	0	7	0	0	28
2. halvår	0	0	1	1	0	0	2	8	0	0	12
Total	15	0	2	4	0	2	2	15	0	0	40

Hedehøg *Circus pygargus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1994	2000	1996	
2009	NA	(69)	(75)	187	(227)	NA	374	300	277	(4406)
26	NA	(37)	NA	(29)	31	31	-	-	-	

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1970-73, 1975-76, 1988-89, 2000 og 2005-06.

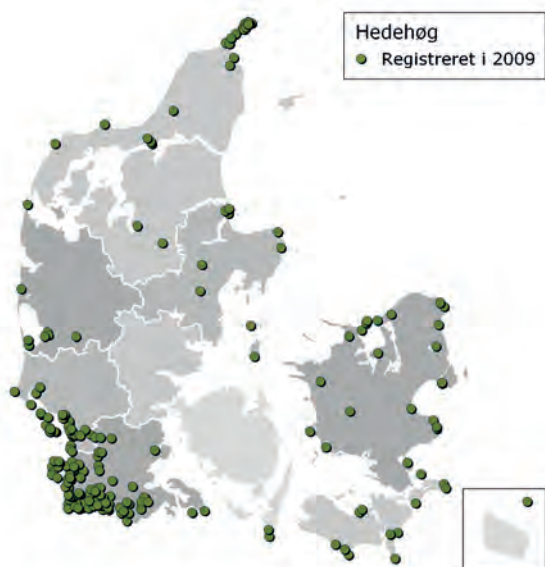
Den danske ynglebestand blev i 2009 opgjort til 21-26 par, hvilket var på niveau med tidligere år. Alle ynglefund blev gjort i artens sædvanlige kerneområde i Sønderjylland/Sydvestjylland, desuden var der igen i 2009 et succesfuldt ynglepar i Nordjylland. For yderligere omtale af årets yngleforekomst henvises til DATSY andet steds i Fugleåret.

Årstotalen blev på 244 fugle, hvilket var færre end sidste år, men lidt over seneste gennemsnit, og 107 fugle blev set udenfor ynglepladserne. De første fugle sås til normal tid: 15/4 1 hun FU Ballum Enge (SJ), 17/4 1 brun Sneum Engsø (SVJ) og 18/4 1 ad. han Mandemærke Bakker (LFM).

Forårstrækket blev på et normalt niveau med omkring 60 fugle, hvor der i Nordjylland blev noteret 36 fugle, heraf 25 fugle ved Skagen (NJ), imens der blev iagttaget

Hedehøg, 1K, Ballum Enge (SJ), 16. august 2009. Foto: Helge Sørensen.

Regional fordeling af Hedehøg 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	41	14	20	113	0	7	3	31	14	1	244

get 18 fugle på Sjælland, heraf 7 T 23/4-31/5 ved Rørvig og 8 T 18/4-22/5 Lolland-Falster-Møn. Trækket kulminerede sædvanligvis fra medio til ultimo maj. Fra medio juni og i juli sås strejfgæster udenfor yngleområdet flere steder i landet, især i Vestjylland, mest bemærkelsesværdig var op til 3 fugle ved Borris Hede (VJ). Største observation fra yngletiden var 20/7 13 R Ballum Enge (SJ).

Efterårstrækket blev en forholdsvis beskedne affære, hvor de første fugle blev set allerede 1/8 1 hun SV Stevns Klint (S) og 3-4/8 1 ad. han R Samsø (flere lokaliteter), 5/8 1 han 2K T Klydesøen (S). Trækket kulminerede medio/ultimo august, hvor især 19/8 4 SV Stevns Klint var bemærkelsesværdig. Fra yngleområdet blev de største antal noteret 7-12/8 12 FU Ballum Enge og 19/8 13-15 R Lydersholm (SJ). Efter 1. september havde stort set alle fugle forladt landet, og der var kun 8 observationer fra september, hvor de sidste blev 6/9 1 1K T Klydesøen + 1 1K T Gedser Odde (LFM), 9/9 1 1K T Dovns Klint (F) og 11/9 1 1K SV Helsingør (S). De sidste fugle på ynglepladserne blev set 6/9 3 1K R Lydersholm (SJ) + 1 ad. han R Jesing (SJ) og 10/9 1 ad. han Lydersholm.

(Jørgen Staarup Christensen)

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	2005	2008	
2009	NA	(16)	30	28	33	33	62	58	43	(1055)
2	0	0	0	0	2	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1972.

Kongeørn, Hjärdemål (NJ), 11. marts 2009. Foto: Søren Kristoffersen.

Igen et meget flot år for Kongeørnen i Danmark med knap 40 fugle. Der blev især set mange fugle i løbet af efteråret. Desværre ynglede parret ved Mariager Fjord/Overgårds Marker (ØJ) ikke i 2009, imens de to sædvanlige par i Nordjylland ved Høstemark Skov (NJ) og Hals Nørreskov (NJ), hver fik en unge på vingerne. For yderligere omtale af årets yngleforekomst henvises til DATSY andet steds i Fugleåret.

Først på året – og i forbindelse med den koordinerede Ørnetælling 31. januar-1. februar – blev der set statio-

Regional fordeling af Kongeørn 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	16	1	0	0	0	4	0	13	0	4	38

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Med en årstotal på 3564 Fiskeørne blev 2009 et normalt år, dog med færre fugle end året før. Der blev i alt indportet 3856 observationer af 5451 fugle, og der er foretaget en kraftig sortering af formodede gengangere. Flere benytter nu DOFbasen end tidligere. Antallet af ynglepar var igen på kun 1 sikkert par - det sædvanlige par i Nordvestjylland, som fik 3 flyvefærdige unger. For yderligere omtale henvises til DATSY og Projekt Ørn andet steds i Fugleåret.

De første fugle noteredes 15/3 1 R N Solkær Enge (SØJ), 19/3 1 R Udkæret (B), 21/3 1 V Væth Enge (SØJ) og 21/3 1 OF Tebbestrup Kær (SØJ).

nære Kongeørne omkring ynglepladserne i Nordjylland og Mariager Fjord, samt ved Hanstedreservatet/Hanstholm-området, samt Kongemosen og Åmosen (S). Ørnetællingen opgjorde i alt 8 fugle (7 Jylland, 1 Sjælland), men det anslås at 9-10 fugle opholdt sig i Danmark i løbet af vinteren, hvilket var lavere end i 2008, hvor op til 16 fugle blev registreret.

I løbet af foråret steg antallet af observationer, men forårstrækket over Danmark blev som sædvanlig en meget beskedent affære, med flg.: 27/2 1 2K+ N Skarresø (S), 6/3 1 2K+ N Åbyen (NJ), 9/3 1 NØ Hellebæk (S) og 28/3 1 5-6K TF Skagen (NJ). Fuglen fra Skagen var tidligere set 11/3 VSV ved Hjärdemål (NJ).

Rastende fugle blev registreret forskellige steder i landet med 13/3 3-4K R Hesselholt Skov (NJ) og 25/3 1 2K R Over Dråby (S),

Efterårstrækket blev ganske pænt med 14 forskellige individer, primært i Østdanmark. Trækkende fugle blev set 9/10 2 1K SV Stevns Klint, 13/10 1 1K T Dueodde (B), 19/10 1 1K SV Sjølsø (S), 20/10 1 imm. S Værnengene (VJ) og 31/10 1 SV Saltuna (B). Desuden 10/10 1 1K R Kongemosen (S), samt 31/10 1 1K Lille Åmose/Torsø (S), hvor der fra 21/11 var 2 1K fugle på plads året ud. Fundet fra Værnengene er blot 2. fund fra Tipperhalvøen og første fund siden 1980. Fra november sås 8/11 1 2K R Saltholm (S) – første fund her siden 1976 – og fra 14/11 og året ud 1 stationær 1K fugl ved Kløveshøj/Vinskoven/Rajemosen (S), samt 15/11 1 1K NØ Fairyhill (S). Også på Bornholm (flere lokaliteter) sås en stationær 1K Kongeørn fra medio november og året ud.

(Jørgen Staarup Christensen)

De bedste forårsdage i den østlige del af Danmark var 4/4 med 27 Hellebæk (S) og 17 Korshage (S) samt 21/4 10 Korshage (S).

Skagens første var 28/3 1 NØ, men forårstrækket her var moderat med ca. 220 trækkende, ca. halvdelen af summen fra i fjor. De bedste forårsdage i vest Danmark var: 17/4 16 T Damsted Klit (NJ), 18/4 14 NØ Flagbakken (NJ) og 18/4 10 T Gjerrild Nordstrand (ØJ) samt 18/5 15 N Grenen (NJ). Den sidste fugl ved Skagen trak 9/6.

Træktotaler for de enkelte træksteder fremgår af rov-fugletabellen.

I sommerperioden 15/6 – 15/7 blev der observeret fiskeørne over hele landet på 54 lokaliteter.

Nogle få af iagttagelserne på Sjælland og i Jylland på egnede ynglesteder kunne tyde på yngel, men redefund mangler (Se DATSY andets steds i Fugleåret).

De første indtrækkende fiskeørne fra Sverige var 15/7 2 Bøgeskov Havn (S) og 30/7 2 Kronborg (S). Men vi skal helt hen til 19/8 19 SV Stevns Klint (S) og 11 T Bøgeskov havn (S) før der rigtig kom gang i efterårstrækket. De bedste træk-dage var noget sent mellem 6/9 og 9/9. Således 6/9: 31 S Gedser Odde (LFM), 15 V Vedbæk Havn (S) samt 12 SV Rosenvold (ØJ) og 9/9: 13 SV Stevns (S) og 17 S Gedser Odde (LFM).

Årets sidste fiskeørne var 5/11 1 Strids Mølle (S), 16/11 1 Kattrup Skovdistrikt (S) og 21/11 1 Gedser Odde (LFM).

(Leif Novrup)

Fiskeørn, Oldenor (SJ), 20. september 2009. ►
Foto: Klaus Dichmann.

Regional fordeling af Fiskeørn 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	572	241	87	252	118	130	158	1565	390	51	3564

Aftenfalk *Falco vespertinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1992	1988	1975	
45	NA	(116)	160	163	77	77	599	385	338	(4921)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73.

Aftenfalk, Sørig Enge (NJ), 2. september 2009. Foto: Peter Nielsen.

Igen et meget skuffende år med kun 45 fugle jævnt fordelt forår og efterår. Månedsfordeling af årets fugle var april 2, maj 23, juli 1, august 9, september 9 og oktober 1, for regionalfordeling – se skema.

De første fugle i foråret blev set 26/4 1 ad. hun T + 30/4 1 ad. hun N Aborrebjerget (LFM), 2-3/5 1 ad. hun R Bastemosen (B) og 3/5 1 2K han N Råbjerg Mile (NJ). Ska-gen havde i alt 6 fugle i løbet af maj, imens der i Nordsjælland ligeledes blev set 6 fugle, heraf 2 ved Rørvig (S). I juli sås 3/7 1 hun Vandet Klitplantage (NJ). Efterårets fugle sås fra medio/ultimo august til medio september – uden nogen tydelig kulmination. De første fugle i efteråret blev set 19/8 1 2K han SV Klydesøen (S) + 1 2K han Stevns Klint (S). I

– fortsættes på næste side

august blev der overvejende set 2K fugle, imens alle fugle i september var 1K fugle. Stationære fugle blev set 1-4/9 1 1K Gårdbø/Sørig/Troldkær (NJ) og 14-20/9

1 1K Hovvig (S). Årets sidste fugl blev 6/10 1 – formentlig 2K han – Rødkilde Park (S).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Aftenfalk 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	11	0	2	0	0	1	0	6	2	3	25
2. halvår	2	0	0	1	0	0	2	10	3	2	20
Total	13	0	2	1	0	1	2	16	5	5	45

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2008	2009	1999	
2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	Sidste 10 års gns.	2008	2009	1999	Artstotal fra 1970-2009
992	NA	(206)	(438)	588	(888)	NA	1452	992	885	(18.571)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1989 og 2005-06.

Med en årstotal på 992 kunne 2009 ikke helt følge med sidste års rekord antal, men der var stadig tale om den næsthøjeste årstotal for Lærkefalk i Danmark. Antallet af ynglepar lå i 2009 på et lidt højere niveau end normalt med 13-16 par. For yderligere omtale af yngleforekomsten henvises til DATSY andet steds i Fugleåret.

Hovedparten af årets fugle (70%) blev registreret i forbindelse med gennemtrækket i foråret (april til juni), og samlet var månedsfordelingen april 90, maj 514, juni 80, juli 22, august 81, september 195 og oktober 10.

Sammenlignet med sidste års rekord antal var forårstrækket på næsten samme niveau som 2008, imens total-tallet fra august-oktober var 286 fugle i 2009 mod 573 fugle i samme periode i 2008.

De første fugle ankom til sædvanlig tid – medio april – med 14/4 1 Ø Korshage (S), 15/4 1 ØNØ Faxe Ladeplads (S) og 16/4 1 Ø Bulbjerg (NJ) + 1 R Råbjerg Mile (NJ). Forekomsten kulminerede sædvanligvis i maj, og særligt primo/medio maj med 8/5 8 NØ Hellebæk (S), 10/5 7 NV Aborrebjerget (LFM) og især medio maj, hvor der 14-19/5 blev talt 115 T og 20 R/TF ved Skagen (NJ), flest 14/5 20 NØ, 15/5 27 T + 12 R og 16/5 30-35 T. Samlet blev der registreret omkring 200 T/TF ved Skagen i løbet af foråret, imens de Nordsjællandske lokaliteter havde lavere antal, og Rørvig havde et decideret bundår med kun 28 fugle. Fra maj sås også 25/5 6 FU Maribo-søerne (LFM), og på Bornholm blev der gennem hele maj set mellem 6 og 9 ved Bastemosen (B), og endnu 27/6 var 6 fugle på plads her – uden der dog blev meldt om yngel. For forårstræk i øvrigt henvises til Rovfugletabellen. I juli blev strejfugle registreret i de fleste egne af landet, og de første formodede trækfugle i efteråret ankom allerede primo august, især til Østdanmark og fra midten af august steg antallet af observationer. Først i september gjorde trækket sig for alvor bemærket, og gennemtrækket kulminerede primo til medio september, hvor de største dage var 3/9 3 SSV Feddet (S), 4/9 9 S + 1 TF Gedser Odde (LFM) + 3 R Tranekær (F), 11/9 7 S Gedser Odde, 12/9 3 SV Kofoed Enge (S) + 4 SV Stevns Klint (S), 12/9 4 R + 16/9 4 T Dueodde (B) og 15/9 4 T Stignæs (S). De sidste større dage var alle fra Sydlangeland: 19/9 3 S Gulstav Mose (F), 20/9 3 S + 29/9 3 S Dovns Klint (F). I oktober blev der blot set 10 fugle, hvor årets sidste var 11/10 1 TF + 14/10 1 S Dovns Klint og 14/10 1 1K R Lodbjerg (NJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Lærkefalk, 2K, Skagen (NJ), 14. maj 2009. Foto: Knud Pedersen.

Regional fordeling af Lærkefalk 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	313	7	23	66	15	26	78	295	114	55	992

Vandrefalk, 1K, Stevns Klint (S), 13. juni 2009. Foto: Steen E. Jensen.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2008	2000	
2009	NA	(50)	154	519	(870)	NA	1305	1010	1090	(14.085)
3	NA	<1	0	0	>1	1	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1971-72 og 2005-06. Vandrefalken yngede i Danmark indtil 1972 og genetablerede sig i 2003. Evt. data om hemmeligholdte ynglefund er ikke tilgængelige for Årsrapporten. Der henvises til DATSY.

Fremgangen fortsatte, og der blev sat ny rekord for antallet af Vandrefalke i Danmark i 2009, som primært kunne henføres et forårstræk på et fortsat højt niveau, men især mange fugle i efteråret, og ikke mindst mange stedfaste falke i alle regioner både 1. og 2. halvår. Ligesom i 2008 yngede der i 2009 tre par Vandrefalk, som i alt fik 10 unger på vingerne. For yderligere omtale af årets yngleforekomst henvises til DATSY andet steds i Fugleåret.

Antallet af rastende falke ved forskellige vådområder udenfor yngletiden steg fortsat, og næsten alle større kystnære vådområder havde sin stedfaste Vandrefalk. Desuden blev arten også truffet fast på flere indlandslokaliteter og stedfaste fugle blev registreret i flere havneområder: Horsens (ØJ), Århus (ØJ), Skive (NJ) og

Esbjerg (SVJ). De største antal stedfaste fugle mellem januar og marts blev noteret på Fanø med 5-6, Vejlerne (NJ) min. 3, Klydesøen, Amager (S) 3 og Saltholm (S) 3. Fra Nordmandshage (NJ) blev det samme Vandrefalkpar (hun med skadet fod) noteret overvintrende både først og sidst på året. Dette var 3. sæson i træk med de samme overvintrende fugle.

Forårstrækket blev igen på et meget højt niveau med flg. tal: Skagen (NJ) 98 T + 21 TF, Rørvig (S) 58 T (ny rekord), Gilbjerg (S) 9 T og Hellebæk (S) 22 T. De første trækfugle var tidligt på færde med 24/2 1 TF og 28/2 1 TF begge Grenen (NJ). Forårstrækket kulminerede til normal tid fra medio april til primo maj, hvor de største dage blev 17/4 7 T + 25/4 7 T og 29/4 7 T – alle fra
– fortsættes på næste side

Skagen. Efternølere sås hen til ultimo juni måned, og var typisk immature fugle.

I løbet af juli sås overraskende mange fugle forskellige steder i landet (både adulte og 2K-fugle): Sneum Engsø (SVJ), Keldssand, Fanø (SVJ), Måde Enge (SVJ), Blåvands Huk (SVJ), Vest Stadil Fjord (VJ), Præstholm-Hestholm-Stoustrup (VJ), Geddal Enge (VJ), Bygholm Vejle (NJ), Ulvedybet (NJ), Holløse Bredning (S) og op til 2 fugle ved Højer (SJ) og Klydesøen, Amager (adult + 2K han). De første årunger (1K) udenfor ynglepladserne sås 27/7 1 1K Ulvshale (LFM) og 28/7 1 1K Ølsemagle Revle (S), hvilket formentlig var unger fra Møns Klint og Stevns Klint.

De første trækkende fugle var ligeledes fra juli måned, med 15/7 1 SV Skagen og 29/7 1 S Uggerby (NJ), og bemærkelsesværdigt var den sædvanlige hun

ved Nordmandshage på plads allerede 3/8. Antallet af rastende fugle steg pænt især fra medio august, og særligt fra primo september, hvor der 6/9 blev noteret 21 T på Østsjælland, flest 5 SV Skansebakken (S), 5 SV Vedbæk Havn (S), 4 SV Helsingør (S), 3 SV Hellebæk, hvor enkelte gengangere mellem lokaliteter er sandsynlige. De største træktotaler i efteråret var fra Stevns (S) 35, Gedser Odde (LFM) 11, Blåvand (SVJ) 32, Als (SJ) 20 og Hellebæk 15. Trækket forløb uden tydelig kulmination fra august indtil primo november. I løbet af efteråret noteredes et stort antal rastende fugle, især i Nordjylland og langs Vestkysten: Fanø min. 5-6, Vejlerne 3-4, Skallingen (SVJ) 4, Mandø (SVJ) 3, Nordmandshage 3, Vest Stadil Fjord (VJ) 3, men også fra Sjælland med Vestamager (S) 3 og Saltholm 3.

(Jørgen Staurup Christensen)

Regional fordeling af Vandrefalk 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	333	70	168	80	28	99	82	346	64	35	1305

Vagtel *Coturnix coturnix*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Arstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2000	2003	
2009	NA	(8)	37	85	563	563	820	654	638	(6897)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76.

Årets første vagtelfløjtt blev hørt 30/4 1 Råhede Enge (SVJ), hvorefter der 2/5 var fund fra 4 forskellige lokaliteter. Den sidste hørte fugl blev 23/8 1 Hillerup Enge (SVJ) mens yderligere 4 fugle blev set i perioden 31/8-10/9, hvilket er helt normalt.

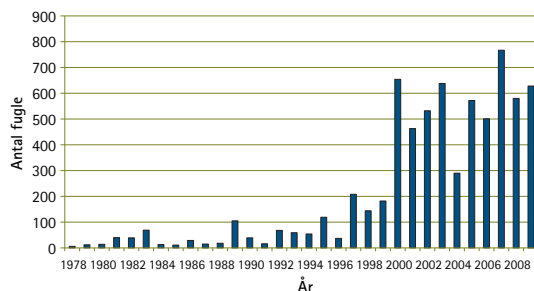
Indimellem disse yderdatoer var der observationer af spillende vagtler fra i alt ca. 340 lokaliteter. Flest var der 23/6 14 Højer Kog (SJ), 6/8 13 Dalbynder Kær (ØJ) og 1/7 optaltes i alt 23 i et agerlands-område mellem munden af Randers og Mariager Fjorde, sydøst for Overgaard (ØJ). I dette område vurderer optællerne at der har været i alt ca. 54 spillende vagtler i 2009. I det samme område blev bestanden i 2008 vurderet til at være på omkring 50 fugle.

Regionalfordeling og total er opgjort som sum af lok.-max. Årets total lander således på omkring 628 fugle, mod 580 i 2008 og 767 (rekord) i 2007. Især tallet fra Sønderjylland er imponerende, idet det især må tilskrives en enkelt meget nat-aktiv observatør, der bidrog med ikke mindre end 149 poster i DOFbasen med sammenlagt 248 vagtler. Tilsvarende skyldes det lave tal i forhold til 2008 fra Sjælland tilsyneladende lav natlig

Regional fordeling af Vagtel 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	104	24	64	83	28	275	9	23	12	6	628

Vagtel 1977-2009

aktivitet i området. På den baggrund er det nærliggende at konkludere at noget af udsvingene fra år til år kan skyldes forskelle i ornitologernes nat-aktivitet, mere end reelle bestandsudsving. Men det kræver nok en grundigere analyse af datasættet over flere år, før dette kan be- eller afvises. Datasættet i DOFbasen står til fri disposition for den eller dem der har lyst til at give sig i kast med opgaven.

(Peter Lange)

Plettet Rørvagtel *Porzana porzana*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1983	2002	2003	
2009	NA	(27)	104	65	86	86	240	201	170	(2765)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975.

Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY) har revideret listen over hvilke arter der overvåges i projektet (se DATSY andet steds i Fugleåret), og Plettet Rørvagtel er en af de arter, der ikke længere er omfattet af projektet. Arten må siges at have haft et decideret bundår i 2009, og de i alt kun 16 fugle er ikke flere end at alle fund kan nævnes kronologisk:

7-13/5 op til 3 samt 2/8 1, alle Ølene (B), 12-13/5 2 Årslev Engsø (ØJ), 19/5 1 Ellekrattet (NJ), 29/5 1 Knebel Bro (ØJ), 15/6 1 Gyldensten Enge (F), 15-24/6 1 Selbjerg Vejle (NJ), 24/6-3/7 1 Vesløs Vejle (NJ), 1-3/7 1 Trundholm Mose (S), 7/7 og 13/7 1 Simested Ådal (NJ), 27/7 1 nær Broksø (S), 19/8 1 ad

Plettet Rørvagtel, Grenen (NJ), 30. august 2009. Foto: Knud Pedersen.

Engsnarre *Crex crex*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2004	2003	2007	
2009	NA	(16)	21	44	231	231	508	312	301	(3050)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1974-76.

Antallet af syngende/territoriehævdende engsnarrere er gået markant tilbage i 2009 sammenlignet med de foregående år. Totalen kan groft opgøres til 105 fugle, med mulighed for enkelte gengangere hist og her. Næsten alle var crex'ende dvs. territoriehævdende fugle. Det lave antal registreringer kan kun delvist forklares med fravær af observationer fra enkelte meget nat-aktive fuglekiggere, idet arten er eftersøgt i flere områder der tidligere har huset større antal.

Den første Engsnarre blev registreret 1/5 i Holmegårds Mose (S) og sidste observation var 21/9 hvor en fugl hørtes ved Balka (B). Den største enkeltobservation var 29/6 7 sy. Holmegårds Mose. 22/6 registreredes der i alt 14 syngende i området mellem Ryå og Toftgårds Enge (NJ).

Arten følges af DATSY, som der henvises til for yderligere oplysninger.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Engsnarre 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	32	2	2	2	0	6	4	32	3	22	105

Trane *Grus grus* (yngleforekomst)

Bestanden i Danmark bare stiger og stiger, og ynglebestanden, der blev opgjort af DATSY var med 99-113 par for første gang over 100 par. Der blev registreret ynglende Trane i alle regioner på nær Fyn. Der henvises til

DATSY andet steds i dette nr. af Fugleåret for yderligere oplysninger.

(Peter Lange)

Pomeransfugl 1K, Grenen (NJ), 30. august 2009. Foto: Knud Pedersen.

Forårstrækket forløb på normal vis i perioden 21/4-25/5 ligesom i 2008 og blev kun registreret i Jylland, hvor især Vestjylland og Sydvestjylland tegnede sig for langt de fleste fugle på rasteplasserne. Den første observation var 21/4 3 Råhede Enge (SVJ), og den sidste i foråret var 25/5 14 Jedsted Enge (SVJ). Det sammenlagte maksimale antal fugle på forårslokaliteterne blev 400, hvilket er en kraftig stigning på 73% i forhold til 2008. Lokalteter med over 20 fugle var: Skjern Enge (VJ) 26/4-18/5 med maks. 11/5 73, Nr. Farup Enge (SVJ) 14/5-25/5 med maks. 15/5 47, Hillerup Enge (SVJ) 25/4-12/5 med maks. 12/5 45, Kammerslusen (SVJ) 17/5-19/5 med maks. 17/5 45, Vest Stadil Fjord (VJ) 1/5-19/5 med maks. 11/5 37, Pallisbjerg (VJ) 8/5-18/5 med maks. 18/5 28 og Thorup og Klim Fjord-

holme (NJ) 13/5-23/5 med maks. 26. Disse rasteplasser rummede 75% af forårsfuglene.

Fra foråret var der kun trækiagttagelser fra Skagenområdet (NJ): 26/4 1Ø og 2/5 1Ø.

Iagttagelserne fra efteråret drejede sig om få fugle og mindre flokke: 20/8 1 ad SØ og 31/8 1 1k, begge Fanø Vesterstrand (SVJ), 24/8 1 1k SØ, 25/8 2 1k SØ, 2/9 1 trækkende, 5/10 1 1k SØ og 13/10 1 1k SØ, alle Sønderho (SVJ), 27/8 8 S og en meget sen 1k-fugl 13/10, alle Blåvandshuk (SVJ), 29/8-5/9 1 1k Grenen (NJ), 30/8 2 1k og 4/9 1 1k S, begge Keldsand (SVJ) og 30/8 1 1k SV Lille Vildmose (NJ). De eneste to iagttagelser af pomeransfugl uden for Jylland i 2009 var fra 19/8 1 SV Mandehoved (S) og 12/9 1 1k Klydesøen/Vestmager (S).

(Egon Østergaard)

Pomeransfugl, Skagen (NJ), 5. september 2009. Foto: Finn Laugo Sørensen.

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1981	1980	1978	
2009	NA	(371)	(483)	(87)	127	140	674	518	390	(4821)
39	NA	NA	(41)	(55)	68	68	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Arten er første gang med i Årsrapporten fra 1978. Der mangler årstotaler fra 1984-89 og 1990-92.

Ynglebestanden i 2009 har været på 39 par, hvilket er langt færre end de foregående to år. Det skyldes sikkert primært oversvømmelse af en del af artens yngleområder i Vadehavsområdet. Der henvises i øvrigt til DATSY-rapporten andet steds i Fugleåret for en grundigere gennemgang.

Uden for det sædvanlige yngleområde var der flg. iagttagelser: 15/4 1 hun Tipperne (VJ), 10/5 1 han og 12/7 1 Agger Tange (NJ), 11/6 1 han Feddet (S) og 22/7 2 Bygholm Vejle (NJ).

(Egon Østergaard)

Lille Præstekrave, Lønnerup Fjord (NJ), 3. juni 2009. Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

Lille Præstekrave *Charadrius dubius* (yngleforekomst)

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	2007	1997	
107	NA	(20)	55	(76)	73	73	123	115	92	-

Kommentar: Tabel omhandler kun antal ynglepar. Disse er – pånær 1976 – først opgjort fra 1980 og frem, dog mangler årstotal fra 1991-1994.

Den første fugl blev set 31/3 Kollerød Lergrav (S), og herefter dukkede der fugle op mange steder i løbet af første halvdel af april. Indberetningerne til DOFbasen med yngleangivelser giver et billede af yngleforekomsten, men er ikke dækkende. I år blev der registreret ca. 107 par med yngleadfærd over hele landet og på vidt forskellige biotoper, men med det fællestræk, at der var sandede arealer, hvor reden placeres. Der er tale om det samme antal som forrige år. Mange iagttagelser var

ikke angivet med adfærdskode, så der gemte sig sikkert en del ynglepar her. Renset for gengangere blev der iagttaget ca. 750 fugle ud over yngleoptegnelserne. Det samlede antal observationer i DOFbasen er 2471. Den største flok var 7/7 28 Galtkær (SØJ) hvor der gennem hele juli generelt rastede ret mange fugle på denne indlandslokalitet.

(Egon Østergaard)

Hjejle *Pluvialis apricaria* (yngleforekomst)

Der blev heller ikke i år fundet tegn på, at arten har ynglet, og den kan næppe længere regnes som regelmæssig, dansk ynglefugl.

(Egon Østergaard)

Strandhjejle *Pluvialis squatarola*

Arten blev set gennem hele året, hvilket fremgår af tabellen, der også giver en oversigt over fordelingen. I forhold til sidste år var der generelt tale om flere fugle og større flokke i de fleste af årets måneder. I 2008 var det gennemsnitlige månedsmaksimum i årets måneder således 436, mens det tilsvarende tal for 2009 var 626.

Ligeledes er summen af rastelokaliteter med over 150 fugle gennem året steget fra 32 til 55 og tilsvarende for lokaliteter mellem 100 og 150 fugle fra 12 til 19. Langt de fleste fugle blev set i Vadehavsområdet (SJ/SVJ), hvor der ofte på gode rastelokaliteter tælles

– fortsættes på næste side

over 1000 fugle. Ligesom i 2008 kulminerede forårstrækket i maj måned, mens efterårstrækket strakte sig over flere måneder. I juni og juli ses normalt mindre

flokke, men i år var der også iagttagelser af større antal i denne periode.

(Egon Østergaard)

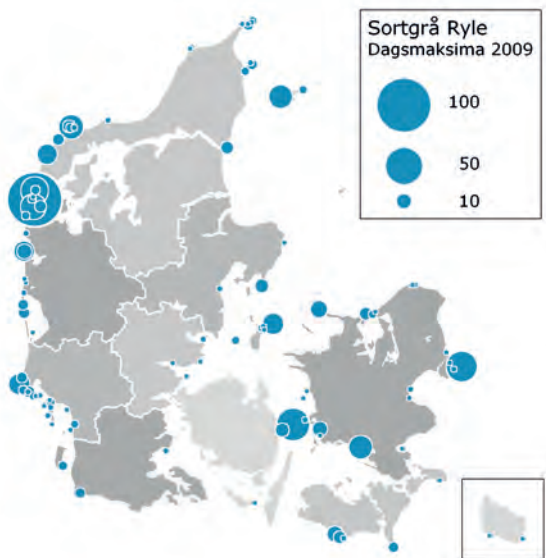
Månedsvis fordeling af Strandhjejle 2009

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Største observation (antal fugle)	220	342	800	1250	1000	185	94	900	1300	475	500	450
Antal obs.	41	11	36	62	378	67	397	826	447	426	112	15
Antal lokaliteter med > 150 fugle	2	2	4	7	14	1	1	9	4	7	2	2
Antal lokaliteter med > 100 fugle	0	1	2	1	1	2	0	4	3	4	1	0

Sortgrå Ryle *Calidris maritima*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	1979	2003	
2009	NA	(848)	(482)	(549)	(1110)	NA	1519	1370	1351	(12.666)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-77, 1988, 1990, 1992-97, 2001-02 og 2005-09.

I et forsøg på at gøre "Fugleåret" mere komplet rent fuglearts-mæssigt, er Sortgrå Ryle taget med for 2009, hvilket gerne skulle være en tradition i årene fremover. Årstotalen synes måske ikke af så meget, men der var alligevel en bemærkelsesværdig observation fra første halvår: 13/1 100 Thyborøn Havn (VJ), flokke i den størrelse er ellers kun observeret i forbindelse med isvintrene 1978-79 og 1985-86 (Melftofte 1993). Første halvår afsluttedes med 26/5 1 Galgereg (SVJ), hvilket er sent, men indenfor normen. Andet halvår indledtes ret usædvanligt i august med 4/8 1 tk Tipperne (VJ), både lokaliteten og tidspunktet er specielt, ydermere er det blot det 5. fund på lokaliteten siden 1980. Den største observation fra andet halvår var 13/12 41 Sprogø (F).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Sortgrå Ryle 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	323	401	325	84	5	13	28	252	84	4	1519

Stribet Ryle *Calidris melanotos*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år		Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2001, 2004 og 2005	
10	3	<1	<1	2	6	6	10	7	89

Det blev et rekordår idet der blev set i alt 7-10 fugle, som alle nævnes i det følgende. Vejlerne gjorde sig særligt bemærket, da der blev observeret hele 3 fugle her. De første blev 10/5 1 Vesløs/Arup Vejle (NJ) og 11/5 1 Bygholm Vejle (NJ) (observatøren bemærker, at det må

være 2 forskellige individer), herefter gik der godt en måned før den næste blev observeret 13-15/6 1 Borreby Mose (S). Igen en måned passerede, før der var bid 10-12/7 1 Agger Tange (NJ). En 2k+ han huserede i perioden 13-19/7 nord for Kammerslusen (SVJ), mens der

17-18/7 blev set en 2k han i Vejlerne (NJ) og 23/7 1 ad han Margrethekog (SJ). Der blev sluttet af i det jyske med 18-23/8 1 Skjern Enge (VJ), denne fugl angives også til at være en 2k+. I denne periode var der også

22/8 1 ad Feddet (S). Året sluttedes af samme sted med 28/9 1 1k.

(Tommy Kaae)

Krumnæbbet Ryle *Calidris ferruginea*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1998	1991	2009	
2009	NA	(3700)	(2278)	(4010)	(6274)	NA	13.520	9741	8046	(96.799)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1974, 1976-77, 1988, 1993-94, 1999-2003 og 2005-06.

De første blev: 2/5 2 Det fremskudte Dige Syd (SJ) og samme dag 2 Kongeåslysen (SVJ). Resten af maj og primo juni blev der set småflokke og enkeltindivider, primært i Vadehavet med få fugle ved diverse træklokaliteter. Flest i foråret blev: 21/5 65 Højer Vade (SJ), som den absolut største flok de seneste 5 år. Som vanligt var der lidt observationer af ikke-ynglende fugle i sidste halvdel af juni, hvorfor man med sikkerhed først kunne erklære nedtrækket for begyndt med de første adulte fugle 5/7 1 ad. Ølsemagle Revle (S). De største efterårs-

forekomster blev: 29/7 250 Sneum Forland (SVJ) og 8/8 175 Vidåen, Vidåslusen-Højer Sluse (SJ). Året afsluttedes af med to oktoberobs.: 2/10 1 Klæggrav nord for Kammerslysen (SVJ) og 4/10 1 1k S Nørre Lyngvig (VJ). Som vanligt er artstotalen fundet ved hjælp af maksimale antal rastende fugle pr. dag for hver lokalitet, hvor så antallet af trækkende individer bliver lagt til. Dette giver en årstotal på 8046, som bestemte må siges at ligge i den gode ende og gør året til et af de tre største for arten.

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Krumnæbbet Ryle 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	2108	306	1125	205	113	893	446	2262	310	278	8046

Dværgryle *Calidris minuta*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1996	1998	1978	
2009	NA	(9287)	(3302)	(9.000)	(2332)	NA	42.832	30.000	16.000	-

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1974, 1976, 1988, 1994-96, 1999-2002 og 2005-07. Artstotalen overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Årstotalen på 1735 var endnu engang lavere end sidste års total. Totaltallet er fundet som summen af det maksimale antal rastende fugle pr. dag ved hver lokalitet, og hertil lægge de trækkende fugle til, og det skal bemærkes at arten ifølge IUCN er gået tilbage på verdensplan. Forårets første observationer var ret tidlige, og drejede sig sandsynligvis om den samme fugl på Rømø (SJ): 10-21/4 1 vdr Havsand og Lakolk Strand (SJ). Den første fugl herefter blev 2/5 1 Galgerev (SVJ), og fra 6/5 var der næsten daglige observationer. Fra 1. halvår blev det kun til to cifrede antal tre steder, som alle nævnes: 8/5 12 fou. Geddal Enge (VJ), 10/5 10 fou. Geddal Enge og endelig 19/5 12 Feddet (S). Den sidste fra første halvår blev: 24/6 1 Saltvandssøen (SJ), hvilket både kan være en sen fugl på forårstræk eller indikationen for begyndelsen af efterårstrækket.

Andet halvår lagde ud med 8/7 2 Bygholm Vejle (NJ) og en god uge efter var trækket rigtigt kommet i gang med 17/7 10 Agger Tange (VJ), og samme sted blev også ste-

Dværgryle, Saltum Strand, 8. august 2009. Foto: John Kyed.

det for årets største observation 6/8 35. Årets forekomst afsluttedes med 13/9 1 1k Bøtø Sønderlø (LFM).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af Dværgryle 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	515	144	277	43	3	103	79	432	95	44	1735

Temmincksryle *Calidris temminckii*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	1998	2004	
2009	NA	(345)	(655)	(874)	(2572)	NA	3421	2517	2388	23.211

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1977, 1988-89, 1990, 1999-2002 og 2005-07.

Der var hele 5 observationer fra første halvdel af april, hvilket må siges at være meget usædvanligt. Forårstrækket indledtes allerede 10/4 med 1 Astrup Engso (SJ) + 1 Vidåen Vidåslusen Højer (SJ) + 1 Margrethekog Syd (SJ). Forårets største antal rastende fugle blev: 14/5 86 Lønnerup Fjord (NJ) og 15/5 75 Geddal Enge (VJ). Den sidste på forårstræk blev 11/6 1 Viskum (NJ). Efterårstrækets start blev 1/7 1 Tissø (S), hvorefter trækket kunne følges landet over, men kun i småflokke med færre end

10 individer. Eneste observation med tocifrede antal fra 2. halvår blev 22/8 10 Agger Tange (NJ). Året sluttede med 13/10 2 Selsø Sø (S), hvilket var den første oktober observation siden 2004.

Artstotalen fundet ved hjælp af maksimale antal rastende fugle pr. dag for hver lokalitet, hvor så antallet af trækkende individer bliver lagt til. Som det ses i skemaet giver det 3421, her gør Nordjylland sig særligt bemærket. (Tommy Kaae)

Regional fordeling af Temmincksryle 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	1214	506	256	344	30	41	179	668	95	88	3421

Almindelig Ryle *Calidris alpina shintzii* (yngleforekomst)

De 151-154 par, der blev registreret af DATSY var stor set det samme bestandsniveau som i 2008. Denne meget fåtallige og truede engfugl ser dermed lige netop ud til at holde skansen som dansk ynglefugl.

Der var flg. ynglefund indtastet på DOFbasen (antal par):

Bygholm Vejle (NJ) 48, Nørholm Enge (NJ) 2, Ulvedyb (NJ) 1, Rømhø Sønderland (SJ) max. 7 ynglefugle (ingen par-angivelser), Monnet, Tåsinge (F) 1 og Dybsø (S) 1. Yngleforekomsten er behandlet af DATSY som der henvises til.

(Peter Lange)

Kærløber *Limicola falcinellus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2005	2006	2007	
312	NA	(32)	61	45	168	168	318	312	275	(2894)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970, 1972-73 og 1975-76.

Årstotalen blev den næsthøjeste nogensinde, især takket være en flot forekomst i Vadehavet i maj. Totalen er beregnet som summen af dagsmax. pr. lokalitet, da der formodes at ske en vis udskiftning i fuglene fra dag til dag. Dette giver muligvis en lidt for høj total, men 2009 var stadig et flot år.

Forårets første Kærløbere blev set lidt tidligt allerede 8/5 1 sdr. Vidåslusen (SJ), 11/5 2 Højer Vade (SJ) og 14/5 1 R-S Jerup Strand (NJ). Fra 15/5 var der næsten daglige observationer frem til 2-3/6 1 Feddet (S) og 7/6

2 Bygholm Vejle (NJ), der blev forårets sidste. Maksimum-forekomsterne var 17/5 12 Højer Vade, 19/5 11 Gerå Strand (NJ), 21/5 31 Højer Vade og 22/5 19 Højer Vade, og blev dermed næsten identisk med tilsvarende maksimum-forekomster i 2007 og 2008. Returtrækket blev registreret fra 1/7 1 Lejodde (S) og frem til 2/9. De største antal blev 19/7 10 ad. Margrethekog Syd (SJ) og 21/8 4 1K Klydesøen (S).

(Peter Lange)

Regional fordeling af Kærløber 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	45	4	13	12	2	106	10	96	12	12	312

Brushane *Philomachus pugnax* (yngleforekomst)

Brushanens tilbagegang fortsætter desværre. Fra 2008 til 2009 faldt bestanden således fra 62-65 til 52 ynglehunner. Til gengæld steg antallet af ynglelokaliteter fra 6 til 8, de eneste lokaliteter med bestande på mindst 5

par var Tipperne (VJ), Bygholm Vejle (NJ) og måske Saltholm (S). Yngleforekomsten overvåges af DATSY som der henvises til.

(Peter Lange)

Kærløber, Hvering Bugt (ØJ), 1. juni 2009. Foto: Christian Andersen Jensen.

Stor Kobbersneppe *Limosa limosa* (yngleforekomst)

Yngleforekomsten overvåges af DATSY som skriver: Fra 2008 til 2009 gik Stor kobbersneppe, der nu er globalt rødlistet, tilbage fra 608-618 par til 533-535 par her i landet. Til gengæld steg antallet af ynglelokaliteter en smule, fra 19 til 20-21. Særlig bemærkelsesværdigt er det, at arten indfandt sig med en lille ynglebestand på

den nyligt genoprettede Kobæk Sø nær den velkendte ynglelokalitet Borreby Mose i Vestsjælland. Bestande på mindst 5 par findes nu på 15-16 lokaliteter, primært i det vestlige Jylland.

(Peter Lange)

Islandsk Stor Kobbersneppe *Limosa limosa islandica*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2002	2008	2009	
66	0	0	0	<1	59	59	152	94	66	599

Kommentar: Første fund er fra 1995.

Årstotalen på 54-66 fugle var tæt på det gennemsnitlige når der ses på perioden siden den islandske race af Stor Kobbersneppe blev taget af SU-listen i 2001. Der blev kun gjort en enkelt observation af flere end tre islandica: 17/7 7 juv. Bygholm Vejle, Midtsø (N), og samlet var der fund fra 24 lokaliteter, hvoraf 3 var uden for den jyske vestkyst og Nordjylland. En ny landsdel er kommet med på kortet, idet der for første gang blev observeret *islandica* i Sydøstjylland, 3/8 1 Syssevej regnvandsbassin, Vejle.

Der blev ikke rapporteret vinterfund i årets første måneder. Årets første observationer var: 6/3 1 Agger Tange (NJ), 31/3 1 Tipperne (VJ) og 5/4 Margrethekog (syd for Vidåen)(SJ). Der var ikke noget slip mellem forårs- og efterårsobservationerne. Det første fund af juvenile fugle var førnævnte fra Bygholm Vejle. De sidste observationer var 7/11 1 Alleshave bugt (S), 19-22/11 1 Geddal Enge (V) og 26/11 2 Bjerregård (V).

(Henrik M. Hestbech)

Regional fordeling af Islandsk Stor Kobbersneppe 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	15-17	19-25	8-12	0	1	9	1	1	0	0	54-66

Tredækker, Grenen (NJ), 5. september 2009. Foto: Knud Pedersen.

Tredækker *Gallinago media*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1980	2002	1982	
2009	NA	(11)	(19)	12	14	14	32	31	30	(507)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1975-1976 og 1988.

Der var i alt 4 fund i første halvår: 8/5 1 Sønder Sørig og Gårdbogård (NJ), 11/5-13/5 1 Tryggevælde Ådal (S), 12/5 1 Feddet (S) og 25/5 1 Hanstedreservatet (NJ). Tredækkeren i Tryggevælde Ådal blev hørt spilende ved mange observationer. Efteråret startede med 4 enkelt fund: 4/8 1 Hovvig, Odsherred (S), 16/8 1 Stensnæs (NJ), 17/8 1 Klydesøen,

Vestamager (S) og 20/8 1 Sønder Felding (VJ). Herefter var der en række observationer i perioden 20/8 – 6/9 af 3-6 individer i Skagen (NJ) mens de sidste 3 fund blev: 16/9 1 Dueodde (B), 19/9 1 Skallingen (SVJ), og 9/10 – 17/10 1 Fyrkat Engso (NJ).

(Henrik M. Hestbech)

Regional fordeling af Tredækker 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	7-10	1	1	0	0	4	0	0	0	1	14-17

Enkeltbekkasin, Hirtshals Østerstrand (NJ), 16. oktober 2009. Foto: Peter Nielsen.

Enkeltbekkasin *Lymnocyptes minimus*

Årstotalen er på 601-636 fugle. Der var observationer året rundt, på nær i sommermånederne. De første observationer var fra 1. januar, og de sidste 29. december. De seneste forårsobservationer var: 7/5 1 Sundby Sø (NJ), 11/5 1 Feddet v. Præstø Fjord (S) og 13/5 1 Væth (ØJ).

De første efterårsobservationer var: 21/8 2 Tyrstrup Sø (SJ), 26/8 1 Hindemaj (SJ) og 29/8 2 Ellemosen – Hollose Bredning (S).

Der blev set flokke på mere end 15 individer både forår og efterår. De største flokke i foråret var: 9/4 16 R og

6/4 14 R, begge Feddet ved Præstø Fjord (S) og fra efteråret: 20/10 17 Feddet og 17/11 16 Hønen, Sønderho, Fanø (SVJ). Begge steder er traditionelt gode

lokaliteter for mange individer. Rekord for de senere år er 26/10 2008 26 R på Fanø.

(Henrik M. Hestbech)

Regional fordeling af Enkeltekkasin 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	110	15	131	42-51	8	28	7	223-249	28	9	601-636

Damklire *Tringa stagnatilis*

Årtotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1994	2001	2000	
2009	0	<1	<1	3	6	6	10	10	9	105

Kommentar: Første fund er fra 1970.

Der var ingen observationer i 2009.

(Henrik M. Hestbech)

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Årtotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1988	2009	1992	
2009	NA	(51)	75	90	75	75	139	120	118	(2648)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970, 1972-73 og 1975-76.

I 2009 blev der observeret 100-120 Odinshaner, hvilket placerer 2009 blandt de tre år med flest fugle. Det var især antallet af forårsfugle (34-42), der lå højt – det var det højeste antal de seneste 10 år – men også de 66-77 individer i efteråret var blandt de 4 højeste halvårs-

summer de seneste 10 år. Det skal bemærkes, at adskillelsen mellem forårstrækket og efterårstrækket typisk er 2 uger i slutningen af juni, men at der ikke var noget tydeligt ophør i observationerne før de første 2 uger af

– fortsættes på næste side

Odinshane, Skagen (NJ), 5. september 2009. Foto: Finn Laugo Sørensen.

Odinshane, Egå Engso (ØJ), 17. august 2009. Foto: Kent Olsen.

Regional fordeling af Odinshane 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Forår	3	1	3-6	1		07/10/10	3	6-8	9	1	34-42
Efterår	16-18	9-12	4	1	2	4-5	1	20-24	8-9	1	66-77
I alt											100-119

juli. Forårstrækkets størrelse er måske overestimeret med 4-5 fugle.

De første observationer på forårstrækket var som normalt i sidste del af maj med 17/5 1 Margrethekog (SJ), 23-24/5 1 Lakolk Sydsoer (SJ) og 24/5 1 Klydesø-reservatet, Amager (S). De sidste observationer fra forårstrækket var: 27/6 1 hun Feddet (S) og 28/6 1 hun Majbølle Nor (LFM).

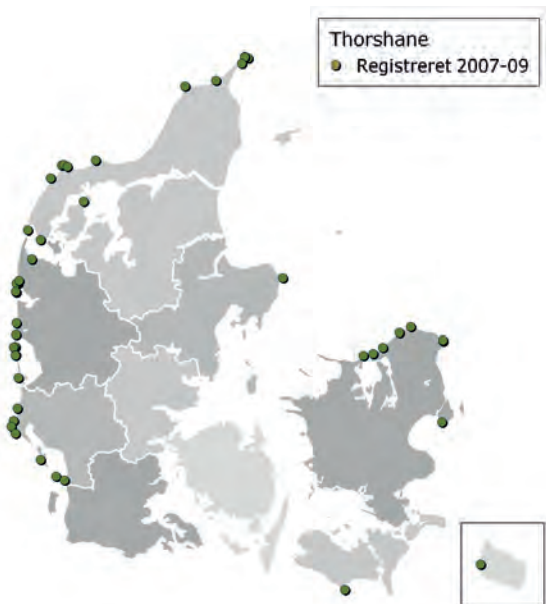
De første observationer i 2. halvdel af 2009 var: 13/7 1 Kogleaks (NJ), 19/7 1 Firtalsstrand (F) og 22/7 1 SØ Fanø Vesterstrand (SVJ), mens de sidste observationer i 2009 var: 19-20/9 3 ad. Margrethekog (SJ), 4-10/10 1 1k Harboøre Tange (VJ) og 11-15/10 1 1k Hovvig, Odsherred (S). De største koncentrationer var både forår og efterår 3 fugle.

(Henrik M. Hestbech)

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	2009	1997	
2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	Sidste 10 års gns.	1995	2009	1997	Artstotal fra 1970-2009
36	NA	(4)	7	(14)	17	17	40	36	32	(410)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976. Der er lidt usikkerhed om årstotal i 1990.

Årstotalen 2009 på 30-36 fugle er høj og tæt på rekord. De største år hidtil har været 1995 (40), 1997 (32) og 2008 (31). Et fund af en flok indlands i Vestjylland er ikke medtaget her, men skal godkendes af SU før publicering. Men også uden dette exceptionelle fund var 2009 blandt de 4 bedste år.

Forårstrækket var under gennemsnit med kun eet forårs-

Thorshane, Skagen (NJ), 25. oktober 2009. Foto: Finn Laugo Sørensen.

fund, 27/4 1 ad hun SDR Ø Nordstrand (NJ). Efterårs-trækket startede 1/10 med 4 fugle fordelt på 4 lokaliteter: Blåvandshuk (SVJ), Grenen (NJ), Lild Strand (NJ) og Roshage (NJ). I perioden 1/10-12/10 blev der set i alt 23-26 fugle. Derpå fulgte en knapt 4 ugers periode uden

observationer indtil 7/11 1 Fornæs (ØJ) og 8/11 1 Blåvandshuk. En enkelt stationær fugl observeredes 17/11, 22/11 og 30/11 i Thorsminde Havn (VJ). Året sluttedes af med en rastende fugl 3/12-7/12 ved Sorthat Odde (B).
(Henrik M. Hestbech)

Regional fordeling af Thorshane 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	7-9	8-10	12-14	1	0	0	0	1	0	1	30-36

Lille Kjøve, 1K, Sneum (SVJ), 6. september 2009.
Foto: Martin Søgaard Nielsen.

Mellemkjøve, 4K, lys fase, Grenen (NJ), 21. juli 2009.
Foto: Knud Pedersen.

Mellemkjøve *Stercorarius pomarinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1985	1989	1988	
63	NA	(52)	403	(193)	85	85	1361	648	647	(6977)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1975-1976 og 1993.

2009 blev et mærkeligt år for mellemkjøve i Danmark, idet der blev set mange fugle i foråret (20) men meget få i efteråret (43). Der var ingen vinterfund og i Nordjylland blev der tilmed set lige mange forår og efterår! Og så var der slet ingen vinterfund. Årstotalen på 63 er kun en smule over sidste års sum og langt under gennemsnittet.

Forårets forekomst lå i dagene 9/4-23/5 med i alt 30

fugle, heraf havde Skagen (NJ) 8 9/5-15/5 og Hyllekrog (LFM) havde 6 26/4-23/5. Der var 4 sommerfund i juli i dagene 14-24/7 og efterårets forekomst kom derefter i perioden 6/8-19/11.

Den bedste lokalitet var Blåvand (SVJ) med i alt 10 fugle 23/9-19/11, med max. 23/9 3 1K S.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Mellemkjøve 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	9	2	0	0	0	1	0	0	8	0	20
2. halvår	9	0	17	1	0	0	0	11	4	1	43

Lille Kjøve *Stercorarius longicaudus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1988	1992	2007	
100	NA	3	98	93	82	82	719	367	307	2760

Kommentar: Artstotal 1970-2007 er ændret i forhold til Fugleåret 2006.

Med en total noget over gennemsnittet blev 2009 et ganske godt år for Lille kjøve. Det var især ungfugle-trækket i september og oktober der trak tallet op, hvor-

imod der kun var ganske få adulte småkjoever – disse blev som normalt set først på sæsonen. Der var ingen
– fortsættes på næste side

fund fra første halvår.

Årets første fugle blev observeret i juli, alle adulte: 11/7 1 ad N og 13/7 1 ad, begge Blåvands Huk (SVJ) samt 16/7 1 ad R-S Bjerregård Strand (VJ). Den første 1K-fugl registreredes 18/8 Børstrup Hage (S).

Efterårets forekomst lå i perioden 13/8-23/10 i alt omkring 90 fugle. De bedste lokaliteter blev Gedser Odde (LFM) med 22 fugle 20/8-11/9, max. 11/9 6 1K T,

samt Blåvands Huk med i alt 17 fugle 11/7-9/10, max. 4/10 4-5 S. En af de mere usædvanlige forekomster var 6/9 6 1K V Lillebælt udfor Halk Nor (SJ). Arten ses langt fra årligt i Lillebælt.

(Peter Lange)

Regional fordeling af Lille Kjøve 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	9-10	9-11	26-29	0	0	8	1	16-19	22	0	91-100

Storkjøve *Stercorarius skua*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	2004	2001	
2009	NA	(80)	285	301	822	822	2077	1879	1134	(14.649)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976.

Med en total på lidt over 600 fugle blev 2009 noget bedre end de senere år, men der er stadig langt til de store år i begyndelsen af det nye årtusinde. Selvsagt er der mulighed for at nogle af fuglene er gengangere rapporteret fra flere nærliggende lokaliteter, men sådan har det jo altid været.

Første halvårs forekomst bestod af to vinterfund i januar, et martsfund, der også må være en overvin-

trende fugl, samt forårsfund i tidsrummet 27/4-30/5. Vinterfuglene var: 3/1 1 N Hvide Sande (VJ), 12/1 1 NV Fanø Vesterstrand (SVJ) samt 13/3 1 N Nordmandshage (NJ).

Forårets fugle var alle på nær 4/5 1 N Blåvands Huk (SVJ) fra Nordjylland, heraf 9 fra Skagen (NJ), alle enkeltvis.

Der var enkelte sommerfund 13/6-21/7 hvorefter efter-

Storkjøve, 3K+, Grenen (NJ), 8. oktober 2009. Foto: Knud Pedersen.

årets forekomst blev skudt eftertrykkeligt i gang med 26/7 14 T Ørhage (NJ) og samme dag blev der set 9 ved nærliggende Roshage (NJ). De bedste lokaliteter var Skagen 27/7-21/11 ca. 200, max. 28/9 og 29/9 begge dage med 20 trækkende, og Blåvands Huk med i alt 62 fugle i perioden 15/8-23/11, max. 23/9 22 S. Desuden skal nævnes 28/9 27 V Lild

Strand (NJ). Den bedste af de Nordsjællandske lokaliteter var Børstrup Hage ved Gilleleje, med 18/8-9/10 i alt 30, max. 28/9 7. Fra Østersøen bemærkedes hele 4 fugle fra Gedser (LFM) samt en fra Saksfjed Inddæmning (LFM).

(Peter Lange)

Regional fordeling af Storkjove 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	356	49	124	2	2	2	0	70	5	0	610

Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2008	2007	2006	
2009	NA	5	10	31	75	75	141	133	128	1284
9	NA	<1	0	0	8	8	-	-	-	

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1991. Første ynglefund er fra 1970. Max.-antal ynglefund er fra 2006: 19 par.

▲ Sorthovedet Måge, Århus Havn (ØJ), 6. marts 2009. Foto: Kent Olsen.

Sorthovedet Måge, Hirtshals Havn (NJ), 12. februar, 2009. ► Foto: Jørgen Kabel.

Det blev til 114 fugle i 2009 mod 141 fugle i 2008, et fald på 27 fugle, dog er 2009 det 4. bedste år. Dette fald blev registreret i alle regioner undtagen S og LFM, hvor der var fremgang og på B hvor der var status quo. De bedste regioner var SVJ med 23 fugle og S med 32 fugle. Udenfor yngleområderne ses der sjældent mere end 1-2 fugle. De største observationer var: 29/8 – 12/9 3 Hanstholm (NJ) og 12/10 3 Esbjerg (SVJ). Der var fund af i alt 10-14 ynglepar, med følgende fordeling: Holme Sø (S) 2 par, Karrebæksmind (S) 0-1 par, Fiskeholm (F) 2-3 par, Fønsvang (F) 1 par med pull., Siø (F) 1 par, Haderslev Dam (SJ) 0-1 par, Langli (SVJ) 2 par, dog som hybridpar, den ene med Stormmåge, den anden med Hættemåge og Sneum Engsø 2-3 par. Antallet af ynglepar var det samme som i 2008, dog med en anden regional fordeling af parrene.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Sorthovedet Måge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	12	2	23	5	1	10	16	32	11	2	114

Sabinemåge *Larus sabini*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1997	1998	2004	
2009	47	5	42	76	46	46	440	189	145	1682

Med 70 fugle var 2009 det 5. bedste år nogensinde. De første, begge adulte, blev set 30/8 1 S Lyngvig (VJ) og 4/9 1 Fanø vesterstrand (SVJ), mens den sidste fugl var 13/10 1 Allerup Enge (SVJ) + 1 Sneum Engsø (SVJ). Fuglen ved Sneum Engsø var stationær i dagene 6-13/10. Der blev set 6 fugle i de indre danske farvande, hvilket er et normalt antal fugle her. Alle var 1K-fugle

på nær de to ovennævnte samt 5/10 1 ad. Hirtshals Havn (NJ).

Bedste lokalitet var Blåvands Huk (SVJ), 23/9 – 5/10 i alt 16 T, flest 4/10 4 T, mens den største observation var 5/10 4T + 2 R Hirtshals (NJ).

(Rene Christensen)

Sabinemåge, ad., Hirtshals (NJ), 5. oktober 2009. Foto Peter Nielsen

Sabinemåge, 1K, Sneum Engsø (SVJ), 12. oktober 2009. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Regional fordeling af Sabinemåge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	27	4	33	2	0	0	0	4	0	0	70

Middelhavssølvmåge *Larus michaellis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2007	2006	2003	
2009	0	0	0	(17)	75	75	155	129	87	769

Kommentar: Første gang artens forekomst opsummeres er i 1999, hvor SU anerkender arten som regelmæssig gæst i danske farvande,

For 2. år i træk var der et fald i antal fugle, det blev kun til 69 fugle mod 80 året før. Det er specielt Vestjylland og på Bornholm, hvor ingen fugle blev set, der skuffede. 43 af de 68 fugle blev set på Sjælland (S) og i Sydvestjylland (SVJ).

Der blev i første halvår set 32 fugle, med 9/6 1 Holmesø (S) som den sidste. Andet halvår indledtes med 1/7 1 2K Klintholm Havn (LFM), og der blev set i alt 37

fugle. Den første 1K fugle blev set lidt senere end i 2008; 18/8 1 Blåvands Huk (SVJ).

Der var fire observationer af mere end en fugl: 28/7 3 ad. Lakolk Strand (SJ), 28/8 3 1K Lille Torøje (S), 30/10 2 ad. Lakolk Strand og 28/11 2 1K Fanø Vesterstrand (SVJ).

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Middelhavssølvmåge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	1	1	6	0	0	1	1	18	3	0	32
2. halvår	1	2	7	3	1	7	0	12	3	0	37

Kaspisk Måge *Larus cachinans*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2006	2007	2005	
2009	3?	0	0	(42)	196	196	391	375	280	2053

Kommentar: Første gang racens forekomst opsummeres, er i 1999, hvor SU anerkender racen som regelmæssig gæst i danske farvande.

Der blev observeret 60 fugle i første halvår og 156 fugle i andet halvår, i alt 216 fugle, hvilket er lidt færre end i 2008, hvor der var i alt 228 fugle. 2009 var således det tredje år i træk med et faldende antal fugle.

Geografisk set var fordelingen som de øvrige år, med flest fugle i området omkring Østersøen, dog er SVJ kommet godt med i 2009. Det var derfor overraskende at årets største, og den hidtil største observation i Danmark, kom fra Vestdanmark, 28/11 31 (2 1K + 3 2k + 2

3K + 24 ad.) Fanø Vesterstrand (SVJ). Dagen før blev der set 14 fugle. I Østdanmark var den største observation noget mere beskedent, 14/11 10 (5 1K + 1 3K + 1 4K + 3 ad.) Rødvig (S). Årets første 1K fugl var 7/8 1 Klintholm Havn (LFM).

Der blev observeret en del fugle med polsk ring, men der foreligger ingen nærmere oplysninger om aflæsningerne.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Kaspisk Måge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	4	1	18	0	0	0	3	23	3	8	60
2. halvår	4	1	40	3	0	7	9	59	9	24	156

Hvidvinget Måge *Larus glaucooides*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1983	1993	1997	
8	NA	2	9	16	11	11	27	24	24	369

◀ Hvidvinget Måge, 2K, Nexø Havn (B), 12. februar 2009. Foto: Sune Riis Sørensen. Første observation i 18 år fra Bornholm.

Hvidvinget Måge, 2K, Skagen Havn (NJ), 7. februar 2009. Foto: Knud Pedersen. ▼

Med 7 fugle i 1. halvår og kun 1 fugl i 2. halvår blev 2009 et år på det absolut jævne. Gennemsnittet for de sidste 10 år er 10 fugle/år. Den eneste fugl udenfor den jyske vestkyst var 12/2 1 2K Neksø (B). De øvrige fund var: 2/1 – 8/2 1 ad. Thyborøn (VJ), 6/1 – 28/5 1 2K Skagen (NJ), 11/1 – 6/4 1 2K Hanstholm (NJ), 31/3 – 17/4 1 2K Hvide Sande (VJ), 9/4 1 Thorsminde (VJ) og 18 – 21/10 1 ad. Thyborøn. Alle de jyske fugle fra 1. halvår blev også set i 2. halvår i 2008.

(Rene Christensen)

Gråmåge, Hundested Havn (S), 25. januar 2009. Foto: Klaus Malling Olsen. Denne Gråmåge havde mørk tegning på de yderste håndsvingjer, der kunne anyde, at fuglen muligvis havde gener fra Sølomåge

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1976	1983	1979	
2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	Sidste 10 års gns.	1976	1983	1979	Artstotal
37	NA	(103)	129	(71)	38	38	287	189	170	(3139)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1974-75 og 1991.

I alt kom totalen i 2009 op på min. 35-39 fugle, omend der er nogen usikkerhed omkring det reelle antal i Nordjylland, hvor Skagen har mange observationer især i første halvår. Hermed sneg totalen for 2009 sig lige netop op på gennemsnittet for det seneste 10-år, men kun en smule over sidste års lave antal.

Af de min. 35 fugle blev kun 3 set udenfor Vestkysten: 9/1 – 9/4 1 3K og 21/7 – 7/12 1 3K (regnes som samme fugl) Hundested (S), 28/4 1 2K Trundholm Mose (S) og 19/10 1 1K Blykøbbe Å (B). Skagen startede året med 2 2K fugle 1/1, og havde regelmæssige fund gennem det meste af foråret frem til 24/5. 30/4 blev der set tre forskellige fugle omkring Skagen, og Nordjyllandsrapporten anslår, at der mindst har været tale om 4 forskellige

Gråmåger i Skagen. Mærkværdigvis var der slet ingen fund fra Skagen fra 2. halvår.

Der var følgende sommerfund udover fundet fra Hundested: 18/7 1 2K N Husby Klit (VJ) og 16/8 1 2K S Søndervig (VJ).

Efterårets forekomst var på ca. 9 fugle, og udover den stationære fugl i Hundested var den første 2/9 1 2K S Søndervig, og den næste fugl var 3/10 1 1K V Odde-sund (VJ). Desuden 4/10 1 2K S Blåvands Huk (SVJ) + formentlig samme fugl S Nr. Lyngvig (VJ), 19/10 1 1K Blykøbbe Å (B), 18/11 1 1K Råhede Vade og Gl. Hviding Eng sø (SVJ), 15/12 1 1K Hanstholm (NJ) og 25/12 1 ad på fiskeplads 25 mil nordvest for Hanstholm.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Gråmåge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	20	6	5	0	0	3	0	2	0	1	37

Ride *Risa tridactyla* (yngleforekomst)

Der blev kun indberettet følgende ynglefund i 2009: Hirtshals (NJ) 20-30 par. Der meldes om mange unger ved Bulbjerg (NJ), men der var ingen præcis angivelse af antal par herfra.

Det ville være ønskeligt med faste årlige optællinger på artens få danske ynglepladser.

(Rene Christensen)

Ride, Bulbjerg (NJ), 27. marts 2009. ►
Foto: Helge Sørensen.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1970	1983	1984	
2009	NA	(113)	44	35	7	7	ca. 400	76	60	(1306)
1	+500	NA	(9-11)	(11)	2	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1971-77. Den danske ynglebestand angives i 1970 til 200 par.

Årets første var 25/4 2 heden ml. Fanø Klitplantage og Sønderho (SVJ), mens den sidste blev set 5/8 1 Nordby også på Fanø. Der blev flere gange set 2 fugle sammen på Fanø. 29/4 blev der også set 2 fugle ved Råhede Vade (SVJ). I alt var der 21 fund, hvoraf ét var udenfor Vadehavet, 25/6 1 Navnsø (NJ). Der blev således set

mindst 3 fugle i 2009, lidt optimistisk blev der set 5-6 fugle.

Ifølge nyhedsbrev fra DMU, december 2009 gjorde et par forsøg på yngel, på Fanø, efter tre års pause, dog uden succes.

(Rene Christensen)

Rovterne *Sterna caspia*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1980	1997	2009	
2009	NA	(60)	79	75	68	68	138	137	115	(2582)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-77.

Med mindst 115 fugle blev sidste års 106 fugle slået med 9 fugle så med 115 fugle er 2009 det

tredje bedste år nogensinde. Den regionale fordelingen i 2009 var meget skæv, med 76 fugle øst for Storebælt og 39 vest for Storebælt.

Årets første fugl blev set 5/4 1 Ø Gedser Odde (LFM), den næste fugl var 23/4 1 SØ Fællesskov, Kobbelskov, Lund Hestehave (S). Sidste fugl var 17/9 1 Tanghjørnet, Kongelunden (S).

Parret som yngede på Saltholm (S) i 2008 indfandt sig igen i 2009, læs mere herom i DATSY rapporten.

– fortsættes på næste side

Rovterne, juv., Skjern Enge (VJ), 13. august 2009. Foto: Carsten Gørges Laursen.

Rovterne, ad., Skjern Enge (VJ), 13. august 2009. Foto: Carsten Gørges Laursen

Tre lokaliteter havde mere end 5 forskellige fugle: 1/5 – 17/9 10 T + 3 R Kongelunden (S), 9/5 – 16/9 6 Klydesøen (S) og 2/5 – 8/9 6 Ølseagle (S). Fuglene ved

Kongelunden og Klydesøen kan være de samme.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Rovterne 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	8	13	3	0	0	3	12	63	5	8	115

Dværgterne *Sterna albifrons* (yngleforekomst)

Der var oplysninger om 314 – 334 ynglepar, hvilket er en stigning fra 187 – 259 ynglepar i 2008. Der blev optalt 139 par i Vadehavet mod 140 par i 2008. Grunden til den store stigning skal findes i Nordjylland, hvor antallet steg fra min. 31 par i 2008 til min. 88 par i 2009, på Sjælland, hvor antallet steg fra min. 23 par i 2008 til min. 41 par i 2009 og Lolland-Falster-Møn, hvor antallet steg fra min. 7 par i 2008 til min. 43 par i 2009. Stigningen er formodentlig ikke reel men skyldes blot at der er indsendt flere og mere præcise oplysninger end i 2008. Tallene fra Vadehavet antyder også dette,

hvor antallet af par har været; 150 i 2007, 140 i 2008 og 139 i 2009.

Flest ynglefugle var der på Rømmø (SJ) med 75 par og Fanø Nord (SVJ) med 41 par. Udenfor Vadehavet var der flest på Rødsand (LFM) med 10 par og Sevedø Feddet (S) også med 10 par.

Danmarks eneste indlandslokalitet Tissø (S) havde mindst 3 par, men der blev set op til 18 fugle hvilket kunne indikere en bestand på min. 9 par. En mere grundig optælling af Tissø ville være ønskelig.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Dværgterne 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	88-89	0	63	0	0	76	3-12	41-49	43-45	0	314-334

Sortterne *Chlidonias niger*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	2008	1988	
2009	NA	NA	(1048)	731	NA	NA	4135	3984	2333	NA
32-43	NA	NA	117					-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Sortterne er først medtaget i Årsrapporten fra 1980, men mangler fra 1998 og 2000-2007. Årstotaler skal tages med stort forbehold. Fra 1980-89 opgøres kun ynglefugleopfælinger i 1983 og 1988-89.

De mest oplagte gengangere er fraserteret. Dette gav 650 observationer af 4.135 fugle, ca. 150 flere end i 2008. De første fugle var 17/4 11 Nørreballe Nor (F), mens de sidste blev set 4/10 2 Blåvand-Hvidbjerg Strand (SJ).

Begge dage er indenfor det normale for arten. Det store forårstræk ved Hyllekrog (LFM) i 2008 med 471 fugle, blev ikke gentaget i 2009, da der fra 26/4 – 7/6 kun blev rapporteret beskedne 77 fugle, flest 17/5 17. Ingen andre lokaliteter havde forårstræk af nævneværdig betydning.

Fra forårstrækket var der fire fund af mere end 10 rastende fugle, hvor den største observation var 18/5 16 Tryggelev Nor/Salme Nor (F). Til sammenligning var der i 2008 iagttagelser på op til 52 fugle.

Efterårstrækket startede for alvor ult. juli. De bedste

lokaliteter var: 16/7 – 23/8 348 T Kragesand (SJ), flest 29/7 261, 19/7 – 5/9 30 T Blåvand Huk (SVJ), max. 30/7 10, 27/7 – 1/9 59 T Roneklint (S), max. 31/7 19, 29/7 – 25/9 41 T Feddet (S), max. 24/8 9 og 30/7 – 14/9 748 T Gedser Odde (LFM), max. 20/8 304, herudover var der 3 dage med mere end 50 fugle ved Gedser Odde.

Fra efterårstrækket var der følgende observationer af mere end ti rastende fugle, 3/8 16 Staunings Ø /Ølse-magle Revle (S), 28/8 11 Feddet og 6/9 10 Nørresø (SJ). For ynglefund og bestandsstørrelser på ynglepladserne, henvises til rapporten fra DATSY andet steds i Fugleåret.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Sortterne 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	1569	373	108	4	15	695	106	360	904	1	4135

Hvidvinget Terne *Sterna leucopterus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1997	2005	2009	
251	5	2	2	196	52	52	1926	286	251	2680

Kommentar: Uden invasion i 1997 udgør gennemsnit 1990-99: 4 fugle.

Efter et år med 13 fugle i 2008, blev 2009 et ekstra godt år med mindst 251 fugle og dermed det 3. bedste år nogensinde kun overgået af 1997 med 1.926 fugle og 2005 med 286 fugle. Ulig andre år blev de fleste fugle set i det vestlige Danmark, med i alt 223 fugle i de fire

regioner NJ, VJ, SVJ og SJ mens arten ikke blev set i ØJ.

Den første fugl var 4/5 1 Ølse-magle Revle (S). Herefter var der daglige observationer frem til den 24/5, hvorefter – fortsættes på næste side

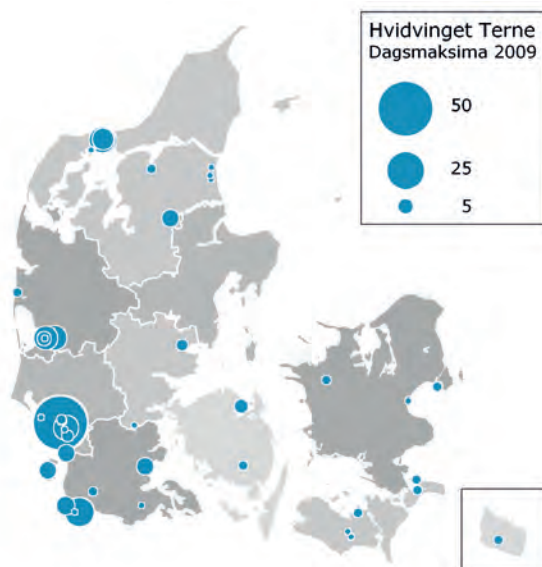

Hvidvinget Terne, Sneum Engsø (SVJ), 11. maj 2009. Fotos: Per Poulsen

ter der ingen observationer var frem til 25/6. Resten af sæsonen var der sporadiske observationer frem til 11/9 hvor den sidste fugl blev set ved Ølsemagle (S). Det store indflux i foråret skete i perioden 11-15/5, og matcher således de to tidligere rekordår ved et meget koncentreret hovedtræk over få dage midt i maj. De fleste fugle efter den 25/6, blev set i sidste halvdel af juli. Der var 9 observationer af mere end 10 fugle, alle fra Jylland. De største var: 11/5 16 Magisterkogen (SJ), 11/5 17 Sneum Engsø (SVJ) og 12/5 49 NV også Sneum Engsø. I det østlige Danmark blev der ikke set mere end 2 fugle samlet på samme lokalitet.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Hvidvinget Terne 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	53	31	100	0	4	39	6	7	8	3	251

Lomvie *Uria lomvie* (yngleforekomst)

Der var ingen tilgængelige oplysninger om lomviens yngleforekomst i 2009.

(Rene Christensen)

Alk *Alca torda* (yngleforekomst)

Der var ingen tilgængelige oplysninger fra artens hovedlokalitet Græsholm (B). Fra en af artens nye danske ynglelokaliteter var der oplysninger om op til 50 YF ved Hammeren (B) og op til 60 YF ved Mulekleven (B). Antallet ved Hammeren var en stigning i forhold

til 35 fugle i 2008. Ved Mulekleven var det derimod et fald i antallet af YF fra 80 fugle i 2008 til 60 fugle i 2009. Der var ingen oplysninger fra Bornholms 3. ynglelokalitet, Jons Kapel, hvor der i 2008 var 37 YF.

(Rene Christensen)

Tejst *Cephus grylle* (yngleforekomst)

Tejst, Hirsholmene (NJ), 25. juni 2009. Foto: Jan Skriver.

De indsendte data er meget mangelfulde og ikke retvisende for den danske ynglebestand. Der er dog kommet oplysninger om en ny ynglelokalitet, Gjerrild Klint (ØJ) med 5 ynglefugle. Den smule man kan udlede tyder på at der var status quo i bestanden. Tabellen viser de tilgængelige tal fra 2005-2009. Opgørelsen for 2009 baserer sig udelukkende på tal fra DOF-basen. Det ville være ønskeligt med flere optællinger på de store ynglelokaliteter og fra fastlandslokaliteterne.

(Rene Christensen)

Lokaliteter med ynglende Tejst i 2005-2009. Manglende værdier angiver at der ikke foreligger data fra lokaliteten det pågældende år.

Lokalitet	2005	2006	2007	2008	2009
Deget (NJ)	141 – 150 YP	141 – 150 YP ?		146 – 190 YP	92 YF
Græsholm (NJ)					11 YF
Hirsholmene (NJ)	561 – 690 YP	561 – 690 YP ?	800 – 825 YP	1375 YF	1170 YF
Kølpen (NJ)			5 – 10 YP		15 YF
Ndr. Rønner (NJ)	45 YP ?	45 YP ?			
Tyvholm (NJ)			60 – 70 YF		65 YF
Østerbyhavn (NJ)	0 – 4 YP ?	0 – 4 YP ?			
Anholt, havnen (ØJ)	2 – 4 YP ?	2 – 4 YP ?		9 YF	
Gjerrild Klint (ØJ)					5 YF
Hjelm (ØJ)	0 YP ?	0 YP ?	5 YP	3 YP	
Karlby Klint (ØJ)	**	**			5 YF
Kyholm (ØJ)	7 – 10 YP	1 YP ?	1 YP	3– 5 YP	
Lindholm (ØJ)	6 YP ?	6 YP ?	3 YP		
Sangstrup Klint (ØJ)	**	**	21 YP	20 – 25 YP	28 YF
Tunø, (ØJ)	60 YP	45 YP	52 YP	71 YP	
Vandstedet, Samsø (ØJ)	2 YP ?	2 YP ?			
Vejrø (ØJ)	38 YP ?	20 – 25 YP	54 YP	20 – 30 YP	
Endelave (SØJ)	9 YP	9 YP	10 YP	10 YP	
Hjarnø (SØJ)	0 YP	0 YP	0 YP		
Mejlø (F)	3 YP	3 YP	5 – 7 YP		
Romsø (F)	2 – 3 YP	2 YP	1 – 2 YP		
Æbelø (F)	0 YP ?	1 YP		1 YP	1 YF
Hesselø (S)	115 YP ?	115 YP ?			
Musholm (S)	25 – 30 YP	14 – 30 YP	27 YP	28 YF	48 YF
Nekselø (S)	0 YP ?	0 YP ?			
Omø (S)					
Reersø (S)	0 YP	0 YP	0 YP		
Sejrø (S)	60 – 93 YP	81 – 87 YP	94 YP	103 YP	59 YF
Sprogø (S)	4 YP	10 – 12 YP	10 – 12 YP		

**Sangstrup – Karlby Klint 2005: 9 YP, 2006 15 YP.

YP = ynglepar
YF = ynglefugle

Søkonger Alle alle

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970–2009
	2009	Før 1970	1970–79	1980–89	1990–99		2000–09	1996	1995	
194	NA	(12)	898	(4074)	(674)	NA	13.909	9257	2808	(42.997)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1975-76, 1993 og 1999-2006. Baggrundsstatistik skal tages med nogen forbehold, da senere større år (især rekordåret 2005) ikke indgår i opsummeringen.

Året bød på 194 fugle. Der var ingen fund i første halvår. Det første fund var et af de sjældne fund i Østersøen, 24/9 1 S Gedser Odde (LFM), mens næste fugl blev set 3 dage senere. Det store træk startede ultimo oktober og fortsatte en måneds tid til ultimo november. Året sluttede med få fugle i december. Der blev set flest fugle langs den jyske vestkyst, her sås i alt 180 fugle. De bedste lokaliteter var: 27/9 – 13/12 71 T Grenen (NJ), med flest 27/10 25 T, 3/10 – 24/11 35 T Ørhage (NJ), med flest 24/11 11 og 4/10 – 20/11 21 T Blåvands Huk (SVJ), med flest 27/10 6 T.

Søkonger efterår 2009. Forekomst fordelt på 10 (11)-dages perioder.

Måned	Primo	Medio	Ultimo	I alt
September	0	0	6	6
Oktober	22	3	68	93
November	16	41	27	84
December	5	3	3	11

I de indre farvande blev det som andre år set flest fugle ved Nordsjællands kyster, hvor den bedst lokalitet var – fortsættes på næste side

1/10 – 26/12 8 T Børstrup Hage (S), med flest 5/10 5. Herudover bør nævnes 17/11 11 NV Fanø Vesterstrand (SVJ).

(Rene Christensen)

Søkonge, Blåvand (SVJ), 13. oktober 2009. Foto: Per Poulsen.

Regional fordeling af Søkonge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	131	4	39	6	0	0	0	13	1	0	194

Lunde *Fratercula arctica*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2002	1990	1995	
2009	68	NA	(22)	41	65	52	101	100	85	(1719)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1974-76.

Der blev rapporteret i alt 68 fugle, hvoraf 2 var fra 1. halvår. Den første var noget så usædvanligt som et indlandsfund: 14/2 1 Furesøen (S), mens den anden var mere normal men dog lidt sent henne på foråret: 5/5 1 N Trans (NJ).

Efteråret blev indledt med det forhen så traditionelle sommerfund fra Vejle Havn (SØJ) 4/8 1, fuglen blev dog kun set denne ene dag. Den næste fugl var 16/8 1 S Ørhage (NJ).

Af efterårets 71 fugle var hele 37 fugle fra de indre danske farvande, mens resten blev set langs Vestkysten. Grunden til de mange fugle i de indre farvande skyldes et mindre Lundeeventyr i Århusbugten (ØJ) hvor der i perioden 6/10 – 21/10 blev set i alt 17 – 22 fugle. Specielt ved Århus blev der set mange fugle. 6/10 var der 5 trækkende fugle ved Århus Havn ved Gallohaven, mens mindst 11 blev set ved Egåens udløb.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af Lunde 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2
2. halvår	28	4	2	22	1	0	0	8	1	0	66

Turteldue *Streptopelia turtur*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1983	1993	1982	
2009	52	NA	(70)	133	102	53	297	219	180	(3223)
25	NA	>2	NA	30	(20)	-	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1971-74 og 1975-76. Ynglefugleoplysninger er meget ujævne, max.-antal ynglepar er 1993: 47 par, 1992: 38-44 par og 1999: 29-31 par.

Med min. 52 fugle var det et år, der ligger meget tæt på gennemsnittet. Årets første fugle var ret tidlige: 18/4 4 Frøslev Plantage (SJ), mens de første kurrende Turtelduer blev hørt ultimo april med 26/4 2 sy. Grøngård Plantage (SJ). Der blev i år kun rapporteret fugle med yngleadfærd i Sønderjylland, hvorfra mindst 36 af årets

fugle stammer. Antallet af syngende hanner på de enkelte lokaliteter indikerer 25 ynglepar i Sønderjylland. Lokaliteter med mere end et par var: Frøslev Plantage 4, Grøngård Plantage 6, Stensbæk Plantage 5, Hønning Plantage 2, Bommerlund Plantage 2. På forårstrækstederne blev der noteret 11 fugle i tids-

rummet 8/5-13/6, heraf 3 Skagen (NJ) og 3 Fanø (SVJ). Der var kun et enkelt decideret sommerfund uden for yngleområderne: 22/7 1 Sejerø (S). Som sædvanlig var der kun enkelte iagttagelser fra

efteråret, hvoraf de sidste blev noteret: 10/10 1 1K Mandø (SVJ) og 11/10 1 S Søndervig (VJ).

(Poul Ulrik)

Regional fordeling af Turteldue 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	4	2	5	0	0	36	0	3	1	1	52

Mosehornugle *Asio flammeus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	1983	2008	
529	NA	(298)	(308)	(214)	338	338	529	527	477	(8751)

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1970-73, 1974-77, 1988 og 1991-92. Ynglefugleoplysninger er meget ujævne, max.-antal ynglepar er 1979: 12-16 par, 1990: 10-12 par og 1993: 11 par.

Med en årstotal på 529 fugle tangerede 2009 rekordåret 1983 (527). Der var mange ganske store koncentrationer af overvintrende fugle både 1. og 2. halvår, og ynglebestanden satte glædeligvis også rekord med min. 13 ynglepar, efter en række magre år (se DATSY for yderligere om yngleforekomsten).

De største antal fra 1. halvår var: 4/1 10 Bolle og Try

Enge (NJ), 5/4 10 Kammerlusen (SVJ), 3/4 10 Vilslev Enge (SVJ), 6/4 8 Damfener (NJ) og 19/2 9 Romdrup Å's udløb (NJ). Observationerne fra SVJ i april vedrører formentlig til dels lokale ynglefugle, da der ifølge DATSY blev registreret 3 par i marskområdet ved Ribe. Der blev dog fortsat set fugle på forårstræk helt hen i

– fortsættes på næste side

Mosehornugle, Vilslev Enge, 5. april 2009. Foto: Carsten Gadgaard.

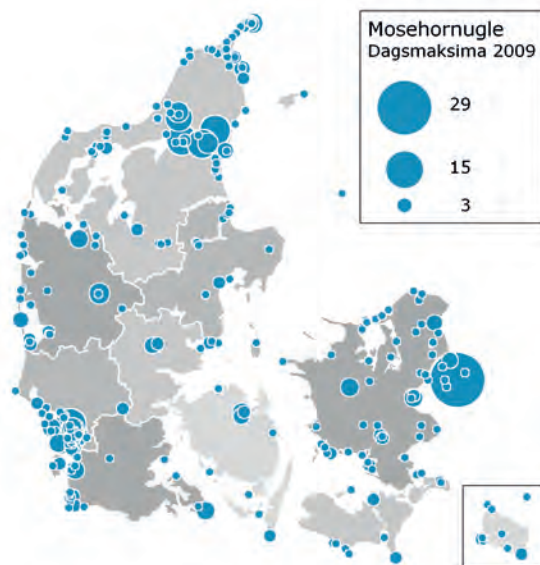
slutningen af maj, med den formodet sidste 26/5 Skagen Nordstrand (NJ).

Der var forholdsvis mange fund henover forår og sommer, hvilket må tilskrives lokale ynglefugle (se DATSY). Efterårets tiltræk noteredes allerede fra 22/8 med en fugl set på Storeholm (F) – hvor den næppe har ynglet. Men den kan dog måske være af dansk oprindelse. Fundene 30/8 Allinge (B) og 14/9 Ertholmene (B) var helt sikkert tiltrækkende.

De største koncentrationer fra 2. halvår kom fra Kystvejsområdet på Amager (S), hvor der i perioden fra 15/12 og frem til 30/12 blev set flere store antal, flest 17/12 29 og 25/12 24. Der er tale om de største forekomster i landet i nyere tid.

Øvrige større antal fra 2. halvår var 11/12 10 Egholm (NJ) og 27/10 6 Hillerup Enge (SVJ).

(Peter Lange)

Regional fordeling af Mosehornugle 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	132	45	106	20	13	36	20	118	20	19	529

Perleugle *Aegolius funereus*

Forekomsten er behandlet af DATSY som der henvises til.

(Peter Lange)

Natravn *Caprimulgus europaeus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2008	2007	2009	
311	NA	(59)	(138)	191	197	197	341	323	311	(5413)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-76, 1988-89 og 2004. Forekomst gælder typisk syngende fugle (>95 %) og kun få rastende/trækfugle.

I 2009 var forekomsten af Natravn (beregnet som sum af lokalitetsmax.) på i alt 311 fugle, hvilket var lidt lavere end forekomsterne for de to rekordår 2007 og 2008.

De første fugle blev observeret allerede 1/5 1 han Bordrup-Oksby Plantage, nord (SVJ) og 1 Dalslunde (B). De næste fugle blev observeret 9/5 på 2 lokaliteter – hvor årets første syngende Natravn blev hørt på Randbøl Hede (SØJ).

Lokaliteterne med det største antal af syngende fugle blev som sædvanlig fundet i NJ, VJ og SVJ (forekomster med lokalitetsmax. på min. 10 fugle nævnes): 29/6 35

Regional fordeling af Natravn 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	130	74	53	19	7	11	0	12	1	4	311

Nørlund Plantage (VJ), 17/6 29 Læsø Klitplantage (NJ), 31/5 22 Fanø Klitplantage (SVJ), 6/6 16 Hårkjær Plantage (VJ), 1/7 14 Skagen Klitplantage (NJ) og 19/7 10 Ålbæk Klitplantage (NJ). Årets sidste syngende fugl blev hørt 18/8 1 Skagen Klitplantage.

De seneste fugle blev observeret i september: 9/9 1 Skagen Klitplantage, 11/9 1 Saltholm (S) og 12/9 1 Brundby (ØJ). Derudover blev der indrapporteret en meget sen observation af Natravn: 9/10 1 Janderup (SVJ).

(Tina Høeg Hansen)

Isfugl *Alcedo atthis*

Der blev indrapporteret mindst 24 sikre og 34 mulige ynglepar i 2009, hvilket er lidt færre sikre ynglepar end i 2008, hvor tallene var mindst 40 sikre og 14 mulige ynglepar. Flest ynglefugle blev indrapporteret fra henholdsvis Nordjylland (8 sikre ynglepar) og Sjælland (11 sikre og 8 mulige ynglepar). Som nævnt i tidligere Årsrapporter er der langt op til de cirka 300 par, som Grell (1998) i 1990'erne vurderede den danske ynglebestand til. Men de 300 par stemmer meget godt overens med, at der i perioden marts-juli blev indrapporteret Isfugl fra cirka 350 forskellige lokaliteter i hele landet. En del af disse iagttagelser var utvivlsomt ikke-ynglende forårs- og sommertrækgæster, men flere og grundigere observationer fra områder, hvor der tidligere er blevet indrapporteret ynglepar af Isfugl, ville sandsynligvis give flere ynglepar, end dem der er blevet nævnt her i rapporten.

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af Isfugl – ynglepar 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Sikre ynglepar	8	0	0	1	1	2	1	11	0	0	24
Mulige ynglepar	0	7	0	6	10	1	2	8	0	0	34

Biæder *Merops apiaster*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1999	2000	1992	
2009	NA	(4)	19	29	42	42	72	83	61	(925)
0	NA	<1	<1	>1	3	3	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76. Flest par er registreret 1998: 3-7 par, 2000: 4-6 par og 2003: 4-6 par.

Der blev observeret mindst 60 Biædere, hvilket gjorde 2009 til et af de bedre år. Langt de fleste observationer blev gjort henholdsvis i områderne Nordjylland og Lolland-Falster-Møn. Der blev dog observeret Biædere i alle dele af landet på nær Sydøstjylland og Bornholm. Desværre blev der ikke indrapporteret ynglefund i 2009 ifølge DATSY-rapporten.

Årets første Biæder blev observeret 27/4 ved Nørre Lyngvig (VJ) og senere samme dag ved Skodbjerg

(VJ). De næste fugle blev observeret i maj, mens årets to sidste fugle blev observeret 21/8 ved Gedser Odde (LFM).

Årets største observation af var 6/6 18 N Gedser Odde (LFM) og de næststørste observation blev 11/5 11 Sønder Sørig (NJ) og 12/5 11 Skagen (NJ), hvilket formentlig var den samme flok.

(Tina Høeg Hansen)

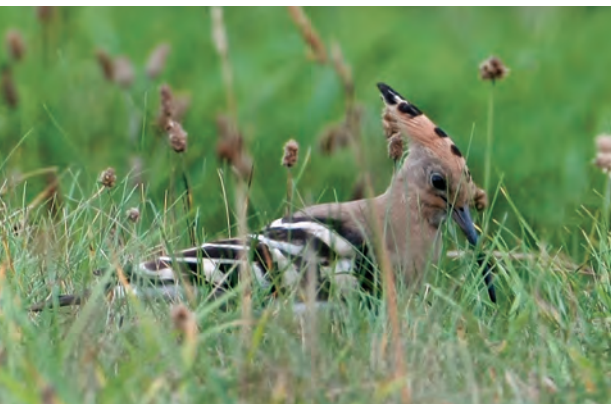
Regional fordeling af Biæder 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	20	3	3	2	0	1	6	1	24	0	60

Hærfugl *Upupa epops*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1997	1996	2003	
2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	Sidste 10 års gns.	1997	1996	2003	Artstotal fra 1970-2009
14	NA	(16)	23	27	20	20	43	41	41	(812)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76.

Hærfugl, Vangså (NJ), 22. september 2009.
Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

Der blev indrapporteret 14 observationer af Hærfugl i 2009, hvilket var lidt flere end året før, men stadigvæk i den lave ende i forhold til gennemsnittet for de sidste 10 år. Sjælland havde 5 observationer af Hærfugl, Lol-

Regional fordeling af Hærfugl 2009

	NJ*	VJ*	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM**	B	Total
2009	2	2	1	0	0	0	1	5	2 - 3	0	11 - 14

Hærfugl, Vanløse (S), 17. april 2009. Foto: Martin Søgaard Nielsen.

land-Falster-Møn havde 3 observationer, mens der var 1-2 observationer af Hærfugl i områderne: Fyn, Vestjylland, Nordjylland og Sydvestjylland. Tidsmæssigt fandt de første observationer sted i april/maj. Der var en enkelt sommerobservation medio juni, hvorefter der atter blev observeret Hærfugl i september/oktober. Endelig var der en enkelt vinterobservation primo december. 1 fugl blev set 3 dage i træk, mens 4 fugle blev set to dage i træk. Resten var 1-dags observationer. Alle observationer nævnes: 10-12/4 1 Magleby (S), 10/4 1 Golfbanen og Kongstrup (S), 16-17/4 1 Værløse Golfklub (S), 17/4 1 Klydesøreservatet (S), 17-18/4 1 Kraneled (LFM), 21/4 1 Halen (SVJ), 3/5 1 Råbymagle (LFM), 16/6 1 Næbbet v/Skjoldnæs (F), 21/9 1 Thorsminde (VJ), 21-22/9 1 Vangså (NJ), 24/9 1 Roneklint (S), 21/10 1 Gl. Vesløs (NJ), 26-27/10 1 Vejlbj Klit (VJ), 7/12 1 Hoby Skov og Grusgrav (LFM). Observationerne af Hærfugl 17-18/4 Kraneled (LFM) og 3/5 Råbymagle (LFM) var muligvis af den samme fugl, der kan have strejft rundt i lokalområdet i det pågældende tidsrum.

(Tina Høeg Hansen)

Vendehals *Jynx torquilla*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1981	1980	1982	
2009	NA	(193)	(370)	(143)	169	166	533	517	467	(7499)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-73, 1975-76, 1988 og 1991. Ynglefugleoplysninger er meget mangelfulde og derfor undladt. Max.-antal ynglepar er fra 1974: 25-30 par, 1988: 23-29 par og 2003: 7-25 par.

Der blev indberettet 161 Vendehalse i 2009, mod 261 i 2008 og 189 i 2007.

Den første blev set rastende 8/4 i Frisenfelt og Kanalene nær Gedser Odde (LFM) hvilket var det 3. tidligste fund i DOF-basen. De to følgende var 12/4 i Gjerild Nordstrand (ØJ) og 13/4 i sy Ulvshaleskoven, Møn (LFM). De fleste observeredes i forårsperioden 8/4-28/6 med i alt 102.

Der blev indrapporteret 9-22 ynglepar mod sidste års 11-28 ynglepar. I år fordelt på NJ 0-1 par, ØJ 1-3, VJ 7-10, SJ 0-2, SVJ 1-2, SØJ 0-2, S 0-1, F 0-1. De sandsynlige par dækker over par set i yngletiden samt syngende hanner på egnede steder. Arten træffes i dag hovedsagelig ynglende i Midtjylland. På Borris Hede fandtes 5 par i redekasser, hvoraf 2 kuld mislykkedes. På Oustrup Hede fandtes 2 par i redekasser. I alt er der nu i Midtjylland siden 2005 ringmærket 209 unger og 4 gamle fugle (Se DATSY rapporten).

Ved Blåvandshuk blev der i perioden 27/7 – 9/8 set et par unger af Vendehals, der flere gange gik i nettet og som sikkert stammede fra det lokale ynglepar.

Efterårstrækket indledtes med 11/8 i Rødbyhavn (LFM) og samme dag 1 Trylleskoven (S) samt 12/8 i Løjt Kirkeby (SJ). Det varede ved med daglige obs. frem til 11/9. Den 4/9 blev 1 ringmærket ved Grenen, som den første vendehals fanget i Skagen om efteråret. De sidste blev set 11/9 i Sønderho (SVJ), 9/9 i Kors-hage (S) og 1 Skansehage (S). Forekomsten i efteråret blev på i alt 59 fugle.

Der blev ringmærket i alt 2 Vendehalse på forårstræk- ket og 13 på efterårstrækket (heraf 4 1k). Trækstederne med største antal var Gedser, Blåvand og Gulstav Mose.

I Midtsverige følges et redekasseprojekt med besøg og ringmærkninger. Se [http:// www.arbinger.se](http://www.arbinger.se).

(Leif Novrup)

Regional fordeling af Vendehals 2009

	NJ*	VJ*	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM**	B	Total
2009	17	13	22	15	2	7	4	45	18	18	161

Lille Flagspætte *Dendrocopos minor*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	1998	2008	
2009	NA	(31)	(57)	83	104	104	191	167	128	(2505)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1988-89 og 2002. Ynglefugleoplysninger er meget ujævne fra år til år og derfor undladt. Max.-antal ynglepar er 1998: 64-74 par.

Med 191 fugle var der tale om det hidtil største antal i rapportens historie. Arten blev set i alle områder på nær VJ, SØJ, SVJ og F. Der var dog en tydelig østlig forekomst, og hovedparten stammede således som vanligt fra Sjælland (64%) og Bornholm (25%).

Der blev i alt rapporteret 20-22 ynglepar, fordelt med 15-18 på Sjælland, 2 på Bornholm og 2 i Sønderjylland. Af de sjællandske par stammede 9-11 fra Grib Skov, hvilket var en fremgang fra 6-8 par i 2008. Landet rummede dog givet væsentligt flere par, da mange af de øvrige iagttagelser drejede sig om periodevis stationære, territoriehævdende fugle.

– fortsættes på næste side

Lille Flagspætte, hun, Grenen (NJ), 18. oktober 2009. Foto: Knud Pedersen.

Det gjaldt nok ikke mindst på Bornholm. Selv om forekomsten i det vestlige Danmark var lille til sammenligning, var der dog også tale om fremgang

her. Således var 5 fugle i Nordjylland en tangering af den hidtidige rekord.

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af Lille Flagspætte 2009 (fugle)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	5	0	0	2	0	5	0	120	14	45	191

Regional fordeling af Lille Flagspætte 2009 (ynglepar)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	0	0	0	0	0	3	0	15-17	0	2	20-22

Grønspætte *Picus viridis*

Grønspætte er for første gang med i Årsrapporten. Dette skal ses på baggrund af en vigende forekomst i flere af artens kerneområder i de seneste år. I alt blev der i 2009 rapporteret 986 fugle ret jævnt fordelt over artens udbredelsesområde i Jylland og på Fyn. Da det er første gang, at arten behandles i dette regi, er det vanskeligt at drage sammenligninger med tidligere år. Dette skyldes blandt andet, at arten i takt med tilbagegang i flere områder er ofret øget opmærksomhed med en høj rapporteringsgrad til følge. Det er på baggrund af materialet muligt at komme med bud på artens ynglebestand, da materialet kun nævner få sikre ynglefund. Skemaet giver således ikke noget reelt udtryk for bestandens størrelse. Artens bestandsudvikling regionalt set synes ret forskellig og en kontakt til nogle af lokalafdelingerne gav et lille indtryk af status. NJ meldte om en vigende tendens. En klar tilbagegang registreredes i hele Vendsyssel og i Rold Skov, der tidligere rummede ca. 50 par. Herfra rapporteredes nu blot 1-5 par. ØJ meldte også i visse områder om en klar tilbagegang. Blandt andet syntes arten forsvundet fra flere områder på Djursland, hvor den tidligere var almindelig. Fra SØJ fornemmedes en negativ trend, mens SJ meldte om en forholdsvis stabil bestand. Endelig meldtes fra Fyn om uændret eller måske endda en lille positiv trend. DOFs punktællinger melder i øvrigt om en signifikant markant tilbagegang for arten. Fra Sverige meldtes de senere år om en stabilisering efter mange års kraftig tilbagegang (Ottwall m.fl. 2009),

dog meldte det nye Atlas-projekt i Skåne om decideret fremgang på det seneste (medd. Kenneth Bengtson/SKOF – endnu upubliceret). I Tyskland melder punktællingsmateriale, at arten generelt er gået frem i perioden 1990-2007 (Sudfeldt m.fl. 2009).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af Grønspætte 2009 (fugle)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	240	137	65	140	144	150	110	0	0	0	986

Regional fordeling af Grønspætte 2009 (sikre ynglepar)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	6	4	2	2	2	5	5	0	0	0	24

Sortspætte *Dryocopus martius*

Årstotal 2009	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970- 2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1988	1983	1981	
67	NA	(62)	97	(65)	NA	NA	133-163	102-111	101-111	-

Kommentar: Omhandler kun antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1970-73, 1975-76, 1978, 1990, 1998, 2000, 2002-03, 2004 og 2006.

Sortspætte, Krogenberg Hegn (S), 22. maj 2009. Foto: Axel Mortensen.

Halvdelen af årets indrapporteringer stammede fra Sjælland. Det angivne antal ynglepar i skemaet er på ingen måde et udtryk for bestanden, men blot hvad der med sikkerhed kunne udledes af det materiale, der er indtastet i DOFbasen. De største koncentrationer er 2-3 par Store Dyrehave (S) og 3 par Grib Skov (S). Herfra blev der i 2008 rapporteret 6-10 par, hvilket måske kan underbygge fornemmelsen af en tilbagegang på Sjælland. Arten syntes næppe at være i fremgang i nogle egne, men er dog stabil i visse dele af SJ og ØJ. Klar tilbagegang sås dog i Nordjylland og på Djursland, og Sortspætte var for første gang ikke iagttaget på Bornholm, men to fund af spætteværksteder tyder dog på, at arten stadig fandtes der. En vis generel tendens til tilbagegang understregedes også af DOFs punkttællinger, om end tendensen ikke er signifikant. Til sammenligning kan det nævnes, at arten i Skåne i forbindelse med det nye Atlas-projekt viser en mindre fremgang (medd. Kenneth Bengtson/SKOF – endnu upubliceret). Af fund fra usædvanlige lokaliteter kan i øvrigt nævnes 31/1 Gedser (LFM) og 19/5 1 Venø (S).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af Sortspætte 2009 (fugle)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	70	8	18	201	36	113	0	406	2	0	844

Regional fordeling af Sortspætte 2009 (sikre ynglepar)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	3	1	2	7	0	4	0	13	0	0	28

Bjerglærke *Eremophila alpestris*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1997	1995	1994	
2009	NA	(1289)	(866)	(5545)	(2574)	NA	6956	5500	5359	(46.245)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-72, 1974-76, 1988-93 og 1999-2007.

Bjerglærke, Blåvand (SVJ), 14. oktober 2009. Foto: Benny Kristensen.

Bjerglærken blev stort set kun registreret i det vestlige Jylland, således sås i 2009 ingen større forekomster eller overvintrende fugle ved Randers Fjord i Østjylland, og kun 1% af alle fugle sås udenfor Vest- og Nordjylland. Årstotalen var lidt højere end sidste år, men stadig på et lavere niveau end i 1990'erne. Året indledtes med de sædvanlige rastende flokke i Vadehavs-regionen, hvor de største observationer i januar og februar var: 10/1 52 Gl. Hviding Enge (SVJ) + 40 Vester Vedsted (SVJ), 13/2 54 Råhede Vade (SVJ), 22/2 41 Fuglsand (VJ) og 28/2 99 Gl. Hviding Forland (SVJ). I løbet af marts noteredes et stigende antal fugle op langs vestkysten, men de største antal var stadig fra marsken: 7/3 75 Ballum Forland (SJ) og 10/3 113 Gl. Hviding Forland, og forårets forekomst kulminerede primo/medio april, med især mange rastende fugle ved Høvsør (NJ) med max. 15/4 177. Kun meget få trækkende fugle blev noteret, i alt kun 7 fugle ved Ska-gen og Bulbjerg. Forårets sidste blev 7/5 1 Fanø Sønderstrand (SVJ) og 8/5 2 Lund Fjord, Vejlerne (NJ). Ankomsten i efteråret skete til normal tid med 23/9 1 S

Bjerglærke, Fjaltring (NJ), 2. oktober 2009. Foto: Peter Nielsen.

Blåvands Huk (SVJ), 24/9 1 SØ Fanø Veststrand (SVJ), 25/9 1 Revlbuske (NJ), 27/9 2 Råhede Vade (SVJ) samt 28/9 12 indtrækkende Ørhage (NJ).

Fra efteråret blev et pænt træk noteret, især i Sydvestjylland ved Blåvands Huk og Fanø med 23/9-11/11 128 T Blåvands Huk og 24/9- 28/11 246 T Fanø (flere lokaliteter), hvor 5/10 95 T Hønen, Sønderho, Fanø (SVJ) var den største dag. De største rastende flokke i efteråret sås 3/10 50 Keldsand, Fanø (SVJ), 11/10 58 Lodbjerg, Vest Stadil Fjord (VJ), 17/10 50 Østerild Fjord (NJ), 23/10 65 + 1/11 80 Fuglsand og 15/11 100 Gl. Hviding Forland. I december blev der sædvanligvis set rastende flokke i Vestjylland og Vadehavsregion, hvor de største var 21/12 55 Fuglsand, 29/12 53 Ballum Forland (SJ) og 30/12 37 Råhede Vade.

(Jørgen Staurup Christensen)

Regional fordeling af Bjerglærke 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	457	231	232	2	0	268	1	14	0	0	1205
2. halvår	277	302	837	5	0	133	0	6	3	1	1564
Total	734	533	1069	7	0	401	1	20	3	1	2769

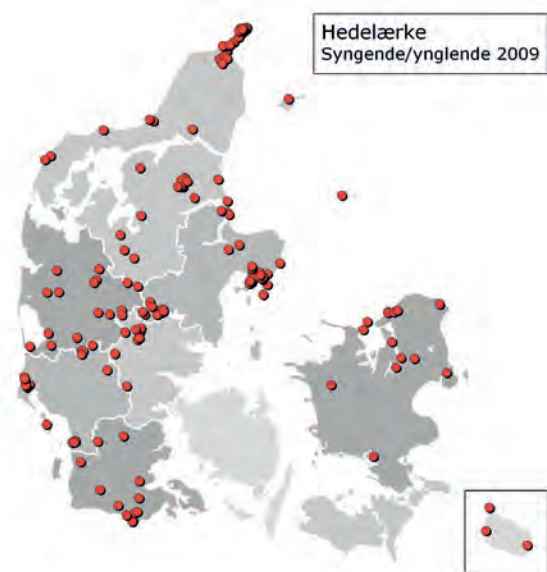
Hedelærke *Lullula arborea*

Siden 2009 er Hedelærken optaget i Caretakerprojektet "Truede og sjældne ynglefugle i Danmark".

Hedelærken observeredes hele året rundt og over det meste af landet. Mens trækket hovedsagelig foregik i de østlige dele af landet, lå kerneområderne i yngletiden i Jylland. Der var dog også en mindre bestand på Sjælland. Regionalfordeling er opgjort som ynglepar indtastet i DOFbasen suppleret med lokaliteter med ynglefugle eller syngende fugle. De største antal ynglepar var 10 par Nørlund Plantage (VJ) og 4 par Rold Skov (NJ). De største observationer af syngende fugle var 14/3 13 Melby Overdrev (S), 16/4 4 Gårdbogård Plantage (NJ) og 30/6 4 Vrads Sande (ØJ).

Forårstrækket foregik fra primo marts til ultimo maj og kulminerede medio marts. Der observeredes i alt 1038 trækkende Hedelærker, flest 277 Gilbjerg Hoved (S), med max. 14/3 44 trækkende, 233 Korshage (S), med max. 14/3 26 Ø, samt 145 Grenen (NJ), med max. 15/3 13 trækforsøg.

Efterårstrækket blev registreret medio september til medio november og kulminerede primo oktober. Der observeredes i alt 3631 trækkende Hedelærker, flest 323 Rødkilde Park (S), med max. 10/10 169 trækkende, 774 Kongelundsområdet (S), med max. 8/10 227 træk-

kende, samt 680 Hyllekrog (LFM), med max. 7/10 206 trækkende.
(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Hedelærke 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009 fugle	311	38	446	141	45	113	545	2761	897	67	5364
2009 ynglepar	6-9	16-17	1-5	2-3	1	0	0	3	0	0	29-38
2009 syngende fugle	72	16	17	43	11	14	0	31	2	4	209
lokaliteter med YF	49	11	12	31	10	11	0	11	1	3	139

Toplærke *Galerida cristata*

Årstotal	Hyppighed						Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1978-2009
	Før 1970	1978-79	1980-89	1990-99	2000-09	1981		1980	1978		
2009	Før 1970	1978-79	1980-89	1990-99	2000-09	Sidste 10 års gns.	1981	1980	1978	Årstotal fra 1978-2009	
3	NA	562	(390)	(84)	11	11	715	705	676	(5023)	
0	NA	85	(117)	(28)	4	4	-	-	-	-	

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Toplærke er første gang med i Årsrapporten i 1978. Der mangler årstotaler fra 1988-90 og 1992. Største yngleforekomster er indrapporteret fra 1984: 119 par, 1986: 109 par og 1985: 107 par.

Fra Hirtshals meldtes om 2 fugle hele året, men ingen sikre ynglebeviser – se DATSY for yderligere omtale. Fra det øvrige Danmark var der kun en enkelt observation: 14/8 1 Roskilde Øst (S). Årstotalen 2009 satte der-

for en foreløbig bundrekord med kun 3 fugle. Der er indtastet enkelte yderligere observationer i DOFbasen uden kommentarer og disse medtages derfor ikke her.

(Jørgen Staarup Christensen)

Rødrygget Svale *Cecropis daurica*

Årstotal	Hyppighed						Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2003		2007	2009		
2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	Sidste 10 års gns.	2003	2007	2009	Årstotal	
13	3	<1	>1	3	8	8	16	16	13	122	

Et virkelig flot år med 3. højeste årstotal hidtil med i alt 13 fugle, og alle observationer sædvanligvis fra april og maj. De første fugle blev set til normal tid (medio april) med 11/4 1 Korshage (S) og 12/4 1 ad. S Keldsnor (F).

Ultimo april (24-29/4) sås i alt 6 fugle med 24/4 1 Dovns Klint (F), 25/4 1 R/N Holløse Bredning (S) + 1 N Gl. Hviding Kirke og Vester Vested Vildplet (SVJ),

– fortsættes på næste side

Rodrygget Swale, Sneum (SVJ), 18. maj 2009. Fotos: Per Poulsen.

27/4 1 Ø Nordstrand, Skagen (NJ) og 29/4 2 Tissø (S). I maj blev der set 5 fugle: 2/5 1 R/N Blåvands Huk (SVJ) + 1 TF Grenen (NJ), 10/5 1 Aborrebjerget (LFM), 18/5 1 Myrthue Eng (SVJ) og 25/5 1 Vest Stadil Fjord (VJ).

Bemærk at Sydlangeland igen 2009 var en god lokalitet for returtrækkende fugle.

(Jørgen Staarup Christensen)

Storpiber *Anthus richardi*

Årstotal	Hypphighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1994	2003	1988	
34	12	>1	12	28	28	28	65	51	50	693

Et pænt år over gennemsnit med i alt 34 fugle og alle fra efteråret. Forekomsten fulgte såvel fænologisk, som geografisk tidligere år, med kulmination fra primo til medio oktober og med flest fugle i Sydvestjylland. Månedfordeling var september 9, oktober 19 og november 6. De første fugle sås 10/9 1 NV Rødbyhavn (LFM), 11/9 1 R/S Kongelundsstranden og Kofoeds Enge (S) og 15/9 1 TF Grenen (NJ). Forekomsten kulminerede primo/medio oktober med 16 fugle, især ved Blåvands Huk (SVJ) og på Fanø (SVJ). Årets sidste fugle var alle fra 21/11 med 1 TF Grenen + 1 R Skjern Å-deltaet + 1 R Mandø (SVJ). De bedste lokaliteter i 2009 var: Fanø (SVJ) 7 (21/9-30/10), Blåvands Huk 6 (4-30/10), Skallingen (SVJ) 3 (12-14/10), Mandø (SVJ) 3 (5-21/11, heraf 2 R 5/11) og Grenen 3 (15/9-21/11).

(Jørgen Staarup Christensen)

Storpiber, Blåvand (SVJ), 7. oktober 2009. Foto: Per Poulsen.

Markpiber *Anthus campestris*

Årstotal	Hypphighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1985	1983	1981	
12	NA	(39)	76	(36)	18	18	115	110	90	(1475)
0-2	NA	NA	(16)	14	6	6	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972-76 og 1997. 10-års gennemsnit er beregnet på de seneste 9 år, da 1997 mangler. De tre største år for yngleforekomst er 1982: 26-33 par, 1989: 29-31 par, 1998-99: 18-24 par.

Der blev igen i år ikke gjort sikre ynglefund, men to syngende fugle blev 5-6/6 registreret på Anholt (ØJ). For yderligere omtale se DATSY.

Trækgæster besøgte stadig landet, om end i et meget ringe antal. Fra forårstrækket var der blot 2 fugle, begge i Nordsjælland. 15/4 sås 1 tidlig fugl ved Kors-

hage (S) og 2/5 1 ved Gilbjerg Hoved (S). Fra Skagens Odde (NJ) var der kun 2 fund, hvor en fugl blev hørt overflyvende på Grenen (NJ) 14/7, og 8/9 sås og hørtes et eksemplar på trækforsøg samme sted. De øvrige efterårsfund fordelte sig således: 19/8 1 T Nordmandshage (NJ), 21/8 1 1K Hyllekrog (LFM) og samme dag 1

TF Gedser Odde (LFM), 25/8 1 T Gedser Odde (LFM), 12/9 1 T Koføeds Enge (S) og endelig 18/9 1 Sønderho (SVJ). Samlet årstotal for 2009 var på samme niveau som 2008 med i alt 12 fugle.

(Knud Pedersen/Jørgen Staarup Christensen)

Rødstrubet Piber *Anthus cervinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1991	1992	1994	
2009	NA	(79)	137	184	65	65	355	307	260	(4174)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73 og 1975-76. Årstotal for 2006 er rettet til fra 81 til 80 fugle.

Efter to meget skuffende år (2007: 33 fugle og 2008: 39 fugle) blev der i 2009 set lidt flere fugle med i alt 56 eksemplarer. Dette var dog stadig under seneste 10 års gennemsnit og meget lavere end niveauerne fra de forrige årtier. Falsterbo (Sverige) havde i 2009 med kun 10 fugle det hidtil laveste antal siden 1973.

Forårstalen med 12 fugle blev på et rimeligt normalt niveau med de første fugle til normal tid: 2/5 1 Ø/TF Nordstrand/Grenen (NJ), og især skal 6 forskellige rastende fugle 4/5-19/5 ved Feddet, Præstø Fjord (S) bemærkes. Sidste fugl fra foråret sås 3/6 1 Tipperne (VJ).

I 2. halvår blev de første fugle registreret til normal tid og sted: 29/8 1 T Vestamager og 30/8 1 S Ølsemagle Revle (S). I september blev i alt 34 fugle noteret, og forekomsten kulminerede medio september med 23 fugle, især fra Vestsjælland og Lolland-Falster-Møn. I oktober registreredes 8 fugle (6 primo oktober), og årets to sidste fugle var begge fra Blåvands Huk (SVJ) med 10/10 1 T og 24/10 1 T. De bedste lokaliteter var: Vestamager (flere lokaliteter): 10 fugle (alle efterår), Feddet: 7 fugle (6 forår/1 efterår), Christiansø: 4 fugle (alle efterår) og Skagen: 4 fugle (3 forår/1 efterår).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Rødstrubet Piber 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	5	2	6	0	0	2	0	32	3	6	56

Skærpipiber *Anthus petrosus* (yngleforekomst)

Igen for 2009 var DOFbasens materiale forholdsvis begrænset, med kun 8 observationer af 38 fugle mellem 1/5-15/8. På de nordlige Kattgat øer og ved Frederikshavn blev der 18/5 optalt 8 Hirsholm (NJ), 15 Græsholm (NJ), 8 Kølpn (NJ) og 2 Deget (NJ). Fra perioden i

øvrigt blev følgende fugle rapporteret: 7/5 1 Hirsthals Havn (NJ), 16/5 1 Hvide Sande (VJ), 20/5 2 Spodsbjerg og den lidt usædvanlige 17/7 1 Ristinge Hale (F).

(Jørgen Staarup Christensen)

Bjergpipiber *Anthus spinoletta*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2003	2009	2008	
2009	0	0	<1	52	378	378	672	595	496	4298

Kommentar: Første fund er fra 1989.

Med en årstotal på 595 fugle blev 2009 det hidtil næsthøjeste i Danmark, hvilket især skyldes mange fugle i Skagen (NJ) i 2. halvår, og generelt et stort tiltræk af fugle i november, som blev registreret over hele landet. I første halvår lå antallet på et normalt niveau med klart flest fugle i januar, og arten blev registreret i alle regioner med typisk 1-3 fugle per lokalitet, dog mangler arten endnu at blive fundet på Bornholm. De største forekomster var: 2/112 Ribe Østerå (SVJ), 5/1 14 + 20/1 13 Grenen (NJ), 11/1 14 Blåvand/-Hvidbjerg Strand (SVJ) og 31/1 10 Årslev Engsø (ØJ). Allerede fra februar faldt antallet væsentligt, hvor den eneste større

flok sås 13/2 10 Sebbesund, (NJ). De eneste større forekomster i marts var 1/3 8 Thorsminde (VJ), 13/3 5 Bygholm Vejle (NJ), 27/3 5 Årslev Engsø og 29/3 5 Uldum Kær (SØJ). De sidste fugle blev 8/4 1 shøj Strand (S), 9/4 1 R/S Køge Sydstrand (S) og 10/4 1 Tørring Fælled (SØJ).

De første fugle i 2. halvår var forholdsvis tidligt på færde med 9-10/10 2 Fyrkat Engsø (NJ). De næste fugle blev noteret til normal tid med 14/10 1 Halkær Sø (NJ), 17-19/10 2-3 Præstø Fjord/Feddet (S) og 19/10 3 S Normandshage (NJ). De første fugle i Skagen blev set

– fortsættes på næste side

21/10 6 Grenen og allerede 26/10 sås 23 TF og 30/10 41 (29 R + 12 SV) samme sted. Det er sædvanligvis svært at afgøre, hvor mange forskellige fugle der blev registreret ved Skagen i løbet efteråret, men dagstotalerne varierede især i perioden fra ultimo oktober til medio/ultimo november, og det anslås at omkring 180 forskellige fugle passerede Skagen, således noteredes mindst 133 fugle TF/SV. Især i november blev et større tiltræk af fugle noteret over det meste af landet med 8/11 10 Mandø (SVJ), 8/11 9 + 14/11 12 Hornbæk Enge ved Gudenåen (ØJ), 15/11 19 Ribe Østerå, 19/11 12 + 28/11 11 Kasted-Geding Mose (ØJ), 21/11 12 Grønningen (SVJ), 24/11 17 Læsvig (NJ), og fra Sjælland 23/11 9 Feddet. De største antal fra Grenen/Nordstranden i samme periode var 17/11 26 og 30/11 29. I december noteredes markant færre fugle, hvor de største ansamlinger var 1/12 8 Sloen, Fanø (SVJ) + 9 Halkær Sø, 20/12 8 T Saltum Strand (NJ) og 24/12 9 Årslev Engsø. Ved Skagen blev der i hele december noteret mellem 13 og 19 fugle.

Blyndpipert, Hornbæk Havn (S), 21. januar 2009. Foto: Helge Sørensen.

Generelt er det bemærkelsesværdigt, at selvom Blyndpiperten typisk registreres ved kystnære lokaliteter foragerer denne oftest ved områder med ferskvand.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Blyndpipert 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	47	19	30	23	13	2	6	20	3	0	163
2. halvår	257	15	49	55	4	2	9	33	8	0	432
total 2009	304	34	79	78	17	4	15	53	11	0	595

Sortrygget Hvid Vipstjert *Motacilla alba yarrellii*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2001	2004	2007	
2009	NA	(2)	15	31	70	70	106	90	78	(1158)
1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar (incl. hybridpar). Der mangler årstotaler fra 1973-1979.

Igen et år under seneste 10-års gennemsnit med 51 fugle. Månedsfordelingen (inkl. stationære fugle) var februar 1, marts 15, april 21, maj 9, juni 2, juli 3, august 1, oktober 1, december 1, og sædvanligvis blev racen primært registreret langs den jyske vestkyst med 80% af alle observationer.

Den første fugl var tidligt på færde med 24/2 1 han Farmen, Fanø (SVJ), herefter var ankomsten mere normal med 4/3 1 ad. han Årslev Engsø (ØJ), 10/3 han Gammeltoft Enge, Fanø (SVJ) + 1 han Gl. Hviding Engsø (SVJ). Der var en svag kulmination ultimo

marts/primo april med i alt 22 fugle. Flest fugle sås igen på Fanø med i alt 9 forskellige individer. Der var et sikkert ynglepar (blandingspar) med 1 han *M.a.yarrellii* og hun *M.a.alba* ved Ballum Enge/Forland (SJ), mens mulige par var ved Lakolk, Rømø (SJ), ved No (i grusgrav) (VJ), Kongeå-slusen (SVJ) og på Mandø, hvor fugle blev observeret i juni og juli.

Efterårets forekomst var sædvanligvis en sparsom affære med en enkelt fugl 18/10 1 han Blåvands Huk (SVJ), og året sluttede med en vinterfugl 8/12 1 han Vestlige Vejler (NJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af Sortrygget Hvid Vipstjert 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	5	10	19	4	0	7	2	4	0	0	51

Gulhovedet Gul Vipstjert *Motacilla flava flavissima/lutea*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	1986	1987	
2009	8	NA	(2)	8	6	6	13	12	12	(207)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1974-1979.

Et meget normalt år med i alt 8 fugle, dog skal et ynglefund bemærkes. Det senest kendte ynglefund er tilbage fra 1993 fra Skallingen (Grell 1998). Alle fund var som sædvanligt fra Vestdanmark og alle fra 1. halvår. Alle nævnes: 16/4 1 han Bøvling Fjord (VJ), 20/4 1 ad. han Fanø Vesterstrand (SVJ), 5/5 1 Trans (VJ), 18/5 1 Vest

Stadil Fjord (VJ) og 29/5 1 ad. han Værnegnene (VJ). Fra Vejlerne blev et sandsynligt blandingspar observeret med 24/5 1 ad. han sy Vesløs/Arup Vejle (NJ) + 13/6 1 ad. han Østerild Fjord (NJ), hvor der samme sted var blevet observeret en hun *M.f.flava*, som havde føde i næbbet. (Jørgen Staarup Christensen)

Vandstær *Cinclus cinclus*

Totalen er opgjort som summen af månedmax. pr. lokalitet, idet der formodes at ske en del udskiftninger blandt de overvintrende fugle igennem vinterens løb. Summen er derfor muligvis lidt for høj, men antages at være mere retvisende.

DATSY har opgjort ynglebestanden til 1 par i 2009, her til blev der set sene fugle på tidligere ynglelokaliteter, uden at yngel er konstateret med sikkerhed.

For de fleste af de jyske vandløb var der tale om små

tal, og især bemærkes en næsten total mangel på tal fra Grejs Å (SØJ), som plejer at huse mange vandstære om vinteren.

Første halvårs største forekomster var: 29/1 7 og 15/1 6, alle Rådmandshaven (Susåen) i Næstved (S) og 11/1 8 ringmærket Lystrup Å (ØJ).

2. halvårs største forekomst var: 6/11 9 Mølleåen Lyngby Sø-Strandmøllen (S).

(Peter Lange)

Vandstær, Skovmøllen ved Århus (ØJ), 23. februar 2009. Foto: Susanne Jepsen.

Regional fordeling af Vandstær 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1 halvår 2009	83	22	21	74	45	13	15	85	3	4	365
2 halvår 2009	75	12	12	41	29	5	25	101	5	0	305
Total	158	34	33	115	74	18	40	186	8	4	670

Sydlig Nattergal *Luscinia megarhynchos*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2006	2004	2005	
2009	7	1	2	2	7	7	11	10	7	115

Der var ingen fund i 2009.

(Arne Bo Larsen)

Sydlig Blåhals *Luscinia svecica cyaneclusa*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2006	2009	2005	
2009	NA	0	<1	3	(107)	(107)	186	163	148	(1019)

Kommentar: Tidligere ynglefugl i 1800-tallet, første ynglefund efter 1970 er fra 1992. Der mangler årstotal fra 2003.

I 30erne og 40erne var Sydlig Blåhals talrig i Schleswig-Holstein, medens der i 60erne og 70erne kun var forholdsvis få iagttagelser. I 80erne er det uklart, hvor udbredt Sydlig Blåhals var, men fra 1993 begyndte den at brede sig ved Unterebbe og Eider, efter at have tilpasset fourageringen til rapsmarker, hvor der er grøfter med tagrør i nærheden til ynglested. Tilgangen kom sandsynligvis fra Holland, hvor der i 1978 var 800 par og i 1990 var 6500 par Sydlige Blåhalse. Bestanden i Schleswig-Holstein var i 1997 på 125 par hvoraf 40-50 par var i forlandet Neufelder Koog. I 1998 vurderedes ynglebestanden i Schleswig-Holstein til 150 par. (Berndt, Koop og Struwe-Juhl 2002)

Ikke race-bestemte Blåhalse inden for de kendte yngle-

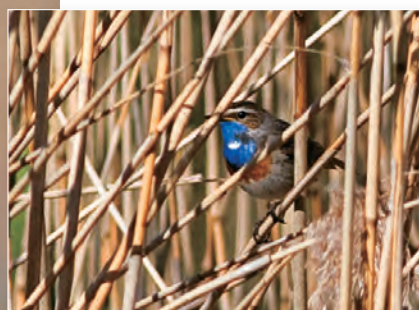
områder for Sydlig Blåhals i Sønderjylland og Vestjylland er behandlet som Sydlige Blåhalse.

Blåhals var fra 2009 ikke længere en DATSY-art. Der blev registreret 163 fugle mod 104 fugle i 2008 og 105 fugle i 2007 (sum af lokalitets max.) i perioden 2/4-24/8, heraf var der 151 territoriehævdende/syngende fugle på 64 lokaliteter, fordelt med 78 (SJ), 58 (SVJ), 12 (VJ), 1 (SØJ). Flest var der (lokalitets max. >7): 18/4 18 sy. Rudbøl Kog & Sønderkog (SJ) og 1/5 9 sy. Magisterkog (SJ). Det første fund var 2/4 1 syngende Tarpbage Enge (SVJ) og det sidste fund var 7/8 1 Ballum Enge (SJ). Herudover var der 24/8 1 han Kogleakssøen, Bygholm Vejle (NJ). En usædvanlig observation for Nordjylland.

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af Sydlig Blåhals 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	1	12	64	-	1	84	-	-	-	1	163

▲ Sydlig Blåhals, Sørbæk, Nexø, Bornholm (B), 13. maj 2009. Foto: Sune Riis Sørensen. Blot 3. fund af racen på Bornholm.

◀ Nordlig Blåhals, Christiansø (B), 12. maj 2009. Foto: Bo. L. Christiansen.

Nordlig Blåhals *Luscinia svecica svecica*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99		2000-09	1980	1997	
41	NA	(73)	166	(136)	77	77	300	265	244	(4155)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76 og 1991.

Ikke race-bestemte Blåhalse uden for de kendte yngleområder for Sydlig Blåhals i Sønderjylland og Vestjylland er behandlet som Nordlige Blåhalse.

I år blev der registreret 41 Nordlige Blåhalse mod 42 i 2008, fordelt med 33 fugle i foråret (12/5-6/6) og 8 fugle i efteråret (31/8-20/9). Forårets første var 12/5 1 ringmærket Gedser Odde (LFM) og 13/5 1 han 3K+ ringmærket Blåvands Huk (SVJ), og den største obser-

vation var 12/5 15 R på Christiansø (B). Hovedparten af indrapporteringerne var fra 11/5-19/5. Forårets sidste var 4/6 1 R Galløkken (B) og 6/6 1 sy. Fyrvej, Skagen (NJ).

Efterårets fund var: 31/8 1 R Ølseagle Revle (S), 10/9 1 juv. R Galløkken (B), 11/9 1 ringmærket og 2 R Ertholmene/Christiansø (B) og 20/9 1 han R Korshage (S).

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af Nordlig Blåhals 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår 2009	8	-	-	1	-	1	1	3	1	18	33
2. halvår 2009	-	-	1	-	-	-	-	2	-	5	8
Sum	8	-	1	1	-	1	1	5	1	23	41

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	2009	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99		2000-09	1998	2007	
NA	NA	(10)	22	(54)	NA	NA	80	70	69	( )
53	NA	0-2	NA	(9)	30	30	-	-	-	

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Årstotaler mangler fra 1972-73, 1976 og 1997. Flest par er registreret 2000: 31 par, 2003: 30 par og 1999 & 2007: 25 par.

Der blev indberettet 50-53 ynglepar (diverse indtastninger af observationer med YF-kode og par med unger er omregnet til antal par) fordelt på ca. 43 lokaliteter. De bedste lokaliteter var Frøslev Plantage 3-5 par (SJ) og Blåvands Huk (SVJ) 5 par. Forårets første større forekomst var 3/4 5 han Frøslev Mose (SJ). De sidste større observationer var 23/10 12 Blåvands Huk (SVJ) og 8/11 10 Grønningen (SVJ). Der var kun få vinterfund.

(Arne Bo Larsen)

Sortstrubet Bynkefugl, Skagen (NJ), 31. oktober 2009. Foto: Jørgen Kabel.

Regional fordeling af Sortstrubet Bynkefugl 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009 ynglepar	21	4	9	0	2-3	12-14	0	2	0	0	50-53

Grønlandsk Stenpikker *Oenanthe oenanthe leucorhoa*

Der var et fund i 2009: 8/9 1 ringmærket han 1K Blåvands Huk (SVJ). Kun fugle bestemt i hånden medtages i Årsrapporten.

(Arne Bo Larsen)

Ringdrossel *Turdus torquacus*

Der blev indberettet to sene forårsfund eller sommerfund: 11/6 1 Ellekrattet (NJ) og 14/6 1 ad. Gl. Ribe Å

(SJ), den næste observation er 11/9 2 Sønderho, Fanø (SJ).
(Arne Bo Larsen)

Vindrossel *Turdus iliacus*

Der var enkelte sommerfund i 2009: 21-24/5 1 sy. Skadsholm (NJ) og 5/6 1 sy. Buderupholm (NJ). Der var mange indberetninger af syngende Vindrossler gennem hele foråret, men i ingen tilfælde har der været

mistanke om yngel. Forårets sidste fund var 21/6 1 ringmærket Grenen (NJ). Den første observation i efteråret var 8/9 3 Nakkebølle Inddæmning (F).

(Arne Bo Larsen)

Flodsanger *Locustella fluviatilis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal
2009	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	1992	2003	
9	11	2	(6)	15	11	11	34	25	21	(342)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1989.

Der observeredes i alt 9 fugle fordelt på 9 lokaliteter, en stigning i forhold til sidste år. Antallet ligger dog under gennemsnittet fra de sidste 10 år. Alle observationer nævnes: 18/5-28/5 1 sy. Hindemaj (SJ), 22/5 1 sy. Vindebæk (LFM), 1/6 1 sy. Hemmet (VJ), 1/6 og 2/6 1 sy. Vostrup (VJ), 2/6 1 2K+ ringmærket Gedser Odde (LFM), 9/6 og 10/6 1 sy. Porsmose (S), 11/6-3/7 1 sy. Nørreå (ØJ), 21/6-26/7 1 sy. Stenholts Indelukke, Gribskov (S) og 22/6 1 sy. Lundergård Mose (NJ).

(Ursula Burmann)

◀ Flodsanger, Nørre Ådalen (ØJ), 17. juni 2009.
Foto: Benny Kristensen.

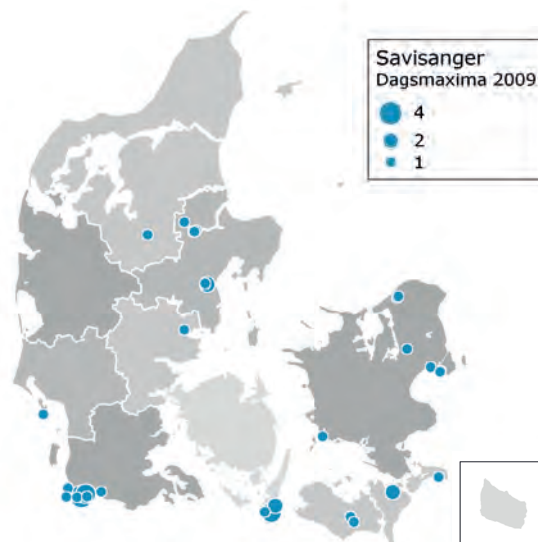
Savisanger *Locustella luscinioides*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1989	2009	1988		
2009	41	26	(7)	26	26	22	21	50	41	40	(742)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1973 og 1975-76.

Med 41 fugle blev antallet det næststørste siden 1970 og det er kun overgået af 50 fugle i 1989. Der indberettedes 4 ynglepar fra Magisterkogen (SJ). Øvrige lokaliteter, hvor syngende fugle observeredes i længere tid: 15/4-16/6 1 ved Gudenåen vest for Randers (ØJ), 21/4-19/5 1 Barup Sø (LFM), 30/4-13/5 1 Nørrestrand (SØJ), 2/5-29/6 1-3 Fredmosen (F) og 10/5-17/5 1 Holløse Bredning (S). De første observationer var: 10/4 1 sy. Rudbøl Sø (SJ), 14/4 3 sy. Magisterkogen og 15/4 1 sy. Hornbæk Enge ved Gudenåen (ØJ). De sidste observationer var: 25/7 1 sy. Tryggelev Nor (F) og 25/8 1 1K ringmærket Ove Sø (NJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Savisanger 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	2	0	1	4	1	17	6	5	5	0	41

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009	
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1979	1984	1977-78		
2009	13	NA	(19)	17	13	15	15	35	24	22	(566)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972-73 og 1975-76.

Året bød på 13 fugle, og dermed lå antallet under gennemsnittet fra de sidste 10 år. Der var en observation med mere end en fugl: 31/5 2 sy. Lysemose Skov (LFM). På to lokaliteter observeredes syngende Drosselrørsanger i længere tid: 21/5-27/5 1 Mandø (SVJ) og 7/6-21/6 1 Gurre Sø (S). Fuglen på den førstnævnte lokalitet var sandsynligvis en han, som sang under trækket, mens der er en svag mulighed, at fuglen ved

Gurre Sø kan have ynglet. Observatorerne har dog ikke bemærket tegn på yngel udover sangen.

De første Drosselrørsangere observeredes 2/5 1 sy. Klise Nor (F) og 11/5 1 sy. Borreby Mose (S), de sidste observeredes 3/8 1 sy. Halseby Sø (S) og 11/9 1 subsyngende Hovvig, Odsherred (S).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af Drosselrørsanger 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	1	0	1	1	0	0	1	5	4	0	13

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1985	1970	1992		
2009	8	NA	(29)	38	28	18	18	58	56	50	(1051)
0	NA	NA	10	3	0	0	-	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Årstotaler mangler fra 1972 og 1975-76. Sidste ynglefund er fra 2003.

Der var et enkelt fund i 1. halvår: 9/6 1 3K+ hun ringmærket Gedser Odde (LFM). Efteråret bød på 7 fund,

alle nævnes: 8/8 1 1K ringmærket Gedser Odde, 10/8 1 – fortsættes på næste side

Høgesanger, 1K, (med Havesanger, 1K), Grenen (NJ), 5. september 2009. Foto: Knud Pedersen.

1K ringmærket Blåvands Huk (SVJ), 12/8 1 1K ring-
mærket Gedser Odde, 19/8 1 Hovvig, Odsherred (S),

22/8 1 Jyderup By (S), 29/8 1 1K og 5/9 1 1K begge
ringmærket Grenen (NJ). (Ursula Burmann)

Lundsanger *Phylloscopus trochiloides*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1992	1988	1993	
6	6	7	13	28	14	14	57	53	42	613

Kommentar: Første ynglefund er fra 1985 og fortsat uregelmæssig. Max.-antal ynglepar er 1997: 4 par, 2002: 3 par og 2004: 1-2 par.

Lundsanger, Møns Klint (LFM), 5. juni 2009. Foto: Per Schiermacher-Hansen.

Året bød på 6 fugle, og dermed var antallet kun en tredjedel af antallet i 2008 og det halve af gennemsnittet fra de sidste 10 år. Alle nævnes: 31/5 1 sy. Lysemose Skov (LFM), 31/5-25/6 1 sy. Galløken (B), 1/6 1 sy. Søholt Storskov (LFM), 5/6-3/7 1 sy. Klinteskoven (LFM), 22/6 1 sy. Jons Kapelvang (B) og 30/7 1 sy. Snogebæk (B).

(Ursula Burmann)

Fuglekongesanger *Phylloscopus proregulus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1996	2000	1999	
2009	1	<1	6	16	10	10	84	30	20	328

Der observeredes kun 4 fugle, et meget lavt antal i forholdt til 2008 og kun en tredjedel af gennemsnittet fra de sidste 10 år. Alle fund nævnes: 24/10 1 Ulvshale

Nordenge (LFM), 30/10 1 Sprogø (S), 30/10 1 Fyns Hoved (F) og 2/11 1 Mandø (SVJ).

(Ursula Burmann)

Hvidbrynet Løvsanger *Phylloscopus inornatus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2005	2007	1986	
2009	17	2	18	12	32	32	60	57	52	671

Med 74 observationer af kun 24 fugle var antallet langt under rekordårene 2007 og 2008. Antallet lå endda en del under gennemsnittet fra de sidste 10 år. Sydvestjylland bød med 13 observationer på mere end halvdelen af alle fund.

De første observationer var 15/9 1 ringmærket og 19/9 1 begge Christiansø (B) samt 19/9 1 ringmærket Blåvands Huk (SVJ). Sidstnævnte fund var det tidligste på lokaliteten nogensinde. Årets sidste observationer lå kun en måned senere: 12/10 1 Råhede By (SVJ), 12/10 1 Grenen (NJ), 13/10 1 Højerup Stevns (S) og 18/10 1 Blåvand (SVJ).

(Ursula Burmann)

Hvidbrynet Løvsanger, Blåvand (SVJ), 18. oktober 2009. ▶
Foto: Martin Søgaard Nielsen.

Regional fordeling af Hvidbrynet Løvsanger 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	5	0	13	1	0	1	0	2	0	2	24

Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1987	1984	1988	
2009	0	<1	3	<1	1	1	9	6	5	49

Kommentar: Første fund er fra 1975. Seneste fund er fra 2004.

Kun fugle der er bestemt i hånden (ringmærket) medtages i Årsrapporten. Årets to fund var 18/10 1 1K+ ringmærket Grenen (NJ) og 6/11 1 1K ringmærket Blåvands Huk (SVJ).

(Ursula Burmann)

◀ Sibirisk Gransanger, Skagen (NJ), 18. oktober 2009.
Foto: Finn Laugo Sørensen.

Rødtoppet Fuglekonge, Busene Have, Møn (LFM), 18. april 2009. Foto: Per Schiermacher-Hansen.

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2008	2003	2004	
2009	NA	(42)	36	60	(111)	(111)	214	136	135	(2367)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76. Ynglefugleoplysninger er meget ujævne og derfor undladt. Max. yngleforekomst er 1999: 27-36 par. Årstotal for 2002 er mangelfuld.

Med 108 fugle lå antallet kun lidt under gennemsnittet fra de sidste 10 år, men det var kun ca. halvdelen af antallet i rekordåret 2008. Gribskov (S), som er kerneområdet for ynglende Rødtoppet Fuglekonge, bød kun på 2-3 ynglepar mod 12 par i sidste år. Desuden indberettedes 0-2 ynglepar fra Klinteskov (LFM). Derudover observeredes 22 syngende fugle fordelt på 21 lokaliteter. Det var kun en lokalitet, hvor der observeredes syngende fugle i længere tid: 12/4-20/6 1-2 Geelskov (S). Bortset fra december observeredes Rødtoppet Fuglekonge hele året rundt.

(Ursula Burmann)

◀ Rødtoppet Fuglekonge, Skagen (NJ), 1. November 2009. Foto: Knud Pedersen.

Regional fordeling af Rødtoppet Fuglekonge 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	5	0	24	6	0	7	3	20	36	7	108

Lille Fluesnapper *Ficedula parva*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1981	1989	1980	
2009	NA	(93)	261	144	120	120	572	349	330	(5802)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-77.

Med 97 fugle lå antallet under gennemsnittet fra de sidste 10 år. Christiansø dominerede igen og bidrog med 40 fund om foråret og 8 fund om efteråret med halvdelen af alle observationer. Antallet af syngende hanner var med 22 eksemplarer ret højt. Der var ingen indberetninger om ynglepar, men der var 2 lokaliteter, hvorfra der blev meldt om syngende fugle i længere perioder: 14/6-22/6 1 Tisvilde Hegn (S) og 30/5-11/6 1 Stenholtsvang, Gribskov (S).

De første fugle observeredes 14/5 1 sy. Galløken (B), 19/5 1 Christiansø (B) og 19/5 1 sy. Gulstav (F). Efterårets første fugle var 5/9 1 ringmærket Christiansø og 6/9 1 1K Vestamager (S). De sidste observationer var 13/10 1 ringmærket Gedser Odde (LFM), 24/10 1 1K Hyllekrog (LFM) og 28/10 1 Amager Fælled (S).

(Ursula Burmann)

Lille Fluesnapper, Gribskov (S), 8. juni 2009. ▶
Foto: Helge Sørensen.

Regional fordeling af Lille Fluesnapper 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	12	1	5	3	0	0	1	10	9	56	97

Hvidhalset Fluesnapper *Ficedula albicollis*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1996	1991	1999	
2	NA	3	4	9	5	5	21	13	12	203

Der observeredes kun 2 fugle i år: 16/4 1 han Almindingen (B) og 19/4-23/4 1 2K han Harager Hegn, Gribskov (S).

(Ursula Burmann)

Fyrremejse *Parus montanus*

2009 bød på flere lokaliteter, færre fugle og flere yngleobservationer.

Der blev observeret 217 Fyrremejser på 69 lokaliteter mod 296 på 38 i 2008. Der blev indberettet flere ynglepar i DOFbasen: hvor tallet i 2008 blev opgjort til 6-7 er det tilsvarende tal for 2009 9-13.

Der var variationer i udviklingen i de enkelte regioner. Fra Sønderjylland (SJ) var der 11 fugle med yngleadfærd og regionen tegnede sig for halvdelen af artens

Regional fordeling af Fyrremejse 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Antal fugle	0	19	45	0	29	124	0	0	0	0	217
Lokaliteter	0	5	22	0	7	35	0	0	0	0	69

Fyrremejse, Skjern Enge (VJ), 23. april 2009.
Foto: Carsten Gørges Laursen.

observationssteder. I Vestjylland (VJ) blev der observeret knap halvt så mange fugle som i 2008, og antallet af lokaliteter faldt med en enkelt, og der var en enkelt observation med yngleadfærd. Sydøstjylland (SØJ) var stabilt m.h.t. antal observerede fugle, hvorimod lokaliteterne var flere i antal, og der meldtes om 2 fugle med yngleadfærd. Sydvestjylland (SVJ) havde 4 indtastninger med yngleadfærd, og antallet af observationer steg fra 27 til 45 og antallet af lokaliteter fra 8 til 22.

(John Hansen)

Korttået Træløber *Certhia brachydactyla*

I de regioner, hvor arten endnu ikke er veletableret, har 2009 budt på flere fugle samt et stigende antal observationssteder, men med lokale udsving.

Sydvestjylland (SVJ) og Lolland, Falster og Møn (LFM) var efter nedgangen i 2008 igen på niveau med 2007. I Vestjylland (VJ) blev der føjet en lokalitet til listen, men der blev til gengæld kun observeret 11 fugle i 2009 mod 20 i 2008, men der er tale om små tal. I Vestjylland og Nordjylland var der ingen observationer efter juli måned og i NJ kun 2 efter juli.

I LFM er 30 af observationerne i form af ringmærkning, 5 ved Gedser Odde og 25 i Oustrup Skov.

Sjælland (S) havde en stor fremgang i antallet af lokaliteter.

◀ Korttået Træløber, Uitterslev Mose (S), 23. marts 2009.
Foto: Helge Sørensen.

teter, men samtidig faldt det observerede antal fugle med godt 50 stk. Af store observationer i 2009 kan nævnes 1/4 10 sy ved Hald Sø (NJ), 10/3 17 sy og 1/4 23 i Jægersborg Dyre-

have (S). For denne lokalitet blev der i 2009 i DOFbasen tastet 33-34 ynglepar.

(John Hansen)

Regional fordeling af Korttået Træløber 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Antal fugle	64	11	39	alm	alm	alm	alm.	581	52	0	747
Lokaliteter	12	6	18					104	13	0	153

Pungmejsje *Remiz pendulinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1990	1993	1992	
2009	1	>1	(27)	39	16	16	62-68	55-57	55	-

Kommentar: Tabel behandler kun ynglefund. Der mangler oplysninger fra 1978, 1984-87, 1992 og 1997.

Der blev i 2009 registreret 9-18 ynglepar, hvilket er en lille fremgang i forhold til 2008. Samtidig måtte imidlertid noteres en nedgang i antallet af observerede fugle med 124 mod 204 i 2008. Der blev set Pungmejsje på 54 lokaliteter i 2009.

Sølsted Mose (SJ) havde fremgang til 3 ynglepar, hvorimod der på en lokalitet som Tarm Kær (VJ), der i 2008 havde 15 observationer og 2 ynglepar, ikke blev observeret Pungmejsje overhovedet i 2009. Vestjylland (VJ) som sådan bød i øvrigt ikke på observationer af Pungmejsje i 2009, udover to observationer af redebyggende

fugle ved Skænken Sø (VJ) 13/7 og 16/7.

En indtastning på www.fugleognatur.dk nævner en redebyggende fugl i Rands Fjord (SØJ), ligesom der på DOFbasen blev rapporteret om ynglepar ved Brabrand Sø (ØJ), Porsemosen (S), Amager Fælled (S) og Jersie Mose (S).

Årets første Pungmejsjer blev set 3/4 ved Brabrand Sø (ØJ), 5/4 Skjern Enge (VJ) og 11/4 Klintholm Havn Mose (LFM) og de sidste 14/10 Gulstav (F), 26/10 Grenen (NJ) og 27/10 Kongelundsstranden (S).

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af Pungmejsje 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Antal fugle	20	4	10	14	11	13	7	36	9	0	124
Ynglepar	1-3	0	0-1	1-3	0-1	3-4	0	4-5	0-1	0	9-18

Skægmejsje *Panurus biarmicus*

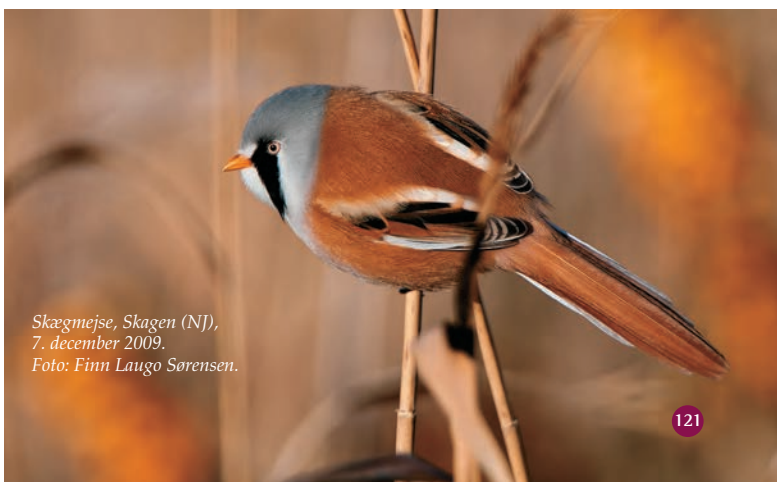
Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1991	2008	2000	
7532	NA	(43)	95	4409	8002	8002	10.000	9491	9273	-

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76, 1992-95. Årstotalen overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Selvom Skægmejsjen først er indvandret i nyere tid, med første yngleobservation i 1964 (www.dof.dk), synes udviklingen stabil på trods af udsving fra år til år.

Således blev årstotalen for 2009 på 7532, hvilket var 1959 færre end i 2008. Men 2008 var et stort år så 2009-tallet matcher gennemsnittet for de seneste 10 års observationer.

Størst var tilbagegangen i Nordjylland med 1623 fugle mod 2604 i 2008, Sjælland med 2645 mod 3279 i 2008 og Fyn – fortsættes på næste side

Skægmejsje, Skagen (NJ), 7. december 2009. Foto: Finn Laugo Sørensen.

med 266 mod 488 i 2008. For de øvrige regioner var tallene stabile.

De største observationer var: 18/9 100 Sønderho (SVJ), 27/9 25 Brabrand Sø – vestenden (ØJ), 13/10 32 Kelds-

nor (F), 18/10 140 Han Vejle (NJ), 28/10 41 Ishøj Strand (S), 7/11 36 Hov Vig (S) og 30/11 85 Bygholms nordlige rørskov (NJ).

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af Skægmejse 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	1623	516	782	733	232	345	266	2645	381	9	7532

Stor Tornskade *Lanius excubitor*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2008	2009	1982	
881	NA	(429)	(461)	(305)	(600)	NA	884	881	869	-

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73, 1975-76, 1978-79, 1988, 1991-95 og 2001-2006. Baggrundstabel skal derfor tages med nogen forbehold.

Med en total på 881 fugle blev der tale om et antal svarende til 2008, hvor tallet var 884, men fordelingen på 1. og 2. halvår blev noget anderledes. Hvor fordelingen i 2008 var 406 og 478 på 1. henholdsvis 2. halvår var de tilsvarende tal i 2009 566 mod 365. Observationerne i 2009 fordelte sig på 540 lokaliteter.

Ifølge DATSY var der tale om en stor nedgang i ynglebestanden: 7 – 10 par mod 18 – 21 par i 2008 (se DATSY rapporten andetsteds i Fugleåret). Første nordtræk-

kende fugl blev set allerede 19/3 i Skagen (NJ) og den sidste forårsobservation (bortset fra ynglefuglene) blev gjort 31/5 ligeledes i Skagen. Nævnes skal også en fouragerende 14/6 i Bastemosen (B) og nok samme fugl 16/6 i Ølene (B), arten er ikke kendt som ynglefugl på Bornholm. Den første efterårsobservationer der med sikkerhed kunne tilskrives tiltræk var 11/9 Råbjerg Mile (NJ).

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af Stor Tornskade 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår 2009	121	68	64	46	30	24	23	161	16	13	566
2. halvår 2009	49	32	33	13	16	10	9	150	23	30	365
Total	170	100	97	59	46	34	32	311	39	43	881

Pirol *Oriolus oriolus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1982	1983	1992	
78	NA	(65)	131	100	71	71	179	171	150	(3216)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-77. Ynglefugleoplysninger er meget uregelmæssige og derfor undladt.

Der blev gjort cirka 71-78 fund af Pirol i 2009, hvilket svarede meget godt til gennemsnittet for de sidste 10 år. De fleste fund blev gjort i Skagen (NJ), efterfulgt af Sjælland (på nær Midtsjælland), Lolland-Falster-Møn og Langeland (F).

Fra 2009 indgik Pirol atter i DATSY/Caretakerprojektets overvågning af truede og sjældne ynglefugle. Ifølge DATSY-rapporten blev der således indrapporteret 8-9 ynglepar af Pirol i 2009, mens den samlede bestand blev vurderet til at være på 10-20 par.

Årets første syngende Pirol blev meldt ud fra Draved

Skov (SJ) allerede 18/4, hvilket var rekordtidligt. De næste observationer af Pirol blev gjort 10/5 fra følgende fire lokaliteter: 1 Obbekær (SVJ), 1 Gulstav (F), 1 Æbelø (F) og 1 Gedser Odde (LFM).

Der blev observeret Pirol gennem første halvdel af august – heraf tre observationer af en enkelt fugl i perioden 2-5/8 fra Hjortholm (F) og fire observationer af 1-2 fugle i perioden 9-13/8 fra Æbelø. Årets sidste observation af Pirol fandt sted 2/9 1 grøn Gulstav (F).

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af Pirol 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	27-32	0	4	4	1	3	11	11	6-7	4-5	71-78

▲ Nøddekrige (tyknæbbet), Skagen (NJ), 7. august 2009.
Foto: Jens Kirkeby.

Nøddekrige (tyknæbbet), Batterivej, Skagen (NJ), 2. august 2009. ►
Foto: Knud Pedersen.

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1985	1995	1977	
2009	NA	(289)	(542)	554	165	165	3676	1493	1297	(13.808)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76 og 1988. Der var tilsyneladende invasion i 1988, men der mangler opsummering. Ynglefugleoplysninger er uregelmæssige, men max.-antal er 1989: 2-5 par.

Efter sidste års beskedne invasion i landets østlige del, må første halvårs resultat siges at være noget skuffende, men helt typisk for arten. Selv efter en større invasion er de fleste fugle som regel væk igen allerede i starten af det efterfølgende år. I andet halvår dukkede en del nye fugle op. Noget der imidlertid ikke er typisk er en observation af en Tyndnæbbet Nøddekrige ved Gedser Odde (LFM) allerede 25/7. På denne lokalitet dukker Nøddekrige som regel først op i sept.-okt. Året samlede resultat er dog i den lave ende i forhold til tidligere år. Kun på en enkelt lokalitet er der observeret ynglepar: 1-2 par Gribskov (S).

Foråret sidste var 19/6 1 Liseleje By (S), 20/6 1 Kongelunden (S) og 27/6 1 Aktieplantagen (NJ). Også begyn-

delsen af juli gav dog observationer: 1/7 1 Nødebo (S) og 2/7 1 Gulstav Mose (F). Gulstav området havde i øvrigt en eller flere stationære fugle i perioden 17/5 til 2/7.

De første efterårs fugle kom allerede 15/7 1 Kandestederne (NJ), 24/7 3 TF Fornæs (ØJ) og den tidligere nævnte 25/7 1 Gedser Odde (LFM).

Årets største observationer (lok.max.) var: 22/1 5 Kongelunden (S), 9/3 3 Rørvig (S), 5/7 4 ynglefugle Gribskov (S) og 24/7 + 26/7 3 Fornæs (ØJ).

13 af årets Nøddekriger er bestemt til at være af den tyknæbbede race (ssp. *caryocatactes*) og 1 enkelt til at være af den tyndnæbbede (ssp. *macrorhynchos*).

(Ole Jensen)

Regional fordeling af Nøddekrige 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår 2009	2	1	2	1	0	0	6	12	4	0	28
2. halvår 2009	46	0	0	7	1	0	1	48	8	3	114
Sum	48	1	2	8	1	0	7	60	12	3	142

Sortkrage *Corvus corone*

En svag tilbagegang set i forhold til sidste år, såvel for det totale antal, som for antallet af lokaliteter. Tallene dækker dog over pæne fremgange i Sydvestjylland, Vestjylland og Nordjylland, med tilsvarende tilbagegang i Sønderjylland, som dog stadig huser mere end 50% af de rapporterede Sortkrager. Der blev kun meldt om 15-16 ynglepar, heraf 2 par med Gråkrage som den ene del af parret. På følgende lokaliteter udenfor (SJ) har der været 50 eller flere fugle (lok.max.): 2/1 100 Næs Søjord (SVJ), 18/2 65 Rindby (SVJ), 13/10 60 trk. Blåvands Huk

(SVJ) og 13/10 50 Fovrfelt Bækkens Udløb (SVJ). Sønderjyllands største observationer var (>50): 10/5 63 og 14/5 57 Birkepøl, 25/8 75 Dybbøl. 30/10 70 Torup Made og 28/11 80 Nørremølle, Højer. Bortset fra Blåvandshuk er der kun meldt to flokke >20, som kan være trækkende fugle: 11/3 21 af Kegnæs Drej (SJ) og 27/9 30 af Oldenor (SJ). I alle tabellata er anvendt månedsmaksima fra de enkelte lokaliteter.

(Ole Jensen)

Regional fordeling af Sortkrage 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
Månedsmax.	162	104	1667	59	47	2868	183	148	422	10	5670
Antal lok. med obs.	68	41	120	26	29	273	52	63	95	7	774

Månedsfordeling af Sortkrage 2009 (månedsmax.)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	Total
641	465	662	629	501	225	105	394	388	1011	385	264	5670

Rosenstær *Sturnus roseus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2002	2005	2003	
4	NA	<1	2	2	9	9	31	8	7	122

Et ganske normalt år for arten med 4 observerede fugle, hvilket dog er i den lave ende hvis der sammenlignes med de senere år. 2007 havde samme antal, ellers skal vi tilbage til 2001 for at finde det lavere. De obser-

verede er: 11/5 1 han ad. True Skov (ØJ), 11/6 1 ad. Agger Tange (NJ), 21/8 1 ad. Mindelund og Kalvekrog (SVJ) og 26/8-2/9 1 juv. Arreskov Sø (S).

(Ole Jensen)

Kvækerfinke *Fringilla montifringilla* (yngleforekomst)

I maj måned observeredes stadig en del Kvækerfinker, hovedparten dog fra trækstederne. De sidste var 17/5 3 Ø Gilbjergshoved (S), 9/6 1 hun Vråby Plantage (SJ) og 9/6 1 Blåvandshuk (SVJ). Sidstnævnte blev ringmærket. Desuden fra Skagensområdet (NJ): 31/5 1 Ø og 1 TF, måske samme fugl, 9/6 1 hun, 13/6 1 han og 17/6 1 sy., måske en oversomrende fugl. De to fra hhv. 9/6 og 13/6 blev begge ringmærkede.

Der er ikke meldt om ynglepar men nogle få oversomrende er set: 21/6 1 han Vesterby (NJ), 28/6 1 fou. Halbygård (S) og 25-26/7 1 han Store Dyrehave (S). Efteråret første blev set 9/9 1 Sønderho (SVJ) og 10/9 6 Vestamager (S). 11/9 begyndte de at dukke op flere steder.

(Ole Jensen)

Bjergirisk *Carduelis flavirostris* (sommerfund)

Heller ikke i 2009 var der sommerfund af arten fra landet, idet forårets sidste trak ud ved Skagen (NJ) 29/4 og efterårets første obs. var fra 5/10 hvor der var obs.

både i Vestjylland og på Falster. Årets største tal var alle fra Saltholm (S), hvor der 8/11 blev talt 3180.

(Peter Lange)

Gulirisk *Serinus serinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2009	1996	1997	
2009	NA	(40)	46	79	87	87	159	131	126	(2359)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-77, 1988, 1990-91 og 1993-94. Oplysninger om ynglepar er ujævne og lidt usikre fra år til år og derfor ikke opgjort.

Gulirisk, Ertholmene, Christiansø (B), 9. maj 2009.
Foto: Johnny Madsen.

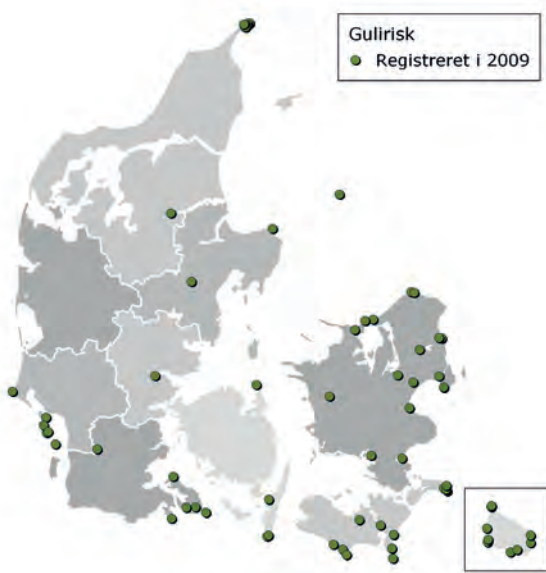
Med 159 fugle blev 2009 rekordår for arten, dog var der en del mulige gengangere især ved Skagen og på Falster, hvorfor det reelle antal fugle kan være op til 20 fugle mindre, men stadig et flot år.

Regional fordeling af Gulirisk 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	28	0	12	3	1	8	9	26	63	9	159

De tidligste fund var til normal tid midt i marts, med 12/3 1 T Hammeren (B), 14/3 1 Kalveboderne (S) og 18/3 1 han N Vedbæk (S). Herefter var der næsten daglige observationer, frem til ult. maj. Der var kun spredte fund gennem sommer og efterår, med perioder i både oktober og november, hvor forekomsten var mere regelmæssig, især på Sydfalster og Lolland. Der blev ikke rapporteret om ynglepar eller ynglefugle i 2009, og de få fund af syngende fugle var meget spredte og i de fleste tilfælde enkeltstående tilfælde, der ikke førte til mistanke om yngel. Arten er kendt for at kunne synge under trækket. Årets sidste fund var 15/11 2 T, 16/11 1 T og 20/11 1 TF, alle Gedser Odde (LFM).

(Peter Lange)

Hvidsiskan *Carduelis hornemanni*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2009
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1995	2005	1985	
2009	NA	(14)	55	(61)	49	49	221	168	142	(1575)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1978-79 og 1990. Der var tilsyneladende invasion i 1990, men der mangler opsummering.

For 3. år i træk blev det til meget få fund af denne art. Det blev i år til blot 4 fugle, fordelt på 3 i første halvår og kun en i 2. halvår. Det er det laveste antal siden

2000, hvor kun 1 fugl blev set. Den seneste invasionsbevægelse, der berørte Danmark, var i vinteren 2005-
– fortsættes på næste side

Hvidsiskan med Gråsisken, Skagen Havn, 29. januar 2009. Foto: Knud Pedersen.

06. Alle nævnes: 17/1 1 2K han Gyvelstien, Skagen (NJ), 28/1-3/3 1 2K+ hunfarvet Skagen Havn (NJ),

13/4 1 2K han ringmærket Blåvands Huk (SVJ) og 7/11 1 1K S Gedser Odde (LFM).

(Poul Ulrik)

Hvidvinget Korsnæb *Loxia leucoptera*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2002	2003	1998	
2009	NA	(18)	36	134	132	132	670	590	394	(3189)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1975-76.

For et år uden mindste antydning af invasion var det et ret pænt resultat med i alt 20 fugle set på 11 lokaliteter. Kun på 3 lokaliteter blev der set mere end en enkelt fugl: 12/10 4 SØ Kallesmærsk Hede (SVJ), 13/10 2 Ø Sønderho (SVJ) og 30/12 6 of. Klosterheden (VJ). Første halvår gav 4 observationer, medens 7 observa-

tioner af 16 fugle blev set i årets sidste halvdel. Foråret sidste var 21/5 1 R Flagbakken (NJ) og efteråret første 29/9 1 TF Blåvandshuk (SVJ). Sydvestjylland og Nordjylland tegnede sig for hovedparten af observationerne med hhv. 4 og 3 observationer.

(Ole Jensen)

Regional fordeling af Hvidvinget Korsnæb 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	3	6	8	0	0	0	0	2	1	0	20

Stor Korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1983	1990	1982	
2009	NA	(40)	1668	(1222)	991	991	7893	5632	5034	(37.783)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-73, 1975-76 og 1991.

I forhold til gennemsnittet var 2009 et pænt år for arten, men der er stadig langt op til tidligere tiders

store invasions år. Årets forekomst fordelte sig ikke usædvanligt med hovedparten i 2. halvår. Fordelingen

prægedes dog stærkt af trækbevægelserne, hvor langt de største antal i Nord- og Vestjylland blev set i årets første måneder, medens de største antal i landets østlige dele kom i efteråret.

Forårets største observationer var: 15/2 42 (flere flokke) Asserbo Plantage (S), 6/3 41 (20+21) TF Grenen (NJ) og 10/3 38 Ellekrattet (NJ). De sidste var: 9/4 1 Korshage (S), 11/4 2 Gilbjerg Hoved (S) og 13/4 1 of Mandemarke Bakker (LFM). Året gav ingen sommerfund og de første i efteråret var: 26/9 1 han og 1 hun Gjerrild Nordstrand (ØJ), 26/9 2 Kompedal Plantage (NJ) og 28/9 2 Klosterheden (VJ).

De største observationer i 2. halvår var: 8/10 130 SV Faxe Ladeplads (LFM) hvor observationen dog bestod af i alt 12 mindre flokke med max. 25 fugle pr. flok, 23/10 32 Klint (S), 30/10 35 (20+15) SØ Sønderho (SVJ), 5/11 27 og 27/12 28, alle Melby Overdrev (S).

(Ole Jensen) Stor Korsnæb, Melby Overdrev (S), 5. januar 2009. Foto: Stig Linander.

Regional fordeling af Stor Korsnæb 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	276	43	73	35	0	0	3	374	1	0	805
2. halvår	6	3	95	14	4	6	21	562	365	88	1164
Sum	282	46	168	49	4	6	24	926	366	88	1969

Månedsfordeling af Stor Korsnæb 2009 (månedsmax.)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	Total
277	203	311	14	0	0	0	0	6	656	359	143	1969

Karmindompap *Carpodacus erythrinus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Arstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1996	1992	1987	
200	NA	(45)	(256)	(729)	(237)	(237)	1200	1000	976	(9109)
?	NA	NA	(27)	(55)	NA	NA	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle, og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-77, 1988-90, 1993, 1995, 1998 og 2001-02. Oplysninger om ynglepar er meget uregelmæssige. Første ynglefund var i 1972. Max. antal ynglepar er fra 1998: 86-109 par, 2001: 80 par og 1991: ca. 62 par.

Med en årstotal på 200 fugle blev 2009 et af de dårligste år for arten. Årets første blev set 5/5 1 fou Ypnasted-Bølshavn (B), 13/5 1 han sy. Stevns Fyr (S), 16/5 1 Ø Grenen (NJ), 17/5 1 Ø Gilbjerg Hoved (S) og 17/5 1 sy. Vesborg Fyr (ØJ).

Arten optrådte på i alt 100 lokaliteter i løbet af sæsonen, hvoraf 83 havde syngende fugle, med max. 3 fugle på enkelte lokaliteter. Øvrige lokale maksima var: 25/5 og 3/6 4 R Christiansø, 29/5 3 han og 1 hun R Gulstav (F), 1/6 5 Røsnæs Spidsen (S), 1/6 4 Ø Grenen (NJ) og 8/6 6 R Hanstholm (NJ).

På linje med årstotalen var antallet af ynglepar også meget lavt. Der blev kun meldt om 3 par: 2 par Vesborg Fyr (ØJ) og 1 par Stevns Fyr (S). Der er dog yderligere nogle få sikre par: 1 hun med redemateriale Røsnæs (S), 1 hun med redemateriale Grenen (NJ) og 1 juv. Gulstav (F). Efterårets sidste blev 27/8 1 ringmærket Grenen (NJ), 16/9 1 R Grenen (NJ) og 2/10 1 han ringmærket Christiansø (B), samme fugl blev set senere samme sted 6/10 og 10/10. Desuden blev der ringmærket en meget sen fugl 13/12 Klitmøller By (NJ), der også tidligere har budt på sene forekomster. (Ole Jensen)

Regional fordeling af Karmindompap 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	84	3	9	16	0	2	15	37	13	21	200

Tallene er udregnet som sum af lok.max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Lapværling *Calcarius lapponicus*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1987	1993	1986	
2009	NA	(113)	(644)	(453)	(177)	NA	1790	1146	809	(12.319)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73, 1975-76, 1988, 1999-2003 og 2005-06.

Lapværling, Skagen (NJ), 25. april 2009. Foto: Søren Kristoffersen.

Det blev et nogenlunde normalt år for denne art med ca. 374 fugle, heraf som sædvanlig langt de fleste langs den

Regional fordeling af Lapværling 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	71	50	16	10	0	2	1	16	1	3	170
2. halvår	29	20	82	5	3	20	1	24	2	15	204

jyske vestkyst fra Rømø (SJ) til Skagen (NJ).

Første halvårs forekomst lå i perioden 4/1-7/5. Den eneste større vinterflok var 12/2 40 Vest Stadil Fjord (VJ). Næststørste flok var 13/2 8 Pallisbjerg (VJ) og derudover var der ingen lokaliteter med mere end 5 fugle inden forårstrækket, der især registreredes i NJ. Som flest havde Skagen ca. 29 T/TF fugle i perioden 4/4-2/5, men der er nok gengangere imellem. Forårets sidste fugl blev noteret til normal tid: 7/5 1 han Skagen.

Efteråret startede med 11/9 1 Christiansø (B). Heller ikke andet halvår bød på mange større flokke, idet der kun sås 8 fugle i december. Således var største forekomst 11/10 15 Havsand, Rømø (SJ) og 5/11 8 Jedsted Enge (SVJ). Under efterårstrækket raster Lapværlinger tit i flere dage på egnede lokaliteter, så de mest oplagte gengangere er frasorteret i sammentællingerne herunder.

(Poul Ullrik)

Hortulan *Emberiza hortulana*

Årstotal	Hyppighed					Sidste 10 års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2009
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		1986	1978	1983	
2009	NA	(228)	(357)	(281)	(38)	NA	572	552	449	(7491)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73, 1975-76, 1988 og 1999-2003.

Med en forekomst på i alt 35 fugle, lå 2009 på gennemsnittet for det seneste tiår, men langt under hvad vi er vant til fra de foregående årtier. Det er således langt op til rekordåret 1986 (572) og gennemsnittet på 357 i 1980'erne. Hortulanen må således nu betegnes som en sjælden gæst i Danmark.

Forårets forekomst lå i perioden 12/4 (rekordtidligt!) til 1/6, i alt 17 fugle.

Efterårets forekomst lå i dagene 10/8-19/9 ligeledes med 19 fugle. Her skal nævnes 20/8 3 R ved Sjølsø (S) og 22/8 3 T Kongelunden (S). Ligesom sidste år var der meget få fund fra Christiansø, der engang var den bedste lokalitet, hvis man ville se hortulaner i Danmark. Det skyldes manglende dækning på øerne i dagene omkring ult. august – pri. september, hvor hortulanerne traditionelt trækker igennem.

(Peter Lange)

Hortulan, Christiansø (B), 12. maj 2009. Foto: Eva Foss Henriksen.

Regional fordeling af Hortulan 2009

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	S	LFM	B	Total
2009	3	0	3	0	1	1	1	16	4	7	36

Referencer

- Bernt, R.K., B. Koop & B. Stuwe-Juhl (2002): Vogelwelt Schleswig-Holstein, Bind 5, Brutvogeleatlas. Wachholtz Verlag, Neumünster.
- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. BirdLife Conservation Serien No. 12.
- DHI 2009: Anholt Offshore Wind Farm. Birds. Dec. 2009 (rapport kan ses på: http://www.ens.dk/daDK/UndergrundOgForsyning/VedvarendeEnergi/Vindkraft/Havvindmoeller/Udbudaf400MWmellemDjurslandogAnholt/VVM_Anholt/Documents/0550_05_5_2_001_07%20-%20Birds.pdf).
- Grell, M. 1998: Fuglenes Danmark. Gads Forlag.
- Lange, Peter: Fugle i Danmark 2003, Årsrapport (DOFT 2005/3).
- Madsen, J. 2009: Hurtige ændringer i udbredelse og bestand af Kortnæbbet Gås. DOFT 103: 35-37.
- Meltofte, H. 1993: Vadefugletrækket gennem Danmark. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 87: 1-180.
- Noer, H., Asferg, T., Clausen, P., Olesen, C. R., Bregnballe, T., Laursen, K., Kahlert, J.A., Teilmann, J., Christensen, T.K. & Haugaard, L. 2009: Vildtbestande og jagttider i Danmark: Det biologiske grundlag for jagttidsrevisionen 2010, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet (Faglig rapport fra DMU; 742).
- Ottwall, R. m.fl. 2009: Population trends for Sweedish Breeding Birds. – Ornithologica 19, 117-192, 2009.
- Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Pihl, S., Therkildsen, O., Christensen, T., Kahlert, J. & Hounisen, J.P. 2010: Landsdækkende optællinger af vandfugle i Danmark, vinteren 2007/2008. DMU, Århus Universitet. Arbejdsrapport fra DMU nr. 261. 78 s.
- Skov og Naturstyrelsen 2009: <http://www.skovognatur.dk/DyrOgPlanter/invasivearter/Borger/Bekaempelse/BekaempelseNilgaas.htm>
- Sudfeldt, C., R. Dröschmeister, M. Flade, C. Grüneberg, A. Mitschke, J. Schwarz & J. Wahl (2009): Vögel in Deutschland – 2009. DDA, BfN, LAG VSW, Münster.

Alle kort er udarbejdet på grundlag af DOFbasen.

Sneugle 2K+ han, Skagen, 23. april 2009. Foto: Knud Pedersen.

Sneugle 2K+ han, Nordstrand, Skagen, 9. juni 2009. Foto: Knud Pedersen.

Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2009

Andreas Bruun Kristensen, Alex Sand Frich, Troels Eske Ortvad og Michael Schwalbe

Rapport nr. 40 fra Sjældenhedsudvalget

(With a summary in English: Rare birds in Denmark and Greenland in 2009)

Prærieløber, Skagen, 27. september 2009. Foto: Søren Kristoffersen

Indledning

Denne rapport omhandler 159 færdigbehandlede sager fra Danmark, heraf 113 fra 2009. Heri indgår to sager, som SU har behandlet på opfordring fra lokalrapporternes redaktioner vedrørende arter, som er udgået af SU-listen, men som skønnes at være sjældne lokalt eller er truffet på usædvanlige tidspunkter af året. Disse fund publiceres (siden Rasmussen 1997) i den landsdækkende årsrapport i DOFT (og fra 2006 i Fugleåret), men er tillige nævnt sidst i denne rapport. 123 (77 %) af de færdigbehandlede sager (heraf 98 (87 %) af sagerne fra 2009) blev godkendt, hvilket kan sammenlignes med en godkendelsesprocent på mellem 70 og 83 de seneste ti år. 66 (58 %) af de godkendte sager blev dokumenteret ved hjælp af foto, video eller bånd. For

Grønland færdigbehandles syv sager, hvoraf fem blev godkendt.

Til og med denne rapport henligger der fem sager, som af forskellige årsager endnu ikke er færdigbehandlet. En liste over disse sager samt en liste over forkastede fund findes bagest i rapporten.

Den systematiske gennemgang og den regionale inddeling er som i den foregående rapport (Kristensen et al. 2009). Hvis intet andet er nævnt, er der tale om ét rastende individ. Betegnelserne 1K og 2K står for henholdsvis første og andet kalenderår; 2K+ (3K+) betyder, at fuglen mindst er i sit andet (tredje) kalenderår, men kan være ældre. Ad. = adult (gammel, udfarvet fugl), imm. = immature (dragter mellem juvenil og adult),

juv. = juvenil (første egentlige fjerdragt), pull. = pullus (dununge), rst. = rastende, sdr. = sommerdragt, vdr. = vinterdragt, odr. = overgangsdragt, trk.fors. = trækforsøgende, trk. = trækkende, syng. = syngende og ringm. = ringmærket.

Efter artsnavnet er i parentes angivet 1) antal anerkendte fund og individer (adskilt af en skråstreg) før 1.1 1950; 2) antal godkendte fund og individer fra og med 1.1 1950 til og med 2008; 3) antal godkendte fund og individer i 2009. Denne opdeling er i overensstemmelse med den standard, der anbefales af AERC (Association of European Rarities Committees). Bemærk i øvrigt, at antal fund ikke altid er identisk med antal individer, idet flokke og par regnes som enkeltfund, mens fx fem enkeltindivider på én dag regnes som 5 fund. I lighed med europæisk standard regnes ynglefund (inkl. unger) som ét fund. Mht. returnerende individer fra år til år har SU valgt at ændre praksis, således at observationer fra flere år kun opsummeres som ét fund.

Efter observatørnavnet er det oplyst, om de enkelte fund er dokumenteret med foto (Foto), videofilm (Video), lydoptagelse (Bånd) eller dødfunden fugl (Død). Desuden er findere(n) ved hvert fund markeret med en asterisk (*) foran observatørnavnet. Som finder(e) regnes den(de), der har været til stede, da fuglen blev opdaget/bestemt. Imidlertid fremgår det ikke altid tydeligt af beskrivelserne, hvem finderen er, og der kan derfor mangle enkelte markeringer. I beskrivelser til SU bør det angives, hvem finderen er.

I bemærkningerne til de enkelte arter/racer er artens/racens normale yngle- og vinterudbredelse eller udbredelsen, hvorfra danske forekomster vurderes at komme, tilføjet i parentes.

Sjældne fugle i 2009

En Amerikansk Sortand, fundet 27. december 2008, som overvintrede ved Melby Overdrev frem til marts, var tredje fund for Danmark og første på Sjælland. I januar blev en Langnæbbet Sneppeklire fotograferet i Vejlerne, og en Lille Bjergand blev fundet på Skjern Enge. Resten af vinteren forløb stille, men i slutningen af marts passerede den første flok Topskarver Skagen. Det blev i hele landet til utrolige 13 fund af i alt 57 fugle, hvilket gør 2009 til klart rekordår for arten. Endnu en Amerikansk Sortand blev i april fundet på Læsø. I løbet af foråret sås hele tre Sneugler; alle i Nordjylland. En Alpejernspurv ved Spodsbjerg i april var populær, og en Purpurhejre gæstede Værnengene i april, mens tre forskellige Rødhovede Tornskader sås ved Blåvand. I starten af juni blev en Hætteværpling fundet på et foderbræt nær Nørre Snede – en populær fugl. En Blåvinget And var et overraskende fund på Avnø, men det samme kunne knap siges, da en Lille Rørsanger blev pillet ud af et net i Skagen. Tredje forår (forsommer) i træk med fund på lokaliteten. Sommersens højdepunkt var en syngende Dværgrørvagtel ved Sneum, men fik ikke helt den opmærksomhed, den fortjente, da mange allerede havde bogført arten på Ulvs-hale i 2007. To 1K Vandsangere, en ved Rudbøl Sø og

en på Vestamager, var de to første fund i landet siden 2004. Under Dansk Ornitologisk Forenings felttræf i Blåvand i midten af oktober blev en Amerikansk Fløjlsand fundet til glæde for de mange deltagere. Hermed den første nye art for Danmark i 2009. En Blåstjert i slutningen af oktober satte Blåvand på landkortet. Fra Århus blev der i slutningen af november sendt chokbølger gennem dansk feltornitologi med en ny art for Skandinavien; en Gråvinget Måge på havnen fik mange af sted. Fuglen sås blot én dag, for så endnu en gang at blive set i to minutter en dag i slutningen af december. For mange en frustrerende oplevelse, men heldigvis blev mågen mere medgørlig i februar 2010.

SU-listen

Stellersand er føjet til SU-listen pr. 1/1 2010. Arten er blevet sjældnere i Danmark og ses ikke årligt. Tjur er slettet fra den danske liste, da det eneste tidligere fund efter genbehandling ikke anses for at være tilstrækkeligt dokumenteret. Listen over arter og racer, som skal godkendes af SU, kan findes på http://www.dof.dk/sider/images/stories/gu/su/dokumenter/su_listen_juni10.pdf

En generel vejledning i indsendelse af sager findes på http://www.dof.dk/sider/index.php?option=com_content&task=view&id=169&Itemid=196

Det er nu blevet muligt for indsendere at uploade deres SU-beskrivelser direkte til SU's database. Hvis man vil uploade en beskrivelse til SU, kan man gå ind på adressen:

<http://www.netfugl.dk/su-opload/index.php>. Her bliver man vejledt. SU modtager naturligvis fortsat beskrivelser pr. post og e-mail, men vi anmoder om, at folk uploader beskrivelserne selv.

SU behandler fund af arter fra alle kategorier (se nedenfor), og for at få så fyldestgørende et billede som muligt af de forskellige arters og racers optræden herhjemme er det i princippet vigtigt, at alt bliver rapporteret. Der vil dog forekomme tilfælde, hvor det må skønnes, at en SU-godkendelse ikke er nødvendig, fx fund af almindelige burfugle (Undulat m.fl.). Er man i tvivl om, hvorvidt et fund bør behandles af SU, kan man kontakte udvalget.

Kategorier

I henhold til AERC-standard inddeles de i Danmark trufne fuglearter i 5 kategorier, defineret som følger:

- A** Arter der betragtes som spontant optrædende og er truffet mindst én gang siden 1.1 1950; fx Vibe og Amerikansk Pibeand. Som spontant optrædende regnes ligeledes skibs- eller på anden måde assisterede forekomster, når fuglen ikke har været fodret eller tilbageholdt.
- B** Arter der betragtes som spontant optrædende, men kun er truffet før 1.1 1950; fx Kravetrappe og Bartramsklire.

Purpurhejre, Værnengene, 25. april 2009. Foto: Ole Amstrup

- C** Udsatte og undslupne arter som har etableret en fritlevende og selvsupplerende bestand, enten herhjemme eller i andre lande; fx Nilgås og Fasan.
- D** Arter som ville være placeret i A eller B, hvis ikke der var rimelig tvivl om, hvorvidt de nogensinde havde optrådt spontant i landet; fx Flamingo og Almindelig Pelikan.
- E** Arter der betragtes som undsluppet fra fangenskab eller på anden måde kun unaturligt har optrådt i landet, eller hvis fritlevende bestande – hvis eksisterende – formentlig ikke er selvsupplerende; fx Rødrygget Pelikan, Steppeørn med stropper og ynglefund af Mandarinand.

Den officielle danske liste udgøres af arterne i kategori **A**, **B** og **C**. Fund af arter i kategori **D** og **E** behandles også af SU, men publiceres særskilt bagest i SU-rapporten.

Sikring af dokumentation

Sjældenhedsudvalget har siden 2006 eftersøgt og scannet gamle beskrivelser ind af meget sjældne arter i Danmark, for at denne dokumentation bliver bevaret i fremtiden. Vi har især ledt efter dokumentation for arter, der har optrådt 1-3 gange i Danmark. Men også beskrivelser af andre arter som Storskråpe, Lille Tårnfalk, Eleonorafalk og Polarlomvie er under genbehandling. Disse beskrivelser genbehandles løbende, idet der de sidste

30 år er sket en stor udvikling inden for artsbestemmelse; ældre kendetegn har vist sig ikke at holde, mens nye kendetegn er kommet frem. Desuden har vi set på dokumentationen af svært bestemmelige racer/arter; i sidste års rapport (Kristensen et al. 2009) blev der publiceret afgørelser om alle danske fund af Bjergløvsangere, mens vi i denne rapport publicerer afgørelser om fund af Sorthovedet Gul Vipstjert. Vi er fortsat i gang med at genbehandle fund af Lille Gulbug.

Sjældenhedsudvalgets medlemmer

Sjældenhedsudvalget bestod frem til udgangen af 2009 af følgende medlemmer: Alex Sand Frich, Jens Søgaard Hansen, Tim Hesselballe Hansen, Sebastian Klein (formand), Andreas Bruun Kristensen, Peter H. Kristensen, Henrik Haaning Nielsen, Kent Olsen, Troels Eske Ortvad og Michael Schwalbe.

Sjældenhedsudvalgets adresse: Sjældenhedsudvalget, DOF, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. E-mail: su@dof.dk.

For kritik og kommentarer til denne rapport takkes David Boertmann, Morten Bentzon Hansen og Bent Bøggild Pedersen og Palle A.F. Rasmussen. Jon Fjeldså og Jan Bolding Kristensen fra Zoologisk Museum takkes for adgang til museets samlinger og assistance med bestemmelse af ilanddrævnede fugle. Den største tak rettes dog til de mange, der rapporterede deres observationer til SU og dermed skabte grundlaget for denne rapport.

Kategori A (Spontane forekomster)

Category A (Species recorded in an apparently wild state)

Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2009

Kuhls Skråpe *Calonectris diomedea* (0, 53/54, 1/1)

2009: 23/5, Korshage, Rørvig (S), trk. V, *Erik Vikkelsø Rasmussen, Jørgen Bech, Niels Behrendt, Bo Valeur. Første fund i maj. Dermed er der kun marts måned uden fund af arten. Forekomsten i Danmark topper i august (10) og september (10), hvor ikke-unglede fugle, af primært den atlantiske underart borealis, strejfer mod nord (Cramp & Simmons 1977). Underarten diomedea fra Middelhavet optræder fåtalligt i Nordøstatlanten; og der er ét godkendt fund fra Sverige, 7/5 2005, Hovs Hallar i Skåne (Erterius 2005). En lille ynglekoloni af ssp. diomedea er overraskende fundet i Frankrig, i den sydlige del af Biscayen (Mays 2006). De to underarter er svære at skelne i felten, og ingen danske fund er hidtil blevet godkendt til underart. (Middelhavet og Midtatlanten; overvintrer Sydatlanten)

Balearskråpe *Puffinus mauretanicus* (1/1, 60/64, 5/5)

2009: 20-25/7, Blåvands Huk (RB), *Henrik Böhmer m.fl. (Foto). – 22/7, Gerå (NJ), trk. N kl. 15.00, *Rune Sø

Neergaard. – 22/7, Lyngså (NJ), trk. N kl. 15.23, Rune Sø Neergaard. – 22/7, Sulbæk, Sæby (NJ), trk. N kl. 15.36, Kent Olsen. – 22/7, Jerup (NJ), trk. N kl. 16.09, Andreas Bruun Kristensen. – 31/7, Ørhage, Klitmøller (NJ), trk., *Frits Rost, Martin Lund, Carsten Svejstrup Sørensen, Egon Mogensen. – 1/8, Grenen, Skagen (NJ), trk. NV derefter rst., *Knud Pedersen. – 1/10, Grenen, Skagen (NJ), trk. NV, *Erik Kramshøj, *Knud Pedersen, Rolf Christensen.

De fire iagttagelser den 22/7 drejer sig om det samme individ og regnes derfor som et fund i opsummeringen. Årets forekomst er på niveau med de seneste to år: 2007 (4) 2008 (7). Den nordjyske dominans i sensommeren er typisk for arten. Hovedparten af ynglefuglene forlader Middelhavet i maj-juni, kort efter yngletiden, og tilbringer sommeren og efteråret i Biscayen og omkringliggende farvande. Fuglene trækker tilbage til Middelhavet september-november (-marts) (Cramp & Simmons 1977). Arten er truffet i Danmark fra 23/5-11/10. (Vestlige Middelhav; overvintrer i Middelhavet, tilstødende Atlanterhav mod nord til Sydengland)

Topskarv *Phalacrocorax aristotelis* (-, fra og med 1984: 58/74, 13/57)

2009: 19/3, Grenen, Skagen (NJ), 13 3K+ trk. NØ-NNV kl. 7.58, *Rolf Christensen, Finn Laugo Sørensen (Foto). – 9/4, Grenen, Skagen (NJ), 6 3K+ trk. NV 9.51, *Morten Kofoed-Hansen m.fl. – 9/4, Grenen, Skagen (NJ), 3 3K+ trk. NV 10.12, *Morten Kofoed-Hansen m.fl. – 12/4, Nordstrand, Skagen (NJ), 3K+ rst. derefter trk. V kl. 09.05, *Martin Lund, Knud Pedersen, Erik Christop-

To Topskarv med Almindelig Skarv (til højre), Esbjerg Havn, 13. oktober 2009: Mikkel Høgh Post

hersen m.fl. – 16/4, Grenen, Skagen (NJ), 10 3K+ trk. NV 7.45, *Rolf Christensen m.fl. – 24/4, Nordstrand, Skagen (NJ), 3K+ trk. derefter rst. *Peter Hedegaard Kristensen m.fl. – 24/4, Nordstrand, Skagen (NJ), 4 (2 3K+ og 2 2K+), trk. NV kl. 9.09, *Alex Sand Frich, Rolf Christensen m.fl. – 30/4, Grenen, Skagen (NJ), 3 (3K+ og 2 2K+), trk. NNV kl. 10.05, *Rasmus Turin m.fl. – 29/5, Grenen, Skagen (NJ), 4 trk. ØNØ derefter NV kl. 08.40, *Andreas Winding Mønsted m.fl. (Foto). – 30/5, Grenen, Skagen (NJ), 7 3K+ trk. NNV kl. 08.30, *Henrik Böhmer, m.fl. (Foto). – 31/5, Grenen, Skagen (NJ), trk. NV kl. 10.32, *Morten Bentzon Hansen m.fl. – 4/6, Grenen, Skagen (NJ), 2 3K+ trk. NV kl. 8.26, *Jørgen Munck m.fl. – 11/10-15/11, Esbjerg Havn (RB), 1K, dog 2 1K, 12-25/10, *Mads Elley, Tina Elley, Thomas H. Ravn m.fl. (Foto).

Årets forekomst er langt den største herhjemme. Forårstræk i Skagen er et ganske nyt fænomen; i 2007 trak 6 ex. og i 2008 10 ex., så 55 ex. i 2009 varsler helt nye tider for artens status som trækfugl i Danmark. Trækfuglene i Skagen er formodentlig på vej fra vinterkvarterer langs den svenske vestkyst til ynglepladserne i Norge. Forekomsten på den svenske kyst har været stærkt stigende gennem de seneste 10 år; i 2002 noteredes for første gang flere end 1.000 fugle på ét år, og den 14/9 2008 rastede 2.790 ex. alene i det nordlige Bohuslän. De senere års trækiagttagelser i Skagen kommer efter en nylig ekspansion mod syd til Halland, hvor arten nu forekommer i trecifrede antal. Arten optræder regelmæssigt helt ned til NV Skåne, dog i noget lavere antal; ved Torekov er der set op til 14 ex. i 2009 (www.artportalen.se). Det første svenske ynglefund blev konstateret i Bohuslän i 2004, og i 2008 blev der fundet 8 reder på én lokalitet (Bentz & Wirdheim 2003, 2007, 2008). Den norske bestand tæller ca. 15.000 par. Ynglepladserne forlades i august og september og forårstrækket kulminerer i april. Frem til ca. 2002 var der genfundet fire norsk-mærkede Topskarver uden for landets grænser: én i hhv. Danmark, Sverige, Holland og Frankrig (Bakken et al. 2003). Til trods for ekspansionen er arten stadigvæk en meget sjælden gæst på Øerne og i Østjylland; seneste fund er fra Storebælt, 20/1 2002, hvor en britisk-mærket fugl blev fundet død i fiskeredskaber (Klein et al. 2003, Bønløkke et al. 2006). (Britiske Øer, Norge og Sverige)

Nathejre *Nycticorax nycticorax* (3/3, 22/22, 1/1)

2009: 5-6/5, Susåen ved Skelby (S), ad., *Jan Pedersen, Tim Andersen, Rene Rantzau, Lars Adler Krogh m.fl. (Foto).

Hermed 9 fund i maj måned, som står for lidt over en tredjedel af forekomsten herhjemme. (Mellem- og Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Tophejre *Ardeola ralloides* (2/2, 5/5, 0/0)

Et fund fra Lammefjorden (S) i februar 1971 af en dødfunden fugl anerkendes ikke længere (Olsen 1992). Fuglen var ringmærket; ringen blev aflæst, og i første omgang blev det fastslået, at fuglen var en Tophejre,

Nathejre, Susåen, 5. maj 2009. Foto: Thomas Kehlet

som var ringmærket i Sydrusland. Imidlertid har det nu kunnet konstateres, at ringnummeret var fejlaflæst. Ringnummeret viser, at fuglen var en Ride ringmærket ved Murmansk! Opsummeringen er derfor ændret. (Mellem- og Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Purpurhejre *Ardea purpurea* (8/8, 13/13, 1/1)

2009: 25/4, Værnengene (RK), 3K+, *Ole Amstrup, *Laila Bøhrk, Jan Bøhrk (Foto).

Første forekomst siden 2004 (2 fund), og det næsttidligste fund. Arten er truffet fra 17/4-11/11. (Mellem- og Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Sort Ibis *Plegadis falcinellus* (14/21, 21/23, 1/1)

2009: 20/9, Viskum, Nørreådalene øst for Viborg (NJ), *Thorkil Brandt.

Første forekomst siden 2006. Hermed 9 fund i september, som er årets bedste måned efterfulgt af oktober (8) og juni (5). (Sydeuropa og Centralasien; overvintrer Nord- og Østafrika samt Sydøstasien)

Amerikansk Pipeband *Anas americana* (0, 33/33, 1/1)

2006: 5/1-13/2, Thorsminde Havn og Indfjorden (RK), 3K+ han, *Ole Amstrup m.fl.

2009: 31/3-6/4, Tipperne (RK), 3K+ han, *Mogens Bak, Ole Amstrup (Foto).

Fundet fra 2006 er tidligere godkendt fra 5-9/1 (Kristensen et al. 2007). Forekomsten i 2009 er typisk, både hvad tid og sted angår. (Nordamerika)

Blåvinget And *Anas discors* (1/1, 15/17, 1/1)

2009: 9-10/6, Avnø, Sydsjælland (S), han, *Finn Jensen, Thomas Kehlet m.fl. (Foto).

Første forekomst siden 2004. Arten topper i maj måned. (Nordamerika)

Halsbåndstroland, Stubbe Sø, 26. maj 2009. Foto: Kent Olsen

Blåvinget And, Avnø, Sydsjælland, 10. juni 2009. Foto: Ib Jensen

Halsbåndstroland *Aythya collaris* (0, 11/11, 0)

2009: 23-31/5, Stubbe Sø, Djursland (ÅH), ad. han, *Kent Olsen m.fl. (Foto).

Samme lokalitet gæstedes også af en adult han 9-25/11 2007 (Kristensen et al. 2008), og fundene er godkendt som samme individ. Det skal dog bemærkes, at der var forskel i næbtegningen, hvilket kunne tyde på, at det drejer sig om forskellige fugle. Ynglebestanden i Nordamerika har været i fremgang, og yngleudbredelsen har ekspanderet betydeligt siden 1930'erne (www.audubon.org). (Nordamerika).

Hvidøjet And *Aythya nyroca* (4/4, 40/43, 1/1)

2008: 5-7/6, Tranemosen, Haslev (S), ad. han, *John Falborg, Torben Sebros, (Foto).

2009: 7/3, Tranemosen, Haslev (S), ad. han, *Torben Sebros (Foto). – 6-17/4, Nielstrup Sø og Tranemosen, Haslev (S), ad. han, *Torben Sebros m.fl. (Foto). – 10-14/5, Sneum Digesø (RB), ad. han, *Jens Ole Byskov m.fl. (Foto). – 4/8, Søndersø, Maribo (LF), ad. han, *Rasmus Strack. – 29/10, Hejrede Sø, Maribo (LF), ad. han, *Rasmus Strack (Foto). – 13-31/10, Ejlemade Sø, Haslev (S), ad. han, *Torben Sebros, Thomas Kehlet (Foto).

Hvidøjet And, Tranemosen, 16. april 2009. Fotos: Lars Jensen

Tranemosen, Nielstrup Sø og Ejlemade Sø ligger nær hinanden syd og sydøst for Haslev, og iagttagelserne herfra vedrører sandsynligvis det samme individ. Formentlig er der tale om samme fugl, som gæstede området i foråret og forsommeren 2007 og 2008, og derfor indgår årets observationer fra disse lokaliteter ikke i opsummeringen. Iagttagelserne fra Sønder sø og Hejrede Sø formodes ligeledes at være en genganger, da en adult han Hvidøjlet And har gæstet Maribosøerne årligt siden 2004 (med undtagelse af 2007), men alene uden for yngletiden (26/7-12/4). (Øst- og Sydøsteuropa; overvintrer Middelhavet, Sortehavet og Nordafrika)

Lille Bjergand *Aythya affinis* (0, 5/5, 1/1)

2009: 29/1 og 7-11/2, Lønborggård, Skjern Enge (RK), 3K+ han, *Ole Amstrup, Kield Andersson, Tommy Maul m.fl. (Foto).

Første fund i januar måned. Arten er indtil videre kun truffet i første halvår, hvor fundene fordeler sig jævnt over en længere periode (29/1-6/6). Første forekomst i Vestpalearktis er formentlig stadig nordjysk og stammer fra Bygholm Vejle, hvor en ad. han rastede 5-7/5 1985 (Rasmussen 1996). Siden da er forekomsten i Europa steget markant. I Storbritannien har der de sidste ti år ofte været flere end ti fund pr. år (www.bbrc.org.uk). Stigningen i forekomsten hænger utvivlsomt sammen med en øget opmærksomhed på arten og dens feltkendetegn. Med ca. 4,4 millioner ynglefugle er Lille Bjergand den mest talrige *Aythya* i Amerika, men bestanden har været i betydelig tilbagegang (Austin et al. 1998). (Nordamerika)

Amerikansk Sortand *Melanitta americana* (0, 3/3, 1/1)

2008: 27/12 - 3/3 2009, Melby Overdrev, Liseleje (S), ad. han, *Jimmy Skat Hansen, Stig Linander m.fl. (Foto).
2009: 11-12/4, Jegens Odde, Læsø (NJ), ad. han, *Kent Olsen (Foto). - 9-17/10, Blåvands Huk (RB), ad. han, *Martin Søgaard Nielsen m.fl. (Foto).

Amerikansk Sortand, Blåvands Huk, 12. oktober 2009.
Foto: Tommy Ravn Kristiansen

Første forekomster for både Nordjylland og Sjælland. Det er formentlig den samme fugl, som er iagttaget ved Blåvands Huk hvert år siden 2003, undtagen 2004 og 2008, og fundet er derfor ikke med i opsummeringen. Hos vores nordiske naboer er der 11 fund i Sverige, heraf 9 trækobservationer, og 2 i Finland frem til 2008 (Bentz & Wirdheim 2008, Finnish Rarities Committee 2010). Til sammenligning er arten truffet 8 gange i Storbritannien frem til 2007 (Hudson 2008). Den samlede nordamerikanske bestand af *Melanitta*-ænder er anslået til ca. 600.000-1 million Brilleand, ca. 500.000 Amerikansk Sortand og 500-800.000 Amerikansk Fløjsand ssp. *deglandi* (Savard 1998, Bordage 1995, Brown 1997). Alle tre arter har været i markant tilbagegang gennem længere tid. (Nordamerika og Nordøstsibirien)

Brilleand *Melanitta perspicillata* (0, 34/37, 1/1)

2009: 28-31/3, Nørre Lyngvig (RK), ad. han, *Erik Enevoldsen m.fl.

Dette års fund kan meget vel være en genganger fra 6/10 2008, hvor to hanner lå samme sted. Årets iagttagelse regnes dog indtil videre som et nyt individ. (Nordamerika)

Amerikansk Fløjsand *Melanitta deglandi* (0, 0, 1/1)

Med karakterer svarende til Sibirisk Fløjsand ssp. *stejnegeri*.

2009: 12-18/10, Blåvands Huk (RB), ad. han, *Tim Hesselballe Hansen, Rasmus Strack, Kent Olsen, Michael Schwalbe m.fl. (Foto).

Første forekomst for landet. Traditionelt har Amerikansk Fløjsand været betragtet som en underart af Fløjsand M. *Fusca*, men den har nu fået status som selvstændig art, jævnfør anbefalinger fra AERC TAC (Crochet et al. 2010). Arten er opdelt i to underarter; ssp. *stejnegeri* fra Nordøstasien, som er truffet fire gange tidligere i Europa, og ssp. *deglandi* fra Nordamerika, som er truffet ca. 6 gange på Island (Garner 2008). Artens sparsomme forekomst i Europa hænger formentlig til dels sammen med, at den let kan forveksles med Fløjsand. Dens nyvundne artsstatus og bedre kendskab til feltkendetegnene vil dog sikkert betyde en stigning i forekomsten fremover. (Nordamerika og Nordøstasien)

Slangeørn *Circaetus gallicus* (uddød 1882, herefter 1/1, 39/39, 1/1)

2008: 4-6/5, Hulsig Hede og Skagen (NJ), formentlig 2K, *Troels Leuenhagen Petersen m.fl. (Foto).

2009: 29/4, Aborrebjerg (M), 3K trk., *Leif Frederiksen, Frank Desting (Foto).

(Syd- og Østeuropa; overvintrer nordligt i tropisk Afrika)

Slangeørn, 3K,
Aborrebjerget, Møn,
29. april 2009.
Foto: Gert Jeppesen.

Lille Skrigeørn *Aquila pomarina* (?/? , 106/110, 6/6)

2009: 19/4, Rørvig, Kikhavn og Hesbjerg (S), 3K+ trk., *Erik Vikkelsø Rasmussen, Michael Trasborg, Andreas Bruun Kristensen m.fl. (Foto). – 13/5, Kogleakssøen, Kærup Holme (NJ), 2K+ trk., *Henrik Haaning Nielsen m.fl. – 17/5, Hellebæk Avlsgård (S), 3K+ trk., Thomas Kehlet m.fl. (Foto). – 19/5, Rødbyhavn (LF), indtrk., *Troels Eske Ortvad, *Andreas Hagerman. – 23/5, Flagbakken, Skagen (NJ), 2K+ trkf., *Mogens Erlandsen m.fl. – 25/5, Saksfjed Inddæmning (LF), 2K+ trkf., *Preben Berg (Foto).

Andet år i træk uden efterårsfund. (Østeuropa; overvintre sydligt og sydøstlige Afrika)

Stor Skrigeørn *Aquila clanga* (?/? , 63/64, 3/3)

2009: 27/1, Borreby Mose (S), 2K trk., *Morten Ellis Petersen. – 25/4-11/5, Skagen, Hulsig Hede, Råbjerg Mose (NJ), 2-3K, *Erik Christophersen, *Ole Skrubbeltang, Jørgen Kabel m.fl. (Foto). – 13/5, Jydelejet (M), 2K, *Leif Schack-Nielsen (Foto).

Første forekomst i januar. Dermed er der fund i alle

Stor Skrigeørn, 2-3K, Hulsig Hede, 9. maj 2009. Foto: Jørgen Kabel.

årets måneder på nær juni og juli. (Rusland og østlige Baltikum; overvintre Sydøsteuropa, Lilleasien og Nordøstafrika)

Ubestemt Skrigeørn *Aquila clanga/pomarina*

2009: 3/4, Rørvig og Ullerup Skov, Hundested (S), 3K+ trk., *Anders Fischer, Michael Trasborg.

Indsendt som Lille Skrigeørn, men dokumentationen er ikke fundet helt tilstrækkelig til at udelukke Stor Skrigeørn årstiden taget i betragtning. Fund af Lille Skrigeørn før den 20. april er meget usædvanlige, og nærværende fund ville være landets absolut tidligste. Hidtil er der blot godkendt 3 fund før 20. april: henholdsvis 14/4 1987 (Olsen 1988), 19/4 1994 (Rasmussen 1996) og 15/4 2003 (Amstrup et al. 2004). Stor Skrigeørn er i Danmark set enkelte gange om vinteren.

Steppeørn *Aquila nipalensis* (0, 24/24, 1/1)

2008: 24/9, Vesteregn, Langeland (F), 2K trk., *Esben Eriksen.

2009: 13/10, Højerup, Stevns (S), 2K+ trk., *Kurt Wilumsen, Tim Andersen, Jørgen Hulbæk Christiansen m.fl.

Fundet i 2008 indgår ikke i opsummeringen, da det regnes som samme individ som den fugl, der sås indtrækkende ved Mandehoved, Stevns den 21/9 2008 (Kristensen et al. 2009). Fuglen i 2009 sås samme dag trække ud ved Falsterbo i Sverige. (Centralsien; overvintre i tropisk Afrika)

Jagtfalk *Falco rusticolus* (39/39, 86/86, 5/6)

2009: 5+11-16/1, Højerup, Stevns Klint (S), 2K, *Jørgen Hulbæk Christiansen, Tim Andersen m.fl. (Foto) – 6/1, Jungshoved (S), 2K, *Preben Berg m.fl. – 10/1, Plet Enge (RK), 2K, *Henrik Haaning Nielsen m.fl. (Foto). – 11/1, Gl. Digevej, Magisterkog (SJ), 2 2K, *Martin Iversen. – 25/1, Sevedø Fed (S), 2K, *Rasmus Bøgeskov Larsen (Foto). – 1/2, Plet Enge (RK), 2K, *Morten Bentzon Hansen (Foto). – 27/2, Rødbyhavn (LF), 2K, *Troels

Jagtfalk, Stevns, 12. februar 2009. Foto: Helge Sørensen.

Eske Ortvad, Thomas W. Johansen (Foto). – 4/3, Nørrevang, Rørvig (S), 2K, *Anders Fischer, Jørgen Hulbæk Christiansen. – 5/3, Gilbjerg Hoved (S), 2K trk., *Tommy Jensen. – 9-13/4, Agerø, Sydmons (NJ), Thor-kild Brandt (Foto). – 17/4, Agger Tange (NJ), 2K, *Michael Fink Jørgensen, Andreas Petersen, Tine Stampe m.fl. (Foto) – 6/10, Tømmerby Fjord (NJ), 1K trk., *Henrik Haaning Nielsen. – 24/10-31/12, Bygholm Vejle (NJ), 1K, *Søren Kristoffersen, Henrik Haaning Nielsen, Jørgen Kabel m.fl. (Foto). Fundene fra Plet Enge, Agerø og Agger Tange regnes for at vedrøre samme fugl og indgår ikke i opsummeringen, da de regnes for at være samme fugl som den, der tidligere er godkendt fra Vest Stadil Fjord 1-17/11 2008 (Kristensen et al. 2009). Dragtdetaljer viste, at fundene fra Stevns Klint, Sevedø og Jungshoved sandsynligvis drejede sig om samme fugl, og disse fund indgår derfor kun som ét fund i opsummeringen. Fundene fra Rørvig og Gilbjerg Hoved regnes ligeledes som samme fugl og ét fund. De to efterårsfund fra Tømmerby Fjord og senere Bygholm Vejle regnes også for samme fugl og ét fund i opsummeringen. (Nordskandinavien)

Tjur *Tetrao urogallus* (0, 0, 0)

1874: 10-16/12, Rude Skov (S) via Jørgen Staarup Christensen.

På baggrund af en gennemgang af Tjurens forekomst i Danmark og dens placering på den danske artsliste (Christensen 2009) anerkendes det hidtil eneste danske

fund i kategori B ikke længere. Arten er forsøgt introduceret flere gange i perioden 1891-1964, men ingen af disse forsøg førte til selvsupplerende bestande i tilstrækkelig lang tid til, at arten kan anerkendes i kategori C. Arten udgår hermed af den danske artsliste. (Sverige, Norge og Finland mod øst til Sibirien, Østlige Polen og Hviderusland samt Mellem- og Sydeuropa; overvejende standfugl)

Dværgrørvagtel *Porzana pusilla* (3/3, 8/8, 1/1)

2009: 5-16/7, Sneum Sluse (RB), syng., *Ole Zoltan Göller, Carsten Svejstrup Sørensen, Morten Møller Hansen m.fl. (Bånd).

Første jyske forekomst uden for Nordjylland. (Syd- og Østeuropa; overvintrer i Afrika)

Stylteløber *Himantopus himantopus* (13/16, 36/51, 4/5)

2009: 19/4, Mellemdyb, Vest Stadil Fjord (RK), 3K+, *Peter Leth Olsen (Foto). – 8-10/5, Harbøre Tange (RK), 2 (han+hun), 3K+, *Hartwig Neumann, *Henrik Haaning Nielsen (Foto). – 19/5, Firtalsstrand, Odense

Stylteløber, Gåseøen, Møn, 20. maj 2009. Foto: Per Schiermacher-Hansen.

Stylteløber, Vest Stadil Fjord, 19. april 2009. Foto: Allan Kjær Villesen.

Fjord (F), Morten Bentzon Hansen (Foto). – 20/5, Gåse-søen, Ulvshale (M), *Helge S. Jensen m.fl. (Foto). – 9-12/6, Firtalsstrand, Odense Fjord (F), *Niels Bomholt, Per Damsgaard Sørensen m.fl. (Foto).

Fundene fra Odense Fjord regnes som samme individ og indgår derfor kun som ét fund i opsummeringen. (Mellem- og Sydeuropa; overvintrer i tropisk Afrika)

Triel *Burhinus oedicnemus* (17/22, 26/26, 1/1)

2009: 7/6, Sørå Mark, Dronninglund (NJ), *Michael Scholdian, Kurt Rasmussen, Knud Pedersen m.fl. (Foto). (Mellem- og Sydeuropa; overvintrer Sydeuropa og Nordafrika)

Triel, Sørå Mark, Dronninglund, 7. juni 2009. Foto: Ole Krogh.

Sibirisk Hjejle *Pluvialis fulva* (0, 27/27, 0)

2007: 5/5, Lund Fjord (NJ), 3K+ sdr., *Jørgen Peder Kjeldsen.

2008: 3-4/5, Bjerget og Lund Fjord (NJ), ad. sdr., *Henrik Haaning Nielsen m.fl. (Foto). – 27/7-1/8, Stauings Ø og Ølsemagle Revle (S), 2K+ sdr., *Morten Christen-

Sibirisk Hjejle, Bjerget ved Vejlerne (nr. 3 fugl fra højre), 4. maj 2009. Foto: Jørgen Kabel

Prærieløber, Fuglsand, Skjern Enge, 23. oktober 2009. Foto: Carsten Gørges Laursen.

sen, Thyge Enevoldsen, Tim Andersen m.fl. (Foto). – 30/7-1/8, Saltvandssøen, Margrethe Kog (SJ), 2K+ sdr., *Christoph Klein, Søren Nygaard, Hans Pinstrup

2009: 4-5/5, Bjerget og Lund Fjord (NJ), ad., *Henrik Haaning Nielsen m.fl. (Foto).

Alle fundene fra Bjerget og Lund Fjord i Vejlerne regnes som det samme individ, der er set hvert forår på lokaliteten siden 2004. Fundene fra lokaliteten efter 2004 indgår derfor ikke i opsummeringen. (Nordrusland og Alaska; overvintrer i Sydøstasien og Australien)

Prærieløber *Tryngites subruficollis* (1/1, 29/29, 2/2)

2005: 24/9, Nordstrand og Grenen, Skagen (NJ), 1K, *Rolf Christensen, Knud Pedersen m.fl.

2009: 24-28/9, Grenen, Skagen (NJ), 1K, *Knud Pedersen, Rolf Christensen, Erik Kramshøj m.fl. (Foto). – 15-29/10, Fuglsand, Skjern Enge (RK), 1K, *Ole Amstrup m.fl. (Foto).

(Arktisk Nordamerika; overvintrer sydlige Sydamerika)

Langnæbbet Sneppeklire *Limnodromus scolopaceus* (1/1, 10/10, 1/1)

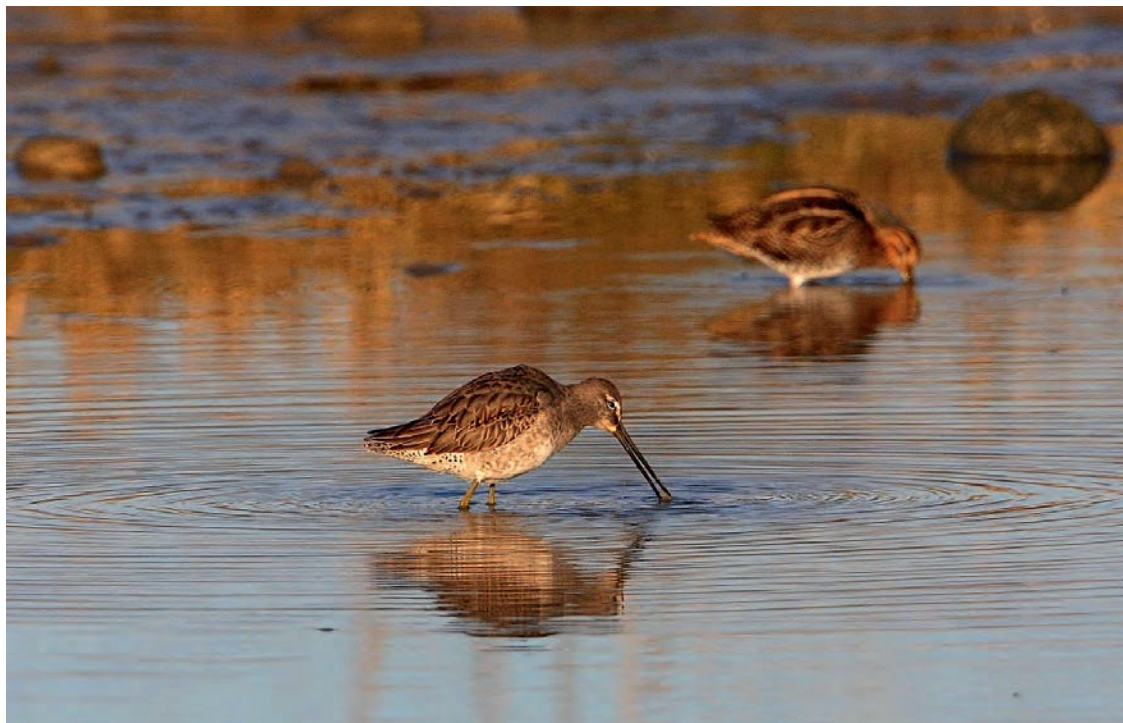
2009: 5/1, Lønnerup Fjord, Vejlerne (NJ), 2K, *Anni Nielsen, *Peter Nielsen (Foto).

Første vinterfund, der i øvrigt kan være identisk med den Sneppeklire, der sås på Værnengene 22/11 2008. Arten sås senest den 9-11/5 2005 i Lakolk Klitsø, Rømo (Amstrup et al. 2006). (Nordamerika og østlige Sibirien; overvintrer Sydamerika og Sydøstasien)

Ubestemt Sneppeklire *Limnodromus* sp.

2008: 22/11, Værnengene, Tipperne (RK), vdr., *Jens Chr. Friis Nielsen, Kield Andersson, Finn Birkholm-Clausen (Video).

Langnæbbet Sneppeklire, Lønnerup Fjord, 5. januar 2009. Foto: Peter Nielsen.

Indsendt som Langnæbbet Sneppeklire, men dokumentationen er ikke fundet helt tilstrækkelig til at udelukke den langt sjældnere Kortnæbbet Sneppeklire *Limnodromus griseus*.

Tereklire *Xenus cinereus* (2/2, 43/43, 0)

2009: 12/7, Forlandet ud for Margrethe Kog (SJ), *Sebastian Klein.

Arten sås nøjagtig samme sted den 18/7 2008 (Kristensen et al. 2009). Det er overvejende sandsynligt, at der er tale om samme individ begge år, og fundet i 2009 indgår derfor ikke i opsummeringen. (Finland og Nordrusland; overvintrer tropisk Afrika og Det Indiske Ocean)

Gråvinget Måge *Larus glaucescens* (0, 0, 1/1)

2009: 27/11 og 21/12, Århus Centralhavn (ÅH), 4K, *Rune Sø Neergaard, Kent Olsen m.fl. (Foto).

Første fund for landet og ligeledes ny art for Skandinavien. Den 27/11 blev fuglen fundet rastende på kajen ved Århus Centralhavn i ca. 80 minutter, hvorefter den fløj ind over Århus by og forsvandt. Fuglen blev igen set kortvarigt (ca. to minutter) den 21/12. I februar 2010 blev fuglen genfundet ved Brabrand Sø. Fundet er kun det sjette i Vestpalæarktis til og med 2009: England (3), Spanien (1), Marokko (1). Læs mere om det danske fund andetsteds i Fugleåret 2009. (Nordlige Stillehav)

Gråvinget Måge, Århus Havn, 27. november 2009. Foto: Kent Olsen.

Hvidskægget Terne *Chlidonias hybridus* (0, 27/32, 1/1)

2009: 16/5, Nørreballe Nor, Langeland (F), ad. *Erhardt E. Ecklon (Foto).

Et typisk majfund. 11 af de danske fund er fra maj, og hele 20 fund er endagsfugle. (Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Hvidskægget Terne, Nørreballe Nor, Langeland. Foto: Erhardt Ecklon.

Sneugle *Bubo scandiaca* (-, 56/56, 3/3)

2009: 26/3, Roshagevej, Hanstholm (NJ), 2K hun, *Birthe Klemmensen, *Stig Westergård (Foto). – 28/3, Stenbjerg, Nørre Vorupør (NJ), 2K hun, via Netfugl.dk (Foto). – 3/4, Agger Tange (NJ), 2K hun, *Jens Boesen m.fl. (Foto). – 6/4, Skagen (NJ), 2K hun, Erhardt E. Ecklon m.fl. (Foto). – 10-14/4, Agger Tange (NJ), 2K

Sneugle, Hanstholm, 26. marts 2009. Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

hun, Hans Henrik Larsen, Henrik Mikkelsen, Gerda Bladt, Andreas Winding m.fl. (Foto). – 23/4, Skagen (NJ), 2K+ han, *Rolf Christensen, Jørgen Kabel m.fl. (Foto). – 9/6, Grenen, Skagen (NJ), 2K han, *Alex Sand Frich, Alex Bühring m.fl. (Foto).

Alle observationerne fra 26. marts til 14. april drejer sig om samme fugl. Der er ikke registreret træk mod syd i Sverige denne vinter (Svalan.se). Derimod sås der Sneugler i vinteren 2008/09 på Azorerne, Belgien, Holland og sydlige England, hvilket tyder på, at disse fugle er kommet fra Canada/USA (Gantlett 2009). Derfor er det ikke utænkeligt, at de danske fugle også har en fortid vest for Atlanterhavet. (Nordskandinavien og arktisk Rusland og Canada)

Korttået Lærke *Calandrella brachydactyla* (0, 40/40, 2/2)

2009: 26/4, Lejodde, Korsør (S), *Tim Andersen m.fl. – 14-15/5, Ishøj Strand (S), *Tim Andersen m.fl. (Foto). De to fund falder i de to typiske måneder for arten med nu 7 fund i april og 17 fund i maj. (Sydeuropa)

Mongolsk Piber *Anthus godlewskii* (0, 1/1, 0)

Opsummeringen er ændret, da to tidligere godkendte fund efter genbehandling er forkastet. Det drejer sig om 18-26/11 1999, Bygholm Vejle (NJ), 1K (Thorup et al. 2000) og 16/10 2001, Tipperne (RK) (Klein et al. 2003).

Kortttået Lærke, Ishøj Strand, 14. maj 2009. Foto: Lars Jensen.

Fuglen fra Vejlerne vurderes af finderen til at have været en Storpiber *Anthus richardi*. Læs begrundelsen på www.vejlerne.dk. Landets eneste fund er hermed 22/11-1/12 1998, Værnengene (RK) (Rasmussen 1999). (Mongoliet; overvintrer i Indien og på Sri Lanka)

Citronvipstjert *Motacilla citreola* (0, 30/31, 1/1)

2009: 30/4, Dalegårdsbruddet, Nexø (B), han, *Sune Riis Sørensen m.fl. (Foto). Med undtagelse af 2008 har arten været årlig i Danmark siden 1999. Tredje fund på Bornholm, men første fra foråret. (Rusland mod vest til Baltikum og Polen; overvintrer i Indien og fåtalligt Arabien)

Citronvipstjert, Dalegårdsbruddet, Nexø, 30. april 2009. Foto: Sune Riis Sørensen.

Gul Vipstjert *Motacilla flava*

Med karakterer svarende til **Sorthovedet Gul Vipstjert**, ssp. *feldegg* (0, 1/1, 0) Sjældenhedsudvalget har genbehandlet alle indsendte beskrivelser af Gul Vipstjert af ssp. *feldegg*. I nedenstående gengives dog kun de af Sjældenhedsudvalget tidligere godkendte fund. Kun ét fund forbliver godkendt: 16-31/7 2006, Kelds Nor, Langeland (F), han. Alle andre tidligere godkendte fund er forkastet. Dette er sket ud fra nye retningslinjer udarbejdet i samarbejde med det svenske sjældenhedsudvalg (Raritetskommittéen). Det er kendt fra feltstudier i Skandina-

vien, at Nordlig Gul Vipstjert ssp. *thunbergi* varierer en del mht. hættens udseende (Alström et al. 2003). Således er fugle med helsort hætte kendt fra yngleområder i Skandinavien. Det kan således være særdeles vanskeligt at kende en Sorthovedet Gul Vipstjert ssp. *feldegg* fra en Nordlig Gul Vipstjert ssp. *thunbergi*, hvis sidstnævnte har helsort hætte. Der er ligeledes en stor hybridzone mellem ssp. *flava* og ssp. *feldegg*, hvilket øger problemstillingen. Sjældenhedsudvalget har derfor valgt en meget forsigtig linje til feltbestemmelse af ssp. *feldegg*.

Retningslinjer for godkendelse af Gul Vipstjert af underarten *feldegg*:

1. Flugtkald og gode fotos er af største vigtighed.
2. Uden fotodokumentation kræves omhyggeligt udarbejdede feltskitser og feltnoter samt at kaldet er hørt.
3. Små afvigelser fra typiske *feldegg*-karakterer; fx smal hvid skægstribe, enkelt hvid eller gul plet ved øjet kan være acceptable, da sådanne fugle forekommer i ssp. *feldegg*'s yngleområde.

Observationsbetingelser og observatørens kundskaber og evt. tidligere erfaring med underarten spiller også en rolle. Ovenstående retningslinjer gælder for hanner i sommerdragt og skal betragtes som vejledende. Der gives i nedenstående en kort kommentar som begrundelse for afgørelsen.

- 2006: 16-31/7 Kelds Nor, Langeland (F), han. *Henrik Knudsen m.fl. (Foto) (Kristensen et al. 2007). Godkendt: Stemme ikke hørt, men fuglen opfylder de dragtmæssige bestemmelseskriterier.
- 2003: 19/5 Nedre Mosevej, Skagen (NJ), han (Amstrup et al. 2004). Forkastet: Lysere gråsort nakke, pletter på brystet.
- 2002: 22/5 Nedre Mosevej, Skagen (NJ), han (Foto) (Klein et al. 2003). Forkastet: Hvidlig skægstribe, mørk brystpletning, afvigende over- og underside, fuglen ikke hørt kalde med det for underarten typiske rullende kald.
- 2002: 9/5 Grønningen, Blåvand (RB), han (Klein et al. 2003). Forkastet: Hættens udstrækning i nakken ikke præcist defineret, ingen konkret beskrivelse af stemmeytring.
- 2000: 24/5 Værnengene (RK), 2K han (Foto) (Klein et al. 2003). Forkastet: Svage gullighvide pletter i øjenbrynet.
- 1999: 16/5 Løsning (ØJ), han (Thorup & Nielsen 2000). Forkastet: Hættens udseende i nakken ikke beskrevet, stemme ej hørt.
- 1998: 16/5 Nørrevang, Rørvig (S), han (Rasmussen 1999). Forkastet: Hættens udseende i nakken ikke beskrevet, stemme ej hørt.

- 1998: 11-12.5 Nørre Tvismark Sø, Rømø (SJ), han (Rasmussen 1999).
Forkastet: Hættens udseende i nakken ikke beskrevet, stemme ej hørt.
- 1998: 10/5 Grønbjerg (RK), han (Foto) (Rasmussen 1999).
Forkastet: Grå fjer i nakken, smuds på brystsider, stemme ej hørt.
- 1998: 8-9/5 Nordmarken, Læsø (NJ), 2K han (Rasmussen 1999).
Forkastet: Lysere skær i nakken, mørk pletning på brystet.
- 1997: 12-13/5 Lund Fjord (NJ), hun. (Rasmussen 1998).
Forkastet: Fundet er skriftligt veldokumenteret, men der foreligger ikke feltnoter /-skitser eller fotos af fuglen, og stemmen blev ikke hørt.
- 1992: 2/6 Kærup Holme (NJ), han (Frich & Nordbjærg 1994).
Forkastet: Smuds på brystet, stemme ej hørt.
- 1989: 9-11/6 Arup Vejle (NJ), han (Frich & Nordbjærg 1993).
Forkastet: Nærmere beskrivelse af hættens udstrækning mangler, stemmeytring ikke afvigende fra ssp. *thunbergi*.

- 1988: 3/4 Udholm Mose (NJ), 2 hanner (Foto) (Rasmussen 1997).
Forkastet: Fotoet er ikke af en kvalitet, der muliggør studier af dragtdetaljer. Kald ikke hørt.

Den svenske Raritetskommittéen har efter genbehandling 9 godkendte fund. De resterende 36 af de tidligere 45 godkendte fund er forkastet (Magnus Hellström i e-mail). Holland har forkastet deres hidtil eneste fund (dutchbirding.nl). Finland har 18 godkendte fund frem til 2007 (Jyrki Normaja i e-mail). Storbritannien har 13 godkendte fund frem til 2008 (Slack 2009). Norge har tre godkendte fund (Thor A. Olsen i e-mail). (Balkan og Lilleasien; overvintrer i tropisk Afrika)

Alpejernspurv *Prunella collaris* (0, 12/12, 1/1)

2009: 12/4, Spodsbjerg, Hundested (S), formentlig 2K, Claus Halkjær, Michael Trasborg m.fl. (Foto).
Andet år i træk med fund af arten. 12 af de danske fund er fra april og maj; eneste fund uden for denne periode er fra Christiansø 21-30/6 1990 (Frich & Nordbjærg 1992). I Sverige var der fund af arten i Blekinge i både april 2008 og maj 2009 (www.club300.se). (Alperne og Sydeuropa)

Alpejernspurv, Spodsbjerg, Hundested, 12. april 2009. Foto: Helge Sørensen

Øverst t.v.: Buskrørsanger, Ellekrattet, Skagen, 8. juni 2009. Foto: Knud Pedersen.

Øverst t.h.: Lille Rørsanger, Ellekrattet, Skagen, 21. juni 2009. Foto: Jørgen Kabel.

Nederst t.v.: Blåstjert, Hanstholm, 21. oktober 2009. Foto: John Kyed.

Nederst t.h.: Hætteværbling, Nørre Snede, 5. juni 2009. Foto: Erhardt Ecklon.

Sydlig Nattergal *Luscinia megarhynchos* (2/2, 75/75, -/-)

1995: 29/5, Blåvands Huk (RB), ringm., *Michael Johansen, Bent Jakobsen (Foto).

Fund efter 2003 skal ikke forelægges SU (Amstrup et. al 2004). (Syd og Centraleuropa)

Blåstjert *Tarsiger cyanurus* (0, 11/11, 1/1)

2009: 20-21/10, Hanstholm fyr (NJ), 1K ringm., *Henrik Haaning Nielsen, John Kyed, Jens Jørgen Andersen (Foto).

Den 20/10 blev fuglen observeret i felten for dagen efter at blive ringmærket. Arten fortsætter sin fremgang i yngleområdet i det nord- og østlige Finland. Der blev registreret 380 territoriehævdende hanner i Finland i 2009 (Tarsiger.com 2010). (Sibirien og fåtalligt i Finland; overvintrer Nordindien og Østasien)

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquatus*

Med karakterer svarende til **Sibirisk Sortstrubet Bynkefugl** ssp. *maurus* (0, 35/35, 1/1)

2009: 1-2/11, Blåvands Huk (RB), 1K, *Henrik Böhmer m.fl. (Foto).

Tredje år i træk med fund af denne underart i Danmark. (Rusland; overvintrer fra Mellemøsten til Sydøstasien)

Lille Rørsanger *Acrocephalus agricola* (0, 9/9, 1/1)

2009: 21/6, Ellekrattet, Skagen (NJ), 2K+ ringm., *Rolf Christensen m.fl. (Foto).

Med dette fund er halvdelen af alle de danske fund fra Skagen (NJ). Månedsfordelingen af de danske fund, der alle omhandler ringmærkede fugle er: maj (2), juni (4), august (2), september (2). (Sortehavet til Kaspiske Hav; overvintrer Sydasien)

Vandsanger, Vestamager, 6. august 2009. Foto: John Larsen.

Buskrørsanger *Acrocephalus dumetorum* (0, 40/40, 2/2)

2009: 8/6, Ellekrattet, Skagen (NJ), 2K+ sy., efterfølgende ringm., *Michael Højgård Hansen, Knud Pedersen m.fl. (Foto). – 1/8, Gedser Odde (LF), 2K+ ringm., *Rune Skjold Tjørnløv (Foto).

Tredje år i træk med fund af arten. Fundet i Skagen er det 29. i juni måned, mens fundet ved Gedser Odde er det tredje i august. (Finland og Rusland; overvintrer Indien og Burma).

Vandsanger *Acrocephalus paludicola* (9/9, 21/23, 2/2)

2009: 6/8, Vestamager (S), 1K, *John Larsen (Foto). – 7/8, Rudbøl Sø (Sj), 1K, *Morten Bentzon Hansen, Jens Søgaard Hansen.

To typiske augustfund, der falder sammen med kulminationen af forekomsten i Holland (Dutchbirding.nl). Vandsangerens trækrute går fra yngleområderne i bl.a. Østeuropa mod vest til Holland. Herfra trækker fuglene mod syd til Vestafrika. (Østeuropa, Baltikum, Hviderusland og vestlige Rusland; overvintrer i tropisk Vestafrika).

Hvidskægget Sanger *Sylvia cantillans* (0, 56/56, 0)

1989: 10/5, Blåvands Huk (RB), hun ringm., *Bent Jakobsen, Per G. Henriksen m.fl. (Foto).

Hermed er arten truffet 17 gange i Blåvand. Christiansø har ligeledes 17 fund af arten (Kristensen et al. 2008). (Sydeuropa; overvintrer nordlige tropisk Afrika)

Brun Løvsanger *Phylloscopus fuscatus* (0, 45/45, 0)

1990: 18/10, Bunddragene (LF), ringm., *Frants Korczak, Leif Clausen, Hans Lind (Foto).

Et typisk oktober-fund. Månedsfordelingen for danske fund er januar (1), september (1), oktober (41) og november (2). (Østsibirien; overvintrer Indien til Øst- og Sydøstasien)

Rødhovedet Tornskade *Lanius senator* (2/2, 33/33, 3/3)

2009: 8-9/5, Blåvand (RB), 2K+, *Michael G. Jensen m.fl. (Foto). – 21-23/5, Blåvand (RB), 2K+, *Thomas Helleesen m.fl. (Foto). – 24/5, Blåvand (RB), 2K+ han, *Henrik Knudsen, Martin Søgaard Nielsen m.fl. (Foto). Dragtdetaljer viser, at der er tale om tre forskellige individer. Hele tre fund tangerer rekordåret 1992, hvor to fugle sås om foråret, 14/5 Fynshoved og 7/6 Skagen, og én 1K om efteråret, 14-22/8 Blåvand (Frich & Nordbjærg 1993 & 1994). Årets tre fund cementerer Blåvand som Danmarks hovedstad for Rødhovedet Tornskade; således er ni af de danske fund fra lokaliteten. Det bedste årti for arten i Danmark er stadig fra 1970 til 1979 med ti fund. Fra 2000 til 2009 er der seks fund. (Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Dværgværling *Emberiza pusilla* (0, 70/70, 2/2)

2009: 17/9, Skagen (NJ), *Rolf Christensen, Jørgen Kabel m.fl. (Foto). – 20/9, Grenen, Skagen (NJ), *Rolf Christensen.

Siden 2000 er der gjort 18 fund i Danmark, hvoraf de tolv er fra den jyske vestkyst. Til gengæld har der i nævnte periode blot været to fund på Christiansø, hvor arten tidligere var mere hyppigt forekommende, hvilket nok skyldes nedgang i bemanningen på lokaliteten. (Nordfinland og Nordrusland; overvintrer Kina og Sydøstasien)

Hætteværling *Emberiza melanocephala* (0, 20/20, 1/1)

2009: 4-5/6, Nørre Snede (RK), han, Ulf Eschou Møller, Ole Zoltan Göller, Hans Pinstrup m.fl. (Foto).

Fuglen rastede i en have, hvor den jævnligt besøgte et foderbræt. Den viste ingen tegn på en fortid bag tremmer. Slutningen af maj og starten af juni er højsæson for Hætteværling i Danmark. 13 af de 21 danske fund er gjort i perioden 25. maj til 5. juni. (Sydøsteuropa og Lilleasien; overvintrer Pakistan og vestlige Indien)

▲ Rødhovedet Tornskade, Blåvand, 8. juni 2009.
Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

◄ Rødhovedet Tornskade, Blåvand, 21. maj 2009.
Foto: Martin Søgaard Nielsen.

Kategori D: Mulige undslupne fangenskabsfugle

Category D: Possible escapes

Bøffelend *Bucephala albeola*

2007: 25/3, Vilsted Sø (NJ), han, *Peter Hedegaard Kristensen m.fl. (Foto).

Fundet er i lighed med de to tidligere danske fund fra Roskilde Fjord i juni 1995 og Esrum Sø i september/oktober 2008 placeret i kategori D (Thorup & Nielsen 2000, Kristensen et al. 2009). Fundet fra Vilsted Sø passer dog bedre ind i forekomstmønsteret for amerikanske ænder i Danmark pga. tidspunkt og lokalitet. For en diskussion om kategorisering af danske fund af Bøffelend se SU-rapporten for 2008 (Kristensen et al. 2009). (Nordamerika)

Hjelmskallesluger *Lophodytes cucullatus*

2009: 22/5, Solkær Enge (VE), ad. han, *Hans Pinstrup (Foto).

Observatøren bemærker, at der er set Hjelmskallesluger på lokaliteten 7/10 2007, 16/8 2008 og 19/5 2009. Det drejer sig efter al sandsynlighed om samme individ. (Nordamerika)

Kategori E: Sandsynlige eller sikre undslupne fangenskabsfugle

Category E: Likely or certain escapes

Hellig Ibis *Threskiornis aethiopicus*

1994: 15/8, Vejle Havn (VE), ad., *Peder Nygaard Nielsen, Hans Pinstrup.

2007: 3-9/9, Røddinge Sø (M), Lars Adler Krogh (Foto) – 29/9-6/10, Birkemose og Gedser (LF), trk. SV i Gedser 6/10, *Asger Lykkegaard, Hans Lind m.fl.

Beskrivelsen af fuglen fra 1994 tillader ikke, at de nært beslægtede arter Black-headed Ibis *T. melanocephalus* og Australian White Ibis *T. molucca* kan udelukkes, men Sjældenhedsudvalget vurderer, at det er overvejende sandsynligt, at det har drejet sig om en Hellig Ibis. Hellig Ibis har i dag selvsupplerende bestande i Italien og Frankrig, men Sjældenhedsudvalget vurderer, at det er lige så sandsynligt, at fuglene er undsluppet fra fangenskab i Danmark eller Tyskland.

Hybrider

Records involving hybrids

Troldand x Halsbåndstroldand

Aythya fuligula x collaris

2009: 18-19/2, Vester Vandet Sø (NJ), han, *Jens Ballegaard, Poul Ulrich Riis m.fl. (Foto).

Tredje danske fund; første var en han i Vestjylland i forårene 2001 og 2002, det andet en han fra Sydsjælland i marts 2006. (Klein et al. 2003 og Kristensen et al. 2007).

Grønland – Kategori A

Greenland – Category A

Sortand *Melanitta nigra* (2/3, 3/5, 1/2)

2009: 28/7, Kilen, Nordøstgrønland, 2 (han og hun), *David Boertmann.

Det er påfaldende, at fire ud af de seks fund har drejet sig om par. Ynglefund i fremtiden kan i lyset af klimændringerne derfor forventes. (Europa og Asien)

Temmincksryle *Calidris temminckii*

(0/0, 1/2, 0/0)

Et fund fra 21/7 1974, Jameson Land, Østgrønland (Hansen 1976), er trukket tilbage af observatøren og anerkendes derfor ikke længere.

Hvidrygget Ryle *Calidris fuscicollis*

(19/>25, >21/>77, 1/2)

2009: 15/7, Constable Pynt, Østgrønland, 2 ad., *Rasmus Due Nielsen, Henrik Skov, Flemming Merkel, David Boertmann (Foto).

Hvidrygget Ryle er ikke sjælden som sommer- og efterårstrækgæst i Vestgrønland, og fund herfra skal ikke forelægges SU. I Østgrønland foreligger der blot et tidligere godkendt fund fra Zackenberg i 2005. (Arktisk Nordamerika; overvintrer Sydamerika)

Toplunde *Fratercula cirrhata* (0/0, 0/0, 1/1)

2009: 19/8, Davis Stræde (vest for Disko, ca. 69° 00 N, 58° 30 W), Vestgrønland, ad. sodr., *Henrik Knudsen (Foto).

Ny art for Grønland. Toplunde yngler i det nordlige Stillehav og overvintrer mod syd til det sydlige Japan og Californien. Fra Europa kendes blot ét tidligere fund; en fugl i sommerdragt sås 1+8/6 1994 i Laholmbugten, Halland, Sverige. 16/9 2009 blev en Toplunde desuden fotograferet i munden af Swale Estuary, Kent, England. Det er muligt, at mindre is syd for det nordligste Canada betyder, at arter fra det nordlige Stillehav lettere når Atlanterhavet og Europa, hvilket også kan være årsag til europæiske fund inden for de sidste ti år af Stillehavslom *Gavia pacifica*, Langnæbbet Dværgalk *Brachyramphus perdix* og Gråvinget Måge *Larus glaucescens*. En gammel angivelse fra Vestgrøn-

land (1846) blev afvist af Winge (1898) som fejlagtig. (Stillehavet)

Mørkøjet Junko *Junco hyemalis* (0/0, 2/2, 0/0)

2006: 23/6, Grønne Ejland, Disko Bugt, Vestgrønland, 2K+ syng., *Carsten Egevang, Peter S. Jørgensen, Mikkel W. Kristensen (Foto).

Andet fund fra Grønland. Det første er ligeledes fra Vestgrønland; Maniitsoq by i november 1966 (Boertmann 1994). (Nordamerika)

Årsrapporten

Species considered for regional reports

Sort Glente *Milvus migrans*

2009: 17/1, Bjørnstrup på Røsnæs ved Kalundborg (S), 3K+ rst. derefter trk. SØ, *Henrik Brænder m.fl.

Første vinterfund i Danmark. Arten udgik af SU-listen fra og med 1971.

Steppehøg *Circus macrourus*

2009: 26/3, mellem Vrågård og Lydersholm (SJ), 3K+ han, *Egon Iversen (Foto).

Tidligste og første martsfund i Danmark. Arten udgik af SU-listen fra og med 2006.

Endnu ikke færdigbehandlede sager

Records still under consideration

- Lille Canadagås *Branta hutchinsii* 2004: Maj, Borreby Mose (S). – 2005: 21-22/3 og 25/4-12/5, Margrethe Kog (SJ). – 2006: 11/3, Ribe Holme (RB).
- Iberisk Gransanger *Phylloscopus ibericus* 2007: Viborg by (NJ), syng.
- Ensfarvet Stær *Sturnus unicolor* 2003: 15/4-31/5, Tane Sø (RB), han.

Forkastede sager

Records not accepted

- Tophejre *Ardeola ralloides* 1971: februar, Lammefjorden (S).
- Kuhls Skråpe *Calonectris diomedea* 2009: 28/9, Børstap Hage, Gilleleje (S), trk.
- Hvidøjet And *Aythya nyroca* 2009: 26/9, Nørresø, Maribo (LF), 1K/hun.
- Halsbåndstroldand *Aythya collaris* 2009: 18-19/2, Vester Vandet Sø (NJ).
- Steppehøg *Circus macrourus* 1990: 17/9, Skovlunde Naturpark (S), 1K trk. – 2009: 20/3, Kastellet, København (S), 2K trk.
- Steppevåge *Buteo buteo vulpinus* 2005: 3/10, Højerup (NJ), ad. trk.
- Ørnevåge *Buteo rufinus* 2004: 23/8, Gl. Holte (S), 2K trk.
- Lille Skrigeørn *Aquila pomarina* 1998: 30/8, Stevns Klint (S), trk. – 2009: 3/4, Rørvig og Ullerup Skov, Hundested (S), ad. trk.

- Stor Skrigeørn *Aquila clanga* 2009: 3/4, Helsingør (S), trk.
- Jagtfalk *Falco rusticolus* 2009: 4/5, Anholt Havn (ÅH), 2K trk. – 14/10, Blåvandshuk (RB), 1K trk.
- Stylteløber *Himantopus himantopus* 2009: 26/4, Ruds Vedby (S) trk.
- Tyknæbbet Dværgryle *Calidris pusilla* 2008: 3-5/8, Agger Tange (NJ).
- Langnæbbet Snepeklire *Limnodromus scolopaceus* 2008: 22/11, 1K, Værnengene, Tipperne (RK).
- Bonapartemåge *Larus philadelphia* 2009: 21/4 Kors-hage, Rørvig (S), trk.
- Mongolsk Piber *Anthus godlewskii* 1999: 18-26/11, Bygholm Vejle (NJ), 1K. – 2001: 16/10, Tipperne (RK).
- Gul Vipstjert *Motacilla flava*, ssp. *feldegg* 1988: 3/4 Udholm Mose (NJ), 2 hanner. – 1989: 9-11/6 Arup Vejle (NJ), han. – 1992: 2/6 Kærup Holme (NJ), han. – 1997: 12-13/5 Lund Fjord (NJ), hun. – 1998: 8-9/5 Nordmarken, Læsø (NJ), 2K han. – 10/5 Grønbjerg (RK), han. – 11-12.5 Nørre Tvismark Sø, Rømø (SJ), han. – 16/5 Nørrevang, Rørvig (S), han. – 1999: 16/5 Løsning (ØJ), han. – 2000: 24/5 Værnengene (RK), 2K han. – 2006: 8/5, Gyvelmarkerne, Skagen, NJ, 2K han. – 2007: 14/5, Gyvelmarkerne, Skagen (NJ), han. – 2008: 6-13/6, Tipperne (RK), han.
- Rødstrubet Drossel *Turdus ruficollis* 2009: 5-11/1 Marielyst (LF).
- Lavskrigere *Perisoreus infaustus* 2009: 18/5, Lodskov-vad, Ålbæk (NJ).
- Gulirisk *Serinus serinus* 2009: Arboretet, Hørsholm (S) 4 ind.
- Dværgværling *Emberiza pusilla* 2009: 19/10, Grenen, Skagen (NJ). – 31/10, Grenen, Skagen (NJ).
- Brunhovedet Værling *Emberiza bruniceps* 2007: slutn. af maj, Vejle (ØJ), han.

Forkastede sager (Grønland)

Records not accepted (Greenland)

- Temmincksryle *Calidris temminckii* 1974: 21/7, Jameson Land, Østgrønland.
- Amerikansk Dværgryle *Calidris minutilla*: 1974: 21/7, Jameson Land, Østgrønland.

Summary

This report includes a detailed account of the records of rare birds in Denmark and Greenland in 2009 and belated records from earlier years accepted by the Danish rarities committee. In 2009 two species was recorded for the first time in Denmark. On the 12-18th of October an adult male White-winged Scoter *Melanitta deglandi* spp. *stegnegeri* was at Blåvands Huk, SW Jutland. On the 27th of November a fourth calendar year Glaucous-winged Gull *Larus glaucescens* was found at Århus, Jutland. Both birds stayed into 2010. Other very rare species observed during 2009 were the 11th Ring-necked Duck *Aythya collaris*, the 6th Lesser Scaup *Aythya affinis*, the 3rd and 4th (plus a returning individual) American Scoter *Melanitta americana*, the

12th Baillon's Crake *Porzana pusilla*, the 12th Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*, the 13th Alpine Accentor *Prunella collaris*, the 12th Red-flanked Bluetail *Tarsiger cyanurus* and the 10th Paddyfield Warbler *Acrocephalus agricola*. European Shag *Phalacrocorax aristotelis* reached record high numbers on spring migration at Skagen, N Jutland; a total of 55 passed from 19th of March to 4th of June dwarfing the previous migration high count of 10 in Skagen 2008. Also, six Gyrfalcons *Falco rusticolus* including the first record of two birds together was an unusually high score. Also, the first winter record of Black Kite *Milvus migrans* was accepted from January 2009. The status of Western Capercaillie *Tetrao urogallus* was considered and the species is now placed in category E; introduced populations survived at several locations during 1891-1964. However, the populations were not considered to be self-supporting long enough for the species to be included on the Danish bird list. Hooded Merganser *Lophodytes cucullatus* was moved from category E to D although the great majority of the Danish records still refer to individuals who have escaped from wildfowl collections. Steller's Eider *Polysticta stelleri* is re-added to the list of species considered by the rarities committee by 2010 because of a marked decline in the occurrence in recent years. From Greenland, the first record of Tufted Puffin *Fratercula cirrhata* was recorded in the Davis Strait on 19/8 2009 and the second record of Dark-eyed Junco *Junco hyemalis* for Greenland was at Grønne Ejland, W Greenland, 23/6 2006. The committee has also reviewed all 14 Danish records of Yellow Wagtail *Motacilla flava feldegg*. Due to high risk of confusion with black-headed variants of ssp. *thumbergi* all but one record have now been rejected; 16-17/7 2006, male, Kelds Nor, Langeland. The committee emphasizes the importance of recording the flight call and careful observations of the extent of the black hood when identified ssp. *feldegg*. The committee also reviewed all three records of Blyth Pipit *Anthus godlewskii*. One record has been withdrawn by the observers and one record was rejected by the committee. The only remaining record is; 22/11-1/12 1998 Værnengene, western Jutland.

Referencer

- Alström, P., K. Mild & B. Zetterström 2003: Pipits & Wagtails of Europe, Asia and North Africa. Christopher Helm, London.
- Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, H.H. Nielsen, K. Pedersen, K. Thorup 2006: Sjældne Fugle i Danmark og Grønland 2005. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 100: 359-371.
- Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, K. Pedersen, K. Thorup 2005: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2004. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 99: 169-181.
- Amstrup, O., A.S. Frich, K. Pedersen, K. Thorup 2004: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 174-188.
- Austin, J.E., C.M. Custer, A.D. Afton. 1998. Lesser Scaup (*Aythya affinis*). In The Birds of North America,

- No. 338 (A. Poole and F. Gill, Eds.): The Birds of North America, Inc., Philadelphia, PA
- Bakken, V., O. Runde, E. Tjørve 2003: *Norsk ringmergingsatlas. Vol. 1*. Stavanger Museum, Stavanger.
  - Bentz, P.-G., A. Wirdheim 2003, redaktion: Fågelåret 2002. Vår Fågelvärld, supplement nr 40. Halmstad 2003.
  - Bentz, P.-G., A. Wirdheim 2008, redaktion: Fågelåret 2007. Vår Fågelvärld, supplement nr 48. Halmstad 2008.
  - Bentz, P.-G., A. Wirdheim 2009, redaktion: Fågelåret 2008. Vår Fågelvärld, supplement nr 49. Halmstad 2009.
  - Boertmann, D. 1994. An annotated checklist to the birds of Greenland. – Meddelelser om Grønland, Bioscience 38, 63 pp.
  - Christensen, J.S. 2009: Tjurens forekomst i Danmark og dens placering på den danske artsliste. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 103: 71-76.
  - Bordage, D., J.-P. Savard 1995: Black Scoter (*Melanitta nigra*). In The Birds of North America, No 177 (A.F. Poole and F.B. Gill, eds). Philadelphia, Penn: The Academy of Natural Sciences; Washington, D.C.: The American Ornithologists' Union.
  - Brown, P.W., L.H. Fredrickson 1997: White-winged Scoter (*Melanitta fusca*). In The Birds of North America, No. 274 (A.F. Poole and F.B. Gill, eds.). The Academy of Natural Sciences, Philadelphia, PA, and The American Ornithologists' Union, Washington, D.C.
  - Bønløkke, J., J.J. Madsen, K. Thorup, K.T. Petersen, M. Bjerrum, C. Rahbek 2006: Dansk Trækfugleatlas. Rhodos.
  - Crochet P.-A., L. Raty, G. De Smet, B. Anderson, P.H. Barthel, J.M. Collinson, P.J. Dubois,
  - A.J. Helbig, F. Jiguet, E. Jirle, A.G. Knox, P. Le Maréchal, D.T. Parkin, J.-M. Pons, C.S. Roselaar,
  - L. Svensson, A.J. van Loon, P. Yésou 2010. *AERC TAC's Taxonomic Recommendations. July 2010*. www.aerc.eu.
  - Cramp, S., K.E.L. Simmons (red.) 1977: The birds of the Western Palearctic. Vol. I. – Oxford University Press.
  - Dutchbirding.nl 2010: www.dutchbirding.nl.
  - Erterius, D. 2005: A Scopoli's Shearwater off Sweden. *Birding World* 18: 246-446.
  - Frich, A. S. & L. Nordbjærg 1992: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1990. – Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 86: 107-122.
  - Frich, A. S. & L. Nordbjærg 1993: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1991. – Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 87: 231-241.
  - Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1994: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1992. Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 88: 99-110.
  - Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1995: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1993. Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 89: 101-110.
  - Frontiers in Birding. - Birdguides Ltd.
  - Finnish Rarities Committee 2010: www.birdlife.fi/english/rc/index.shtml
  - Gantlett, S 2009: the Western Palearctic Year (2008). *Birding World* vol. 22 s. 28-42.
  - Garner, M. 2008: Stejneger s, White-winged and Velvet Scoters. *Frontiers in Birding*. Birdguides Ltd. England.
  - Hansen, P.S. 1976: Rapport fra Sjældenhedsudvalget for 1975. Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 70: 131-138.
  - Hudson, N. 2008: Report on rare birds in Great Britain in 2007. *British Birds* 101: 516-577.
  - Klein, S., K. Pedersen, K. Thorup 2003: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2002. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 97: 289-302.
  - Kristensen, A.B., O. Amstrup, T.E. Ortvad 2007: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2006.
  - Fugleåret nr. 1 2007: 99-113.
  - Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2008. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2007. *Fugleåret 2007*: 117-135.
  - Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2009. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2008. *Fugleåret 2008*: 122-143.
  - Mays, G., J.-M. Durand & G. Gomez 2006: Breeding of Scopoli's Shearwater on the French coast of Biscay. *Ornithos* 13: 316-319.
  - Olsen, K.M. 1988: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1986 og 1987. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 82: 81-100.
  - Olsen, K. M. 1992. Danmarks Fugle – en oversigt. Dansk Ornitologisk Forening. 1992.
  - Rasmussen, P.A.F. 1996: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1994. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 90: 141-152.
  - Rasmussen, P. A. F. 1997: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1995 og 1996. – Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 91: 133-150.
  - Rasmussen, P. A. F. 1998: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1997. – Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 92: 253-267.
  - Rasmussen, P. A. F. 1999: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1998. – Dansk Orn. Foren. Tidsskrift 93: 127-140.
  - Savard, J.-P. L., D. Bordage, A. Reed 1998: Surf Scoter (*Melanitta perspicillata*). In The Birds of North America, No. 363 (A. F. Poole and F. B. Gill, eds.). The Birds of North America, Inc., Philadelphia, PA.
  - Slack, R. 2009: Rare birds Where and When, Volume 1 (sandgrouse to New World orioles).
  - Svalan.se 2010: www.svalan.se.
  - Thorup, K. & H.H. Nielsen 2000: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1999. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 94: 157-170.
  - Tarsiger.com 2010: www.tarsiger.com.
  - Vejlerne.dk 2010: www.vejlerne.dk.
  - Winge, H. 1898. Grønlands Fugle. – Meddelelser om Grønland 21, 316 pp.

Rettelser til SU-rapport nr. 38

Fugleåret 2007 årgang 2 2008: 117-135

S. 131: Alderen på Ørkendompappen mangler. Den var 2K+.

Rettelser til SU-rapport nr. 39

Fugleåret 2008 årgang 3 2009: 122-143

S. 122: Den fotograferede Topskarv var ved udgivelsen endnu ikke godkendt af Sjældenhedsudvalget.

S. 124: Kejserørnen i Østjylland er fejlagtigt angivet som flyvende forbi Egå Engsø. Det var Årslev Engsø.

S. 126: Fund af Lille Stormsvale efter 2006 fra de indre farvande skal forelægges Sjældenhedsudvalget.

S. 128: Den fotograferede Slangeørn var ved udgivelsen endnu ikke godkendt af Sjældenhedsudvalget.

S. 128: Fundet af Hvidøjet And fra Hestholm, Skjern Enge, 2-3/9, er fejlagtigt angivet som hun. Det var en han.

S. 128: Amerikansk Sortands latinske navn er *Melanitta americana*.

S. 130: I fototeksten til Steppeørnen mangler lokaliteten. Fotoet er taget i Skagen.

S. 130: Den Store Skrigeørn på fotoet fra Skagen angives til 3K. Det var en 2K.

S. 132: Fra august foreligger ni fund af Prærieløber.

S. 135: Foto af Stribet Græshoppesanger er fra Grønningen, Blåvand.

S. 135: Foto af Sibirisk Sortstrubet Bynkefugl er fra 5/11.

S. 136: Foto af Buskrørsanger er fra Kalø Hovedgård.

S. 137: Nordsangerens alder mangler. Det var en 2K+.

Alex Sand Frich (alex@jellingnet.dk)

Mejerivænget 20

7160 Tørring

Andreas Bruun Kristensen (anbrkr@yahoo.dk)

Æbeløgade 46, 2

2100 København Ø

Troels Eske Ortvad (teortvad@gmail.com)

Arkonagade 19, 3. tv.

1726 København V

Michael Schwalbe (m.schwalbe@mail.dk)

Hygumvej 7, Fole

6510 Gram

Amerikansk Fløjsand (*Melanitta deglandi*) – ny art for landet

Af Tim Hesselballe Hansen

Amerikansk Fløjsand, Blåvands Huk, 13. oktober 2009. Foto: Tim Hesselballe Hansen

Den 12. oktober 2009 blev en Amerikansk Fløjsand (*Melanitta deglandi*) fundet ved Blåvandshuk. Fuglen var på lokaliteten frem til 18. oktober og blev set af mange fugleinteresserede, da dens ophold faldt sammen med DOFs Feltræf 2009 i samme område. Sjældenhedsudvalget har godkendt forekomsten som en fugl med "karakterer svarende til Sibirisk Fløjsand ssp. *stejnegeri*".

Tidligere blev de tre fløjsandeformer betragtet som underarter af Fløjsand. Nu er de imidlertid splittet op i to arter: Vores hjemlige Fløjsand (*Melanitta fusca*) og Amerikansk Fløjsand (*Melanitta deglandi*) Sidstnævnte består af to underarter *M. d. deglandi* og *M. d. stejnegeri*, som af feltfolket kaldes henholdsvis Amerikansk og Sibirisk Fløjsand, selvom det ikke er helt korrekt. Det er dog meget muligt, at ssp. *deglandi* og ssp. *stejnegeri* i en nær fremtid får artsstatus.

Fundomstændigheder

Da en flok fuglekiggere var forsamlet lidt sydøst for ishuset i Blåvand for at se den Amerikanske Sortand, der lå mellem de mange Sort- og Fløjsænder, blev forfatteren opmærksom på en afvigende Fløjsand han. Det var især den lidt større hvide tegning ved øjet, der var påfaldende. De mange tilstedeværende fik hurtigt skiftet fokus fra den ene *Melanitta*-dykand til den anden, men da afstanden var temmelig stor, var det ikke muligt at bestemme fuglen med sikkerhed. Fuglen forsvandt efter lidt over en time, men da den blev genfundet sidst på eftermiddagen, blev mistanken om en Amerikansk Fløjsand bekræftet.

Fuglen havde ud over en større hvid tegning ved øjet også et mere rødt næb, anderledes udbredelse af næbtegning og en anden næb- og hovedfacon i forhold til en almindelig Fløjsand.

Bestemmelsen af fuglen voldte problemer i starten, da de to underarter af Amerikansk Fløjsand ikke behandles i de gængse fuglebøger. Klaus Malling Olsen holdt et improviseret bestemmelsesforedrag på feltræffet om aftenen den 12., og speciallitteraturen blev fundet frem. I de følgende dage blev fuglen studeret grundigt og fotograferet af feltræffets deltagere og mange tilreisende ornitologer.

Bestemmelse

Følgende karakterer gjorde, at fuglen kunne bestemmes til arten Amerikansk Fløjsand (*Melanitta deglandi*):

- Stor hvid plet ved øjet med facon som Nike-logo
- Orangerødt næb. Gulorange hos Fløjsand.
- Næbfarven strakte sig ikke så langt ind på næbbet som hos Fløjsand
- Hovedfacon
- Tydelig næbknop

Fuglen blev bestemt til en "Sibirisk Fløjsand" (*Melanitta deglandi stejnegeri*) pga. følgende:

- Sort, ikke brun flanke. Amerikansk har brune flanker.
- Gul kant nederst i det orangerøde næb. Amerikansk har gult øverst på overnæbbet i grænseområdet mellem næbrod og næsebor
- Tydelig næbknop
- Hovedets facon. Mere langstrakt ederfugleagtig med jævnt faldende kurve fra issens højeste punkt bag øjet.

Udbredelse og forekomst i Vestpalæarktis

Sibirisk Fløjsand (*M. d. stejnegeri*) yngler i N Rusland øst for Lena til Stillehavskysten, og den overvintrer langs kysterne fra Japan i nord mod syd til Taiwan og Korea.

I Vestpalæarktis er den blot truffet 4 gange tidligere: Frankrig (dec. 1886), Finland (maj-juni 1996), Island (april-maj 2003) og Polen (marts 2007) – alle hanner. Amerikansk Fløjsand (*M. d. deglandi*) er i VP kun truffet på Island, hvor der er ca. 6 fund; alle siden 1993.

Amerikansk Fløjsand, Blåvands Huk, 13. oktober 2009. Foto: Tim Hesselballe Hansen

Første fund af Gråvinget Måge (*Larus glaucescens*) i Danmark

Af Rune Sø Neergaard

Gråvinget Måge, Århus Havn, 27. november 2009. Foto: Rune Sø Neergaard.

Gennem flere år har en af undertegnede yndlingsbeskæftigelser i vinterhalvåret været at tjekke måger på Århus Havn. Havnen udmærker sig ved især et meget stort antal overvintrende Sølvmåger, men igennem de sidste ti år er gode arter som Sorthovedet, Kaspisk, Middelhavssølv-, Hvidvinget og Gråmåge også registreret på havnen.

Den 27. november 2009 tog jeg endnu en gang ned på Århus Havn. Efter at have set og fotograferet en sandsynlig hybrid mellem Kaspisk Måge og Sølvmåge i oliehavnen kørte jeg ved 13-tiden ind i centralhavnen for at se den Sorthovedede Måge, som overvintrede på lokaliteten for tredje år i træk. Jeg startede med at tjekke de store måger og fandt hurtigt et afvigende eksemplar i blandt sølvmågerne stående på kajen. Fuglen kunne blot ses forfra, mens den stod og hvilede sig, men skilte sig markant ud pga. dens meget afvigende brysttegning med gråbrune tværstriber. Få sekunder senere drejede fuglen sig, hvorved de grå håndsvingfjer med hvide spidser og det mørke øje kunne ses. Det stod med det samme klart for mig, at fuglen var en Gråvinget Måge eller i det mindste en hybrid-måge med stort genetisk indslag af

denne art. På trods af, at jeg mere eller mindre blev grebet af panik, lykkedes det mig at få nogle dogmefotos af fuglen, samtidig med, at jeg fik ringet til Kent Olsen for assistance.

Herefter gik den næste halve time med at ringe til andre lokale birdere og få bedre fotos af fuglen, der i løbet af den første time mest stod og puttede sig. Efter meget lang ventetid dukkede de første twitchere op og sammen fandt vi ud af, at der ikke rigtig var noget, der talte imod en ren Gråvinget Måge. Herefter sendte jeg fuglen ud på dofcall som en sandsynlig 4K Gråvinget Måge. Derefter gik det slag i slag, og flere og flere ankom og var enige i bestemmelsen, hvorfor jeg meldte den ud som sikker kl. 14.30. Blot fem minutter senere valgte den Gråvingede Måge dog som den eneste måge at lette og flyve stik vest ind over byens tage. I alt nåede blot ca. 20 birdere at se fuglen, som på trods af intensiv eftersøgning ikke genfindes de efterfølgende dage.

Herefter regnede de fleste vist med, at den Gråvingede Måge var over alle danske bakker, men ganske uventet genfandt jeg sammen med Stephan Skaarup Lund, Kent Olsen og brødrene Tau og Bo Rasmussen

fuglen under et mågetjek på Århus Østhavn 21/12 2009. I denne omgang sås fuglen dog kun få minutter, inden den igen forsvandt på mystisk vis. Derefter skulle der gå næsten to måneder, før fuglen endnu en gang blev genfundet – denne gang ved den isdækkede Brabrand Sø 14/2 2010 af den lokale fuglekigger Keld Henriksen. I de næste to uger sås mågen de fleste dage enten ved Tre-broer langs Århus Å, ved Brabrand Sø eller på havnen, og mange tilreisende fik set fuglen, inden den sås sidste gang 27/2 2010 på Århus Østhavn. Senest er fuglen set igen 27/9 2010 og 4/10 2010 – begge gange kun få minutter på Århus Nordhavn. Hvorvidt fuglen altså har holdt sommerferie væk fra Århus er altså et åbent spørgsmål.

Bestemmelse

Gråvinget Måge er som adult og subadult faktisk relativt let at bestemme. På fuglen i Århus kunne alle andre arter udelukkes på kombinationen af mørkt øje, lysegrå overside, grålige håndsvingfjer med hvide spidser, kødfarvede ben og kraftig tværvatrung på hoved og bryst. Dertil kom proportionerne, idet fuglen var meget robust med en kraftig krop, korte vinger relativt i forhold til kroppen samt et kraftigt næb. Det største problem i forbindelse med bestemmelsen var udelukkelsen af hybrider mellem Gråvinget Måge og andre af de store mågearter. Hyppigst hybridiserer Gråvinget Måge med Western Gull (*Larus occidentalis*), hvilket især ses på USA's og Canadas vestkyst. Derudover er Gråvinget Måge kendt for at kunne hybridisere med både Gråmåge og Amerikansk Sølvmåge i Alaska og det nordlige Canada, mens Gråvinget Måge i Asien sjældent hybridiserer med Skifermåge (Gulls, Olsen & Larsson, 2004).

Hverken oversidefarven, farven og tegningen på håndsvingfjerene eller øjenfarven indikerede andet, end at den Gråvingede Måge i Århus skulle være et artsrent eksemplar. I forbindelse med diskussionen vedrørende hybridproblematikken er det vigtigt at understrege, at det fra andre hybridtilfælde med ringmærkede fugle er dokumenteret, at afkom fra hybridpar kan matche enten den ene eller den anden forældreart fuldstændigt, selv om det langt oftest vil ligne en mellemting. Selv for tilsyneladende artstypiske eksemplarer af de store mågearter, der er kendt for i deres normale udbredelsesområde at danne blandingspar, er det uden DNA-analyse derfor nærmest umuligt

at udelukke et eventuelt genetisk indslag fra andre mågearter. Men idet mågen fra Århus er typisk på alle karakterer, er det eneste fornuftige at betragte forekomsten som værende en artsren Gråvinget Måge.

Udbredelse og forekomst i Vestpalearktis

Gråvinget Måge har en bestand på ca. en kvart million ynglepar, som fordeler sig langs kysterne af den nordlige del af Stillehavet med staten Washington i det nordvestlige USA og den japanske ø Hokkaido som sydgrænser i vest hhv. øst. Om vinteren træffes arten mod syd til Baja California, Mexico og Tokyo, Japan i vest hhv. øst.

I Nordamerika er arten meget sjælden øst for Rocky Mountains med kun meget få fund i de allerøstligste stater.

Det aktuelle fund er det første af Gråvinget Måge i Skandinavien og det blot sjette fund i Vestpalearktis. De tidligere fund er:

- 12+16-18/3-2009 2K Beddington, London, Surrey, England.
- 31/12-2008 - 10/11-2009 adult uden ringe Cowpen Bewley/Saltholme Pools, Cleveland, England.
- 15-16/2-2007 3K, som blev fanget og ringmærket, Gloucester Landfill Site, Gloucestershire, England. Samme fugl sås senere som 4K 2-5/3-2008 Tywi Estuary, Carmarthenshire, Wales samt 18/4-2008 Beddington, London, Surrey, England.
- 31/1-1995 adult Essaouira, Marokko.
- 7-10/2-1992 subadult (formodet 4K) La Restinga Harbour, South El Hierro, de Kanariske Øer, Spanien.

Derudover er der et gammelt fund fra Zürich, Schweiz i november 1969. En fugl ringmærket i juli 1969 på Vancouver Island, British Columbia, Canada blev fundet død. Fundet blev ikke anerkendt som spontant, da det blev vurderet, at den sandsynligvis var droppet i Schweiz efter at have hængt fast på undersiden af et fly.

Som det ses af ovenstående oversigt er 4 af de nu i alt 6 godkendte fund af Gråvinget Måge gjort inden for de seneste 4 år. Ud fra det meget begrænsede materiale kunne det altså ligne en tendens til et stigende antal observationer af arten i vores del af verden, så måske er Århusmågen ikke den sidste Gråvingede Måge, der er observeret i Danmark?

Vandsanger, Vestmager, 6. august 2009. Foto: John Larsen

Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2009

Sammenskrevet og redigeret af Timme Nyegaard og Mikkel Willemoes

Rapport nr. 12 om Danmarks truede og sjældne ynglefugle fra DOF's Caretakerprojekt

Skestorke-kolonien, Vår Holm, maj 2009. Foto: Jan Skriver

Indledning

Nærværende rapport er den 12. årsstatus for Danmarks truede og sjældne ynglefugle. Rapporten er sammensat af bidrag fra en række frivillige artscaretakere, sammenskrevet og fagligt kvalitetssikret under redaktion af Timme Nyegaard og Mikkel Willemoes.

Årsrapporten 2009 er publiceret på DOF's hjemmeside (www.dof.dk/caretaker) og forventes sidst i 2010 desuden publiceret i Fugleåret 2009, ligesom det også var tilfældet med de tre seneste årsrapporter.

Alle artscaretakere takkes varmt for et godt samarbejde omkring dataindsamlingen. Der er kommet en del nye artsansvarlige caretakere til, særligt i forbindelse med den ændrede artsliste i projektet, se mere nedenfor. Iben Hove Sørensen har i 2009 været artsansvarlig for Lærkefalk og Pirol. Fra og med 2010 er sidstnævnte dog skiftet ud med Brushane, og Pirol dækkes fremover af Børge Rasmussen. Erik Groth-Andersen er nytillkommet artsansvarlig for Svaleklire og Ursula Burmann for Drosselrørsanger. Fra og med 2010 vil Ursula desuden være artsansvarlig for Hede-

lærke. Klaus Dichmann er ny artsansvarlig for Perleugle, Lars Hansen har udvidet sin caretakervirksomhed med Baltisk Sildemåge og Egon Østergaard med Vende-hals. Fra og med 2010 er Ole F. Jensen artsansvarlig caretaker for Natravn og Mikkel Willemoes for Rovterne. Den aktuelle liste over artsansvarlige caretakere er vist i Tabel 1.

Ligeledes takkes alle observatører, der efter mange timers feltarbejde har leveret deres registreringer af ynglefugle til projektet eller gennem DOFbasen. Thomas Nordby takkes for at have læst sproglig korrektur på rapporten. Endelig skal der rettes en stor tak til Aage V. Jensens Fonde for den økonomiske støtte til projektet, som har muliggjort DOF's indsamling af data om de sjældne og truede ynglefugle samt udgivelsen af nærværende rapport.

Følgende arter har ikke været dækket i 2009 og er derfor ikke omfattet af denne rapport: Sangsvane, Rødhovedet And, Splitterne og Natravn.

Tabel 1. Sammenfatning af resultaterne af overvågningen af de truede og sjældne ynglefugle i 2009. Under dækning angiver +++, at arten vurderes godt dækket (alle ynglepar er formodentlig registreret), ++ angiver en middelhøjt dækning (alle ynglepar kunne ikke registreres, men tilfredsstillende nok til at vurdere bestandsstørrelsen), + angiver en dårlig dækning (kun tilfældige yngleforekomster er kendt), der ikke er tilstrækkelig til at foretage en bestandsvurdering ud fra, og - angiver projekter, der ikke er modtaget bestandsopgørelse for i 2009. I sidste kolonne er de artsansvarlige caretakere nævnt samt det totale antal deltagere i caretakergruppen for arten angivet, begge dele pr. 1/3-2010. Bemærk at der fra og med 2009 er sket en større udskiftning i både arter og artscaretakere.

Art	Ynglepar	Lokaliteter	Dækning	Artscaretakere og gruppestørrelse
Malleduk <i>Fulmarus glacialis</i>	0	0	+++	Albert Schmidt (1)
Sort Stork <i>Ciconia nigra</i>	0	0	++	Jørgen Jensen (1)
Hvid Stork <i>Ciconia ciconia</i>	0*	0*	+++	Hans Skov (1)
Skestork <i>Platalea leucorodia</i>	59	3	++	Jan Skriver (1)
Sangsvane <i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	Bjarke Laubek (1)
Rødhovedet And <i>Netta rufina</i>				Ingen caretakere
Stor Skallesluger <i>Mergus merganser</i>	47-60	31	++	Jan Blichert-Hansen (16)
Rød Glente <i>Milvus milvus</i>	81-92	81-92	++	Gert Hjembæk (39)
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	28	28	+++	Erik Ehmsen (39)
Blå Kærhøg <i>Circus cyaneus</i>	0	0	++	Keld Bakken (1)
Hedehøg <i>Circus pygargus</i>	23-25	23-25	++	Lars Rasmussen/Michael Clausen (3)
Kongeørn <i>Aquila chrysaetos</i>	2	2	+++	Tscherning Clausen (4)
Fiskeørn <i>Pandion haliaetus</i>	1	1	+++	Leif Novrup (1)
Lærkefalk <i>Falco subbuteo</i>	13-16	13-16	++	Iben Hove Sørensen (7)
Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	3	3	+++	Niels Peter Andreasen (5)
Engsnarre <i>Crex crex</i>	61-64	51	++	Mark Pedersen (1)
Trane <i>Grus grus</i>	99-113	79	++	Palle A. F. Rasmussen (2)
Hvidbrystet Præstekrave <i>Char. alexandrinus</i>	39	6	++	Ole Thorup (1)
Hjejle <i>Pluvialis apricaria</i>	0	0	++	Egon Østergaard (1)
Engrylle <i>Calidris alpina schinzii</i>	151-155	15-17	++	Hans Christophersen** (1)
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	52	8	++	Iben Hove Sørensen** (1)
Stor Kobbersneppe <i>Limosa limosa</i>	533-535	20-21	++	Michael Clausen** (1)
Storspove <i>Numenius arquata</i>	375-425	50-60	++	John Frikke (2)
Svaleklire <i>Tringa ochropus</i>			+	Erik Groth-Andersen** (1)
Tinksmed <i>Tringa glareola</i>	110-112	12-13	++	Egon Østergaard (1)
Stenvender <i>Arenaria interpres</i>	36-38	5	+++	Palle A. F. Rasmussen (1)
Sorthovedet Måge <i>Larus melanocephalus</i>	9	5	+++	Lars Hansen (1)
Dværgmåge <i>Larus minutus</i>	2	1	++	Henrik Haaning Nielsen (1)
Baltisk Siidemåge <i>Larus fuscus fuscus</i>	5	4-5	++	Lars Hansen (1)
Sandterne <i>Gelochelidon nilotica</i>	1	1	+++	Ole Thorup (1)
Rovterne <i>Hydroprogne caspia</i>	1	1	+++	Mikkel Willemoes** (1)
Splitterne <i>Sterna sandvicensis</i>	-	-	-	Thomas Bregnballe (1)
Sortterne <i>Chlidonias niger</i>	32-43	4	+++	Knud N. Flensted (1)
Kirkeugle <i>Athene noctua</i>	50-60	50-60	++	Benny Kristensen (22)
Mosehornugle <i>Asio flammeus</i>	13	13	++	Niels Knudsen (2)
Perleugle <i>Aegolius funereus</i>	3	3	++	Klaus Dichmann (17)
Natravn <i>Caprimulgus europaeus</i>				Ole F. Jensen** (14)
Biæder <i>Merops apiaster</i>	0	0	++	Magnus Bang Hansen (1)
Vendehals <i>Jynx torquilla</i>	30-35	25	++	Egon Østergaard (2)
Toplærke <i>Galerida cristata</i>	1	1	++	Anders Østerby (1)
Hedelærke <i>Lullula arborea</i>	400	?	++	Ursula Burmann** (2)
Markpiber <i>Anthus campestris</i>	0-2	1	++	Knud Pedersen (1)
Vandstær <i>Cinclus cinclus</i>	1	1	++	Erik Dylmer (4)
Drosselrørsanger <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	0-1	0-1	++	Ursula Burmann (1)
Stor Tornskade <i>Lanius excubitor</i>	4-7	4-7	++	Niels Peter Brøgger (2)
Pirol <i>Oriolus oriolus</i>	10-20	5-15	++	Børge Rasmussen** (3)

* Dog et forvildet ynglepar bestående af tamfugle.

** Først fra og med 2010

Mosehornugle, Langstrup Mose, 20. november 2009. Foto: Helge Sørensen. Mosehornugle satte rekord med hele 13 ynglepar.

Særlige resultater af overvågningen i 2009

31 artsansvarlige caretakere og 98 "menige" caretakere overvågede i 2009 sammenlagt 41 forskellige arter af truede og sjældne ynglefugle (Tabel 1). Hertil kommer et stort antal observatører, der har rapporteret deres observationer enten via DOFbasen eller direkte til de artsansvarlige caretakere.

En af årets største positive overraskelser var, at der efter flere år uden sikre ynglefund blev fundet hele 13 par Mosehornugle. Dette er rekord i de 12 år, projektet har overvåget arten. De var især at finde i Vadehavsområdet. Derudover fortsætter Havørn (28 par), Rød Glente (81-92 par) og Trane (99-113) deres kraftige bestandsstigninger, hvilket Skestork (59 par) og Kongeørn (2 par) ikke har været i stand til.

Mere trist ser det ud for hedefuglene. Tinksmed er nu næsten helt isoleret til kun at yngle i Thy (>90 %), bestanden af Stor Tornskade er på trods af god dækning mere end halveret (7-10 par), og Hjejle ser ud til helt at have opgivet at yngle i Danmark. En lang række nye arter er nu omfattet af projektet, og det er allerede i år lykkedes at få lavet optællinger og/eller bestandsvurderinger for flere af dem. Disse vil få mere fokus i de kommende ynglesæsoner, og vores viden om dem vil forhåbentlig blive endnu mere detaljeret.

Statsligt samarbejde

Gennem samarbejdsaftalen mellem Miljøministeriet og DOF (påbegyndt i 2004 og videreført 2007-09) var der også i 2009 sikret midler til overvågning af Hedehøg og til afværgelse af høst af reder i risikozonen. Herudover følges implementeringen af den nationale handlingsplan for truede engfugle (Brushane, Almindelig Ryle og Stor Kobbersneppe) tæt gennem en særlig engfuglearbejdsgruppe, hvor både DOF og Fugleværnsfonden er repræsenteret. Også Rød Glente er omfattet af samarbejdsaftalen, og der blev i januar 2009 udgivet en informationspjece, der sætter fokus på at optimere beskyttelsen på ynglepladserne. Pjecen er målrettet lodsejere, skovfolk og jægere. Endelig skal DOF og Skov- og Naturstyrelsen, Thy samarbejde om at afrapportere den aktuelle status for den udryddelsestruede ynglebestand af Hjejle og herunder vurdere registreringsmetode og iværksatte forvaltningstiltag. I en revideret udgave af aftalen er det besluttet ikke at videreføre samarbejdet omkring Rød Glente og Hjejle.

DOF og DMU har desuden et samarbejde i forbindelse med den statslige overvågning under NOVANA (det Nationale program for Overvågning af VAndmiljøet og NATUREN), hvor der sker en gensidig udveksling af oplysninger om de truede og sjældne ynglefugle. Af arter omfattet af denne rapport og som ikke overvåges årligt i NOVANA, var der i 2009 særligt fokus på Trane, Hjejle, Tinksmed, Splitterne og Mosehornugle.

Data om disse arter i nærværende rapport inkluderer resultater fra myndighedernes målrettede overvågning. 13 arter dækkes i NOVANA udelukkende på baggrund af DOF's dataindsamling, hvoraf Natravn og Hedelærke bliver analyseret i et særligt samarbejde, hvor yngleudbredelsen vurderes ud fra rapporteringer i DOFbasen.

Endelig samarbejder DOF og Zoologisk Museum, København, om Hedehøg og Kirkeugle.

Projektets baggrund og formål

2009 var den 12. sæson i træk, hvor DOF indsamlede data om en række af Danmarks mest truede og sjældne ynglefugle. Det var samtidig første år, hvor dette skete i regi af Caretakerprojektet, der desuden har til formål at overvåge Danmarks 200 vigtigste fuglelokaliteter.

Projektets artsdel har til formål at:

- indsamle kvalificerede data om de truede og sjældne ynglefugle, der muliggør en årlig eller næsten årlig statusopgørelse;
- øge offentlighedens opmærksomhed på vort fælles ansvar for at sikre dansk natur af tilstrækkelig kvalitet som levested for sjældne fuglearter;
- udgive en årlig, illustreret rapport om resultaterne af dataindsamlingen;
- aktivere de fagligt interesserede amatørornitologer i et vigtigt landsdækkende projekt;
- afholde kurser, hvor caretakerne uddannes og kan netværke;
- udarbejde hjemmesider for hver art, vedligeholdt af caretakerne selv;
- udarbejde monitoringsvejledninger for alle projektarter.

Figur 1. Oversigt over den geografiske afgrænsning af DOF's lokaliteter, der refereres til i artsgennemgangen.

Stor Kobbersneppe, Værnengene, 9. maj 2009. Foto: Klaus Dichmann. Stor Kobbersneppe er en ny projekt-art.

Ny organisering fra 2009

Det nye projekt – Caretakerprojektets fase 2 – kan takket være generøs økonomisk støtte fra Aage V. Jensens Fonde videreføres for en ny femårig periode frem til medio 2013. Det sidste halvandet år af projektperioden vil dog primært bestå i bearbejdning og publicering af resultaterne, hvorfor selve overvågningen går på lavere blus fra udgangen af 2011.

Det er forventningen, at den nye projektorganisering vil føre til en bedre dækning af de overvågede fugle og samtidig en bedre rekruttering af frivillige optællere. Integrationsløsningen vil tilføre Caretakerprojektet erfaring og kompetence om optælling og beskyttelse af de truede og sjældne ynglefuglearter, som lokalitets-caretakerne i høj grad efterspørger. Det vil samtidig medføre forbedrede muligheder for vidensdeling, indbyrdes koordinering og samarbejde de frivillige imellem, ligesom mulighederne for tværgående formidling understøttes bedre. For artscaretakernetværket betyder den nye struktur, at indsatsen nu i stedet for at bero på enkeltpersoner i højere grad er en kollektiv indsats, hvor opgaverne deles mellem gruppens deltagere alt efter tid, evner og interesser.

Projekthjemmesiden er fra foråret 2009 blevet fuldt integreret med Caretakerprojektets. Alle tidligere års-rapporter, forvaltningsplaner, monitoringsvejledninger samt andet materiale kan nu findes på denne hjemmeside: www.dof.dk/caretaker.

Årsrapporten for truede og sjældne ynglefugle vil under Caretakerprojektet fortsat blive publiceret efter den eksisterende model med publicering på både hjemmesiden og i Fugleåret.

Nye projektarter overvåges

Blandt de vigtigste og mest synlige ændringer i det nye projekt er, at overvågningen af de truede og sjældne ynglefugle fra og med ynglesæsonen 2009 tager

udgangspunkt i en revideret artsliste. I den nye prioritering er det lagt til grund, i hvilket omfang arterne optræder på forskellige internationale lister samt på den danske rødliste over truede arter. Ved at anvende sådanne mere stringente kriterier for udvælgelsen af de prioriterede arter, der skal overvåges, er fokus flyttet over på de ynglefugle, som er mest truet i både Danmark og Europa. Konsekvensen er, at nogle af de arter, som projektet har overvåget frem til og med 2008, er faldet ud, mens et antal nye arter er kommet til.

De nye arter, som fra og med 2009 indgår i caretakerprojektets artsovervågning, er Engrylle, Brushane, Stor Kobbersneppe, Storspove, Baltisk Sildemåge, Rovterne, Natravn, Vendehals, Hedelærke, Drosselrørsanger og Pirol. Ynglefugle, der ikke længere overvåges i projek-

tet, er Bramgås, Hvinand, Plettet Rørvagtel, Slørugle, Stor Hornugle og Sydlig Blåhals.

Den opdaterede liste over artsansvarlige caretakere, inkl. kontaktoplysninger, kan altid findes på caretakerprojektets hjemmeside.

Behov for nye artscaretakere!

Der mangler i øjeblikket kun en artsansvarlig caretakere for Rødhovedet And.

Derudover søges der hjemmesideredaktører og "menige" deltagere i caretakergrupperne for stort set alle projekter. Skulle der blandt læserne af denne rapport være nogle, som er interesserede, kontakt da endelig thomas.vikstroem@dof.dk.

Artsgennemgang

Mallemuk *Fulmarus glacialis*

Af artscaretaker Albert Schmidt

Heller ikke i 2009 ynglede Mallemukken i Danmark. Der er i DOFbasen indtastet 10 observationer fra Bulbjerg i foråret 2009, men selvom der sås flere rastende fugle, blev ingen tegn på yngleadfærd set på klinten dette år.

De første rastende fugle sås 20/4 (1) og 21/4 (3). Største antal var 26/4 (5), og de sidste fugle sås 1/5 (4, 2 par) og 31/5 (1). Herudfra kan vi konkludere, at fuglene igen besøgte lokaliteten med 2 par, men valgte ikke at yngle.

Sort Stork *Ciconia nigra*

Af artscaretaker Jørgen Jensen

I 2009 blev der ikke set stationære Sorte Storke her i landet. Så heller ikke i år er der tegn på, at den Sorte Stork skulle have ynglet her.

2009 blev et meget dårligt år for den Sorte Stork i Slesvig-Holsten. Der var kun 4 sikre par, hvoraf de 2 par fik 7 unger, hvilket er den laveste bestand i årtier (Gerd Janssen, pers. medd.). Bestanden i Meklenborg-Forpommeren var stabil. Her fik 14 sikre ynglepar min. 37 unger på vingerne. Bestanden i Tyskland er stadig stigende, særligt i den sydlige del af landet. Man reg-

Sort Stork, 1K, Busene, Møn, 18. august 2009. Foto: Per Schiermacher-Hansen. Igen i 2009 blev der ikke fundet ynglende Sort Stork, men landet besøges sædvanligvis af års-unger fra ynglepar syd eller øst for Danmark i august.

ner med, at landet huser 550-600 par (Carsten Rohde, pers. medd.). I de senere år er man begyndt at ringmærke Sort Stork i Tyskland med metalring og med farvering, således blev der i år mærket 80 ungfugle. Når man iagttager Sort Stork, bedes man derfor lægge mærke til, om fuglen evt. er ringmærket.

Der er ingen meldinger om hverken oversomrende enlige fugle eller ynglepar fra Sverige i 2009.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

Af artscaretaker Hans Skov

Gundsøllille på Sjælland var det eneste sted med bofaste storke. Dette par består af forvildede tamfugle fra det skånske udsætningsprojekt, og der ynglede således ikke vilde storke i Danmark i 2009.

Antallet af omstrefjende Hvide Storke var på ca. 150, hvilket er en del under det normale, som typisk ligger på godt 200 strejfstorke årligt. I 2007 var tallet fx ca. 220 storke, mens 2008 bød på usædvanlig mange omstrefjende storke med ca. 346.

Storkesæsonen begyndte i 2009 med en strejfstork, der blev set 28/3 i Kolding Ådal. Der blev tidligere på året set storke i Hvedstrup-Gundsøllille området vest for København samt et par andre steder, men disse er ikke storke, der har været på træk, men lokale overvintrende fugle (storkeparret i Gundsøllille, skånske projektstorke og en overvintrende stork fra Slesvig-Holsten). Frem til midten af april var det kun ganske få storke, der besøgte landet. Herefter kom det sædvanlige forårsrykind, der først klingede af midt i juni. De største storkeflokke er her angivet med sted og dato: 10 storke i Skagen 26/4, 8 storke i Studsgård, Vestjylland 25/4 og Hadsund 30/4, 7 storke ved Stubbe Sø, Djurs-

land 4/5 og 7 storke ved Gerding i Nordjylland 19/5. 6 storke sås både ved Gedser, Kolding, Mylund i Nordjylland og Egå ved Århus i dagene 19-23/5. 5 storke sås ved Aulum i Vestjylland 14-18/5. Nogle af flokkene er naturligvis gengangere lokaliteterne imellem.

Storkerederne i Skjern, Tarm og Borris blev istandsat, og en ny storkerede blev opsat i Lønborg, men lige lidt hjalp det, for der var ingen storkebesøg på disse reder. Det nærmeste var en trækende stork over Lønborg 12/4. Denne stork var den eneste, der blev set i dette område i 2009. Skuffende, når man tænker på, at 2-3 storke opholdt sig i Skjern Å-området i lang tid i 2008.

Tamfugleparret ved Gundsøllille påbegyndte æglægningen ca. 1/4 i den nye storkerede, der er hævet et stykke over skorstenen på et nyt redestativ. Parret udrugede 3 unger, men den ene døde 3 uger gammel. To unger kunne ringmærkes 6/6. En uge efter omkom den mindste af ungerne af nedkøling, efter at det havde regnet 110 mm på 1½ døgn. Den sidste unge fløj fra reden først i juli. Denne unge er siden blevet vægende i området sammen med forældrefuglene. Det ses ofte, at enlige unger ikke formår at trække bort på egen hånd. Fire af dette storkepars unger fra tidligere sæsoner er aflæst denne sommer. Fra juni til 1/10 holdt en unge fra 2004 til i Hillerød-området. Forinden blev storken aflæst i Flyinge i Skåne. Denne stork var i 2008 ynglefugl i Holzacker nær den dansk-tyske grænse. 3-5/10 blev den set i Eskilstrup på Falster under trækret sydpå, hvilket er noget sent. I Sydslesvig i Sofienhamm NV for Rendsborg fik en unge fra 2005-kuldet 2 unger på vingerne. Den ynglede også der i 2008. I Hohenhörn i Ditmarsken ynglede en unge fra 2006-kuldet. Desværre døde de to unger af nedkøling pga. vedvarende regn d. 11/6. Nær Braunschweig i Niedersachsen ynglede endnu en unge fra 2005-kuldet med succes.

2009 synes at have været et skidt år for storke hørende til den østlige trækrute. Der meldes om færre par og færre unger fra Estland i nord til Rumænien i syd. I fx Slesvig-Holsten faldt antallet af vilde storkepar med 11 % fra 229 par i 2008 til 204 par i 2009. Hertil skal lægges 45 storkepar, der stammer fra opdræt i fangenskab, så det totale antal bliver 249 par. Desværre medførte det regnfulde og kølige vejr omkring 11/6, at mange storkeunger døde i de nordtyske storkereder pga. nedkøling. De 249 storkepar fik kun 314 unger på vingerne, hvilket kun er 1,26 unge pr. par. I storke-landsbyen Bergenhusen 48 km syd for den dansk-tyske grænse fik 16 storkepar kun 17 unger på vingerne (Jörg Heyna, pers. medd.).

Skestork *Platalea leucorodia*

Af artscaretaker Jan Skriver

59 par Skestorke ynglede fordelt på 3 kolonier i 2009, og de fik mindst 120 unger på vingerne. 2009 kom således næsten op på niveau med rekordåret 2008, på trods af at der var en koloni mindre.

I Vejlerne, der historisk set er Danmarks Skestorke-lokalitet nummer et, blev der i begyndelsen af august talt 184 Skestorke. Aldrig tidligere er der set så mange Skestorke på samme tid i Danmark. Rekordforekom-

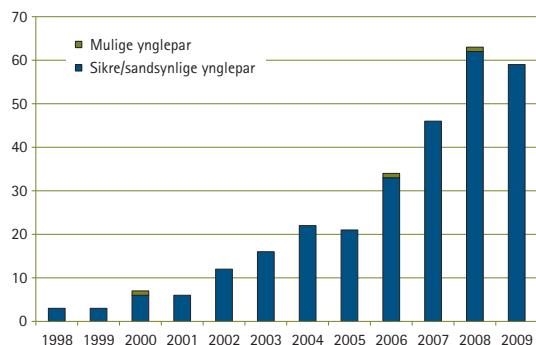

Hanstorken fra Gundsøllille søger føde i tilgroet vandhul nær redestedet, 6. juni 2009. Foto: Hans Skov.

Tabel 2. Antal ynglepar af Skestork (*Platalea leucorodia*) i Danmark 1996-2009, fordelt på kolonier

Koloni	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vår Holm	1	2	3	3	6	6	7	11	16	14	19-20	27	31-32	30
Høje Sande							5	5	6	7	14	17	21	21
Langli												2	4	8
Borreholm													6	0
I alt	1	2	3	3	6	6	12	16	22	21	33-34	46	62-63	59

Figur 2. Bestandudvikling for Skestork (*Platalea leucorodia*) i Danmark i perioden 1998-2009.

sten i Vejlerne skyldes primært ynglefluglene fra den veletablerede 14 år gamle koloni i Nibe Bredning Vildtreservat, der i 2009 talte cirka 30 par, som fik 60-70 unger på vingerne. Hvorfra de ekstra fugle kommer, vides ikke, men det kunne være en blanding af ikke-ynglende yngre fugle fra tidligere år i Limfjordskolonien og hollandske fugle, der i sensommeren er kendt for at kunne strejfe nordover.

Da Skestorkene yngler spredt i rørskoven, både hvad angår redernes placering og tidspunktet for etableringen, er det i praksis umuligt at afgøre præcist, hvor mange par der er i kolonien, og hvor mange unger der flyver fra rederne. 20 af ungerne fra Limfjordskolonien blev midt i juni farveringmærket som et led i et fælles-europæisk Skestorke-projekt under hollandsk ledelse.

Dermed er der i alt farveringmærket 37 unge Skestorke i Danmark i årene 2003, 2004, 2005 og 2009, alle i den nordjyske koloni, som er verdens nordligste for arten.

I Ringkøbing Fjord nær Skjern Ås udløb var der 21 Skestorkereder i kolonien. 2009 var således 8. ynglesæson i træk med ynglefugle på lokaliteten. Mindst 50 flyvedygtige unger kom af sted fra rederne ved Skjern Å.

På den statsejede ø Langli i Ho Bugt ved Esbjerg blev der fundet 8 reder af Skestorke. Mindst 12 unger kom på vingerne fra Langli-kolonien.

Sidste års nye ynglelokalitet på Borreholm i Limfjorden blev undersøgt for Skestorke, men ingen kunne findes. Øen har været stærkt præget af ræv de senere år, og dette kan måske være årsag til sidste års fejlslagne ynglesæson og en forklaring på den manglende tilbagevenden.

Generelt bliver der set Skestorke på flere og flere lokaliteter i Danmark, om end der er en klar overvægt

Skestorkeunge efter ringmærkning. Vår Holm, 15. juni 2009. Foto: Jan Skrivers.

af observationer i Vadehavet, Limfjordslandet og langs Vestkysten, primært i lagunefjordene med Tipperne og den naturgenoprettede Skjern Ådal som nøglelokaliteter.

Sangsvane *Cygnus cygnus*

Der er ikke modtaget nogen bestandsopgørelse for Sangsvane i 2009, og arten er derfor ikke behandlet i denne rapport.

Rødhovedet And *Netta rufina*

Der er ingen artscaretaker for Rødhovedet And, og arten er derfor desværre ikke dækket i 2009. Der blev set op til 5 hanner, samt enkelte hunner af Rødhovedet And i yngletiden ved Maribo-søerne.

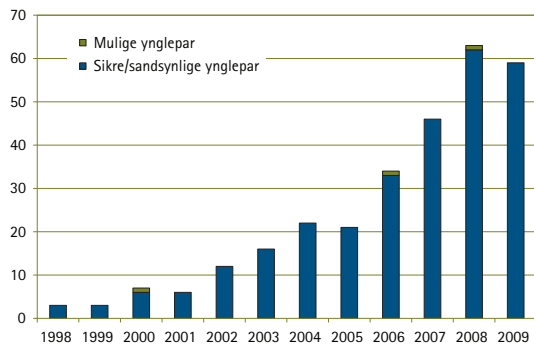

Rødhovedet And, Røgbølle Sø, Lolland, 18. oktober 2009. Foto: Mogens Hansen. Desværre er der ingen caretaker for Rødhovedet And, og derfor foreligger der ingen bestandsopgørelse for arten i 2009.

Stor Skallesluger *Mergus merganser*

Afartscaretaker Jan Blichert-Hansen

Antallet af ynglepar af Stor Skallesluger er optalt til 44-57 i 2009. De fleste yngleområder havde en god dækning, dog er der nogle lokaliteter i Storstrømsområdet, hvor der mangler oplysninger fra. Bestanden i dette område vurderes ud fra tællinger af 1K-fugle til at være lidt større end oplyst, og den samlede danske bestand vurderes derfor til 47-60 par, hvilket er lidt mindre end bestanden de sidste tre år.

Figur 3. Bestandsudvikling for Stor Skallesluger (*Mergus merganser*) i Danmark i perioden 1998-2009.

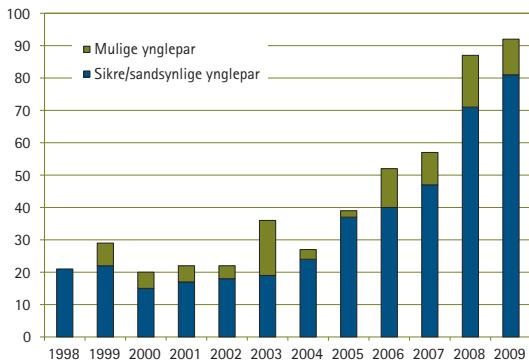
Ud over de traditionelle områder i Sydøstsjælland, Falster, Bornholm og Sønderborgområdet er der observeret et muligt ynglepar på en ny lokalitet. I Roskilde Fjord omkring Jyllinge/Lilleø/Eskilsø blev der set adulte fugle i hele ynglesæsonen, hvilket vurderes som et muligt ynglepar.

Det vurderes, at ca. en tredjedel af ynglefuglene har placeret reden på et naturligt redested. De øvrige ynglede således i kasser, der var opsat i forbindelse med tidligere kasseprojekter under de nu nedlagte amter. I Sønderborg Kommune har der i 2009 været gennemført et kasseprojekt i samarbejde mellem kommunen, Skov- og Naturstyrelsen og DOF's lokalafdeling i Sønderjylland. Publikum var inviteret til at deltage i bygning af kasser, og det blev til 25, som nu er opsat. En lille gruppe fra lokalafdelingen står for tilsynet med disse kasser.

I Storstrømsområdet har Guldborgsund Kommune afholdt et indledende møde med repræsentanter fra lokalafdelingen om samarbejde omkring kortlægning af Stor Skallesluger samt opsætning af og tilsyn med redekasser. Et samarbejde forventes at kunne formaliseres i løbet af 2010.

På sigt håbes også på et samarbejde med Vordingborg og Faxe Kommuner, da disse (sammen med Guldborgsund Kommune) omfatter Stor Skalleslugers kerneområde.

Figur 4. Bestandsudviklingen for Rød Glente (*Milvus milvus*) i Danmark i perioden 1998-2009.

Rød Glente *Milvus milvus*

Af Timme Nyegaard & artscaretaker Gert Hjembæk

Med i alt 81-92 ynglepar fortsatte fremgangen for Rød Glente i Danmark i 2009. Det er især i Nordsjælland og Østjylland, at der er vækst i bestanden. Kun i Sydøstjylland blev der registreret et fald, hvilket dog muligvis kan skyldes manglende rapportering fra området.

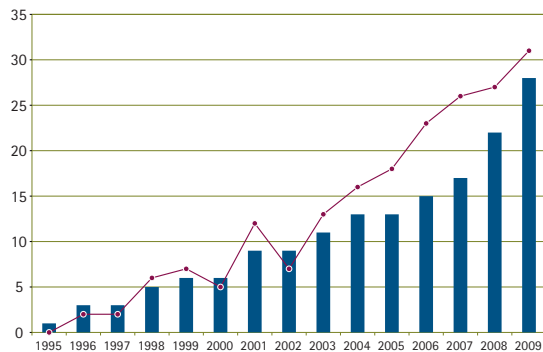
Tabel 5. Regional fordeling af ynglende Rød Glente (*Milvus milvus*) i 2007-2009.

DOF-afdeling	2007	2008	2009
Nordvestjylland	0	0	0
Vestjylland	0-1	0-1	0
Nordjylland	6	10	9-12
Sønderjylland	5-7	7-9	8
Storstrøm	2	9-10	8
Sydvestjylland	0	0	0
Nordsjælland	1-3	3-5	9-11
Vestsjælland	9-11	14-16	15-17
Fyn	3	4-6	5
Sydøstjylland	14-16	16-18	11
Østjylland	5-6	6-8	11-14
København	1	1-3	3
Bornholm	1	1	2-3
I alt	47-57	71-87	81-92

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Af artscaretaker Erik Ehmsen

Med 28 ynglepar i 2009 fortsætter den store bestandsfremgang for Havørnen i Danmark, og årets vækst er på over 25 % i forhold til 2008. 6 nye redeterritorier blev fundet, heraf 2 i Østjylland og 4 øst for Storebælt. Især to nye par i Østjylland er en spændende udviling, da det er en etablering i det midtjyske søhøjland. Dette område vil sandsynligvis blive grundstammen i den store bestand, der kan forventes i Jylland. Det ene par var succesfuldt med to flyvefærdige unger.

Figur 5. Bestandsudviklingen (søjler) og ungeproduktionen (cirkler) for Havørn (*Haliaeetus albicilla*) i Danmark i perioden 1995-2009.

Flere steder i landet var der ørne, der opførte sig som ynglepar, men hvor rederne ikke blev fundet. Specielt er det vanskeligt i de områder, hvor vi må forvente, at rederne placeres i store granplantager.

Ungeproduktionen var rekordstor med 31 flyvefærdige unger. Det gennemsnitlige antal unger var dog meget lavt med kun 1,11 unger pr. redepar, hvilket er det laveste i 7 år. Der blev ringmærket 8 unger, så nu er der mærket i alt 14 Havørne som unger i Danmark. Nu venter vi blot på, at danske ornitologer og fotografer får dem aflæst, så vi kan lære nyt om vore egne Havørne. Læs om årets forekomst i Projekt Ørn andetsteds i Fugleåret.

Blå Kærhøg *Circus cyaneus*

Af artscaretaker Keld Bakken

Ynglesæsonen 2009 blev et meget magert år for Blå Kærhøgs vedkommende. Nok en gang må vi konstatere, at der ikke har været yngleaktivitet i den forgangne sommer. 7 enlige fugle, alle hanner, er hvad sommerens observationer kunne byde på, så der er sandsynligvis lange udsigter for et positivt yngleresultat af denne elegante kærhøg.

Heller ikke i 2008 var der tegn på yngleaktivitet hos Blå Kærhøg i Danmark. For at Blå Kærhøg skal kunne yngle i Danmark igen, kræver det et stort område med megen ro. Arten tåler ikke megen forstyrrelse i yngleområdet, hverken fra mennesker eller, måske endnu vigtigere, fra ræve.

Hedehøg *Circus pygargus*

Af artscaretakere Michael Clausen & Lars Maltha Rasmussen

Det samlede antal ynglepar i Danmark i 2009 var på 23-25 par, samme niveau som i 2008. I undersøgelsesområdet i Sydvestjylland vurderes det, at der har ynglet 22 par fordelt med 20 sikre og 2 sandsynlige. Gennem de seneste år har flere par ynglet langs grænsenære vandløb langt fra Vadehavet. Denne tendens blev styrket i 2009 ved fundet af yderligere 5 par længere mod øst.

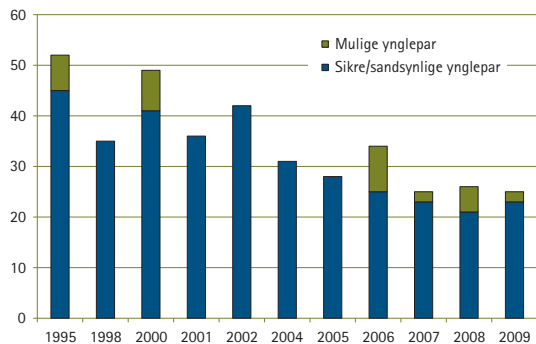

Hedehøg, 1K, Ballum Enge, 16. august 2009. Foto: Helge Sørensen.

Der er oplysninger om et sikkert og to mulige ynglepar uden for undersøgelsesområdet i Sydvestjylland. Syd for Brovst, ved Limfjorden, ynglede et enkelt par med succes og fik 4 unger på vingerne. Det var dog ikke samme hun som i 2008, da denne var mærket. Dertil kommer et fund af udflyjende unger på Rømø Nørreland, hvor en række iagttagelser de seneste år da også har tydet på mulige og sandsynlige ynglepar. Ved Borris Hede iagttoges flere individer, dog uden at man kunne påvise sikkert ynglefund.

Af de 19 par fra undersøgelsesområdet, hvor redehabitaten kendes, ynglede 16 par i afgrøder og 3 par i brak. En relativt tidlig ynglestart medførte, at under halvdelen af rederne var placeret i vinterhvede (7 par), og flere andre typer afgrøder blev benyttet: vinterbyg (3 par), raps (3 par), græs (2 par) og lucerne (1 par).

For 14 par kunne tidspunktet for udflyvningen af første unge beregnes. De første flyvefærdige unger blev set omkring 8/7, hvilket er omkring en uge tidligere end i 2008. Hovedparten af ungerne blev flyvefærdige i ugen op til 20/7, ca. 5 dage tidligere end i 2007 og 2008. De øvrige kuld blev flyvefærdige i løbet af sidste uge af juli, og 3 kuld blev først flyvefærdige i august med det sidste omkring 16/8. Høst af vinterbyg startede omkring 15/7, og høsten af vinterhveden påbegyndtes

Figur 6. Bestandsudviklingen for Hedehøg (*Circus pygargus*) i Danmark i perioden 1995-2009. Bemærk at der mangler data fra nogle af årene.

omkring 25/7, hvilket var 15 dage senere end i 2008.

I ynglesæsonen 2009 blev der registreret usædvanligt mange flyvefærdige unger, om end ikke helt så mange som i rekordåret 2008. Den høje ungeproduktion skyldes formentlig en god forekomst af byttedyr, primært mus og småfugle, kombineret med en effektiv redebeskyttelse. I alt 11 reder blev indhegnet, alle inden høst af afgrøden, hvor de enkelte par ynglede. Dette skete som en præventiv foranstaltning for at sikre rederne mod prædation fra ræv. Af de i alt 48 registrerede flyvefærdige unger i 2009 kom 29 fra disse reder. Prædationstrykket var større i 2009 end i 2008. To reder blev udsat for prædation, da de ikke var indhegnet. Fra en indhegnet rede forsvandt alle 4 æg, der formentligt blev præderet af Rørhøg.

Der er i 2009 blevet ringmærket 33 unger med traditionel metalring. Af de 33 unger fik 12 unger også påsat vingemærker, og 6 unger blev forsynet med blå farveringe. Desuden blev der sat satellitsendere på 3 ynglefugle: 2 voksne hunner og en voksen han. Den ene hans præcise alder kunne ud fra fjerdragten fastslås til at være 2K. Mærkningen sker som led i et internationalt projekt, der er koordineret af hollandske forskere. Til trods for de mange flyvefærdige unger fra danske Hedehøge i 2008 og 2009 er Hedehøgens samlede danske ynglebestand i fortsat tilbagegang, og artens bevaringsstatus vurderes ugunstig.

For at forbedre Hedehøgens bevaringsstatus vil det på kort sigt kræve en fortsat sikring af reder mod ødelæggelse og prædation, og på længere sigt er forudsætningen forbedrede muligheder for fødesøgning og redeanbringelse.

Læs mere i arbejdsrapport fra Projekt Hedehøg 2009 (Clausen & Rasmussen 2009) og Projekt Hedehøg andetsteds i Fugleåret.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Af artscaretaker Tscherning Clausen

De seneste års fremgang for Kongeørnene har ikke kunnet fortsætte. Der var i 2009 kun to ynglepar.

Kongeørneparret i Høstemark Skov i Lille Vildmose

Kongeørn, Lille Vildmose, 5. marts 2009. Foto: Jan Skriver.

fik for 7. år i træk en unge på vingerne. Ungen forlod reden i midten af juni og blev set flyve for første gang over skoven 23/7. Ungen ses herefter ofte alene eller sammen med de gamle ørne over yngleområdet.

Yngleparret i Hals Nørreskov nord for Limfjorden har igen i år fået en unge på vingerne. Det er parrets tredje yngleår. De to unger fra 2008 blev ringmærket, og en af ungerne blev fundet død efter en kollision med en højspændingsledning i februar 2009. Også årets unge er blevet ringmærket.

Sidste års nye ynglepar i området Overgård syd for Mariager Fjord blev desværre forstyrret af træfældning nær redestedet i foråret, og parret har ikke ynglet i år. Det ser desværre også ud til, at fuglene har forladt området. Ungen fra 2008 blev ringmærket, og den blev i november måned fundet i stærkt afkræftet tilstand nær den dansk-tyske grænse. Ørnen blev sendt til en fugleplejestation og senere bragt tilbage til yngleområdet, hvor den dog kun blev set enkelte gange.

Der er nu produceret 17 kongeørneunger i Danmark.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Af artscaretaker Leif Novrup

Der er i 2009 registreret 1 par ynglende Fiskeørne med rede. Parret fik 3 unger på vingerne. Sidste års par i

Tabel 4. Lokalteter med sommerobservationer af Fiskeørn (*Pandion haliaetus*) i 2009 (15/6-15/7).

DOF-afdeling	Antal lokaliteter
Nordvestjylland	1
Vestjylland	4
Nordjylland	12
Sønderjylland	2
Storstrøm	10
Sydvestjylland	1
Nordsjælland	9
Vestsjælland	0
Fyn	0
Sydøstjylland	2
Østjylland	5
København	6
Bornholm	3
I alt	55

Nordsjælland blev ikke observeret i år, men som i de tidligere år er der i sommerens løb blevet iagttaget flere Fiskeørne på Sjælland og i Jylland på egnede ynglesteder. Konkret ynglebevis i form af reder mangler dog her.

Fiskeørn, Oldenor, 20. september 2009. Foto: Klaus Dichmann. En Fiskeørn rastende i forbindelse med efterårets gennemtræk.

Det eneste succesfulde ynglepar i 2009 var det sædvanlige i Nordvestjylland, hvor hannen i år ankom tidligere end nogen sinde før, nemlig 25/3. Det bliver således tidligere år for år for hannens vedkommende. Hunnen kom først 12/4, hvilket er sent. Meget tyder også på, at det er en anden hun end de to foregående år. Hun havde et helt andet mønster ved reden. Var ikke nær så trofast ved reden som den forrige hun. Hun lod ungerne passe sig selv i længere tid ad gangen. Men da hannen fra første dag havde bygget videre på den gamle rede, kunne hunnen påbegynde rugningen til sædvanlig tid, nemlig 20/4. Ud fra iagttagelser af hannen, der skulle se ned i reden, da hunnen lettede sig lidt 27/5, formodes det, at første ægklækning da havde fundet sted. 29/5 blev hunnen set fodre unge(r) i reden, og 17/6 sås hele tre unger. Reden holdes under opsyn fra søens modsatte side gennem teleskop for ikke at forstyrre fuglene. 25/7 var ungerne så store, at alle tre kunne flyve fra reden. Hannen og ungerne blev ved søen til først i september.

Der er i sommerens løb observeret Fiskeørne på 54 lokaliteter i perioden 15/6-15/7. Se antal og områder i tabel. Nogle steder er der set unge Fiskeørne i august, som kan være danske, men nok snarere er norske eller svenske fugle, da der ikke er fundet reder. Der var i denne periode mange observationer af rastende Fiskeørne i Nordsjælland, særligt ved Solbjerg Eng sø, men også i hele Gribskov-området. Desuden sås Fiskeørnen ofte ved Ølsemagle Revle. I Jylland er Fiskeørnen ofte

set ved Årslev Eng sø og Skjern Eng i denne periode, men også i Vejlerne og ved mange søer inde i landet. Redefund mangler dog i disse områder.

Lærkefalk *Falco subbuteo*

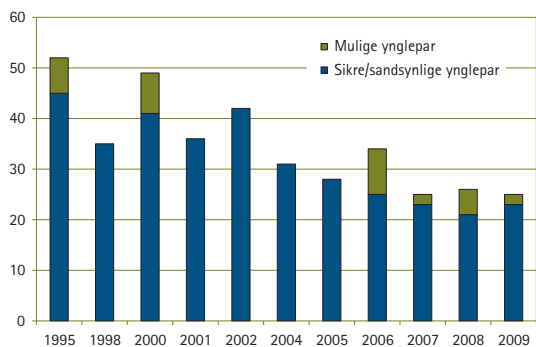
Af artssecretar Iben Hove Sørensen

Med 13-16 ynglepar har 2009 været et af de bedre år for Lærkefalk, selv om antallet af sikre ynglepar dog er faldet betydeligt i forhold til 2008. Dette skyldes sandsynligvis, at flere af de traditionelle ynglelokaliteter ikke er benyttet i år, hvorimod Lærkefalk har slået sig ned på nye lokaliteter, hvor der ikke er blevet holdt tilstrækkeligt øje med fuglene i starten af sæsonen. Dette forhindrer naturligvis en reel vurdering af Lærkefalkens ynglesucces på landsplan, men det samlede antal ynglepar giver dog et indtryk af, at bestanden af Lærkefalk i Danmark er nogenlunde stabil. Efter al sandsynlighed er arten overset som ynglefugl flere steder, da mange observatører slet ikke er opmærksomme på muligheden for, at de kan have et lokalt ynglepar.

Af de 7 sikre par er 4 fundet i Sønderjylland, hvor Lærkefalken igen i år har været godt overvåget. To af disse par fik 3 unger, et par fik 2 unger, og det sidste par fik ingen unger på vingerne. Et par blev fundet på en helt ny ynglelokalitet, hvorimod ingen par blev fundet på de traditionelle lokaliteter på Als. De øvrige sikre par blev fundet på Sjælland, hvor et enkelt par med tre unger blev overvåget meget intensivt fra

Lærkefalk, Bølling Sø, 24. maj 2009. Foto: Carsten Gørges Laursen.

Figur 7. Bestandsudviklingen for Lærkefalk (*Falco subbuteo*) i Danmark i perioden 1998-2009.

begyndelsen af sæsonen, indtil ungerne desværre omkom i forbindelse med dårligt vejr sidst i juli. Der har været sandsynlige par på Sjælland, Lolland, Falster, Langeland og i Østjylland, og på flere af lokaliteterne er der set 1K-fugle sidst på sæsonen.

Af de mulige par var et enkelt rapporteret fra Djursland og to fra Sjælland, og i alle tre tilfælde var det især ønsket om hemmeligholdelse, der forhindrede mig i at opnå endelig vished om parrene. På Bornholm er der selv på de traditionelle ynglelokaliteter ikke set tegn på yngleaktivitet i år, selvom der hele sommeren har været Lærkefalk til stede. Der skulle derfor måske til-

føjes et ekstra muligt ynglepar, men det er indtil videre udeladt.

Der er tastet næsten 1000 observationer af Lærkefalk ind i DOFbasen i 2009, men langt de fleste har naturligvis været trækfugle set ved trækstederne forår og efterår. Den første Lærkefalk blev set trækkende 14/4, og efterårstrækket fortsatte helt frem til 14/10. På ynglepladserne har fuglene opholdt sig fra primo maj til medio september.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Af artscaretaker Niels Peter Andreasen

Der er i 2009 registreret 3 sikre ynglepar med i alt 10 unger, hvoraf de 9 er observeret som udføjne. Parret på Stevns Klint fik 3 unger (2 hanner og 1 hun). Møns Klint-parret fik 4 unger (2 hanner og 2 hunner). På Bornholm klækkedes 3 unger (2 hanner og 1 hun), men dette blev kun til 2 udføjne unger, da den ene han omkom. Alle 10 unger er ringmærket denne sæson med en metalring på højre fod (Zoologisk Museum, national identifikation) og en sort farvering med hvide bogstaver/tal på venstre fod (individuel identifikation). Alle tre steder foregik ringmærkningen problemfrit, og forældrefuglene var hurtigt tilbage og fodre ungerne.

På Møn var det med al sandsynlighed det samme ynglepar som de foregående sæsoner. Hannen kunne med sikkerhed kendes på sine ringe, mens hunnen

Vandrefalk – to af årets tre unger ved Stevns Klint, 15. juni 2009. Foto: Helge Sørensen.

havde tilsvarende kendetegn som tidligere. Det endelige valg af redested blev hylden fra 2004 på Forchammers Pynt sidste uge i marts, hvor æglægning og rugning begyndte. Midt i april var der rugende falkepar på alle tre lokaliteter: Møn, Stevns og Bornholm. 19/5 blev de mønske vandrefalkeunger ringmærket. 30/6 fløj ungfuglene sammen med forældrene langs hele klinten og i baglandet.

På Stevns er yngleparret antagelig også det samme som sidste år med den tyske hun og den umærkede han. Sidste uge i marts var parret flyttet mod nord til området ved Mandehoved og gået i gang med æglægning og rugning. Omkring 1/5 var der unger på redestedet, og 18/5 blev ungerne ringmærket som de første i Danmark siden 1930'erne. Ligesom på Møn flyver ungfuglene ud i første del af juni og spreder sig længere og længere bort i løbet af måneden.

Desværre var der denne sæson flere tilfælde af fuglefotografer, der tog ophold i for lang tid for tæt på reden på Stevns og i øvrigt ikke respekterede forbud mod at færdes uden for stierne. En henstilling blev lagt på Netfugl.dk og trykt i fuglefotografernes blad, så vi håber derfor ikke, at lignende problemer vil opstå i kommende ynglesæsoner.

På Bornholm gik yngleparret ved Slotslyngen i gang med æglægning og rugning 2 uger senere end på Møn og Stevns. Æggene klækkede i midten af maj, og ungerne blev ringmærket i slutningen af måneden. Da ungerne var ved at være flyvefærdige, indtraf et kraftigt uvejr 16-17/6, og der sås senere kun 2 ungfugle på stedet. Den tredje må være omkommet, men findes ikke efterfølgende. De to andre ungfugle så ud til at klare sig på normal vis. De blev fodret af forældrefuglene omkring redestedet i slutningen af juni, og de følger antagelig samme mønster som de to andre par med spredning til andre lokaliteter hen gennem sommer og efterår.

På andre lokaliteter er der observeret Vandrefalk i længere perioder i maj-juni. Det gælder især Stevns, hvor endnu et par er observeret i længere perioder. Derudover har der været 1-2 falke hvert sted i den sydlige del af Møns Klint (en 2K-fugl), på Stege Sukkerfabrik, på Mønbroen, hvor der er opsat kasse, og på Farøbroen. Der er dette forår opsat ny kasse på en fabriksbygning i Sydsjælland. Andre faste lokaliteter med Vandrefalk (1-2 fugle) i yngleperioden denne sæson er Amager, Vadehavet og Limfjorden, hvor falke har været meget stedfaste. På en lokalitet i Jylland er der flere indikationer på, at et falkepar har afprøvet en mulig fremtidig yngleplads, og der vil være særlig interesse om denne lokalitet næste sæson.

Engsnarre *Crex crex*

Af artscaretaker Mark Pedersen

Antallet af syngende/territoriehævdende Engsnarrer er gået markant tilbage i 2009 sammenlignet med de foregående år. I år blev der således kun fundet 61-64 territoriehævdende fugle. Sidste år blev der alene på Sjælland registreret 97-102 forskellige syngende fugle, i år blot 19. I 2003 blev der på landsplan indsamlet

oplysninger om godt 500 forskellige syngende Engsnarrer. I årene 2004 til 2006 faldt antallet fra et niveau på 150 til godt 100 territoriehævdende fugle for igen at stige i 2007 til ca. 300. Sidste år registreredes 173-188 forskellige fugle. Grunden til den store nedgang i antallet af rapporterede fugle kan til dels være manglende ornitologisk aktivitet. Blandt andet har et par meget aktive "natlyttere" enten ikke rapporteret noget til DOFbasen eller sat aktivitetsniveauet væsentligt ned.

Årets første Engsnarre blev registreret 9/5 i Toftegård Enge i Nordjylland. Tre dage senere blev arten hørt flere steder på Sjælland. Holmegårds Mose huser i år de største koncentrationer af Engsnarrer på Sjælland. I tiden 12/5 til 27/7 er der hørt mellem 1 og 5 syngende hanner. De øvrige sjællandske iagttagelser er en enkelt syngende fugl fra mange lokaliteter.

På Bornholm er der registreret 6-7 forskellige syngende hanner. I området Åker nordøst for Aakirkeby er der den 7/7 hørt 3 syngende fugle, men kun en enkelt nat.

Fra det sønderjyske er der rapporteret om 5-6 territoriehævdende fugle, hvilket er på samme niveau som sidste år. Her er det også en enkelt han, der crexer fra 6 forskellige lokaliteter.

I Nordjylland er der hørt 23-24 forskellige syngende fugle, flest i området ved Ryåen i Store Vildmose, hvor der en enkelt nat blev registreret 14 territoriehævdende Engsnarrer. I 2008 blev der hørt 33-35 syngende hanner. Ud over området ved Store Vildmose er der på en enkelt lokalitet ved Dvergetved, på kanten af Tolne Skov, hørt 2 syngende fugle.

I Holland meldes der om ca. 130 syngende hanner, mod ca. 200 i 2008 (Kees Koffijberg, pers. medd.).

Trane *Grus grus*

Af artscaretaker Palle A. F. Rasmussen

I 2009 er der, bortset fra Fyn, registreret sikker, sandsynlig eller mulig yngleforekomst af Trane i alle regioner. Landsbestanden i 2009 kan på baggrund af de indsamlede oplysninger opgøres til i alt 99-113 par fordelt på ikke mindre end 79 lokaliteter, hvilket er en betydelig fremgang i forhold til 73-82 par fordelt på 54 lokaliteter i 2008. Den markante bestandsfremgang skal dog ses i lyset af, at overvågningen af arten i 2009 i enkelte landsdele var langt mere omfattende end i 2008.

I Nordjylland er der indsamlet oplysninger om i alt 58-69 par fordelt på 42 lokaliteter, hvilket er en betydelig fremgang i forhold til 38-42 par fordelt på 22 lokaliteter i 2008. Fremgangen kan dog delvist tilskrives en omfattende overvågning af arten i forbindelse med myndighedernes NOVANA-registreringer, hvor der blandt andet er fundet flere nye par i Vendsyssel og i det østlige Thy. Blandt andet kan det nævnes, at en systematisk eftersøgning af arten i Store Vildmose resulterede i registrering af 4-5 par, hvor der i dette område tidligere år kun er påvist et enkelt par. Der er imidlertid også registreret en mindre fremgang i de vigtige yngleområder på Skagens Odde, i det vestlige Thy og på Læsø. Disse kendte yngleområder blev også

Trane trompeterer i Lille Vildmose, 21. maj 2009. Foto: Jan Skriver.

overvåget optimalt i 2008, hvorfor fremgangen her må betragtes som reel. Fordelingen af parrene i 2009 er 22-28 par i Vendsyssel, 1 par i Himmerland, 5-7 par i Hanherred, 26-28 par i Thy og 4-6 par på Læsø. Ynglesuccesen kendes desværre kun for meget få af de nordjyske par, og en vurdering af ynglesuccesen i Nordjylland udelades derfor her på grund af et utilstrækkeligt materiale.

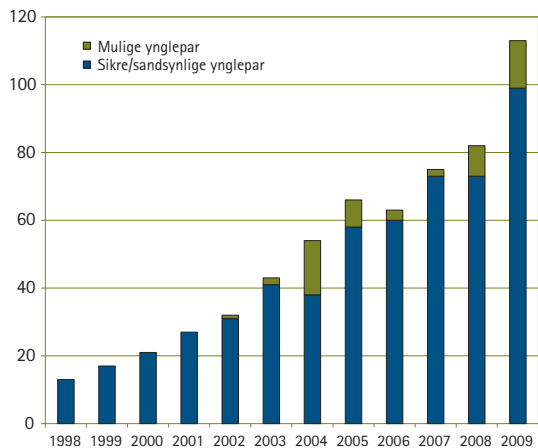
På Djursland i Østjylland er der, som i 2008, registreret 3 sikre par fordelt på 2 kendte lokaliteter. Kun de to af parrene havde ynglesucces, og de fik henholdsvis 1 og 2 unger på vingerne.

Fra Midtjylland er der i 2009 oplysninger om 5 sikre par fordelt på 5 lokaliteter, hvoraf de to er nye ynglelokaliteter. Til gengæld mangler der desværre oplysninger fra to lokaliteter, som var besat i 2008, hvorfor bestanden i Midtjylland i 2009 reelt kan have været større end de fem registrerede par. Ynglesuccesen er i 2009 ringe i området med kun ét succesfuldt par, som fik produceret to flyvefærdige unger. De øvrige par fik alle klækket unger, som dog gik tabt, inden de nåede at blive flyvefærdige.

I Vestjylland er der registreret 2 sikre og 1 muligt par fordelt på 3 lokaliteter. På den ene lokalitet er der igen flere år set Traner i yngletiden under omstændigheder, som kunne antyde yngleforekomst. Men først i år lykkedes det at påvise sikker yngleforekomst, idet et par fik 2 flyvefærdige unger på vingerne. Det andet

sikre par er mere overraskende, idet det er registreret på en lidt atypisk lokalitet øst for Nissum Fjord. Parret sås med to unger i juni, men det vides ikke, om ungerne blev flyvefærdige.

I Sønderjylland blev der igen registreret fremgang fra 8-9 par i 2008 til 11 sikre par fordelt på 7 lokaliteter i 2009. Ynglesuccesen er imidlertid meget ringe i 2009,

Figur 8. Bestandsudviklingen for Trane (*Grus grus*) i Danmark i perioden 1998-2009.

idet kun 3 par fik i alt 5 unger på vingerne. Bestandsudviklingen i Sønderjylland er hidtil blevet fulgt meget nøje af enkelte lokale fuglekiggere. Men overvågningen i landsdelen er fra og med 2009 blevet yderligere intensiveret med oprettelsen af et netværk af lokale fuglekiggere med en særlig interesse for at følge bestandsudviklingen af Trane i landsdelen.

På Sjælland ynglede for tredje år i træk et par i Holmegårds Mose. Parret fik én unge på vingerne. Derudover er der ikke registreret sikker, sandsynlig eller mulig yngleforekomst på Sjælland til trods for, at arten er eftersøgt på flere lokaliteter i forbindelse med NOVANA.

På Falster forsøgte et par, ligesom i 2008, at yngle i Bøtø Nor. Parret opgav imidlertid af ukendte årsager ret tidligt i ynglecyclussen, men forblev i området gennem hele sommeren.

På Lolland blev der i 2009 i forbindelse med NOVANA-overvågning registreret et muligt par ved Maribosøerne. Parret sås i starten af april under omstændigheder, som kunne antyde yngleforekomst, men desværre foreligger der ikke yderligere oplysninger om parret.

Fra Bornholm er der for 2009 desværre kun modtaget ret sparsomme oplysninger. Det er dog af lokale fuglekiggere oplyst, at der har været en bestandsfremgang på mindst 1-2 par, hvorfor bestanden i 2009 her fastsættes til 18-20 par fordelt på 17 lokaliteter. Lokale fuglekiggere har desuden oplyst, uden nærmere præcisering, at ynglesuccesen i år var meget ringe sammenlignet med 2008.

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Af artscaretaker Ole Thorup

I 2009 blev den danske bestand af Hvidbrystet Præstekrave opgjort til 39 par. Dette tal er kun lidt over halvdelen af antallet i 2007 og 2008, men da artens ynglepladser blev oversvømmet, for mange af årets ynglefugletællinger blev foretaget, er de optalte 39 par sikkert noget under det antal, der var til stede ved ynglesæsonens start.

Hvidbrystet Præstekrave er knyttet til sandstrande og klitter og til helt kortgræssede strandenge lige inden for sandstrande.

Danmarks Miljøundersøgelser har siden 1996 haft ansvaret for et ynglefugleprogram i Vadehavet som et led i det internationale Vadehavssamarbejde. Programmet optæller hvert år de ynglende Hvidbrystede Præstekraver på alle kendte ynglelokaliteter, hvilket også var tilfældet i 2009. Tællingerne blev koordineret af Amphi Consult, og mange blev foretaget af DOF'ere. Der er ikke modtaget supplerende oplysninger gennem Caretakerprojektet, og der fandtes heller ikke ekstra oplysninger om ynglefugle i DOFbasen.

Under ynglefugletællingerne blev alle kendte ynglelokaliteter besøgt to gange i slutningen af maj og første halvdel af juni. 27/5 forekom et meget højt springhøjvande i Vadehavet, der oversvømmede så godt som alle de områder på sandstrandene og de lave klitter på Fanø og Rømø, hvor hovedparten af de danske Hvid-

brystede Præstekraver yngler. Dette højvande lige midt i ynglesæsonen betød, at der blev produceret meget få unger. Højvandet lå samtidigt så tidligt på optællings-sæsonen, at ynglebestanden endnu ikke var blevet optalt og kortlagt i de vigtigste yngleområder.

På to grundige gennemgange af Fanø i starten af juni fandtes 4 par Hvidbrystede Præstekraver på nordvestkysten af øen. På Grønningen var der 2 par med nyanlagte reder i den zone, der havde været oversvømmet 27/5, mens der herudover sås en nervøs hun på både Grønningen og på Søren Jessens Sand. 4 par er kun halvdelen af de 8 par, der fandtes i 2008. Fra 1969 til 2001 ynglede der normalt mellem 15 og 23 par på Fanø, men siden 2001 er antallet faldet voldsomt, med kun 4 par i 2004 og 2009 og 3 par i 2005 og 2006 som minimum.

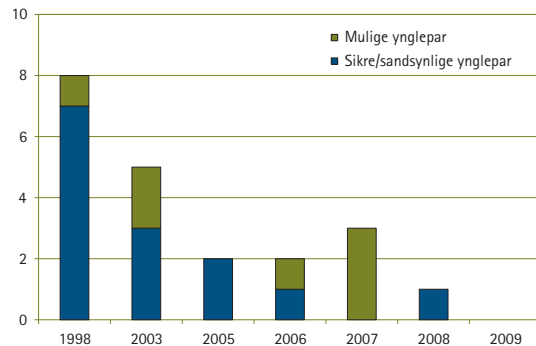
Der fandtes 35 ynglepar på Rømø i 2009 mod 60 par i 2008. På to grundige gennemgange fandtes 22 par ude på strandene, og det er mindre end halvdelen af antallet i 2008. Første gennemgang på stranden nord for Lakolk og syd for skydeområdet fandt sted for oversvømmelsen 27/5, og her var der ingen forskel af betydning mellem første gennemgang (8 par) og anden gennemgang (9 par). Alle andre gennemgange af Rømos strande blev foretaget efter oversvømmelsen. På strandene syd for Lakolk yngler de Hvidbrystede Præstekraver spredt over et stort areal med klitvegetation under opvækst, og det er meget tidskrævende at gå området grundigt igennem. Tilbagegangen i dette område fra 21 par i 2008 til 11 par i 2009 skyldes ikke ændringer i dækningen, da der også i 2009 blev foretaget to grundige gennemgange af artens yngleområde.

For andet år i træk blev der ikke fundet ynglende Hvidbrystet Præstekrave i Tøndermarsken.

Hjejle *Pluvialis apricaria*

Af artscaretaker Egon Østergaard

Der er af Skov- og Naturstyrelsen foretaget grundige optællinger på hedelokaliteter i Thy, men uden at der er fundet Hjejler. Ligeledes er der heller ikke fundet tegn på ynglefugle på Borris Hede eller på andre tidligere ynglepladser. Hjejlen har således næppe ynglet i år, og det er tvivlsomt, om den længere kan betragtes som dansk ynglefugl.

Figur 9. Bestandsudviklingen for Hjejle (*Pluvialis apricaria*) i Danmark i perioden 1998-2009. Bemærk at der mangler data fra flere af årene.

Engryle, Tipperne 11. juni 2009. Foto: Albert Steen-Hansen.

Engryle *Calidris alpina schinzii*

Af Thomas Vikstrøm

Engryle holdt tilsyneladende skansen fra 2008 til 2009 i Danmark med 151-155 par på 15-17 lokaliteter. Bestande på mindst 5 par findes nu på otte lokaliteter, nemlig Læsø syd, Vejlerne, Agger Tange, Harboøre

Tange, Tipperne, Værnengene og Rømø Sønderland. Fra og med 2010 er posten som artsansvarlig caretaker for Engryle besat af Hans Christophersen.

Tabel 5. Regional fordeling af ynglepar af Engryle (*Calidris alpina schinzii*), Stor Kobbersnepe (*Limosa limosa*) og Brushane (*Philomachus pugnax*) (opgjort som ynglehunner) i perioden 2008-09. Data er fra Caretakerprojektet, DOFbasen, NOVANA, Det Trilaterale Vadehavssamarbejde og Nationalparkundersøgelsen Det Sydfynske Øhav, se bl.a. Thorup & Laursen (2009a og b) og Bisschop-Larsen (2009), og er i flere tilfælde baseret på skøn pga. manglende oplysninger de enkelte år.

DOF-afdeling	Brushane		Engryle		Stor Kobbersnepe	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Nordjylland	1*	1	18-19*	24	0	0
Nordvestjylland	4-7	8	63-64	70	213	168
Vestjylland	52*	37	48-50*	45-47*	103-108	109-110
Sønderjylland	1	1	9	9	187*	149*
Sydvestjylland	0	1	1	0	85-87	83
Fyn	0	0	1	1-2	0	0-1
København	4*	4*	2-3	2	15-16	15*
Storstrøm	0	0	0	0-1	1	1
Vestsjælland	0	0	0	0	4-6	8-9
I alt	62-65	52	142-147	151-155	608-618	533-535

* Delvis baseret på skøn pga. manglende oplysninger fra nogle lokaliteter det pågældende år.

Brushane, Værnengene, 24. april 2009. Foto: Bo L. Christiansen.

Brushane *Philomachus pugnax*

Af Thomas Vikstrøm

Brushanens tilbagegang fortsætter desværre. Fra 2008 til 2009 faldt bestanden således fra 62-65 til 52 ynglehunner. Til gengæld steg antallet af ynglelokaliteter fra 6 til 8, de eneste lokaliteter med bestande på mindst 5 par er dog Tipperne, Byholm Vejle og måske Saltholm.

Fra og med 2010 er posten som artsansvarlig caretaker besat af Iben Hove Sørensen.

Stor Kobbersnepe *Limosa limosa*

Af Thomas Vikstrøm

Fra 2008 til 2009 gik Stor Kobbersnepe, der nu er globalt rødlistet, tilbage fra 608-618 par til 533-535 par her i landet. Til gengæld steg antallet af ynglelokaliteter en smule, fra 19 til 20-21. Særlig bemærkelsesværdigt er det, at arten indfandt sig med en lille ynglebestand på den nyligt genoprettede Kobæk Sø nær den velkendte ynglelokalitet Borreby Mose i Vestsjælland. Bestande på mindst 5 par findes nu på 15-16 lokaliteter, primært i det vestlige Jylland.

Fra og med 2010 er posten som artsansvarlig caretaker overtaget af Michael Clausen.

Storspove *Numenius arquata*

Af artscaretaker John Frikke

Som ny art i Caretakerprojektets artsdel fra 2009 er der desværre endnu ikke blevet gennemført tilstrækkeligt grundige registreringer af Storspoven, men ud fra tilgængelige data og den viden det indtil videre er lykkedes at indsamle, foreligger der oplysninger om i størrelsesordenen 370 sandsynlige par fordelt på 44 lokaliteter. Med til vurderingen af den aktuelle sammenstilling hører, at der savnes oplysninger fra en række potenti-

Tabel 6. Bestandsopgørelse for Storspove (*Numenius arquata*) i 2009 fordelt på lokaliteter.

DOF-afdeling og lokalitet	Antal ynglepar
Nordjylland	
Hulsig Hede	9
Råbjerg Hede	2
Råbjerg Stene	1
Råbjerg Mile	13
Hvideklit	1
Lodskovvad Mile	7
Kollerup Klit og Miler	1
Slettestrand	5
Egvands Bakker	6
Ejstrup Klit	4
Tranum Klit	8
Store Vildmose	15
Læsø (6 lokaliteter)	134*
Lille Vildmose	12**
Nordvestjylland	
Lodbjerg Hede	1
Lyngby Hede	1
Stenbjerg Hede	2
Ålvand Hede	3
Vangså Hede	5
Hanstholmreservatet	16
Vestjylland	
Borris Hede	9
Tipperne	4
Værnengene	3
Bjålum Klit	2
Sydøstjylland	
Randbøl Hede	3
Sydvestjylland	
Filsø Hede	1
Grærup Langsø	1
Kallesmærsk Hede	2
Bordrup-søerne	1
Grønningen, Fanø	4
Sønderjylland	
Juvre Enge, Rømø	2
Lakolk, Rømø	1
Spidsbjerg Hede, Rømø	1
Rømø Sønderland	6
Sølsted Mose	1
Abkær Mose	1
Fyn	
Kerteminde Fjord	1
København	
Saltholm	80***
Storstrøm	
Dødemose og Sandager	1
I alt	370

* Bestandstallet er fra 2007

** Bestandstallet er fra 2008

*** Bestandstallet er fra 2006

elle ynglelokaliteter blandt især hede- og klitområder i Midt- og Vestjylland, ligesom der savnes helt aktuelle data fra Læsø og Saltholm, som er Danmarks mest betydelige enkeltlokaliteter for arten. Et skøn ud fra de foreliggende oplysninger kunne tyde på en landsbestand på 375-425 par fordelt på 50-60 lokaliteter.

Storspoven var engang en karakteristisk ynglefugl på de vidtstrakte heder og i klit- og engområder i Jylland, men i sidste halvdel af 1800-tallet forsvandt den som dansk ynglefugl, formentlig på grund af intensiv jagt på arten. Den indvandrede imidlertid atter i løbet af 1920'erne og 1930'erne, og det første sikre ynglefund på det tidspunkt blev gjort på Randbøl Hede i Midtjylland i 1934 (Grell 1998). Bestanden voksede, og særligt i 1950'erne og 1960'erne sporede man en betydelig fremgang for arten, og det vurderes, at den bestandsmæssigt kulminerede i 1970'erne, hvor DOF's lokalitetsregistrering i 1978-81 resulterede i en skønnet dansk ynglebestand på 300-400 par (Dybbro 1976). Efterfølgende var bestanden vigende i en periode, og bestandsopgørelser fra 1990'erne resulterede i 250-300 par fordelt på ca. 50 lokaliteter (Grell 1998).

Sammenligner man resultaterne af kortlægningen i 1971-74 med den tilsvarende fra 1993-96 er der en tydelig tendens til, at Storspoven især er forsvundet fra mange indlandslokaliteter, mens den er dukket op på en række mere kystnære lokaliteter i løbet af de to årtier (Grell 1998). Denne forandring kan bl.a. hænge sammen med en generel mindskning af arealet af heder samt en øget næringsstofbelastning og tilgroning af lysåbne naturtyper i indlandet.

De foreløbige oplysninger viser således, at de vigtigste yngleområder ud over Saltholm fortsat begrænser sig til Nordjylland (med Læsø og Lille Vildmose) og vest- og sydvestjyske lokaliteter vest for den jyske højderyg. Særlig tyngde har bestanden på Læsø, som i dag huser landets største forekomst. Oplysningerne om mulige ynglepar ved Kerteminde Fjord på Fyn og ved Dødemosen på Lolland skal nok tages med et vist forbehold; disse lokaliteter bør undersøges nærmere i de kommende år.

Noget kunne godt tyde på, at arten måske er ved at vinde lidt terræn igen efter den bestandsmæssige nedgang i sidste halvdel af det forrige århundrede, hvor også en forholdsvis intensiv jagt fortsat satte sine spor på bestandene i hele det nordvesteuropæiske område (Meltofte et al. 2009). Fremtidige caretakerregistreringer vil forhåbentlig kaste lys over dette.

Svaleklire *Tringa ochropus*

Af artsretaker Erik Groth-Andersen

Der er kun i Gribskov og Store Dyrehave foretaget en målrettet optælling af ynglepar, hvorfor det ikke kan lade sig gøre at vurdere den samlede danske bestand i 2009. Gribskovgruppen har optalt 11-15 par, hvilket er en tilbagegang i forhold til foregående år. Der har været en del forstyrrelse i de foretrukne yngleområder, og tilbagegangen kan muligvis også tilskrives en tilbagegang i antallet af ynglende Sangdrosler, som Svalekliren er afhængig af, da den fortrinsvis yngler i gamle

reder af denne art. I Store Dyrehave blev 4-5 par fundet. Fra den resterende del af Nordsjælland er der kun rapporteret to sikre ynglefund.

I Københavnsområdet er der registreret et ynglefund i Kattehale Mose, og den resterende del af landet kan kun præstere et sikkert ynglefund i Løvenholm Skov i Østjylland.

At der ikke er registreret flere kan sandsynligvis tilskrives den manglende dækning af de områder, hvor arten kunne tænkes at yngle. For at registrere ynglende Svaleklire kræves det, at skovlokaliteter besøges i tidsrummet medio maj til medio juni, hvilket traditionelt er den periode, hvor de fleste feltornitologer er at finde på landets træklokaliteter.

Tinksmed *Tringa glareola*

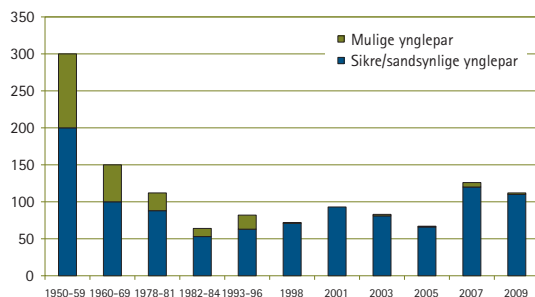
Af artsretaker Egon Østergaard

Der blev i alt registreret 110-112 ynglepar af Tinksmed i 2009. Skov- og Naturstyrelsen i Thy har i år foretaget en grundig optælling på de sædvanlige ynglepladser og fandt 103 ynglepar i Thy med flest i Hanstedreservatet (55 par). Det er status quo i forhold til 2007. Andre vigtige ynglelokaliteter er Ålvand Klithede (18 par) og Lyngby Hede (16 par). Sammenlagt er bestanden her gået tilbage fra 40 par i 2007, hvilket kan skyldes et meget tørt forår. På hederne vest og nordvest for Oksbøl har Miljøcenter Ribe registreret 6-8 ynglepar, og det er flere end de seneste år. Dette kan dog skyldes en grundigere optælling.

På Borris Hede er der fundet 1 par i den sydlige del af området, mens der ikke er fundet ynglepar ved den gamle yngleplads.

Arten synes nu helt forsvundet fra Sønderjylland, selvom en naturgenopretning i Kongens Mose har medført mere åbne arealer og dermed bedre vilkår for arten.

Den danske bestand af Tinksmed findes således nu næsten udelukkende i Thy og på hederne ved Oksbøl.

Figur 10. Bestandsudviklingen for Tinksmed (*Tringa glareola*) i Danmark i perioden 1950-2009. Ældre data fra Grell (1998). Bemærk at der mangler data fra mange år.

Stenvender *Arenaria interpres*

Af artsretaker Palle A. F. Rasmussen

I alt 36-38 ynglepar af Stenvender blev optalt i 2009. Bestanden på Læsø blev optalt over nogle få dage medio juni, hvor alle småøer og holme systematisk blev gennemgået efter samme metode, som er anvendt

Stenvender, Salthammer, Bornholm, 22. maj 2009.
Foto: Sune Riis Sørensen. Stenvender er en hyppig trækfugl, men en sjælden ynglefugl. Her er en trækfugl fotograferet på Bornholm.

ved tidligere optællinger siden 1987. I alt blev der registreret 35-37 par fordelt med 7 par på småøer og holme omkring Hornfiskrøn, 11-13 par på Als Dyb Holme, 8 par på Als Dyb Revler og 9 par på Stokken.

Ud over bestanden på Læsø er der i år registreret et sandsynligt par på Saltholm. Parret sås flere gange i yngleområdet fra ultimo maj i tilknytning til en havternekoloni. Ved et besøg medio juni varslede parret vedvarende, til trods for at havternekolonien nu var opgivet. Forekomsten regnes derfor som et sandsynligt ynglefund.

Et sandsynligt ynglefund fra Saltholm i 2007 er nu opgraderet til et sikkert ynglefund på baggrund af supplerende oplysninger, hvoraf det blandt andet fremgår, at reden blev fundet.

Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*

Afartscaretaker Lars Hansen

I 2009 er der registreret 9 par Sorthovedet Måge i Danmark. Ynglesuccesen har været meget ringe, og bestan-

den er fortsat lille og skrøbelig og med en udbredelse, som strækker sig hen over det sydlige Danmark.

I Jylland har 2 par ynglet i Sneum Engsø, og det ene par fik 2 flyvefærdige unger. På Langli er der i maj set en ynglefugl i par med en Stormmåge, men uden at det har ført til ynglesucces.

På Fyn har et par ynglet succesfuldt i den nyligt anlagte sø på Føns Vang. Parret fik én unge på vingerne. På Siø ynglede 1 par, men det opgav midt i rugeperioden. På Fiskeholm ynglede der i 2009 3 par, men for første gang uden ynglesucces. Af ukendte årsager havde også øens øvrige ynglefugle meget ringe ynglesucces, og kun de tidligste kuld klækkede, mens alle øvrige ægkuld forsvandt i midten af juni.

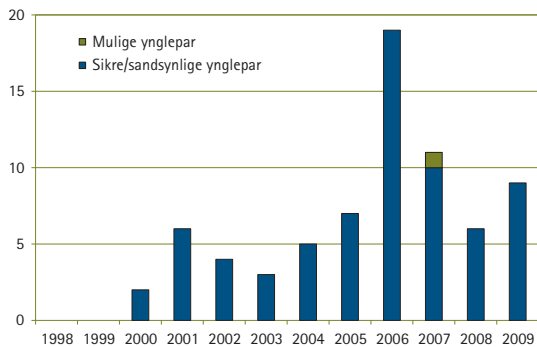

▲ Sorthovedet Måge, Brøndby, 2. april 2009. Fotos: Johnny Madsen.

På Sjælland var der vanen tro 2 par i Holmesø, men som i de foregående år blev yngleforsøget ikke gennemført. Fra det øvrige Sjælland er et par meldt fra Roskilde Fjord ultimo maj. Parret er dog kun observeret en enkelt gang.

Ynglefuglene ankom fra begyndelsen af marts til hen i april. Ud over de egentlige ynglepar har der været observeret flere adulte fugle på enkelte andre lokaliteter spredt over det sydlige Danmark. Nogle af disse er kun set en enkelt gang, mens andre har holdt til i en

Figur 11. Bestandsudviklingen for Sorthovedet Måge (*Larus melanocephalus*) i Danmark i perioden 1998-2009.

kortere periode. I enkelte tilfælde er der observeret territoriehævdende adfærd, men ingen af parrene synes at have etableret rede. 2009 har været et meget ringe ynglear for Sorthovedet Måge. Måske har vejrforholdene spillet uheldigt ind, ligesom den generelle tilbagegang hos Hættemåge kan begrænse artens muligheder.

Dværgmåge *Larus minutus*

Af artsretaker Henrik Haaning Nielsen

Den samlede ynglebestand var i 2009 på 2 par, som begge gjorde yngleforsøg i Kogleakssøen i Vejlerne. Ingen unger blev flyvefærdige.

26/4 blev der for første gang set fire adulte fugle ligge parvis, men først 23/5 blev der set sikre yngleindicer, idet to rugende fugle blev lokaliseret. Rederne lå med ca. tre meters afstand i en koloni af Hættemåger og Fjordterner. De to redepladser blev kontrolleret meget regelmæssigt, og fuglene blev set rugende på alle kontroldage indtil 19/6. På denne dag blev der endvidere set tre små unger i en af rederne. 1/7 blev der set to adulte, som varslede kraftigt over observatøren, men det blev sidste observation af yngleindicer,

Dværgmåge, Gentofte Sø, 18. april 2009. Foto: Helge Sørensen

Baltisk Sildemåge, Christiansø, 16. maj 2009. Foto: Bo L. Christiansen

da alle fire ynglefugle allerede 4/7 rastede sammen med flokken af 2K-fugle på en mudderflade. Det må derfor konkluderes, at yngleforsøget mislykkedes.

Dværgmåge ynglede regelmæssigt i Vejlerne indtil omkring 1980. Siden 1997 har mindst ét par årligt gjort yngleforsøg, skønt der sjældent har været ynglesucces (Kjeldsen 2008).

Baltisk Sildemåge *Larus fuscus fuscus*

Af artsretaker Lars Hansen

Baltisk Sildemåge er fra 2009 kommet på listen over arter dækket af artsdelen af Caretakerprojektet, men det er endnu ikke lykkedes at foretage en nærmere undersøgelse af den aktuelle bestand i Danmark. Det er dog helt sikkert, at bestanden er meget lille og måske på vej til helt at forsvinde. Med en vis forsigtighed kan den samlede bestand sættes til ca. 5 par. Ynglesuccesen er særdeles lav, og de fleste par, måske alle, har ikke fået flyvefærdige unger. Det følger mønsteret i resten af Østersøen, hvor racen har sin hovedudbredelse. Her falder bestanden voldsomt (BirdLife International 2004), muligvis som følge af en meget ringe ynglesucces.

Tidligere har Græsholm ved Christiansø været hjemsted for en betydelig koloni, men i 2009 er der blot observeret 3 individer i yngletiden, og det er uvist, om der er tale om egentlige yngleforsøg.

Fra Bornholm er der, takket være nogle ihærdige lokale observatører, indkommet en del observationer. Baltisk Sildemåge er fundet på flere lokaliteter, og den samlede bestand vurderes forsigtigt til 3-4 par, hvortil kommer enkelte par af Nordsø-sildemåge, ssp. intermedius. Det har ikke været muligt at undersøge, om der har været ynglesucces.

Fra det øvrige Danmark er der ingen sikre fund af rene par af Baltisk Sildemåge. Det kan på nuværende tidspunkt ikke udelukkes, at enkelte par yngler uden for Bornholm, da racen i felten kan være særdeles vanskelig at adskille fra intermedius.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Af artsretaker Ole Thorup

Efter tre år uden ynglende Sandterne i Vadehavet gjorde 1 par yngleforsøg på det nordlige Fanø. Fuglene fik dog ingen unger, og der blev ikke registreret årsunger i Danmark i 2009.

De senere år har Sandterne kun været en uregelmæssig ynglefugl i det danske vadehav, og 2006-2008 fandtes den ikke ynglende.

I 2009 opholdt et ynglepar sig på Fanø mellem 11/5 og 16/6, og der sås yngleaktivt ved flere lejligheder på nordspidsen af øen. Således sås og hørtes 7/6 en fugl, der var slede vedholdende i længere tid på en måde, der tydede på, at der lå en mage og rugede i nærheden. Det præcise ynglested kendes dog ikke, og parret har ikke haft ynglesucces, da fuglene forsvandt allerede i slutningen af juni.

Fanø-fuglene var årets eneste Sandterner i Danmark med yngleadfærd, og der sås ikke senere på sæsonen flyvefærdige årsunger hverken på Fanø eller andre steder i landet.

Sortterne, Stege Jordbassiner, 17. maj 2009. Foto: Finn Carlsen.

Rovterne *Hydroprogne caspia*

Af Timme Nyegaard

Igen i år blev der registreret et ynglepar på Saltholm, hvor Rovterne sidste år sensationelt ynglede for første gang siden 1944.

Sidst i maj sås hannen fodre hunnen med en lille fladfisk. Medio juni blev reden med 3 æg fundet. Sidst i juni og igen i midten af juli sås hunnen rugende, mens hannen stod vagt og jagede sølvmåger væk. I starten af august blev der ikke længere ruget, men fuglene var stadig til stede ved redestedet. Dette kunne indikere, at yngleforsøget resulterede i en eller flere unger, som gemte sig i græsset ved besøget, men det vides ikke med sikkerhed.

Fra og med 2010 er posten som artsansvarlig caretaker besat af Mikkel Willemoes.

Splitterne *Sterna sandvicensis*

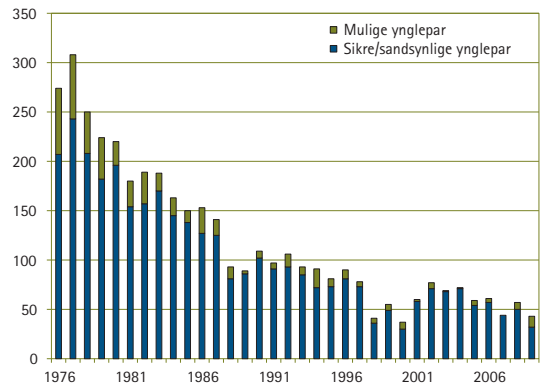
Der er ikke modtaget nogen bestandsopgørelse for Splitterne i 2009, og arten er derfor ikke behandlet i denne rapport. Fra og med 2010 er posten som artsansvarlig overtaget af Thomas Bregnballe.

Sortterne *Chlidonias niger*

Af artsretaker Knud N. Flensted

I alt 32-43 par Sortterner gjorde yngleforsøg på fire hovedlokaliteter i 2009, og minimum 14 unger kom på vingerne. Optællingerne vurderes at omfatte hele den danske ynglebestand.

Vejlerne, Nordjylland: 18-25 par (42 adulte observeret samtidig 22/7) ynglede i Kogleakssøen. I alt 11 udflyjne unger blev optalt (Kjeldsen & Nielsen 2009).

Figur 12. Bestandsudviklingen for Sortterne (*Chlidonias niger*) i Danmark i perioden 1976-2009.

Vest Stadil Fjord (Mellemdyb) og Husby Sø, Vestjylland: 5-7 par med yngleadfærd opholdt sig i området gennem hele yngletiden, og mindst 2 udflyjne unger blev registreret. Sortternerne blev hovedsagelig set i Mellemdyb, Vest Stadil Fjord, men Sortterner blev også set med yngleadfærd ved det gamle yngleområde i Husby Sø. Det vurderes dog, at der er tale om de samme ynglefugle som ved Vest Stadil Fjord.

Tøndermarsken (inkl. Hasberg Sø), Sydjylland: I Hasberg Sø (danske del) ynglede 8-10 par, og minimum 1 juvenil fugl blev set i juli. På trods af omfattende undersøgelser var der ingen yderligere rapporter om yngleforsøg i Tøndermarsken (meddelt af Jens Hjerrild Hansen, SNS og Preben Clausen, DMU).

Ramsødalen, Sjælland: Op til 2 adulte Sortterner opholdt sig i Ramsødalen i hele ynglesæsonen, og det vurderes, at et par har ynglet, men sandsynligvis uden succes.

Kirkeugle *Athene noctua*

Af artscaretaker Lars Holm Hansen

Der er kendskab til 38-42 par af Kirkeugle i Danmark i 2009, og bestanden vurderes til ca. 50-60 ynglepar. Disse fordeler sig med 10-15 par i lokalafdelingerne i Sønderjylland, Sydvestjylland, Vestjylland og Østjylland, og 40-45 par i Nordjylland og Nordvestjyllands lokalafdelinger. Dertil kommer minimum syv lokaliteter med enlige fugle. I alt er der kun kendskab til 16 flyvefærdige unger, og 2009 blev altså et år med katastrofal dårlig ynglesucces. Det eneste positive er, at staten i efteråret bevilligede 2,1 million kr. til at redde Kirkeuglen over de næste 5 år. Projektet er gået i gang i slutningen af 2009 i et grønt partnerskab mellem DN, DOF, DMU og Agri Nord.

I Sønderjylland holder et enkelt par stand og fik 4 unger i 2009 på den gammelkendte lokalitet i Arnum. Herudover er set en enlig fugl på Ballum enge.

I Sydvestjylland fandtes 4 par og 3 enlige fugle, heraf 2 sikre par, der fik henholdsvis 2 og 3 unger, som blev ringmærket. Det ene par med succes var i Forum lidt nord for Esbjerg. Lokaliteten har haft Kirkeugle i mange år, men den har ikke ynglet siden 2005. Hunnen, der er født på lokaliteten og ringmærket 5/6 2005, har opholdt sig alene på lokaliteten frem til ynglesæsonen 2009, hvor en mage kom forbi, og det kom der glæ-

Kirkeugle, juv., Esbjerg-egnen, 5. juli 2009. Foto: Carsten Gadgaard.

Kirkeugle, adult, Esbjerg-egnen, 11. juli 2009. Foto: Carsten Gadgaard.

deligvis 3 unger ud af. Hannen er ikke ringmærket. Hos det andet succesfulde par ved Ansager er hunnen aflæst, og da den er ringmærket 27/6 2003 ved Tistrup, er den således 6 år. Parret, som fik 6 unger sidste år, yngledes ikke på lokaliteten i år, men 1 ugle blev set og hørt flere gange. I DOFbasen kan det ikke ses, om der var ynglesucces i Føvling, men der er i hvert fald konstateret 2 fugle her.

I Vestjylland holder et enkelt par stand. Parret har været på samme lokalitet gennem mange år og er ikke så langt fra de øvrige sydvestjyske par. Ynglesuccesen i 2009 er usikker.

I Østjylland kunne 3 sikre og 3 sandsynlige par findes. Der er 2 par på det nordøstlige Djursland ved Voldby. Parrene er kun 700 meter fra hinanden. I DOFbasen er der som de tidligere år flere par omkring Bjer-

Tabel 9. Regional fordeling af ynglende Kirkeugle (*Athene noctua*) i Danmark i 2009.

DOF-afdeling	Ynglepar	Unger	Enlige fugle
Fyn			
Sønderjylland	1	4	1
Sydvestjylland	4	5	3
Vestjylland	1	?	
Sydøstjylland			
Østjylland	6	?	
Nordvestjylland	2-3	?	1
Nordjylland	21	7+	2
I alt	35-36*	16+	7

*Korrigeret for manglende oplysninger vurderes bestanden reelt at være på 50-60 par.

regrav / Øster Bjerregrav, og sandsynligvis er der også flere på Randerskanten, men de er heller ikke blevet kontrolleret i år. Desuden meldes der fra Hinge nord for Silkeborg om flere iagttagelser af op til 3 små ugler i juli måned. Stedet er rimelig langt fra andre kendte Kirkeuglelokaliteter, men frem til 2006 var der en kendt lokalitet, meget tæt på hvor iagttagelserne her er gjort, så parret er medtaget som sandsynligt.

I Nordvestjylland blev fundet 2 sikre par. Der er sandsynligvis fortsat flere par omkring Gedsted og så et muligt par ved Vridsted, men meget lidt er tastet i DOF-basen.

Kirkeugleprojektet har i 2009 besøgt 68 lokaliteter, hvilket resulterede i 23 par og 3 enlige Kirkeugler. To af disse i var Nordvestjylland, og resten i Nordjylland. Der skulle stadigvæk være enkelte par nordenfjords, men ellers er det Vesthimmerland, Rebild og Aalborg Kommuner, i nævnte rækkefølge, der huser flest ynglepar. Ynglesucces blev målt på 11 par, hvoraf 8 mislykkedes, og de sidste 3 par tilsammen fik 7 udflyjende unger. Dette betyder, at der kun er udflyjet 0,6 unge pr. par, hvilket siger alt om Kirkeuglens situation i Danmark: Der kommer simpelthen alt for få unger. Det kan kun resultere i yderligere tilbagegang og formentlig i, at arten uddør i Danmark, hvis ikke denne udvikling vendes meget snart.

Mosehornugle *Asio flammeus*

Afartscaretaker Niels Knudsen

2009 var et rekordår med hele 13 ynglepar af Mosehornugle i Danmark. Det er det højeste tal siden arts- overvågningens start i 1998. Fem af yngleparrene er fundet i forbindelse med regionernes NOVANA registrering, hvor der målrettet er gået efter bl.a. Mosehornugle, og to andre par er registreringer i DOF-basen. De resterende par er fremkommet gennem henvendelser fra/til personer samt egne observationer.

I mange år, faktisk i hele overvågningsperioden, har der ikke ynglet Mosehornugle i Sønderjylland. I 2009 blev der registreret hele 3 par; ved Juvre på den nordlige del af Rømø, nord for Vidåen ved det fremskudte dige og ved Ballum Sluse.

I 2009 var der exceptionelt mange par i Sydvestjylland med i alt 5. Vinteren og det tidlige forår bar præg af mange overvintrende Mosehornugler, og nogle af disse blev og ynglede. På Mandø fandtes 1 sikkert par. I baglandet mellem Ribe Å og Esbjerg blev der konstateret i alt 4 par: Et par ved Darum, et par på nordsiden af Kongeåen, et par på forlandet syd for Kongeåen og endelig et par ved Tanderup Digevej - alle i marsk- området umiddelbart nord for Ribe Å.

I Nordvestjyllands vestligste del ud mod Vestkysten findes en række gode klit- og hedelokaliteter med Hanstholm Vildtreservat som det bedst kendte. Det er

Mosehornugle, Ballum Enge, 18. april 2009. Foto: Eva Foss Henriksen.

normalt på disse lokaliteter, at Mosehornuglen med jævne mellemrum optræder som ynglefugl. I 2009 var det dog ved Bulbjerg, at der blev konstateret 1 ynglepar.

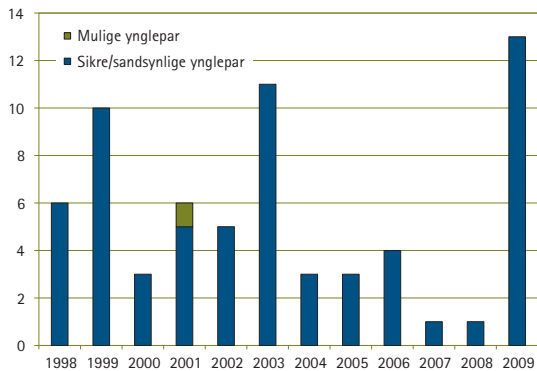
I Nordjylland fandtes 1 ynglepar på Læsø. Der blev desuden set fugle på adskillige andre egnede ynglesteder, Hulsig Hede og Uggerby Strand, i maj-juni, men uden at der blev set tegn på yngleaktivitet.

Det er mange år siden, at der sidst er gjort ynglefund i Østjylland, men i 2009 blev 1 ynglepar fundet ved Randers.

På Fyn fandtes 1 sandsynligt ynglepar i 2009 på en

Figur 13. Yngleudbredelse for Mosehornugle (*Asio flammeus*) i Danmark i 2009.

Figur 14. Bestandsudviklingen for Mosehornugle (*Asio flammeus*) i Danmark i perioden 1998-2009. Bemærk at der pga. nye oplysninger er rettet i bestandsvurderingerne for 1998, 2007 og 2008 i forhold til tidligere rapporter.

af de sydfynske øer, og i Storstrøm blev der nær Næstved ligeledes fundet 1 sandsynligt ynglepar.

Mosehornugle blev ikke fundet ynglende i de øvrige lokalafdelinger på trods af eftersøgning på flere egnede og tidligere kendte ynglelokaliteter.

Perleugle *Aegolius funereus*

Af artscaretaker Klaus Dichmann

Året 2009 blev det fjerde år i træk med sikkert eller sandsynligt ynglende Perleugler i Danmark. Denne gang med hele 3 ynglepar fordelt med 2 par i en midtjysk plantage, og som noget nyt siden 1987, hvor det sidste sikre ynglefund blev gjort på Bornholm, kunne klippeøen i 2009 igen tegne sig for et sikkert ynglefund.

I det midtjyske kiksede yngleforsøgene desværre hos de 2 par af ukendte årsager. Dog mistænkes måren for at have været på spil i mindst det ene tilfælde, da æggene ved en senere kontrol viste sig at være forsvundet fra redekassen. I den anden redekasse lå æggene uberørte tilbage. Heldigvis fik parret på Bornholm fire flyvefærdige unger på vingerne, som alle blev ringmærket, inden de forlod redekassen.

Opsætningen af Perleugleredekasser i flere skove og plantager de senere år må siges at have været en succes, idet både de 2 midtjyske par og det bornholmske par ynglende i sådanne opsatte redekasser. Især på Bornholm var det meget vigtigt at få opsat redekasser til Perleuglen. Sortspætten er i disse år gået drastisk tilbage på øen med stor fare for helt at forsvinde inden for en kort årrække. Sortspættehuller er derfor ved at være en mangelvare, og de er Perleuglens foretrukne naturlige redested.

Der blev 7/2 og igen 7/3 budt på "Operation Perleugle", hvor DOF's Caretakerprojekt og Uglegruppen i fællesskab arrangerede guidede lytteture landet over. Disse guidede ture gav dog ingen nye fund af Perleugle, men var alligevel en meget vigtig brik i forsøget på at få et overblik over artens udbredelse i Danmark.

I løbet af foråret 2009 blev der hørt Perleugler enkelte andre steder i landet. Dette vidner om, at der

formentlig gemmer sig flere par i de danske skove og plantager.

Natravn *Caprimulgus europaeus*

Natravn har ikke været dækket i 2009 og er derfor ikke omfattet af denne rapport. Fra og med 2010 er posten som artsansvarlig overtaget af Ole F. Jensen.

Natravn, Marbæk, Vestjylland 29. juli 2009. Fotos: Carsten Gadgaard.

Biæder *Merops apiaster*

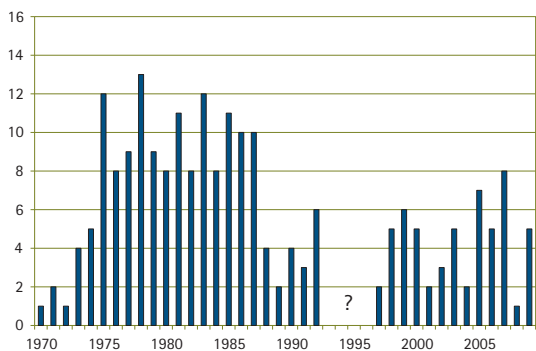
Af artscaretaker Magnus Bang Hansen

Der blev ikke observeret yngleforsøg i 2009. Til gengæld blev året et rekordår for trækende Biædere i Danmark – se Årsrapporten fra Rapportgruppen andet steds i Fugleåret.

Vendehals *Jynx torquilla*

Af artscaretaker Egon Østergaard

Det vurderes på baggrund af rapporterede syngende fugle til DOFbasen, at der er hørt 30-35 territoriehæ-

Figur 15. Bestandsudviklingen af Vendehals (*Jynx torquilla*) på Borris Hede i perioden 1970-2009. Bestandsstørrelsen kendes ikke fra perioden 1993-96.

dende fugle. På grund af artens meget skjulte levevis er den reelle landsbestand nok noget større.

De fleste Vendehalse ses i Danmark på trækk om foråret, hvor de ofte synger kortvarigt, inden trækket fortsætter nordpå. Nogle af de syngende fugle i april/maj er dog sikkert lokale ynglefugle, men fuglene er meget diskrete, hvorfor en del par nok overses. Den typiske ynglelokalitet er overgangszonen mellem en ådal og de højreliggende tørre skrænter. Den træffes dog også i lysåbne skove og plantager med rigelig adgang til små sorte myrer, der er artens hovedfødekilde.

Vendehals yngler i dag primært i Midtjylland. På Borris Hede er ynglebestanden blevet fulgt siden 1970, hvor en større opsætning af redekasser begyndte. Antallet af succesfulde par svinger meget fra år til år. Der er ikke påvist en sammenhæng mellem vejret i ungeperioden, hvor arten er helt afhængig af myrer, og ynglesuccesen. Arten har dog en kontinental udbredelse i Europa, hvorfor den næppe foretrækker kolde og regnfulde junimåneder. Ynglesæsonen 2009 var meget usædvanlig, idet den var 2-3 uger senere end tidligere år. Det normale tidspunkt for lægning af første æg har de seneste 4 år været 13-24/5, men i 2009 var dette for de i alt 7 kuld perioden 29/5-10/6. De eneste sikre danske ynglefund er fra Borris Hede og Ovstrup Hede i Midtjylland. På Borris Hede fandtes 5 par i redekasser, hvoraf 2 kuld gik tabt. Der blev ringmærket 24 unger og 2 gamle fugle. På Ovstrup Hede blev der for første gang siden ophængning af kasser i 2003 fundet 2 kuld. Der blev i alt mærket 13 unger her. Siden ringmærkning af Vendehalse på ynglepladserne i Midtjylland startede i 2005, er der mærket 209 unger og 4 gamle fugle.

Under DOF's atlasundersøgelser i 1978-81 og 1993-96 blev der registreret henholdsvis 122-151 par og 29-45 par, svarende til en reduktion på 73 %

(Grell 1998). En nogenlunde tilsvarende tilbagegang (ca. 60 %) ses på Borris Hede fra 8-13 par 1975-1987 til 2-6 par i perioden 1988-1992 og årene umiddelbart efter 1996. Det er uklart, om udviklingen på Borris Hede følger den generelle udvikling i den danske bestand, men noget kunne tyde på det. I givet fald har den danske bestand af Vendehals været nogenlunde stabil de sidste 20 år.

Toplærke *Galerida cristata*

Af artscaretaker Anders Østerby

Der er heller ikke i 2009 konstateret ynglesucces hos Toplærke i Danmark. En enkelt syngende fugl gennem hele perioden og op til to sette fugle i Hirtshals kvalificerer dog til 1 sandsynligt ynglepar uden ynglesucces. Der er i løbet af året højest set 2 fugle, som har holdt sig i et lille område omkring jernbanestationen og rådhuset, hvor de ofte er set sammen.

Hirtshals har som vanligt været jævnlige besøgt både af lokale og tilrejsende ornitologer, og det er derfor ikke sandsynligt, at de observerede fugle skulle have fået unger i ubemærket, eller at der skulle være oversete par andre steder i byen. Det kan dog ikke udelukkes, at der har været lagt æg et sted. Nogle af de tidligere ynglelokaliteter blev jævnlige besøgt i løbet af foråret og sommeren.

Alt tyder derfor på, at artens dage som ynglefugl i Danmark er ved at være talte i denne omgang. Tiden må vise, om eventuelle klimaændringer kan medføre genindvandring sydfra.

Fra andre dele af landet er der i DOFbasen rapporteret en enkelt fugl fra Roskilde på Sjælland 14/8 (ifølge observatøren ses fuglen mindre end en kilometer fra, hvor en fugl sås for år tilbage).

Der er i år ikke rapporteret andre fugle fra Nordjylland – heller ikke fra de sidst kendte ynglesteder som Løkken, Frederikshavn og Hjørring.

Toplærke, Hirtshals, 3. januar 2009. Foto: Søren Kristoffersen.

Hedelærke, Ådal Plantage, 17. marts 2009. Fotos: Per Poulsen.

Hedelærke *Lullula arborea*

Af artscaretaker Ole C. Olesen

Landsbestanden af Hedelærke vurderes at have været i størrelsesordenen 300-400 par i 2009. Den blev i 2000 vurderet til minimum 300 par og udviklingen vurderet som stabil (BirdLife International 2004). Dette var også tilfældet sidst i 1980'erne (Olsen 1992).

I 2009 er der til DOFbasen rapporteret Hedelærke fra 152 forskellige lokaliteter, hvor adfærdskoden indeholder syngende eller ynglende. Korrigeret for egnede ynglelokaliteter uden indberetninger, og at mange lokaliteter huser flere par, er dette grundlaget for bestandsvurderingen på 300-400 par.

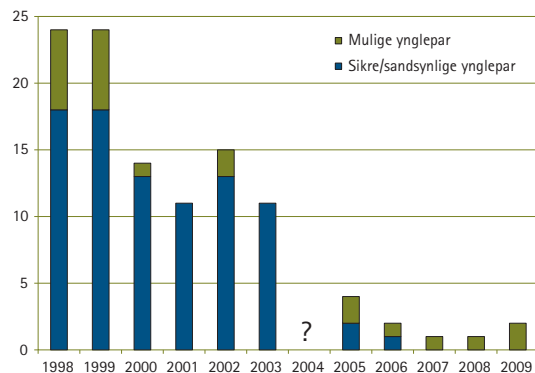
Hovedparten af yngleparrene findes i Jylland, hvor det nordligste Vendsyssel, det sydlige Djursland og Midt- og Vestjylland ser ud til at være artens kerneområder. Dog er der også bestande i Sønderjylland og i Nordsjælland. Største lokaliteter ifølge indberetninger til DOFbasen er Gårdbogård Plantage med 4 par, Ovstrup Hede med 5 par, Nørlund Plantage med 6 par, Vrads Sande med 4 par og Melby Overdrev med 4 par.

Hedelærke har ikke tidligere været omfattet af Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle, men er fra 2009 omfattet af Caretakerprojektets artsovervågning.

Markpiber *Anthus campestris*

Af artscaretaker Knud Pedersen

I forhold til ynglesæsonen 2008 er der ingen væsentlige ændringer i Markpiberens status som ynglefugl i Danmark. Den danske ynglebestand vurderes til 0-2 par i 2009. En grundig eftersøgning af ynglefugle på Ska-

Figur 16. Bestandsudviklingen for Markpiber (*Anthus pratensis*) i Danmark 1998-2009.

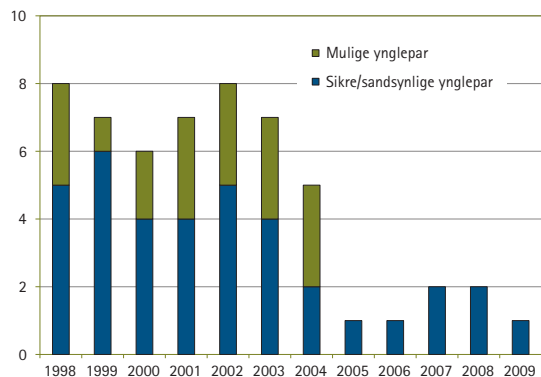
Markpiber, Anholt, 6. juni 2009. Foto: Christian Andersen Jensen.

gens Odde gav intet. På Anholt blev der derimod igen i 2009 registreret territoriehævdende fugle. I forbindelse med NOVANA-optælling af Markpiber på øen i begyndelsen af juni blev der 5/6 fundet 1 syngende ved Flyvepladsen og 6/6 1 syngende ved Ostebakken. Nogen gennemført ynglesucces er dog ikke blevet bekræftet.

Vandstær *Cinclus cinclus*

Afartscaretaker Erik Dylmer

Den 26/5 blev 2 ungfugle set på en kendt ynglelokalitet i Grejsdalen. Dette var eneste tegn på yngel af Vand-

Figur 17. Bestandsudviklingen for Vandstær (*Cinclus cinclus*) i Danmark i perioden 1998-2009.

stær i Danmark i 2009, og bestanden kan derfor gøres op til 1 ynglepar.

Enkelte vandløb/lokaliteter havde Vandstære langt ind i april og maj, uden at der dog var tegn på yngel. Det drejer sig blandt andet om de tidligere benyttede ynglelokaliteter ved Randbøldal Museum og Lystrup Å i det østlige Jylland.

Der er efterhånden opsat rigtig mange kasser til Vandstær i det østjyske, og denne vinter vil der især blive opsat flere kasser i Himmerland.

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Afartscaretaker Ursula Burmann

Som i 2008 var der i 2009 ikke tegn på sikre ynglepar af Drosselrørsanger. Der observeredes i alt 12 syngende fugle på 11 lokaliteter. På to lokaliteter var der syngende Drosselrørsangere i en længere periode: 21-27/5 på Mandø og 7-21/6 ved Gurre Sø. Førstnævnte fugl var med stor sandsynlighed en trækkende fugl, mens der er en mulighed for, at Drosselrørsangeren ved Gurre Sø var en ynglefugl. Som alle andre sangere synger også Drosselrørsangeren allerede flittigt under trækket. Det er ikke usandsynligt, at en Drosselrørsanger, som synger i en længere periode på samme lokalitet, er en han på forlænget træk. Da der ikke er andre tegn på yngleaktivitet end sangen, der bliver beskrevet som vedvarende, er det ikke ret sandsynligt, at fuglen ved Gurre Sø har ynglet. Ved Maribosøerne – som til

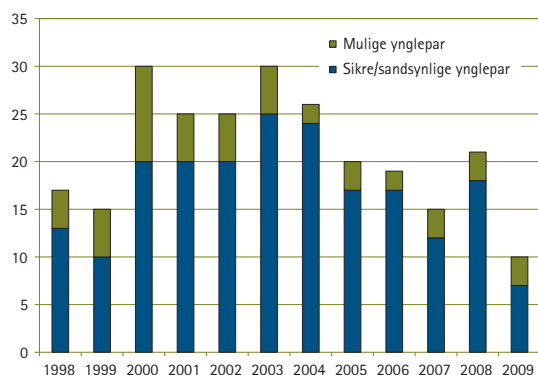
og med 2007 var det sidste sted, hvor fuglen stadig ynglende – blev der kun hørt én syngende fugl den 31/5.

Den første Drosselrørsanger hørtes 2/5 ved Klise Nor, og den sidste, ret sene observation var 11/9 af en rastende fugl ved Hovvig, Odsherred. De fleste af de 13 registrerede fugle blev observeret i den østlige del af landet.

Stor Tornskade *Lanius excubitor*

Afartscaretaker Niels Peter Brøgger

Året bød på en stor tilbagegang i ynglefugle, idet der kun blev indberettet i alt 4 sikre, 3 sandsynlige og 3 mulige par, hvilket giver 7-10 par. Ved de 4 sikre par blev der set i alt 15 udføjne unger, alle fra Oksbøl-området. Årets dækning anses for at være på samme niveau som de foregående år.

Figur 18. Bestandsudviklingen for Stor Tornskade (*Lanius excubitor*) i Danmark i perioden 1998-2009.

I 2007 var der et enkelt år, hvor der ingen sikre par blev talt i Oksbøl-området trods lige så stor dækning som de andre år, men både i 2008 og nu også i 2009 har området igen været leveringsdygtigt i 4-5 par. Derimod har næsten alle andre områder haft stor tilbagegang. For 3. år i træk blev der ikke set fugle i yngletiden på Lønborg Hede, selvom den blev eftersøgt flere gange.

Borris-lejren, som i mange år har været hjemsted for 5-10 par, har i år helt svigtet, idet der kun er et muligt par trods mange eftersøgninger i yngletiden.

Omkring Nørlund Plantage og Harrild Hede har der

også været en nedgang til kun 2 sandsynlige par. Uden for de normale yngleområder er der en indberetning af et muligt par ved Salten Langsø ved Silkeborg. Der er kun set en enlig syngende fugl 1-2 gange midt i april måned, og derfor kan observationen kun medtages som et muligt ynglefund.

Pirol *Oriolus oriolus*

Afartscaretaker Iben Hove Sørensen

Der er oplysninger om 8-9 ynglepar i 2009, hvilket vurderes at dække over en landsbestand i størrelsesordenen 10-20 par. Det er nærmest uundgåeligt, at bestanden af en så diskret ynglefugl som Pirol undervurderes, når der ikke foretages en mere målrettet indsats for at kortlægge den. Desuden er arten utroligt svær at registrere som sikkert ynglende, og der vil altid være tale om bestandsestimater snarere end egentlige bestandsoptællinger.

Årets første syngende Pirol blev rapporteret allerede 18/4 fra Draved Skov, men først fra omkring 10/5 begyndte arten at indfinde sig i andre dele af landet. Årets sidste Pirol, sandsynligvis en ungfugl på træk, blev rapporteret så sent som 2/9 fra Langeland. Der er i alt indtastet 149 observationer af Pirol i DOFbasen i 2009, hvoraf 57 omhandler syngende fugle. Selvom begge køn synger, og sang ikke altid er relateret til yngleaktivitet, må syngende fugle i yngletiden betragtes som sandsynligt territoriehævdende, og jeg har kontaktet flere observatører på denne baggrund. Langt de fleste af de indtastede observationer drejer sig dog om trækkende fugle ved Skagen og andre traditionelle træksteder.

På Æbelø ved Bogense er der flere gange registreret op til 3 syngende hanner, og lokale observatører mener, at der har været 3 ynglepar på øen i år. Ved Hjortholm på Langeland er der hørt og set mindst 2 hanner og 1 hun ved flere lejligheder, og jeg kunne selv konstatere, at de to hanner var stærkt territoriehævdende i starten af juni måned. På Lolland er syngende fugle registreret mindst tre forskellige steder, men der foreligger ingen detaljer om observationerne. Dog vurderes det fra observatørernes side, at der er tale om 2 sandsynlige samt 1 muligt ynglepar. I en sommerhushave i Nordøstsjælland er 1 Pirol han set og hørt flere gange i løbet af sæsonen, og 3-4 unger er set ved havens vandbad sidst på sommeren. Der er hverken set tegn på yngleaktivitet i Jylland eller på Bornholm i år.

Referencer og litteraturliste

- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Bisschop-Larsen, R. 2009: Kystfugle i Det Sydfynske Øhav 2009. - Nationalparkundersøgelsen Det Sydfynske Øhav.
Findes på <http://www.nationalparksydfyn.dk/pdf/Kystfugle.2009.pdf>
- Clausen, M.B. & L.M. Rasmussen 2009: Hedeheg i Danmark ynglesæsonen 2009 – arbejdsrapport fra Projekt Hedeheg. Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/hedeheg/dokumenter/Hedeheg2009rap.pdf>
- Dybbro, T. 1976: De danske ynglefugles udbredelse. DOF/Zoologisk Museum.
- Grell, M.B. (red.) 1999: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 105-126.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_1999_3_1.pdf
- Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark. – G.E.C. Gads Forlag, København.
- Grell, M.B. (red.) 2000: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1999. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 94: 55-72.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2000_2_1.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2001: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2000. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95: 51-68.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2001_2_2.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2002: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2001. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 96: 43-67.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2002_2_1.pdf
- Grell, M.B. & B. Rasmussen (red.) 2003: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2002. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 97: 175-192.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2003_2_1.pdf
- Grell, M.B., H. Heldbjerg, B. Rasmussen, M. Stabell, J. Tofft. & T. Vikstrøm (red.) 2004: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 45-100.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/Doft_08_2004_LOW.pdf
- Kjeldsen, J.P. 2008: Ynglefugle i Vejlerne efter inddæmningen, med særlig vægt på feltstationsårene 1978-2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 102: 1-240.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/publikationer/doft/dokumenter/vejlerne.pdf>
- Kjeldsen, J.P. & H.H. Nielsen 2009: Ynglefugle i Vejlerne 2009. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 259.
Findes på: <http://www2.dmu.dk/Pub/AR259.pdf>
- Meltofte, H., K. Laursen & O. Amstrup 2009: Markant stigning i antallet af rastende og overvintrende Storspover i Danmark efter fredning og klimamildning. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 103: 99-113.
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2005: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2004. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 99: 88-106.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2004.pdf>
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2006: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2005. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 100: 11-28.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY_DOFT_2_06Low.pdf
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2007: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2006. – Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY_DOFT_2_06Low.pdf

- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2008: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2007.
– Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2007.pdf>
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2009: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2008.
– Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2008.pdf>
- Olsen, K.M. 1992: Danmarks fugle - en oversigt. Dansk Ornitologisk Forening.
- Thorup, O. & K. Laursen 2009a: Optællinger af ynglefugle i det danske vadehav. Nyhedsbrev.
Findes på: http://www.dmu.dk/Dyr_Planter/Dyr/Vadehavet_Dec2009.pdf
- Thorup, O. & K. Laursen 2009b: Ynglefuglene på Tipperne 2009. Nyhedsbrev.
Findes på: http://www.dmu.dk/Om_DMU/Afdelinger_organisation/Vildtbiologi_Biodiversitet/VIBINYT/Tipperne_Dec2009.pdf

Dværgmåge, Ørhage, 24. november 2009. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Kærløber, Agger Tange, 18. maj 2009. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Danske Fuglestationer – Anno 2009

Redigeret af Jørgen Staarup Christensen

Indledning

Til *Fugleåret 2009* har vi modtaget årsberetninger fra alle stationer, på nær Christiansø Feltstation og Kongelunden. I forhold til 2008 blev der endelig i 2009 etableret en fuglestation i DOF-regi ved Skagen. Den aktuelle dækning og aktivitet i 2009 vil fremgå af de enkelte afsnit.

Statsejede Fuglestationer

Tipperne

Tipperne er i dag eneste tilbageværende statsdrevne naturvidenskabelige feltstation. Tipperne hører under Miljøministeriet og administreres af Skov- og Naturstyrelsens lokalenhed Blåvandshuk. Lokalkenheden står for opsyn og pleje samt publikumsinformation. Fuglelivet på Tipperne overvåges af ornitologer, der er ansat af Amphi Consult og udfører opgaverne for Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet, der selv udfører forskning vedr. vandfugle i området.

Dansk Ornitologisk Forenings Fuglestationer

Gedser Fuglestation

Fuglestationen blev etableret 1995 og ledes nu af Hans Lind. Gedser Fuglestation har primært til formål at dække fugletrækket ved optællinger og ringmærkning. Dækning og aktivitetsniveau varierer fra år og til år. Stationen har fast fysisk ramme i nyopført bolig ved Gedser Fyr.

Kongelundens Fuglestation

Fuglestationen drives i regi af DOF København. Der er ikke modtaget årsrapport herfra i år.

Gilbjerg Fuglestation

Gilbjerg Fuglestation blev etableret i 1995 og ledes i dag af Arne Volf og Morten Rasmussen i regi af DOF København. Der foretages årligt optællinger af forårstrækket i perioden 1. marts - 15. juni. Der har i 2009 været tilknyttet en fast observatør i weekends og helligdage samt løse dage i gennem perioden. Fuglestation har fast fysisk ramme i en skurvogn i et samarbejde med Dansk Folkeferie.

Keldsnor Fuglestation

Fuglestationen blev etableret 1995 og drives i regi af DOF Fyn under ledelse af Jacob Sterup. Keldsnor Fuglestation har primært til formål at dække efterårstrækket ved optællinger og ringmærkning. Dækning og aktivitetsniveau varierer fra år og til år. Stationen har ingen fast fysisk ramme, men evt. fast personale bor i et sommerhus lejet til formålet.

Skagen Fuglestation

Fra 2009 har DOF etableret Fuglestation i Skagen med en lønnet observatør og en ringmærker i foråret og en observatør i efteråret. På forhånd var der udarbejdet arbejdsprogrammer for monitorering af fugletrækket og for ringmærkningen. I foråret var der ringmærkningen i Ellekrattet i hele perioden fra 1/3 til 17/6, imens der dog kun var fast observatør 1/5-31/5. I efteråret var der ansat som observatør i perioden 7/8-9/11. DOF råder endnu ikke over fysiske faciliteter, hvorfor observatører og ringmærker har været indkvarteret under private former.

Blåvand Fuglestation

Blåvand Fuglestation blev etableret i 1963 med en fast fysisk ramme i en af de gamle fyrboliger siden 1968. Fuglestationens daglige leder er Bent Jakobsen. Fugletrækket overvåges ved systematiske optællinger og ringmærkning både forår og efterår. I forbindelse med fuglestationen ligger en naturskole, hvorfra der foretages formidling af naturen i Blåvandområdet og i særdeleshed fugletrækket og ringmærkning for institutioner, turister m.v.

Frivillige/private fuglestationer

Christiansø Feltstation

Christiansø Naturvidenskabelige Feltstation (CHNF) er en privat almennyttig forening. Peter Lyngs er feltstationens daglige leder. Formålet med CHNF er at fremme kendskabet til og interessen for Ertholmenes natur, at støtte og foretage naturvidenskabelig forskning i og overvågning af naturen på Ertholmene, samt at arbejde for at beskytte og bevare Ertholmenes enestående natur. Desværre er der ikke modtaget årsrapport herfra i år.

– fortsættes på næste side

Rørvig Fuglestation

Rørvig fuglestation er en lokal forening, hvis formål er at udforske fuglelivet på Rørvig-halvøen. Formand for foreningen er Lasse Braae. Foreningen udgiver hvert år en rapport over årets observationer.

Vorsø Feltstation

Øen Vorsø er i dag en del af Silkeborg Statsskovdistrikts naturskovs område. Feltstationen fungerer i dag på privat basis, hvor feltstationens tidligere leder Jens Gregersen foretager frivillige optællinger på øen, samt årlige kortlægninger af øens ynglefuglebestande.

Gedser Fuglestation

Af Hans Lind

Hortulan, 2K han, Gedser Fuglestation, 11. maj 2009.
Foto: Gert Jeppesen.

Indledning

Igen i 2009 prøvede vi at efterleve vores aktivitetsprogram for Gedser Fuglestation, der består i overvågning af trækfuglene, dels gennem regelmæssige trækobservationer ved Gedser Oddes sydspids, dels ved standardiseret ringmærkning i stationshaven. Hertil kom den meget vigtige kontakt til publikum i form af åbent hus og formidling af trækfugle og ringmærkning.

I maj havde vi åbent hus og "Skovens dag" med til sammen 200 besøgende, og det årligt tilbagevendende arrangement sidste søndag i september gav mindst 160 gæster, der fik set, hvordan småfugle indfanges, bestemmes og ringmærkes. Sådanne dage giver næsten altid nogle gode kontakter, fx vedrørende fund af mærkede fugle eller beboede uglekasser. Som i de foregående år fik vi både forår og efterår besøg af flere skoleklasser, højskolegrupper og foreninger, der gerne ville vide lidt om, hvad der sker på fuglestationen. GFU har også haft stande på lokale markeder for at udbrede kendskabet til stationen og fuglene på Gedser Odde.

I årets løb har fuglestationen deltaget i en del møder med kommunen og andre samarbejdspartnere omkring planerne for udvikling af Gedser by og Gedser Odde. Disse forhandlinger kører stadig på, og vi håber at få sat vores præg på de tiltag, der kommer til at ske på Danmarks sydligste spids.

Observationer

Fugletrækket ved Gedser i 2009 var et mindre godt år antalmæssigt for mange arter, dog med enkelte undtagelser.

Foråret blev dækket meget sporadisk, hvorfor der ikke blev registreret de store mængder af andefugle, som ellers trækker forbi Gedser Odde.

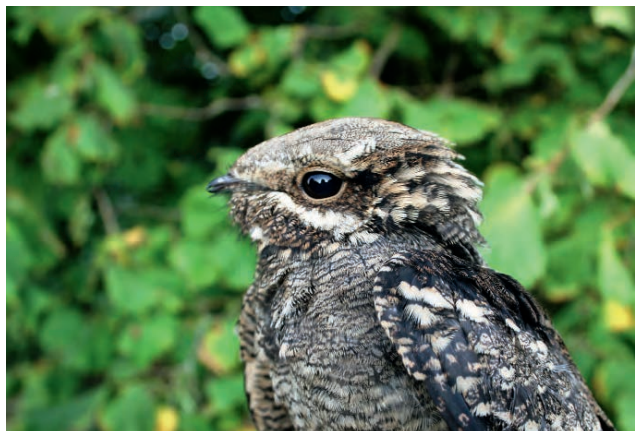
Det blev kun til 225.000 Ederfugle, men til gengæld sås to Kongeederfugle, som måske er lettere at finde, når der ikke kommer så mange Ederfugle?

Igen i år sås der i foråret Islom og Hvidnæbbet Lom, én af hver. En Ride om foråret er også usædvanlig ved Gedser, og blandt øvrige mågefugle skal også nævnes to Rovterner. Årets forårshit på Odden var dog en Sule – det er ikke hverdagskost i de indre danske farvande. Forårstrækkende Traner er uregelmæssige ved Gedser og kræver en kraftig østenvind, men det er altid en nydelse, når de kommer forbi, og foråret gav mindst 319 individer. Gedser kunne også byde på 12 Hvide Storke, heraf 6 den 19. maj.

Blandt interessante værlinger blev der indberettet ikke mindre end 6 Kornværlinger. Arten er først for nylig blevet regelmæssig i Gedser-området. Med i alt 13 Gulrirsker blev foråret 2009 et godt år for arten ved GFU.

Blandt de rastende fugle kunne Asger Lykkegaard Møldrups m.fl. trylle en meget tidlig Vende-hals frem allerede den 8. april. Fuglen forblev rastende i flere dage.

Efteråret blev i princippet dækket hver eneste dag fra

Natraen, 8. september, Gedser Fuglestation. Foto: Hans Lind.

15. august til årsskiftet. Igen var det tre personer, der stod for mere end 95 % (Preben Berg, Louis A. Hansen samt Orla Jakobsen m.fl.). Efteråret var en blandet fornøjelse, både hvad angik antal trækkende fugle og antal ringmærkede fugle. Også på andre fuglestationer i Danmark og Sverige blev der talt færre fugle dette efterår, men der var som altid undtagelser.

Ederfuglene "udeblev igen i efteråret" og kom ikke engang op på forårets total, men der var så sandelig andre krydderier, fx blev der noteret over 35.000 trækkende Pibeænder, og igen i år en dag med over 11.000 individer. Også Sortænderne noteredes i stort tal (formentlig det største antal til dato i Gedser), således et godt stykke over 100.000. Blandt lommerne sås igen Hvidnæbbet Lom og Islom, og af de små trak 5.700 Rødstrubet Lom, men kun omkring 600 Sortstrubede. Sule mindst 2 individer, bl.a. en 28/11, der blev slået af Havørn, men overlevede! Endvidere skal både Søkonge og en Lunde nævnes, da de er meget usædvanlige i de indre danske farvande, og det samme gælder en Almindelig Skråpe, som tiltrak en del lokale ornitologer.

Dværgmåge havde et godt år med mere end 11.000 individer i 2009. Fremhæves skal to super dage: 30/12 og 29/10 med hhv. 1.695 og 1.605 trækkende, og det er begge rekorder for vinter og efterår ved Gedser. I alt var der tre dage med over 1.200 og mindst seks dage med over 400. Dette er tal, som ikke kendes noget andet sted fra i Danmark eller det nære udland og viser Gedser som et efterårstræksted ud over det sædvanlige. Blandt øvrige mågefugle skal nævnes en anden Gedser-specialitet, nemlig kjoverne. Alle fire kjover blev set med Lille Kjove 32, Almindelig Kjove ca. 170, Storkjove 2 og Mellemkjove 4, heraf en allerede i august.

Den 6. september var en stor rovfugledag ved Gedser med Rørhøg 111 (i alt 350), Fiskeørn 32 (i alt 125) samt mindst 191 Tårnfalke (i alt 427). Hvepsevåge havde to dage med næsten 300 trækkende (i alt 1.180). Tallene i parentes er efterårstotaler.

Blandt de helt almindelige arter var 8/9 en helt fantastisk dag med op mod en måske ¼ million trækkende svaler, og dette på trods af, at trækket reelt først satte ind over middag. Der blev talt over 121.000 trækkende svaler denne dag, og da obsen blev forladt, var der stadigvæk store mængder af svaler, fx mindst 5.000 rastende Digesvaler. Gedser svirrede af vinger, som var der en invasion af myg.

På småfuglefronten fandt lokale Ann Steffensen og Ole Jensen en meget sen Blåhals, som rastede ved Vesterhave mindst frem til den 21/10 og en lige så sen Grå Fluesnapper på Kroghage, der sås frem til 25/10. Palle Rasmussen havde en Storpiber den 18/10 på trækforsøg. Af andre spurvefugle sås to Bjerglærker, en trækkende Hvidsissen, og Snespurv imponerede med hele 242 individer.

Alle tal er fra DOFbasen med supplerende noter og tal fra andre, som GFU har kontakt til.

Ringmærkning

Ringmærkningen startede 1. marts, men først fra slutningen af måneden og til lidt ind i maj havde vi perso-

	Forår	Efterår
Dækning	Uregelmæssig Ringmærkn. næsten fuld 1/3-15/6 (80 dage)	Observationer: Daglig 15/8 og året ud Ringmærkn. næsten fuld (82 dage)
Ringmærkning, total	3.028 (63 arter) Ny forårsrekord	6.261 (68 arter)
Talrigest ringmærkede arter	Rødhals 571 Løvsanger 389 Jernspurv 358 Grønirisk 170 Blåmejse 141 Musvit 139	Rødhals 1.100 Gransanger 722 Løvsanger 556 Jernspurv 538 Fuglekonge 477 Tornsanger 361
Sjældneste ringmærkede arter	Rødtop. Fuglekonge 18 Flodsanger 1 Høgesanger 1 Lille Fluesnapper 3 Nordlig Blåhals 1 Pungmeje 2 Sortstrubet Bynkefugl 2 Karmindompap 4 Hortulan 1	Natravn 1 Vendehals 5 Buskrørsanger 1 Høgesanger 2 Rødtoppet Fuglekonge 3 Lille Fluesnapper 3 Karmindompap 4
Observationer, usædvanlige arter/antal	Sule 1 Hvid Stork 3 (24/05) Kongeederfugl 2 Biæder 18 TI (6/6) Sortstrubet Bynkefugl 7	Sorthals. Lappedykker 22/11 sen obs Sule 2 Mallebuk 1 Alm. Skråpe flere obs, første 30/07 Gråand 799 T (17/12) Dværgmåge 11.000 Lille Kjove 32 Storkjove 2 Mellemkjove 4 Splitterne 1.000 T (1/10) Sortterne 304 T (20/8) Lunde 1 Søkonge 1 Natravn 1 - sen obs 12/10 Biæder 6-9 Ringdrossel 2 Rødstrubet Piber 2 Lille Fluesnapper 1 Nøddekrige 1 R (august) Snespurv 93 T (21/11)
Observationer, sjældne arter	Islom 1 Hvidnæbbet Lom 1 Lysbuget Kortegås 1	Islom 2 Hvidnæbbet Lom 2 Aftenfalk 1 Markpiber 2 Storpiber 1 TF 18/10

nale nok til at mærke hver dag. Derpå igen lidt sporadisk mærkning og fuld dækning igen fra 21/5 til 15/6, og det svarer til 75 % af standardperioden. Det mest opsigtsvækkende fra marts var stationens 2. mærkede Sortstrubet Bynkefugl, og Jesper Brinkmann snuppede den næste en måned senere. Men det var også forventeligt med forårets pæne influx af denne art. April havde tre dage med over 100 fugle i netmaskerne, domineret af Rødhals (544), og Jernspurv fulgte godt med (284). Glædeligt var det med hele 18 Rødtoppede Fuglekonger i foråret.

Den absolut bedste dag i maj blev den 11/5 med 190 mærkninger, krydret af stationens første ringmærkede Hortulan, en flot 2K han, og dagen efter en Nordlig Blåhals. Det var heller ikke så tosset med GFU's blot

anden Flodsanger, som Rune Tjørnløv fik mærket 2/6. Lille Fluesnapper lod sig fange to gange ultimo maj og et stk. endda så sent som 26/6. To Pungmejer fra 14/6 var en stor overraskelse, det var formentlig et par, der havde fået ødelagt sit kuld i det dårlige vejr et par dage tidligere. Der blev i 2009 sat ny forårsrekord med 3.028 nymærkninger, hvilket var klart over den tidligere forårsrekord fra 2008 med 2.342 nymærkninger.

Vi så frem til at have fuld dækning hele efteråret, og det lykkedes stort set i perioden 28/7 til 9/11 med enkelte dage uden mærkning (mandskabsmangel eller ekstremt dårligt vejr). Trods en stor indsats nåede vi kun op på lidt over 6.000 mærkninger i efteråret. Hovedårsagen var sæsonens ganske få Fuglekonger (kun 477 mærket) og ligeledes næsten ingen mejser (Musvit 18 og Blåmeje 23). Andre fuglearter var derimod ekstra talrige i nettene, fx Gransanger 722 og Jernspurve 538. Den dag med absolut flest fugle var 11/10, hvor vi nåede op på 564 fugle, domineret af Rødhals, Fuglekonge og Grønsisken. Andre store dage var 11/9 (253) og 19/8 (242), og i alt var der 20 dage i efteråret med mere end 100 mærkninger pr. dag.

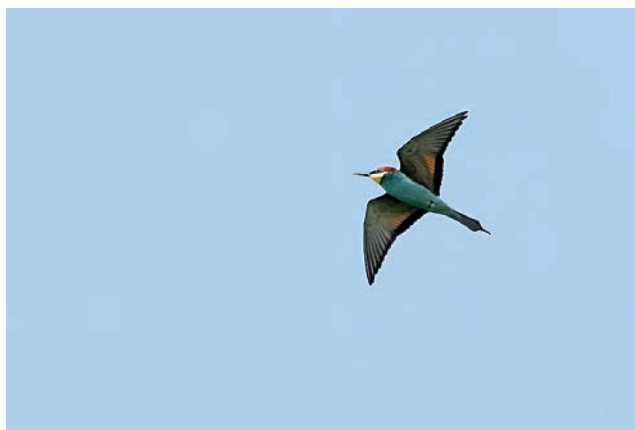
Der var naturligvis nogle spændende fugle imellem alle de trivielle. Rune fik allerede 1/8 fanget sæsonens eneste SU-art: En Buskrørsanger. Det er den fjerde, vi har mærket på Gedser Odde. En uge senere kunne han vise årets 2. Høgesanger frem. Lille Fluesnapper satte ny Gedser-rekord med 5 fugle, og det samme gjorde sig gældende for Korttået Træløber ligeledes med 5 fugle. En særlig oplevelse var fangst af stationens 2. Natravn den 8/9, især fordi fuglen efter mærkningen kunne iagttages resten af dagen, siddende i et udgået træ.

En del nætter forsøgte vi os med fangst af ugler, da der måske kunne fanges Perleugle oven på sidste års invasion, men nej, det blev kun til tre Skovhornugler i denne omgang. Jesper Brinkmann prøvede nogle gange med lys og ketsjer, hvilket resulterede i Gråand, Ederfugl og Almindelig Ryle som nye stationsarter. Også to Strandhjejler blev nettet.

Året som helhed endte på 9.289 fugle, fordelt på 79 arter.

Buskrørsanger 2K+, Gedser Fuglestation, 1. august 2009.
Foto: Rune Skjold Tjørnløv

Blæder, Gedser Odde, 26. maj 2009. Foto: Louis A. Hansen

Genmeldinger og fremmede ringe

I forbindelse med ringmærkningen har der været 15 kontroller af udenlandsk mærkede fugle, og det er væsentligt mindre end de to foregående år (34 og 28). Det skyldes igen manglen på Blåmejer, der plejer at stå for en tredjedel af de udenlandske aflæsninger. Kontrollerne var fordelt på Finland, Sverige, Norge, Tyskland, Holland, Belgien og Italien.

Her skal blot omtales et lille udvalg: En Tårnfalk, mærket 2008 som redeunge i det centrale Finland, aflæste vi i Gedser året efter. En svensk Rødhals blev forsynet med ring 17/4 2008 Ottenby, Öland, og 6 dage efter aflæst ved Gedser. Den må have været på returtræk efter at være kommet for langt mod nord. Dette fænomen oplever vi ofte som ringmærkere på det sydlige Falster.

I årets løb er det indkommet en del genfund af de fugle, vi har mærket ved Gedser Fuglestation, og også her kommer der et lille udpluk: En Jernspurv fra oktober 2007 blev kontrolleret af en ringmærker i marts 2009 i Schweiz, og det er kun ganske få genfund vi har fra netop dette land. Nævnes bør også to af "vores" fugle, der har stiftet bekendtskab med en af de store fangstruser i den russiske enklave Kaliningrad: En Grønsisken og en Blåmeje blev indfanget i 2008, aflæst og begge forsynet med MOSKVA-ring. Til slut en lille solstrålehistorie. 1/11 2008 mærkede GFU en Gråsisken, og fem uger senere blev den fundet i det østlige Belgien, siddende i et bur. Heldigvis løsladt efter måske at være købt fri.

Vi fanger nu og da fugle, der er mærket andre steder i landet. Således har vi aflæst Rørsanger og Sortmeje, begge mærket året før på Keldsnor Fuglestation. En Gærdesmutte, mærket helt tilbage i 2006 ved Skagen, havde fundet vej til Gedser et år senere, og en af vores Gærdesangere fra maj blev 10 dage senere aflæst ved CES-projektet ved Ravnstrup Sø ved Næstved. Lidt sjovt er det også, at den lokale ringmærker på Stevns og Gedser Fuglestation flere gange har aflæst hinandens fugle: Gulbug og Munk.

Gilbjerg Fuglestation

Af Thomas Rasmussen, Arne Volf og Morten Rasmussen

Indledning

I 2009 var Gilbjerg Fuglestation delvist bemanded, i alt 35 dage, mest omkring fridage. Fra marts til maj, hvor der er en god intensitet i trækket, var Gilbjerg Hoved pænt besøgt af fuglekiggere. På dage med de rigtige vejrforhold og SØ-vind kunne der være op til 30 mand i området. I efteråret var den klassiske havobs-post ved Børstruphage (mellem Gilbjerg og Gilleleje by) pænt besøgt under de optimale vejrforhold til iagttagelse af havfugletræk.

Trækket

Marts

På det tidlige forårstræk sås de karakteristiske arter som Hedelærke, Misteldrossel, Huldue og enkelte Lapværlinger. Forårets rovfugletræk blev åbnet d. 14. marts med 5 Havørne. Tranetrækket passerede også Nordsjælland, flest 28/3 med 404.

April

At fugletræk kan være uforudsigeligt, kunne man opleve 19/4, hvor folk på den tidlige morgenobs var modløse over trækket, lige indtil nogle af dem, der havde forladt obsen, fandt en Hvidhalset Fluesnapper rast. i den nordlige del af Gribskov: Derefter blev der meldt trækkende Lille skrigeørn fra Rørvig, og det lykkedes at se fuglen trækkende tæt forbi Hesbjerg senere samme dag. Samme sted sås 1 Nøddekrige rast. Dagen var endnu ikke slut, da en Stor Falk sp. (falkoner hybrid?) kredsede over Gilbjerg Hoved. Der var igen Nøddekrige træk. Ø Gilbjerg 25/4. Desuden blev der set Rødtoppet Fuglekonge 1 R ved skurvognen 7/4, og enkelte Gulirisker trak medio april.

Maj

Steppehøg passerede Gilleleje og efterfølgende Hesbjerg 1/5, og forårets eneste Hortulan og Markpiber 2/5. Samme dag ligeledes en syngende Græshoppesanger. "SØ og sol - den er go til Pirol", dette rim passede til 17/5, hvor 1 grøn fugl trak lavt over Gilbjerg Hoved. 26/5 sås en udfarvet syngende Lille Fluesnapper, som blev en forløber for et mindre forårsinfluks af arten i Danmark. Største dag for Hvepsevåge 17/5 med 301 trækkende Ø og passede fint med, at dagen forinden havde budt på et større antal trækkende over Langeland.

I efteråret blev det ligeledes forsøgt at registrere træk, også selvom trækkets intensitet er væsentligt anderle-

	Forår	Efterår
Dækning	1. marts - 15. juni	Løst dækket
Ringmærkning, total	131	0
Observationer almindelige arter	Trane	
Observationer usædvanlige arter/antal	Pirol Lille Fluesnapper Nøddekrige	
Observationer, sjældne arter	Steppehøg	
Ynglefugle, almindeligste (par)	Ingen optælling	
Ynglefugle, sjældne (par)	Ingen optælling	

des end forårstrækket, der er præget af den større landkending. 10/10 kunne man fx opleve Misteldrossler 134 Ø og Lille Korsnæb 276 Ø, der som på forårstrækket fulgte kystlinjen, imens 152 Engpiber kom indtrækkende fra Kattegat.

Det lader til at dage med SØ-vind om efteråret kan give nogle dage med et pænt træk – også om efteråret.

September

6/9 rastede 28 Stenpikkere i området, og 27/9 kunne Gilleleje Havn fremvise Kaspisk Måge 1 R, som var ringmærket i Polen.

Oktober

For at se stormfugle- og havfugletræk behøver man ikke have en krystalkugle! Det er nærmest forudsigeligt med først en dags kraftig SV vind, der drejer til NV. Denne situation opstod omkring 4/10, hvor der sås op til 16 Sodfarvede Skråper, 1 Søkonge, dagen efter og i aftagende NV vind passerede 6 Store Stormsvaler, Sodfarvede Skråper og et par Lunder, sidst på dagen rastede en Sabinemåge kortvarigt i Gilleleje Havn, inden den trak videre. I havfuglesæsonen sås alle de 4 Kjøve-arter i et mindre antal.

Ringmærkning

Der blev foretaget ringmærkning af Stig Nielsen og Jan Hjort i et begrænset omfang i forbindelse med 4 offentlige fugleture, i alt blev det kun til 131 fugle.

Rørvig Fuglestation

Af Anders P. Tøttrup, Jørgen Bech, Lasse Braae, Jørgen Hulbæk Christiansen og Knud Erik Strange

Aftenfalk, 1K, Rørvig, september. Foto: Klaus Bjerre.

Vinteren i Rørvig bød igen i år på stationære Nordiske Lappedykkere med op til 8 af slagsen, og de rastende Ederfugle nåede op på 15.000 fugle. I marts gæstede en ung Jagtfalk halvøen (4/3), og 20/3 indtraf ganske pludseligt et stort Musvågetræk: 1.233 blæste nordøst

2009 var det 37. virksomhedsår for Rørvig Fuglestation (RF). I alt bidrog 58 bidragsydere og 10 forfattere til den 37. årsrapport, som lå færdigbearbejdet og tilgængelig på fuglestationens hjemmeside (www.rfst.dk) fra midten af april 2010.

på et par timer. Årets 2 Kongeederfugle faldt midt i måneden, og 28/3 sad en Rørvig-klassiker – Sortstrubet Bynkefugl – på Korshage.

April startede med en ubestemt Skrigeørn (3/4) samt 5 Sort Glenter på blot én uge. Den 4/4 kulminerede Fiskeørn (21) og Vandrefalk (6) – sidstnævnte fik med 53 fugle sit største forår nogen-sinde. Årets anden Skrigeørn (19/4) kunne denne gang bestemmes: Lille Skrigeørn. Fuglen tog stille og roligt den helt klassiske tur over Dybesø og Korshage inden udtræk ved Hundested. Denne dag bød også på Steppehøg. Så dukkede et majhit fra uventet kant op: 23/5 Kuhls Skråpe vest forbi Korshage, yderst afslappet og tæt på kysten.

I september bør én bestemt dag fremhæves. Den 6/9 bød på en tidlig yngre Islom, Lille Kjøve og Sorthovedet Måge. Den 14/9 ankom en ung Aftenfalk til Hovvig, og den huserede frem til 20/9. Korshage markerede sig også i dagene 19/9-20/9 med en flot vifte bestående af Blåhals, Sortstrubet Bynkefugl og Rødstrubet Piber. Fra efterårets havfuglene kom tæt inde under kysten inklusive stjerner som en sen Almindelig Skråpe, Stor Stormsval, Lunde og en Storpiber over obs-klitten. Dagene efter gav både Thorshane og Sabine-måge, og 9/10 blev finaledag med gammel Mellemkjøve tæt fulgt af en ungfugl og årets fjerde og sidste Store Stormsval. Herefter blev resten af året forbløffende ordinært.

Tabel 1. Antal år med data (N) og middelankomstdataen for perioden 1973-2009, samt resultaterne af regressionsanalysen: ankomstdata som funktion af år (hældning (dage/år), R^2 (forklaringsgrad), P-værdi) og den gennemsnitlige ændring i ankomstdata over tid (i antal dage) for fire "Afrika-trækkere" (se også figur 1).

Art	N	Middelankomstdata	Hældning	R^2	P	Gennemsnitlig ændring i antal dage
Gøg	37	4. maj	-0,16	0,165	0,013	6
Landsval	37	13. april	-0,57	0,416	>0,001	21
Bysval	37	23. april	-0,46	0,389	>0,001	17
Digesval	37	19. april	-0,58	0,436	>0,001	22

Tabel 2. Antal år med data (N) og resultaterne af en regressionsanalyse af ankomstdato som funktion af middeltemperaturen i Danmark for april måned (hældning (dage/grad C), R² (forklaringsgrad), P-værdi) for fire Afrika-trækkende småfugle (se også figur 2).

Art	N	Hældning	R ²	P
Gøg	36	-1,57	0,194	0,007
Landsvale	36	-4,44	0,306	>0,001
Bysvale	36	-5,05	0,593	>0,001
Digesvale	36	-5,01	0,389	>0,001

Tidligere forårsankomst af fire Afrika-trækkere

RF's datamateriale rummer efterhånden en imponerende tidsserie af information dækkende en stor viden om fuglenes forekomst på Rørvighalvøen. En sådan tidsserie rummer uanede muligheder for analyser, som kan udvide vores viden om fuglelivet.

Forårsankomsten af Gøg og vores tre svalerarter hører til en af forårets store fænologiske begivenheder og noget, feltfolket altid noterer. Det viser sig nu, at alle fire arter udviser en klar tendens til tidligere ankomst. Gøg og svalerne ankommer i gennemsnit hhv. 6 og 17-22 dage tidligere, end da RF startede aktiviteterne i

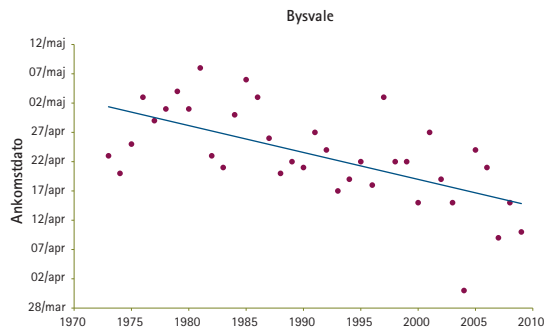
starten af 70'erne (fx Bysvale: R² = 0,389, P >0,001, se figur 1 og tabel 1). Dette mønster passer fint ind i analyser af fx datamaterialet fra Christiansø (Tøttrup m.fl. 2006), som dog ikke rummer analyser på lige netop disse arter.

Hvis man sammenholder arternes ankomsttidspunkt med den aktuelle middeltemperatur for april det enkelte forår, finder vi en fin sammenhæng, som viser, at højere forårstemperaturer øjensynligt medfører tidligere ankomst (fx Bysvale: R² = 0,593, P >0,001, se figur 2 og tabel 2). Resultaterne tyder altså på, at selv Afrika-trækkerne har ændret ankomsttid ganske betydeligt, og at det lokale klima har en betydning for ankomsttidspunktet. Det sidste er ligeledes blevet påvist med data fra bl.a. Christiansø (Tøttrup m.fl. 2010).

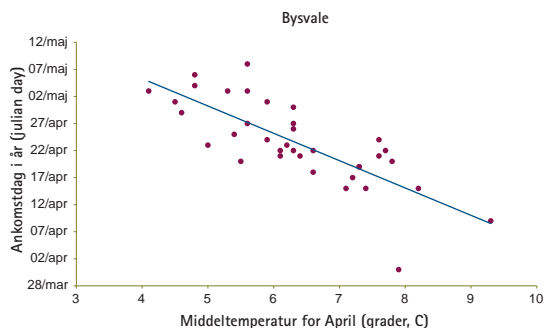
Litteratur

Tøttrup, A.P., Rainio, K., Coppack, T., Lehtikainen, Rahbek, C. and Thorup, K (2010). Local temperature fine-tunes the timing of spring migration in birds. *Integrative and Comparative Biology* 50:293-304.

Tøttrup, A.P, Thorup, K and Rahbek, C. (2006). Patterns of change in timing of spring migration in North European songbird populations. *Journal of Avian Biology* 37:84-92

Figur 1. Ankomstdato for Bysvale ved Rørvig i perioden 1973-2009 som funktion af år (hældning = -0,46, R² = 0,389, P >0,001).

Figur 2. Ankomstdato for Bysvale ved Rørvig i perioden 1973-2009 som funktion af middeltemperaturen for april måned (hældning = -5,05, R² = 0,593, P >0,001).

	Forår	Efterår
Dækning	1/1-30/6	1/7-31/12
Observationer, almindeligste arter	Ederfugl 15.000 (februar) Vandrefalk 53 (forårstotal) Sortand 1.900 (april) Vendehals 16 (årstotal)	Sodfarvet Skråpe 60 (årstotal) Sortand 4.100 (dec) Stor Skallesluger 267 (dec) Storkjove 20 (årstotal) Lunde 4 (årstotal)
Observationer, usædvanlige arter/antal	Kuhls Skråpe (23/5) Sølvhejr 3 (27/4, 8/5, 24/6) Kongeederfugl 2 (21/3 hun, 23/3 han) Sort Glente 8 (årstotal) Hedehej 9 (årstotal) Sortstrubet Bynkefugl (3 forårstotal) Rødrygget Svale (11/4)	Islom 2 Silkehejr (9/7) Stor Stormsvale 4 (årstotal) Kaspisk Måge 1 (18/8 og 13/9) Sorthovedet Måge (6/9) Sortstrubet Bynkefugl (19/9) Rødstrubet Piber (19/9)
Observationer, sjældne arter	Jagt Falk (4/3) Skrigørn sp. (3/4) Lille Skrigørn (19/4) Steppehej 2 (19/4 og 19/9) Engsnarre 1 (21/5) Perleugle 1 (fundet død 7/1)	Tredækker (4/8) Høgesanger (19/8) Drosselrørsanger (11/9)
Ynglefugle almindeligste (par)	Skarv 1083 par Rørdrum 1 par (?) Grågås 8 par Toppet Skallesluger (3 par) Rødrygget Tornskade 4 par	

Keldsnor Fuglestation

Af Jacob Sterup

Silkehejre, Keldsnor, 6. september 2009. Foto: Erhardt Ecklon.

Indledning

Keldsnor Fuglestations aktiviteter i 2009 omfattede som noget nyt lidt ringmærkning i forårmånederne. Ellers bestod den primære indsats som sædvanlig i trækobservationer fra Dovns Klint samt ringmærkning af småfugle ved Keldsnor – begge dele hovedsagelig i månederne august til oktober. DOF-Fyn havde som tidligere efterår lejet et sommerhus ved Gulstav Mose, hvilket udgjorde de fysiske rammer for arbejdet.

Trækfuglene

Foråret blev som sædvanlig mere eller mindre sporadisk dækket af lokale og besøgende fuglekiggere. Fugletrækket er typisk langt mindre end om efteråret, selv om man ved sydspidsen kan opleve gode trækdage for forskellige arter af vandfugle. Og chancerne for at støde ind i sjældenheder er typisk noget større end om efteråret. Nedenfor opsummeres nogle af de mere specielle observationer fra foråret 2009.

Langelands fjerde og femte Rødryggede Svale sås ved Dovns Klint hhv. 12/4 og 24/4. Den 17/4 sås to endnu større lokalhit for Sydlangeland: Sodfarvet Skråpe ved Dovns Klint og Grønspætte ved Vesteregn. Formentlig samme Grønspætte sås ved yderligere et par lejligheder i april/maj. 2/5 trak 20.500 Bramgæs, 161 Dværgmåger og en Hvidnæbbet Lom forbi Dovns Klint, og samme dag sang en Drosselrørsanger i Klise Nor og 3 Savisangere i Fredmosen. I forbindelse med et mindre influx af Sortterne i midten af maj blev der 16/5 fundet en rastende Hvidskægget Terne i Nørreballe Nor. De sidste par dage af maj gav flere spændende fugle. 30/5 således 10 rastende Lærkefalke og 4 trækkende Biædere, mens der 31/5 stadig sås mange Lærkefalke foruden en rastende Silkehejre i Gulstav Mose. Lidt rester af sidste års Nøddekrige-invasion sås af og til gennem første halvår (sidste gang 2/7) i form af enlige fugle i skovene omkring sydspidsen.

I afdelingen for sjældne ynglefugle skal det nævnes, at der for andet år i træk ynglede et par Slørugler på en gård nær sydspidsen. 3 unger kunne ringmærkes i starten af juli. Et Havørnepar lidt længere oppe på øen fik – efter et mislykket yngleforsøg i 2008 – én unge på vingerne.

Efteråret forløb uden de helt store sjældenheder. Der sås ganske pænt med Rovterne – anslået 14 forskellige fugle mellem 16/7 og 7/9, heraf flere stationære gennem nogle dage. Forekomsten af hvide hejrer blev et kapitel for sig selv. En Silkehejre dukkede op i Keldsnor 7/8 og sås forholdsvis regelmæssigt frem til 29/9. Fra 17/9 fik den selskab af ikke færre end 5 Sølvhejrer. Disse opholdt sig i Keldsnor frem til 7/10, hvorefter de fleste forsvandt. En enkelt blev dog frem til 30/10. Yderligere en Sølvhejre stod i Nørreballe Nor fra 20/9 til 9/10, og i en periode kunne man således se hele 7 hvide hejrer på Sydlangeland.

Sort Stork ses så godt som hvert efterår på Sydlangeland. I 2009 blev det til 2 ungfulde, der sås 11-15/8.

Rovfugletrækket var en blandet omgang. Trækket af Hvepsevåger i slutningen af august og starten af september blev markant bedre end normalt med over 1900 fugle. Samme periode gav også mange trækkende Rørhøge. Det blev også en god sæson for Rød Glente med over 400 fugle, hvoraf størsteparten passerede 10-12/10. Til gengæld passerede Musvågetrækket stort set uden om Langeland. Ud over ca. 1240 fugle i alt i dagene 11-13/10 var der ikke trækdage over 100 fugle. Også trækket af Spurvehøg var langt under middel. Bedste dag var 9/9 med sølle 145, og totalen nåede ikke over 2.000. Steppehøg blev den sjældneste rovfugleart i efteråret repræsenteret af to trækkende ungfulde hhv. 20/9 og 26/9. Som en lille tilføjelse til rapporten for 2008 kan nævnes en observation af en trækkende 2K Steppern ved Vesteregn 24/9-08. Det er første fund på Langeland af denne art.

Dagene omkring 8-12/10 med vinde mellem N og Ø blev nok efterårets bedste periode med mange trækkende gæs, ænder, rovfugle, duer og spurvefugle samt masser af rastende småfugle i ringmærkningskrattene. 10/10 blev således et eksempel på en rigtig pæn trækdag, hvor der både sker noget på havet og over land – der blev bl.a. talt 174 Blisgæs, 2600 Bramgæs, 1900 Knortegæs, 1700 Pibeænder, 274 Spidsænder, 8400 Ederfugle, 131 Røde Glenter, 92 Dværgmåger, 211 Hulduer og 71.000 finker.

Ringmærkning

For første gang i mange år blev der forsøgt ringmærkning i forårsmånederne. Indsatsen gav dog kun et beskedent resultat. På 14 dage mellem 3/5 og 7/6 blev der mærket 221 fugle med dominans af Sylvia-sangere. Desuden blev der mærket lidt Landsvaleunger på en af de lokale gårde.

I efteråret blev der mærket på 72 dage mellem 26/7 og 31/10. Ringmærkningstallene var desværre beskedne gennem størsteparten af efteråret, og efterårstotalen på 3.246 fugle var noget lavere end de fore-

gående år. Både i august og september blev der mærket under tusind fugle. Oktober blev lidt bedre med i alt ca. 1250 fugle. Fire ud af efterårets fem bedste mærkningsdage faldt i dagene 8-13/10, hvor Gransanger, Rødhals, Fuglekonge og Gærdesmutte dominerede.

Efterårets samlet set almindeligste art blev Rødhals, hvor 480 mærkede er langt flere end normalt. Også for Gærdesmutte (257), Gulbug (134), Grønsiskan (142) og Rørspurv (76) blev efterårstotalerne langt over normal standard, mens arter som Kærsanger (87), Rørsanger (138) og Blåmejse (35) havde et udpræget dårligt efterår. Efteråret forløb uden fanget af sjældnere fugle – en Rødtoppet Fuglekonge og en Pungmejse var det mest usædvanlige.

Aflæsninger og genmeldinger

I løbet af 2009 blev der modtaget genfund af 19 fugle mærket på Keldsnor Fuglestation, hvoraf de 12 blev fundet uden for landets grænser. To Sivsangere aflæst i hhv. Norge og Sydfrankrig var stationens første genfund af denne art. To Sangdrosler blev skudt i hhv. Frankrig og Portugal. En af stationens få mærkede Skovhornugler blev fundet død på Lolland i marts 2009, toethalvt år efter mærkningen.

Især takket være forårsringmærkningen blev der aflæst et stort antal lokale fugle fra tidligere års mærkninger. I alt 45 forskellige individer blev aflæst, hvoraf den ældste var en Solsort mærket i 2004. Vi skulle hen i oktober, inden årets første fugle med fremmede ringe blev aflæst. Fugle med norske ringe er der kun fanget ganske få af tidligere, men i 2009 blev det til både Rødhals, Gransanger og Grønsiskan fra Norge. Gransangeren var mærket ved Bodø mere end 1.400 km nord for Keldsnor. Herudover blev der aflæst en Gærdesmutte mærket på Grenen 20 dage tidligere samt en Fuglekonge fra Finland.

	Forår	Efterår
Dækning	Ingen fast dækning Ringmærkning: 3/5-7/6	Trækobs.: 10/8-1/11 Ringmærkning: 26/7-31/10
Ringmærkning, total	247	3.246
Talrigest ringmærkede arter	Tornsanger 35 Gærdesanger 32 Munk 28	Rødhals 480 Gransanger 387 Tornsanger 265
Sjældnest ringmærkede arter	Kernebidder 1	Rødtoppet Fuglekonge 1 Pungmejse 1 Bjergirisk 1
Observationer usædvanlige arter/antal	Hvidnæbbet Lom 1 Sodfarvet Skråpe 1 Silkehejre 1 Hvid Stork 6 Biæder 4 Grønspætte 1 Rødrygget Svale 2 Drosselrørsanger 1	Silkehejre 1 Sølvhejre 6 Sort Stork 2 Steppehøg 2 Rovterne 14
Observationer sjældne arter	Hvidskægget Terne 1	

Vorsø Fuglestation

Af Jens Gregersen

Indledning

På Vorsø foretages der som hidtil daglige optællinger af alle fugle, samt målrettede totaltællinger bl.a. i form af IBA tællinger. Alle observationer indtastes i DOF-basen, men fra 1/5 med ændrede lokalitetsangivelse; hvor det før hed Vorsø, kom der nu, med bistand fra Kim Biledgaard, delområder. Der blev skelnet mellem observationer på selve øen og vandarealerne, således at der blev sondret mellem Østvejlen, Haldrup vig og Vorsø Kalv, samt de dybere vandområder øst- og syd for Vorsø.

Ynglefuglene på Vorsø blev optalt, ligesom der blev optalt ynglefugle på Svanegrunden, Hov Røn, Søby Rev, Alrø Polder, Hjarnø og Horsens Havn. Disse lokaliteter er de vigtigste ynglepladser for kolonirugende kystfugle i dette fuglebeskyttelsesområde og blev i 2009 optalt i sin helhed, da DMU skulle bruge data for Klyde, Havterne og Dværgerterne. Ellers optælles kun Alrø Polder og Hjarnø årligt.

Fuglene og året

Året begyndte med frost, som medfører is på de lavvandede områder omkring Vorsø, men kun kortvarigt, da det milde vejr allerede midt i januar var tilbage, og isdækket havde ingen indflydelse på de pæne forekomster af overvintrende vadefugle. 21/1 kurrede Ringduerne udpræget, og en stor del af Gråkragerne var i deres territorier. Vinteren var mild og kun med endnu en mindre frostperiode i februar. Gulspurven

sang 23/2, og de første Skarver landede ved rederne 25/2, men da havde Fiskehejrene allerede været i deres koloni en uges tid.

Foråret forløb med ankomsttider, der generelt var lidt tidligere end normalt, fx Munk 9/4, Landsvale og Hvidklire 11/4. De første Ederfuglekuld 12/5 var helt efter skemaet. Det er kuld, som kommer fra Alrø eller Hjarnø. Sommeren var gået med regelmæssige besøg af Hvepsevåge, formentlig fra Skabslund Skov, og glædeligt med en Guldpirol, som sang en dag i juni.

Inden man så sig om, var der igen vadere omkring Vorsø, og Grågæs tiltog fra sidst i juni for at opnå et nyt maksimum i august. De fyldte godt op på mudderfladerne i Østvejlen, så meget, at det var svært at finde nogle af de finere vadefugle som fx Krumnæbbet Ryle. Efteråret forløb med de traditionelle oprin af Hjejler, i 2009 med særligt store forekomster. Inde på selve øen ryddede Stærerne op i Hyldebærrerne dagligt fra sidst i september til hen i oktober, et tidspunkt hvor stationære Fiskeørne endeligt trak sydpå efter dagligt at have fortæret et fiskemåltid på de samme sten på hver sin side af øen.

Vinteren kom med et midt i december med sne og hård frost. Hen mod nytår var alt det lave vand frosset, men vadefugle, som regnede med at overvintre, holdt endnu ud.

Særlige fugleobservation i 2009

Horsens Fjord er god for rastende Lappedykkere. Disse optælles bedst i stille vejr, og i disse år ses flest fra sydsiden af fjorden, fra Borre, hvor Kim Biledgaard optæller den centrale del af fjorden. Det kan man også fra Vorsø, men tallene er mindre, fx op til 29 Sorthalset Lappedykker 26/7.

En Sølvhejre opholdt sig kortvarigt i Østvejlen 15/11. Den er set før og kan forventes at tiltage.

Grågæs forekommer året rundt, med et nyt maxi-

mum på 1600 8/8. Knopsvanen var fåtallig og kun regelmæssig i september, hvor de fouragerede på lidt bundvegetation i Østvejen. Sangsvanerne rastede hovedsageligt ved åudløbet i Østvejen og er tiltaget til et mere stabilt niveau de senere år, maks. 240 18/2.

Tendensen hos Gravand var stadig aftagende med et maksimum på 92 8/3. Svømmeænder og dykænder bemærkede sig ikke ved afvigende forekomster, men det skal nævnes, at Pibeand maks. var 240 9/10; det er jo en art, som fortæller om kvaliteten af de lavvandede områder. Der er ikke meget for dem at æde omkring Vorsø, men der er stort set fred og ro.

Bjergand får opmærksomhed, især fordi den er uregelmæssig og nogle år talrig, men det er mange vintre siden der har været stabile forekomster, og 2009 var der kun få hundrede som maks. Hvinænder kom op i antal en uge inde i oktober og syntes at optræde helt efter normalen. Ederfugl bemærkede sig ved en stabil og stor forekomst sidst på året, hvor op til 1800 fouragerede sydøst for Vorsø, dagligt, somme tider meget tæt på øen.

Stor Skallesluger, som gennem en længere årrække er gået ned i antal, blev noteret med 38 25/1, hvilket er mange. Ligesom 9 Lille Skallesluger 24/12.

Rovfugle på Vorsø er i stigende omfang præget af lokalt ynglende Havørne (i Søhøjlandet i Midtjylland), og som indimellem sås på Vorsø, for eksempel næsten dagligt i november. Vandrefalken var stationær i området og det er tilfældigt, hvor meget den ses ved Vorsø, men det er ofte, man fornemmer, at den er i området. Blå Kærhøg er blevet sjældnere, men det skyldes, at øen nu er så tilgroet, givet også årsagen til færre Fjeldvåger. Af og til kom en Rød Glente over, og de lokale Hvepsevåger var meget på Vorsø for at finde føde. De sås tilfældigt, når de havde fundet noget i lysningen

omkring husene midt på øen. Op til 2 Fiskeørne var stationære fra sidst i august til hen i oktober. Duehøg blev set meget lidt, markant mindre end de sidste ti år, og kun en fugl var på øen et par dage først i august.

Der var overvintrende vadefugle i store tal; 680 Almindelig Ryle og 42 Islandsk Ryle 21/1, dertil Strandskader, Storspover, Rødben i antal, som har været stigende for de senere år. Også Stenvender dukkede op et par gange, når vandstanden var passende for dem på revlerne. Lille Kobbersneppe, som vel er den vader man kan bryste sig mest ved omkring Vorsø, toppede pænt med 830 24/5, en pæn del af de 3000 fugle, som formodes at benytte Horsens Fjord som forårsrast.

Fra hen på højsommeren, gennem sensommeren til ud på efteråret var der et liv af vadefugle omkring Vorsø, hvor de højvandsrastede på bestemte pladser, en krumodde på sydvestenden af øen, på Vorsø Kalvs nordøstspids og ved Langøerne. Da kan de selvfølgelig optælles, det er ideelt at være de steder, hvor de fast fouragerer på det tidspunkt, hvor vandet enten stiger eller falder. Åudløbet ved Brigsted, i Østvejen, er det bedste sted, fx hvor Krumnæbbet Ryle kan ses, hvilket den også blev i 2009, men kun op til 7 adulte og ingen juvenile senere. Islandsk Ryle fouragerer udpræget i Østvejen, normalt hele efteråret. 30 adulte 30/7 var storslået.

Hjejerne stod der fra midten af juli, og flokkene bygges op dag for dag; 1350 8/8, 1800 9/8 til kulmination 12/9 med 7200, som er den største forekomst siden 1998.

Skovsneppen var mere eller mindre fast inde på øen i vinterhalvåret; da der kom sne i december blev en set dagligt ved et væld nær husene. Et par gange i marts fløj en fugl territorieflugt, og Vorsø kunne være en god yngleplads for Skovsneppen.

Vorsø 29. marts 2009

11. Marts 2009
 Orlovspaar som
 miste sig og havde rede i St. Remis

Ynglefuglene

Skarverne stabiliserede sig på 1022 reder efter nedgang en årrække. Tidligere var aflæsning af ringmærkede Skarver noget, som fyldte meget på Vorsø. Da der var flest Skarver på Vorsø i 1991, var der tale om 20.000 fugle. I dag er det højst 2500, og imens ringmærkningen ebbede ud efter 2001, faldt antallet af mærkede individer. I 2009 fandtes 45 individer med ringe. Den meget gamle hun, omtalt i 2008, kom tilbage i 2009; 21 år gammel og aldersrekord på Vorsø. Det er en hun, som stadig var i stand til at komme ind i et territorium og lægge æg, men igen uden succes. Dens ynglesucces har været fulgt alle år, siden den ynglede første gang i 1990.

Fiskehejrene er også gået tilbage, kun 45 reder. Rågen er mere stabil med omkring 450 reder. Antallet af arter, som yngler på Vorsø og de omkringliggende holme Langøerne og Vorsø Kalv, er stabilt på 45-50 forskellige arter. Ederfugl og Rødben var i 2009 tilbage som ynglefugle, med tvivlsom succes.

Et Grågåspar var territoriehævdende hele foråret og forsøgte nok at yngle for første gang i reservatets historie; det må også have glædet Herluf Winge. Både Musvågen og Tårnfalken er faste ynglefugle. Øens Natuglepar fik 2 unger. Størebestanden er raslet ned og forblev lav i 2009, kun 20 par. Kun 2 par Nattergal og 1 par Gulbug var lidt sørgeligt, mens Kærsanger nok holdt ved med 10 par, men det er en stakket frist med den tiltagende tilgroning. En Rødstjert han sang endeløst fra 8/5 til langt ind i juni, skiftevis fra et poppelhegn ved husene og en særlig designet kasse. En overgang havde jeg fuglen mistænkt for at have en hun i poplerne, men forsøgte at få en ekstra hun til kassen. Træløberen havde unger 10/5, og den første Solsort rugede 19/4.

Da ynglefuglene rundt på øerne i Horsens Fjord i nogen grad optræder omkring Vorsø, skal et par forekomster nævnes, fx Hættemåge hvor der stadig findes en koloni på 2400 par på Hjarnø, og samme sted 315 par Splitterne, en fugl som fandtes ynglende på Vorsø

Grønspætte bemærkedes sidst i marts, median tidspunkt for forårstræk. Som vanligt sås Isfugl langs kysten i sensommer og efterår.

Småfuglene på Vorsø bemærkedes i stigende grad i september, mest Jernspurve, Gransanger og Rødhalse. Det er mange år siden, at der er ringmærket på øen, hvilket er den eneste måde at give et reelt billede af, hvad der foregår.

Stor Tornskade overvintrede og var i perioder dagligt til stede indtil sidst i marts. Den var tilbage 10/11 og forekom lige så regelmæssigt året ud.

En Guldpirol dukkede op 6/6, hvor den sang intenst fra Egebevoksningen lige ved huset og mindede om 1970'erne, da den var årlig og ynglede, nu kan der gå år mellem den bemærkes. Blandt Stærerne fouragerede 8 Misteldrosler 27/9 på Hyld. Silkehale opnåede et rekordstort antal på Vorsø, idet 110 rastede 26/1 efter at have fourageret på Hunderose, Kvalkvæd og andet; de var meget til stede i en periode. Der trak regelmæssigt Lille Korsnæb over fra midt i juli, op til 34 22/7. Snespurv blev bemærket i november, en art som ses mindre, ligesom Bjergirisk, som dog var stationær, hovedsageligt på Brigsted enge og Langøerne. Dertil sås en enkelt Lapværling.

25. juli 2009

Kalv indtil 1942, da ræven invandrede. Bestanden af Havterne var på Hov Røn, Alrø Polder, Hjarnø og Horsens Havn på omkring 200 par. Klyden yngede med 40 par, heraf 1 par på Brigsted enge, hvor den tidligere har ynglet, sidst i 1978, men der er opstået en god sø på disse enge.

Pattedyr

På Vorsø lever en bestand af Grævling, som ingen ved hvor mange omfatter, men der er 35 friske huller. Ræven har været fast på Vorsø Kalv, siden den invandrede omkring 1940, og den sås meget på øen, ikke mindst når store unger skulle finde deres egne veje hen i juli. Vorsø er et godt sted for Ræv og Grævling, de bliver i hvert fald ikke bildræbt. Brud og Lækat er sandsynligvis uddød, efter at bestanden af Markmus er faldet. Også Husmår bemærkes mindre. Bestanden af Rådyr var stabil, højst 15 individer, måske 4 råer med lam. Dværgflagermus optræder meget omkring husene, og nogle af dem indfanges af Burre, hvilket ikke er så rart at se på.

Sommerfugle

Aurora fløj fra 20/4, den var pænt talrig på Vorsø, særligt efter at Løgekarse er tiltaget. Nældsommerfugl,

indvandret i 1997, var talrig i 2009, første 30/4. Første Tidselsommerfugl 26/5, op til 45 i knopurtbevoksning på gårdspladsen 5/8, nyklækkede individer. Okkergul Pletvinge fløj 29/5, sjældent på øen, og Iris 14-16/7, fastboende, men langtfra årlige obs. Det Hvide C fløj sidst 14/10, sugende i sig af overmodne hyldebær, den invandrede i 2002.

”Vorsø – et Fristed for naturen”

”Vorsø – et Fristed for naturen” er titlen på en bog, som udkommer i efteråret 2010 på Eigil Holms forlag. Bogen er en opdatering af udviklingen på reservatet, som nu har bestået i mere end 80 år, opkøbt af midler fra Herluf Winge legatet, af Københavns Universitet i 1928. Bogen er 100 % finansieret af Aage V. Jensens Fonde. Femten forfattere beskriver udviklingen på øen, ikke mindst fuglelivet.

Blåvand Fuglestation

Af Bent Jakobsen

Blåvand Fyr og Alliker, 16. oktober 2009. Foto: Bent Jakobsen.

Indledning

Ved fælles hjælp af Henrik Knudsen, Jonas Gadgaard, Michael Johansen og Bent Jakobsen blev ringmærkningen i foråret dækket ind. Der var ikke fast observatør i foråret, men der blev observeret flittigt men spredt ved siden af ringmærkningen og trækobservationer blev også i perioder foretaget af Martin Søgaard. I efteråret var Henrik Böhmer observatør hele efteråret, mens ringmærkningen blev foretaget af Asger Lykkegaard og Bent Jakobsen.

Der blev i efteråret afholdt et ringmærkningskursus på fuglestationen, og 22. september var der åbent hus i forbindelse med ringmærkning, var der kom 70 besøgende.

I efterårsferien var der endnu en gang feltornitologisk træf i Blåvandområdet, hvilket betød at omkring 200 fuglekiggere kiggede fugle i den sydvestligste del af Jylland og flere spændende arter blev fundet, bl.a. Amerikansk Fløjsand som ny art for landet.

Observationer

Forår

Trækobservationerne af havfuglene om foråret foretages fra Sydhukket, hvor fuglene kommer inde fra Esperancebugten ved Skallingen og flyver ud og runder

Hukket inden de fortsætter mod nord. Også småfuglene kommer trækkende i klitrækken mod nordvest på Sydhukket. Det blev til et par gode lomdage i begyndelsen af maj med maksimum 657 Rødstrubede Lommer 7. maj. Den 5. januar lå en Lille Lappedykkere på kort afstand på havet lige ud for Hukket, en meget sjælden gæst ved Blåvand. Der blev set et pænt antal Suler i foråret med hele 210 fouragerede 1. maj. Den 27. maj trak en Silkehejre syd lavt over vandet. Den 3. april trak 1362 Bramgæs, og i starten af april rastede en imm. Havørn på heden og satte lidt gang i de lokale Grågæs. Januar – marts rastede en 2K Vandrefalk i nærområdet, og fløj ud på sandrevlerne og hentede sig en lækkerbisker i form af en måge eller vadefugl, når den var sulten. Både 2. og 23. maj var der Vagtel, og en usædvanligvis forårgæst var Enkeltbekkasin, som blev set lettede ved branddammen ved Klitvej. Vintrens maksimale vadefugletal blev 1010 Sandløbere og 230 Stenvendere.

I alt 31 Almindelige Kjøver trak mod nord og 1 Midelhavssølvmåge blev observeret. Biæder kom trækkende mod nordvest 9. og 21. maj og det samme gjaldt en Rødrygget Svale 2. maj. De mange havtornebær blev frekventeret af en flok på 600 Sjaggere i januar og februar.

Efterår

For lommernes vedkommende var efteråret normalt og med en fordeling på 2462 Rødstrubede Lommer og 21 Sortstrubede Lommer, og desuden 5 Islommer.

Bortset fra Almindelig Skråpe med 22 og en stationær Balearskråpe var efteråret et middellår for de øvrige stormfugle. Således 40 Sodfarvede Skråper med 10 den 22. september som højeste antal. Stor Stormsvaler 49 med 16 den 3. oktober, og desuden også to Små Stormsvaler.

Som sædvanlig iagttoges de første Fiskehejrer på spredningstræk i juni og efterårets total blev 185. Trods bekæmpelse flere steder på ynglepladserne ligger antallet af Skarver heldigvis stadig højt med i alt 11514. En flok på 10 Skestørke trak sydøst 24. august. Grågås markerede sig ved sit lave antal med i alt 5292. De første Kortnæbbede Gæs sås 18. september, og efterårstallet blev 16745. Sædgås er ikke årlig men i 2009 sås 1 Sædgås 30. oktober og 2 Tundrasædgæs 31. oktober.

Blåvand markerede sig igen som et formidabelt sted for Melanittaer, således sås Amerikansk Sortand 18. september til 15. oktober, og under feltræffet i efterårsferien blev en Amerikansk Fløjsand set fra 12. til 18. oktober - en ny art for landet, og det helt store tilløbsstykke i 2009. En hun af Lille Skallesluger sås den 29. oktober. Arten er ikke årlig i Blåvand.

Hos rovfuglene blev der sat to efterårsrekorder med Rød Glente 14 og Tårnfalk 435, heraf 101 træk den 24. august, og var ny dagsrekord. Derudover af lidt nævneværdigt sås 2 Havørne, 72 Rørhøge og 32 Vandrefalke. Den 14. oktober trak en mulig Jagtfalk ud. Fuglen gav anledning til en del diskussioner.

Vadefuglene havde et forrygende efterår med i alt 53118 trækkende. To nye efterårsrekorder med Stor Præstekrave 1739 trækkende og ny dagsrekord 258 2. august og Dobbeltbekkasin 638 trækkende med ny dagsrekord 211 25. august. For første gang i mange år viste Strandskaden fremgang og 22892 passerede. Den 17. august trak 5352 hvilket er blandt de 10 største dage siden 1963. Måske den første indikation på at muslingefiskeriet i Holland er delvist lukket. En art som har

Storpiber, Blåvand, 5. oktober 2009. Foto: Clausjannic Labuz

	Forår	Efterår
Dækning	1/1-30/6	1/7-31/12
Ringmærkning, total	2.015	2.908
Tre talrigest ringmærkede arter	Løvsanger 250 Gransanger 205 Gråsiken 149	Rødhals 474 Solsort 319 Bogfinke 241
Sjældneste ringmærkede arter	Blåhals Sortstrubet Bynkefugl 4 Rødtoppet fuglekonge 5 Hvidsiken 1 Karmindompap 6	Bjergvipstjert 1 Sortstrubet Bynkefugl 8 Høgesanger 1 Hvidbrynet Løvsanger 4 Sibirisk Gransanger (tristis)
Observationer, almindeligste arter	Rødstrubet Lom 2.954	Kortnæbbet Gås 16.770 Tårnfalk 439 Strandskade 22.892 Stor Præstekrave 1.739 Dobbeltbekkasin 638 Hættemåge 11.296 Bogfinke 135.299
Observationer, usædvanlige arter/antal	Grå Fluesnapper	Mursejler 3340 29/7 Solsort 1800 30/10 Hvidb. Løvsanger >50
Observationer, usædvanlige arter/antal	Stenvender 250 Sortgrå Ryle 19	Skestork 10 Grønlandsk Stenpikker
Observationer, sjældne arter	Islom Biæder 2 Rødrygget Svale Rødhovedet Tornskade 3	Balearskråpe Amerikansk Sortand Amerikansk Fløjsand Jagtfalk *) Sibirisk Sortstrubet Bynkefugl
Ynglefugle almindeligste (par)	Tornsanger 60-80 Tornirisk 50-75	
Ynglefugle sjældne (par)	Sortstrubet Bynkefugl 5 Rødrygget Tornskade 2	

*) SU-art. Fundet er stadig under behandling af Sjældenhedsudvalget.

været i mærkbar fremgang siden fredningen midt i 1990'erne er Storspove og 1146 trak forbi Hukket, og Småspove fremviste også et pænt antal med 526. Af andre interessante vadefugletotaler for efteråret er Almindelig Ryle 7661 med maksimum 2. august 1577, Krumnæbbet Ryle 255, Islandsk Ryle 6666, Rødben 1895 og Lille Kobbersneppe 2179 som de talrigeste. Men også mere seværdige gæster optrådte med en Hvidbrystet Præstekrave (sidst set 2001), 8 Pomeransfugle, 2 Odinshøns og 7 Thorshøns.

Det er snart mange år siden der har været et rigtigt godt kjøve år, og heller ikke 2009 kunne fremvise mange kjøver. Således Almindelig Kjøve 219, Storkjøve 66, Lille Kjøve 19 og Mellemkjøve 11.

En anden vinddreven art er Sabinemåge som sås i perioden 23. september - 5. oktober med i alt 13, hvoraf 4 fugle 4. oktober. I hele efteråret sås kun en Sorthovedet Måge og det så sent som 31. oktober.

Hedelærke og Bjerglærke udviste efterårstotaler med henholdsvis 181 og 104. Mange trækkende Landsvaler med i alt 10135, hvoraf 2732 sås 20. august, men også Bysvale viste et pænt træk med 2230 og heraf sås halv-

Bjerglærke, Blåvand, 6. oktober 2009. Foto: Clausjannic Labuz

Rødhovedet Tornskade, Blåvand, 9. maj 2009. Foto: Benny Kristensen

delen 24. august med i alt 1142 fugle, hvilket er det næsthøjeste dagstotal ved Blåvand.

Engpiber skuffede fælt med kun 17693 trækkende, men derimod blev det til 4 Storpibere og 1 Rødstrubet Piber. Sidstnævnte er knap årlig. Bjergvipstjert som sædvanlig ret talrig med 181 fugle, hvorimod den rastende Vandstær 14. oktober var den første siden 1999. Blåvands seneste Bynkefugl sås d. 1. november. I forbindelse med feltræf blev der set flere Hvidbrynede Løvsangere, men årstotalen på 10-15 er langt fra rekorden sidste år, hvor der blev set mere end 50 i hele området. En meget sen Havesanger sås 28. oktober.

Når Alliketrækket sætter ind, lakker det mod enden på efteråret. I år sås en hel del med 8398, heraf 3730 15. oktober. Selv om de første trækkende Stære ses allerede i juni, så er de også med til at sætte punktum og efterårstotalen blev 81.019. Årets talrigeste trækkende fugle blev dog finkerne med 135.272 Bogfinker, maks 87.562 6. oktober og Kvækerfinke med 2797, maks 1717 6. oktober. Således trak knap 90.000 finker 6. oktober. Korsnæbbene rørte også lidt på sig med 1329 Små Korsnæb, 12 Store Korsnæb og 1 Hvidvinget Korsnæb.

Hos værlingerne trak Rørspurv med i alt 1130, hvorimod Lapværling skuffede med kun 18 fugle. Til sidst skal en Hortulan fra 19. september nævnes.

Ringmærkning

Med 2015 ringmærkede fugle blev foråret et af de bedre. Mærkningen påbegyndtes d. 3. marts og fortsatte til 30. juni. Talrigeste arter var "*Phylloscopusserne*" med Løvsanger 250 og Gransanger 205. For sidstnævnte art er det ny forårsrekord. Gulbug 48 og Gærdesanger 120 er for begge arter næsthøjeste antal på et forår, kun overgået af 2008 med henholdsvis 65 og 192. For Bogfinke holder tallet den stigende tendens og med 112 var det 3. højeste forårstotal. Munk som også er kortdistancetrækker nåede sit næsthøjeste antal med 70. De mest spektakulære mærkninger i foråret var Tyrkerdue, Blåhals, Sortstrubet Bynkefugl 4, Rødtoppet Fuglekonge 5 og Hvidsiskan. Kærsanger gjorde sig også bemærket med 12. Månedsfordelingen af mærkninger marts 242, april 771, maj 655, juni 347.

2908 ringmærkede fugle af 70 arter i efteråret er under middel, og efteråret var da heller ikke præget af nogen

større dage. Maksimum blev 133 den 10. september. Modsat rekordåret sidste år var der i år en total mangel på mejser med kun 7 Sortmejser, 26 Blåmejser og 20 Musvitter. Dog blev der mærket 10 Sydlige Halemejser, som ikke er en årlig gæst i nettene. Talrigeste arter blev Rødhals 474, Solsort 319, Bogfinke 241 og Jernspurv 211. Endnu en gang svigtede langdistancetrækkerne om efteråret, og efterhånden er foråret ved at være mere talrig med ringmærkede langdistancetrækkere end efteråret. Bjergvipstjert blev ny mærkeart for stationen. Af lidt mere sjældne mærkede arter ved Blåvand kan nævnes Grønbenet Rørhøne, Sortstrubet Bynkefugl 8, Grønlandsk Stenpikker, Høgesanger, Sibirisk Gransanger (*tristis*), og Lille Fluesnapper. En meget sen Broget Fluesnapper blev mærket 28. oktober.

Månedsfordelingen af mærkninger var august 409, september 996, oktober 1.093, november 401, december 9.

Skagen Fuglestation

Af Knud Pedersen

Almindelig Kjøve, 2K, Grenen, 16. juli 2009. Foto: Knud Pedersen.

Indledning

For første gang siden 1976 har der foregået egentlige fuglestationsaktiviteter i Skagen i 2009.

DOF bevilgede penge til ansættelse af en lønnet observatør og en ringmærker i foråret og en observatør i efteråret. På forhånd var der udarbejdet arbejdsprogrammer for monitorering af fugletrækket og for ringmærkningen.

Skagen Fuglefestival, som i de foregående tre år har været afholdt i Kristi Himmelfartsferien, holdt en pause i 2009.

I foråret lykkedes det ikke, som ellers planlagt, at få fuld observatørdækning på i hele perioden fra marts til juni. Henrik Bøhmer startede som observatør 1/5 og fortsatte til 31/5. Til gengæld blev ringmærkningen i Ellekrattet dækket i hele perioden fra 1/3 til 17/6 af Michael Højgård Hansen. I efteråret var Erik Kramshøj ansat som observatør i perioden 7/8-9/11. Observatører og ringmærker har været indkvarteret under private former, da DOF stadig ikke råder over en fuglestationsbygning i Skagen.

De indsamlede observationer og ringmærkningsdata er indtastet i DOFbasen og sammen med indtastede observationer fra lokale og besøgende feltornitologer danner de grundlaget for de bearbejdede data, som er publiceret i rapporten: FUGLE og DYR i Nordjylland

2009. Ud fra denne rapport og DOFbasen er nogle af de vigtigste observationer beskrevet i nedenstående meget summariske sammenstilling.

Trækfuglene

Efter det store forår i 2008 med en sum på 17.864 rovfugle blev forårstrækket af rovfugle i 2009 (11.227) meget tæt på et gennemsnitligt niveau for perioden 2003-2009 (11.480). Vejrforholdene var som sædvanlig den store styrende faktor for, om fuglene ledes til Skagen i større eller mindre antal. I foråret 2009 var vejret ret ustadigt uden længerevarende stabile højtryksperioder med vinde fra østlige retninger og temperaturer over normalen. Følgende arter optrådte i antal over gennemsnittet for de seneste 7 år: Rød Glente, Havørn, Rørhøg, Blå Kærhøg, Duehøg, Tårnfalk og Vandrefalk. Øvrige arter var tæt på eller lidt under gennemsnittet. Havørn satte ny dagsrekord med 8 fugle 20/5. Af sjældne rovfugle blev det blot til Lille Skrigeørn 23/5 (2K+) og Stor Skrigeørn 25/4-11/5 (2-3K). En oversigt over totalerne af forårstrækket af rovfugle angivet som sum af fugle pr. dag i 2009 er sammenstillet i fig. 1

Forårstrækket af Rødstrubet Lom blev på et niveau lidt over middel med 8.565. Største dage blev 23/4 (505), 30/4 (814) og 2/5 (441). Summen for de øvrige

lomarter blev: Sortstrubet Lom 118, Hvidnæbbet Lom 7, Islom 29 med største dag 9/5 (6), endvidere 5 ubestemte Hvidnæbbet Lom/Islom. Mallebuk optrådte meget talrigt fra marts til juni med i alt ca. 15.000. De største dage blev 8/5 (2000) og 9/5 (2161). Det blev et usædvanligt godt forår for Hvid Stork (22), største dag 26/4 (10). En usædvanlig trækobservation af Snegås 17/5 (12, fordelt på 9 hvide og 3 blå), flokken blev dagen før set på Tipperne i Vestjylland.

Forårets største sjældenheder blev: Hele 45 Topskarv er blevet observeret trække forbi Grenen og Nordstrand i perioden 19/3-4/6. Foreløbig er 29 godkendt af SU med landets hidtil største flok på 13 fugle, som trak ud af Kattegat 19/3. De øvrige fund fordelte sig med 18 fugle i april, 12 i maj og 2 i juni. Sneugle overraskede med hele 3 forskellige fugle. Først en nomadagtig 2K hun 6/4, som forinden var set ved Hanstholm 26/3 og Agger Tange 3/4. Efter stop ved Hjørring 7/4 og Kettrup ved Fjerritslev 9/4 var uglen tilbage på Agger Tange i dagene 11-14/4, men returnerede til Skagen 18/4, som blev sidste funddato på denne fugl. En 2K+ han rastede hele dagen ved Nordstrand 23/4, og en ny meget sen 2K+ han opholdt sig ved Nordstrand og Grenen 9/6. Dagen før var den set ved Ejstrup Strand ved Jammerbugten. Første vinterfund af Ringdrossel (2) i Skagen blev gjort i dagene 17-28/2. Ringmærkerne kunne pille Skagens 5. fund af Lille Rørsanger ud af nettet 21/6 og det 7. fund af Buskrørsanger

Figur 1. Rovfugletrækket ved Skagen 2009.

Art	Sum af fugle pr. dag	Største dag
Hvepsevåge	899	18/5 (420)
Sort Glente	38	10/5 og 13/5 (4)
Rød Glente	195	15/5 (16)
Havørn	63	20/5 (8)
Rørhøg	417	1/5 (25)
Blå Kærhøg	328	17/4 (18)
Steppehøg	9	26/4 (2)
Hedehøg	25	7 datoer (2)
Duehøg	81	24/4 (5)
Spurvehøg	3134	4/4 (150)
Musvåge	4083	19/5 (300)
Fjeldvåge	323	1/5 (24)
Kongeørn	1	-
Fiskeørn	301	18/4 (20)
Tårnfalk	721	15/5 (58)
Aftenfalk	7	7 datoer (1)
Dværgfalk	296	30/4 (22)
Lærkefalk	182	15/5 (27)
Vandrefalk	124	29/4 (7)
IALT	11227	

Skeænder, Nedermose, Skagen, 11. april 2009. Foto: Knud Pedersen.

8/6, sidstnævnte kunne efterfølgende høres synge i området ved Ellekrattet.

Efteråret står meget i havfuglenes tegn i Skagen. Dette blev også tilfældet i 2009 med gode forekomster af Mallemuk (12.409), Sule (17.903) og Alk (31.504) som de talrigeste arter. Af de mere sjældne eller fåtallige havfugle skal nævnes: Hvidnæbbet Lom (8), Islom (16), Balearskråpe (2), Almindelig Skråpe (4), Sodfarvet Skråpe (30), Stor Stormsvale (6), Thorshane (1), Storkjove (430), Lille Kjove (4), Sabinemåge (6) og et rekordstort antal Lunde på (18). Af øvrige interessante arter observeredes Sort Stork (4), Tredækker (2), Storpiber (3), Nøddekrige (3-5).

Skagens 4. fund af Prærieløber var en 1K som rastede på Grenen 24-28/9 og det 6. og 7. godkendte fund af Dværgværling henholdsvis 17/9 og 20/9, begge 1K.

	Forår	Efterår
Dækning	1. januar - 30. juni	1. juli - 31. december
Ringmærkning, total	4.310	3.461
Tre talrigest mærkede arter	Løvsanger 810 Munk 597 Havesanger 365	Løvsanger 575 Rørspurv 414 Gransanger 336
Sjældneste ringmærkede arter	Islugl 1 Lille Rørsanger 1 Buskrørsanger 1 Lille Fluesnapper 4	Plettet Rørvagtel 1 Lille Flagspætte 2 Høgesanger 2 Hvidbrynet Løvsanger 1 Rødtoppet Fuglekonge 1 Lille Fluesnapper 1 Nøddekrige 2
Observationer, almindeligste arter	Sortand 45.255 Allike 33.993 Bogfinke 25.352	Alk 31.504 Sule 17.903 Mallemuk 12.409
Observationer, usædvanlige arter/antal	Hvidnæbbet Lom 7 Islom 29 Almindelig Skråpe 3 Sort Stork 1 Hvid Stork 22 Snegås 12 Hvidbr. Præstekrave 1 Tredækker 1 Thorshane 1 Hvidvinget Måge 3 Biæder 19 Lille Flagspætte 1 Rødrygget Svale 2 Ringdrossel 2 (17-28/2) Lille Fluesnapper 3 Nøddekrige 1 Hvidsiskan 2 Hvidvinget Korsnæb 2	Hvidnæbbet Lom 8 Islom 16 Sodfarvet Skråpe 30 Almindelig Skråpe 4 Stor Stormsvale 6 Sort Stork 4 Hvid Stork 1 Tredækker 2 Thorshane 2 Sabinemåge 6 Rovterne 3 Lunde 18 Storpiber 3 Markpiber 2 Nøddekrige 3-5
Observationer, sjældne arter	Topskarv 29 Stor Skrigeørn 1 Lille Skrigeørn 1 Sneugle 3	Balearskråpe 2 Prærieløber 1 Dværgværling 2
Ynglefugle sjældne (par)	Rørdrum 2 Trane 15-16 Natravn 50-60 Markpiber 0	

Lille Rørsanger ringmærkes af Rolf Christensen, Grenen, 21. juni 2009. Foto: Jørgen Kabel.

Ringmærkning

Ringmærkningsvirksomheden var præget af stor aktivitet både forår og efterår. I perioden 1/3-17/6 foretog Michael Højgaard Hansen daglig fangst med spejlet i området omkring Ellekrattet på Grenen. I alt blev der her ringmærket 2.832 fugle. Rolf Christensen mærkede i perioden 13/5-19/6 1.478 fugle ved "Sylvia-stien" på Grenen. Forårstotalen blev således på 4.310 fugle fordelt på 66 arter. De 3 største dage blev 8/6 (160), 21/5 (149) og 18/5 (129). De talrigeste arter blev Løvsanger (810), Munk (597) og Havesanger (365). Af mere bemærkelsesværdige arter skal nævnes Islugl (1), Lille Fluesnapper (4) og Lille Rørsanger (1).

Efterårsmærkningen fandt udelukkende sted ved "Sylvia-stien" på Grenen. Rolf Christensen mærkede her dagligt i perioden 1/8-14/11. Det blev til i alt 3.461 fugle fordelt på 63 arter med Løvsanger (575), Rørspurv (414) og Gransanger (336) som de hyppigste. Af mere usædvanlige arter kan nævnes: Plettet Rørvagtel (1), Lille Flagspætte (2), Høgesanger (2), Hvidbrynet Løvsanger (1), Rødtoppet Fuglekonge (1), Lille Fluesnapper (1) og Nøddekrige (2). De 3 største fangstdage blev 27/8 (213), 15/9 (125) og 2/10 (118).

Ynglefugle

Ca. 115 fuglearter yngler regelmæssigt på Skagens Odde. I denne forbindelse skal kun nævnes status for 2009 over de mere sjældne og truede arter.

Trane fortsatte sin imponerende fremgang og bestanden voksede fra 11 par i 2008 til 15-16 par i 2009. Efterhånden ser det ud til, at samtlige egnede lokaliteter på odden er besat af tranepar. Det skal blive spændende at følge fremover, om områdets bæreevne er nået, eller om traneparrene rykker sammen og giver plads til flere nye par.

Mens der for Trane er tale om en succeshistorie, ser det mere problematisk ud for andre af områdets sjældnere ynglefugle. Bestanden på tidligere 25-30 par af Natravn i Skagen Klitplantage generes i stadig stigende grad af de mange friluftaktiviteter, som der gives adgang til i de offentligt ejede skove. Forstyrrende akti-

viteter som mountainbikekørsel og orienteringsløb i fuglenes yngletid synes at have en stærk negativ effekt på natravnenes ynglesucces. I hvert fald kunne lokale Jens Andersen, som i en årrække har fulgt bestanden i Skagen Klitplantage på nærmeste hold, konstatere en markant dårlig ynglesucces i 2009. Mange par opgav helt at yngle på grund af menneskelige forstyrrelser. Et samarbejde mellem DOF og statsskovdistriktet er etableret, og et vigtigt punkt er at koordinere de planlagte friluftaktiviteter, så de mindst muligt generer natravnene og de andre lokale ynglefugle som bl.a. Duehøg og Ravn. Heller ikke i 2009 blev der registreret ynglende Markpiber på Skagens Odde. De eneste observationer af arten blev en overflyvende fugl på Grenen 14/7 og samme sted en fugl på trækforsøg 8/9. Den store bestand af Rødrygget Tornskade på Hulsig Hede er desværre ikke optalt i 2009.

Ynglefuglene på Tipperne 2009

Af Ole Thorup og Karsten Laursen

Indledning

Tipperne er et af Europas vigtigste engfugleområder. Systematiske optællinger af fuglene har fundet sted siden 1928, og det betyder at materialet fra Tipperne udgør en af verdens længste tidsserier for ynglefugle og trækfugle. De rastende trækfugle optælles hvert år på Tipperne som led i den nationale overvågning af de tusindvis af fugle, som forår og efterår passerer Danmark på deres træk mellem yngleplader og overvintringsområder. Siden 1985 er engfuglenes redesucces også systematisk overvåget, og suppleret med data om

ungernes overlevelse siden 1998. Samlet er denne overvågning unik i international sammenhæng.

Tørre enge gennem meget af ynglesæsonen

Der var to meget tørre perioder på Tipperne i 2009, den første omfattede næsten hele april, den anden sidste halvdel af maj og hele juni. Engfugle er afhængige af fugtige enge, og for de sent ynglede arter betød det, at de for tredje år i træk fik en vanskelig ynglesæson. Men

Stor Kobbersneppe, Værnengene, 17. maj 2009. Foto: Carsten Gørges Laursen.

Table 1. Antal ynglepar på Tipperne af en række fugle, der optælles systematisk hvert år. Årlige gennemsnit for perioder med faldende antal år 1975-2008. Antal ynglepar er vist for 2009.

Art	1975-1985	1986-1994	1995-2000	2001-2006	2007-2008	2009
Knarand - par	2	4	2	1	1	2
Gråand - par	30	46	51	52	63	75
Atlingand - par	5	7	4	3	1	4
Spidsand - par	17	19	9	1	1	2
Skeand - par	16	32	10	5	1	5
Rørhøg - par	1	2	3	2	1	1-2
Strandskade - par	9	19	16	10	9	9
Klyde - par	248	359	115	78	52	87
Vibe - par	115	198	137	125	121	124
Engryle - par	17	124	98	59	32	20
Brushane - ynglehunner	96	292	118	53	31	35
Brushane - dansehanner	57	78	37	23	15	23
Dobbeltbekasin - par	16	15	4	6	4	1
Stor kobbersneppe - par	80	162	129	84	71	75
Stor regnspeve - par	0	0	0	3	5	4
Rødben - par	101	548	621	342	189	142
Hættemåge - par	164	322	4	7	0	0
Stormmåge - par	5	4	3	2	2	1
Havterne - par	50	95	28	17	7	11
Landsvale - par	9	5	5	5	9	6
Gul vipstjert - par	53	91	47	33	39	43

en fugtig periode, hvor der faldt 40 mm regn mellem 27. april og 18. maj, sikrede dog, at kun få af engfuglene helt opgav at yngle i 2009. Tørken havde størst negativ betydning for ungeoverlevelsen, og fourageringsmulighederne for ungerne blev yderligere forværret af lange perioder med hård blæst i juni. Ungeoverlevelsen vurderes at have været langt under middel for Vibe, Brushane og Stor Kobbersneppe.

Høj vandstand oversvømmede engene på Tipperne

I maj og juni blev vandstanden holdt relativt høj i Ringkøbing Fjord, og det medførte, at de lave dele af engene blev oversvømmet under vindstuvninger i tre perioder, hvor det blæste op fra nord. Den 28. maj, 2.-3. juni og 12.-13. juni blev fjordvandet ført langt ind over engene, og et stort antal reder blev oversvømmet. Det vurderes, at mere end tre fjerdedele af de Gule Vipstjerters reder, lidt under halvdelen af Rødbenenes og en væsentlig del af Vibernes og Engrylernes reder blev oversvømmet. Mange af de Gule Vipstjerters lagde tilsyneladende om, mens det kun var tilfældet for enkelte af vadefuglene.

Mange ynglende brushaner trods tørre eng

I 2009 blev der kortlagt 30 yngleaktive Brushøner, og yderligere fem blev set, efter at trægæsterne var væk,

og de har muligvis også gjort yngleforsøg (Table 1). Til sammenligning betød udtørring af engene i 2007, at kun 10 Brushøner blev på Tipperne og yngede, og at ikke én unge klækkede. Derimod gik det Brushanen meget bedre i 2008, idet 51 høner blev på Tipperne, efter at trægæsterne var væk, mindst 27 hunner lagde æg, og der kom unger i 16 reder. Klækningssuccesen var over middel, og der blev set 12 ungefamilier gennem ynglesæsonen. Den første ungefamilie fandtes 6. juni, de to sidste 6. juli. Antal ungefamilier er tæt på gennemsnittet for perioden 1998-2008. Ungeoverlevelsen kendes ikke særlig præcist, men var vist lav. To af seks familier, der fulgtes i en længere periode, havde mindst en overlevende unge ca. to uger efter klækningen, og i fire kuld omkom alle unger.

Atter tilbagegang i antallet af ynglende Engryler

De seneste 25 år har Vejlerne i Nordjylland og Matsalu i Estland sammen med Tipperhalvøen været de vigtigste områder for Engryle i hele dens yngleområde. Fra starten af 1930'erne til starten af 1980'erne yngede der dog ikke ret mange par på Tipperne, og der blev sjældent optalt over 10 par. Antallet af ynglepar på Tipperne er formindsket markant, siden det toppede i starten af 1990'erne, og nærmer sig efterhånden niveauet fra før 1980. Tilbagegangen var igen stor fra 2008 til 2009, hvor en tilbagegang fra 25 til 20 par svarer til, at hvert femte par forsvandt. Prædationen på engryle-

Tabel 2. Andel af reder (%) af undersøgte vadefugle, hvor æggene blev spist af andre fugle eller rovpattedyr. Beregnet ud fra kontrollerede reders gennemsnitlige daglige overlevelse i perioden 1986-2009, hvor dette er undersøgt. - : for få data til beregning.

Art	1986-1994	1995-2000	2001-2006	2007-2008	2009
Strandskade	34	88	99	-	-
Vibe	44	77	75	52	57
Engryle	46	69	54	52	0
Brushane	40	87	85	60	40
Stor kobbersneppe	41	87	75	71	60
Rødben	33	85	78	68	56

reder i 2009 var helt i bund, og der fandtes ikke én præderet rede (Tabel 2). Største problem for Engrylen var de tidligere nævnte oversvømmelser. To af ni fundne reder blev oversvømmet af fjordvand, og vurderet ud fra placeringen af kortlagte territorier er yderligere tre reder blevet oversvømmet, svarende til at hvert fjerde par mistede reden pga. høj fjordvandstand. På engen med tidlig kreaturudsætning blev én af fire overvågede reder ødelagt af kreaturer. Der fandtes 10 ungefamilier (Tabel 3), og af de otte, der fulgtes i en længere periode, overlevede mindst én unge fra ca. seks familier, mens to familier mistede alle unger. Ungerne af Engryle var således gode til at overleve årets tørke og prædationen.

To meget erfarne Engryler

De senere år har Engrylens tilbagegang nogle år været så stor, at den ikke kun kan skyldes, at rekrutteringen af nye ynglefugle er for lille, men også må skyldes en øget dødelighed hos voksne fugle. Fra 2007 til 2008 gik antallet af ynglefugle således 34 % tilbage, og fra 2008 til 2009 var faldet på 20 %. I forbindelse med et specialprojekt med Engryle blev et antal ynglefugle fanget på reden og farveringmærket, de fleste i årene 1990-1996. Den vestlige halvø Rødsandshage er et af de områder, hvor Engrylen klarer sig bedst på Tipperne. Her fandtes i 2009 i yngletiden to Engryler, der blev mærket som ynglefugle i 1996, og altså som minimum var i gang med deres 14. ynglesæson. En hun blev mærket i 1996 som etårig, og den klækkede i 2009 tre unger. En han blev mærket i 1996 som mindst toårig. Den blev ikke set med en mage i 2009 og forblev muligvis uparret. Det er aldersrekorder for Engryler i Danmark,

mens den ældste danskmærkede Almindelig Ryle fandtes knapt 15 år efter mærkningen.

Mange udklækkede unger af Stor Kobbersneppe, men dårlig overlevelse

Der blev optalt 75 par Stor Kobbersneppe i 2009, og det svarer til niveauet siden 2003. Kun i 2008 gik antallet lidt ned til 67 par. I gennemsnit kom der unger i 40 % af de undersøgte reder, og det er noget over gennemsnittet for de seneste 15 år. Derimod var ungeoverlevelsen tilsyneladende lav. Især efter en blæsende og tør periode i første halvdel af juni forsvandt en stor del af ungefamilierne fra engene, og der blev gennem hele sæsonen kun set tre familier med flyvefærdige unger.

Mere synlige hegn

På Tipperne såvel som i mange andre engområder i Danmark er der de senere år sket en udskiftning af hegnene fra pigtråd til glat eltråd. Engfuglene har tilsyneladende svært ved at se denne type tråd, og i tidligere år er der registreret en del skader på ynglefugle forårsaget af den glatte hegnstråd (døde fugle og fugle med brækket vinge). I 2009 blev det på Tipperne forsøgt at gøre hegnstråden mere synlig ved at opsætte en ny type tråd, hvor en flettet, tyk, hvid nylontråd følger den øverste eltråd. Den nye type tråd bruges, hvor hegnene er opsat tværs over de åbne engen, hvor rylerne ofte flyver. Den nye trådtype er tilsyneladende effektiv, da der ikke er registreret uheld i 2009.

Tabel 3. Antal registrerede ungefamilier (Klyde: max. antal unger pr. ynglepar) i 1998-2009. Gennemsnit er vist for perioden 1998-2000, 2001-2004 og 2005-2008, samt de observerede antal for 2009.

Art	1998-2000	2001-2004	2005-2008	2009
Strandskade	1	0	0	1
Vibe	26	39	53	54
Engryle	26	18	12	10
Brushane	9	16	13	12
Stor kobbersneppe	29	21	19	30
Stor regnspove	0	0	1	1
Rødben	78	59	52	49
Klyde	0,16	0,16	0,27	0,25

Rastefugle på Tipperne og ved Klægbanken

Af Ole Amstrup, Mogens Bak og Karsten Laursen

Arktiske vadefugle

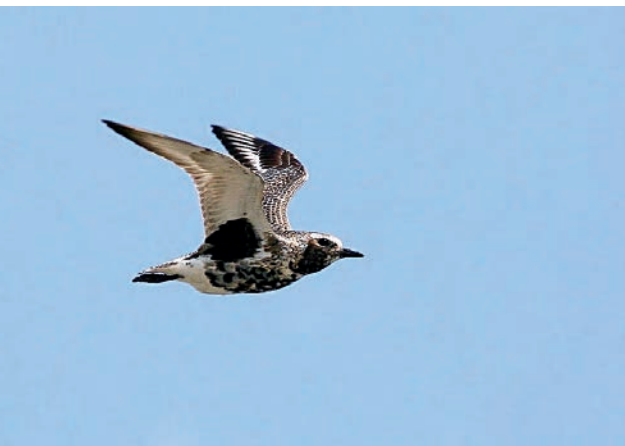
Tipperreservatet i Ringkøbing Fjord er en af landets vigtige rasteplasser for vadefugle uden for Vadehavet. Det samme gælder for Klægbanken, selvom det er mindre kendt. Vadefugle, og især de arktiske vadefugle, har brug for store, åbne vadeblader til fødesøgning, og det sørger vinden for i den lavvandede fjord. På Tipperne opstår der især gode vadeblader ved sydlige vinde, mens østlige vinde skaber store vadeblader ved Klægbanken.

De tal, der præsenteres her, er maksimumantal for forår og efterår, og selvom tælleintensiteten i de seneste 10 år er faldet fra 6 til 2-3 tællinger om måneden, må tallene anses for at være repræsentative i denne del af året. Tællefrekvensen i vinterperioden (december-februar) er faldet mere, og i den periode er tallene mere usikre. På Klægbanken blev der talt to gange om måneden i perioden august-november.

Strandhjejle og Sandløber sætter nye rekorder

Maksimumantallet for Strandhjejle om foråret på Tipperne er steget markant i de seneste 10 år (Fig. 1). Hovedparten af de rastende fugle ses midt i maj, og i 2009 blev der sat ny rekord med 293 fugle, hvilket er et stort antal uden for Vadehavet. Om efteråret forekommer arten i to bølger, én i august med gamle fugle og én i september-november med de unge fugle. I 2009 blev der talt 122 fugle i august og 66 i september-november.

Forekomsten af Stor Præstekrave er afhængig af, om der er store vadeblader til fødesøgning i Tippetande. Da størrelsen af vadeblader kan skifte meget fra år til år, varierer antallene også, og det kan derfor være vanskeligt at se, om der er nogen tendens. Men generelt har der været lidt flere fugle om foråret de seneste 10 år

Strandhjejle, Magrethe Kog, 27. maj 2009. Foto: Peter Nielsen.

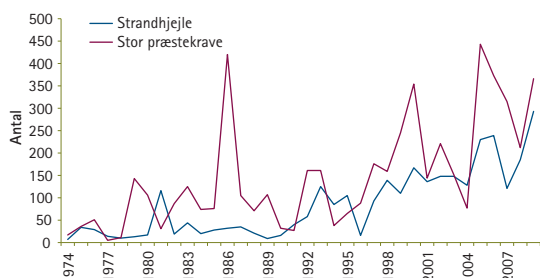

Lille Kobbersnepe, Magrethe Kog, 27. maj 2009. Foto: Peter Nielsen.

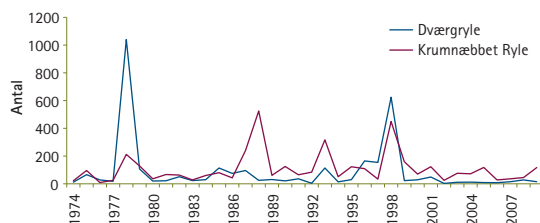
i forhold til perioden 1974-1999 (se Fig. 1). Normalt kulminerer antallet om foråret i sidste halvdel af maj, og om efteråret kulminerer antallet i august. I 2009 blev der talt 366 fugle i maj og 206 i august.

For Sandløber, der er en mere fåtallig trækgæst, blev der også set et stigende antal om foråret. Således blev der i 2009 set det hidtil største antal, nemlig 181 fugle, hvorimod der om efteråret kun blev set op til 10 fugle.

Det er dog ikke alle arktiske vadefugle, som stiger i antal. For Islandske Ryle var maksimumantallet i 2009 kun 35 fugle, det laveste antal siden 1999. Efterårsmak-

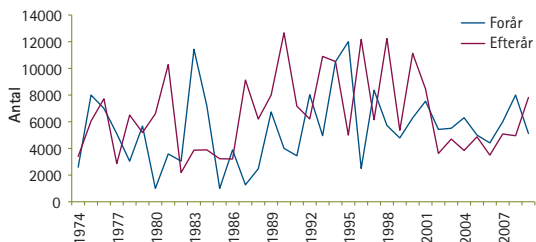
Figur 1. De maksimale antal for Strandhjejle og Stor Præstekrave observeret på Tipperne, forår 1974-2009.

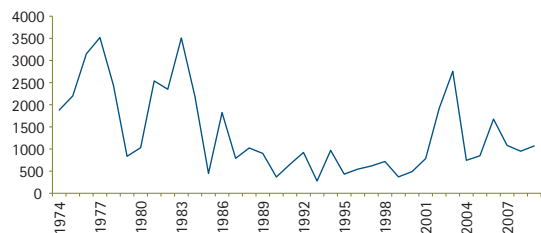
Figur 2. Det maksimale antal for Dværgryle og Krumnæbbet Ryle observeret i juli-oktober på Tipperne, 1974-2009.

simum blev optalt til 299 fugle, hvilket er blandt de højeste siden 1999. Tipperne er ikke blandt artens kerneområder og er marginal for arten i forhold til Vadehavet, hvor der kan ses flokke på op til 50.000 fugle.

Antallet af Dværgryler og Krumnæbbede Ryler toppe ofte i de samme år, hvilket formentlig skyldes en kombination af god ynglesucces og østlige vinde under trækket i august, der presser fuglene mod vest og der-

Figur 3. Det maksimale antal for Almindelig Ryle observeret forår og efterår på Tipperne, 1974-2009.

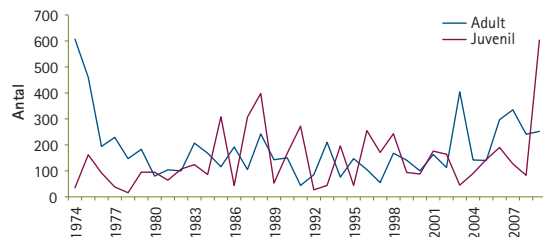
Figur 4. Det maksimale antal for Lille Kobbersneppe observeret om foråret på Tipperne, 1974-2009.

med til Danmark (Fig. 2). Antallet af Dværgryler på efterårstræk på Tipperne er normalt beskedent, de fleste år under 100 fugle. I 2009 nåede maksimumantallet for Dværgryle op på 15 fugle, hvilket er lavt i forhold til tidligere år. Derimod blev der set flere Krumnæbbede Ryler, hvor de gamle fugle toppede med 117 fugle i juli og ungfuglene med 31 i august.

Antallet af Almindelige Ryler er også meget afhængigt af vandstanden i fjorden. Maksimum for foråret var 5.119 fugle i maj, mens maksimum for efteråret var 7.820 i november. På Klægbanken blev det største antal registreret i oktober (1.860 fugle). Disse antal ligger på niveau med tidligere år, men det fremgår dog, at antallene var større i midten af 1990'erne (Fig. 3).

Rekord for Lille Kobbersneppe

I årene 1974-1985 forekom Lille Kobbersneppe i store antal under trækket om foråret (maj) med op mod 3.500 fugle (Fig. 4). I de efterfølgende år var antallene

Figur 5. Det maksimale antal for Lille Kobbersneppe observeret på Tipperne i juli-august (overvejende adulte fugle) og september-november (overvejende juvenile fugle).

Sortgrå Ryle, 1K, Tipperne, 4. august 2009. Foto: Ole Amstrup. En usædvanlig tidlig forekomst af Sortgrå Ryle.

Tabel 1. Antal (maksimum) forår og efterår af udvalgte vandfuglearter på reservatet Tipperne 2007-2009.

Art	1. halvår			2. halvår		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Knopsvane	196	162	197	333	409	641
Pibesvane	137	52	249	71	65	170
Kortnæbbet Gås	1.500	680	340	5.180	5.000	5.300
Grågås	104	299	297	1.250	2.080	1.293
Bramgås	12.900	12.200	12.200	3.850	1.010	2.500
Mørkbuget Knortegås	510	905	557	19	12	26
Pibeand	1.719	911	2.222	3.110	3.574	3.162
Krikand	1.692	914	3.086	3.092	1.630	5.005
Gråand	277	390	739	685	891	1.047
Spidsand	488	265	810	101	299	127
Toppet Skallesluger	9	20	31	1075	895	1.100
Klyde	351	220	223	697	2.020	1.279
Hjejle	3.604	700	4.846	1.500	1.300	5.400
Vibe	225	289	356	452	418	1.100
Krumnæbbet Ryle	33	18	31	36	45	117
Almindelig Ryle	6.000	8.000	5.119	5.083	4.950	7.820
Brushane	46	175	234	15	5	29
Dobbeltbekkasin	35	23	21	95	60	101
Lille Kobbersnepe	1.082	950	1.070	335	241	603
Lille Regnspove	59	30	19	119	952	533
Stor Regnspove	745	446	424	368	412	579
Rødben	410	226	446	314	376	734
Hvidklire	647	534	238	456	579	1.524

lave frem til 2001, hvorefter de steg igen, og i 2009 blev maksimumantallet 1.070 fugle.

Om efteråret forekommer arten i to perioder med gamle fugle i juli-august og ungfugle i september-november (Fig. 5). 2009 blev et rekordår for antallet af unge fugle, hvor der blev talt 603 i september. Antallet af gamle fugle blev 252 individer, hvilket er over gennemsnittet for tidligere år.

Øvrige arter, flere med rekord-antal

For andet år i træk var der mange Sangsvaner på reservatet. I december blev der talt 382 fugle, som dels rastede, dels søgte føde. Der var også et stort antal Knopsvaner ved Klægbanken og på Tipperne med hhv. 1.293 fugle i august og 641 fugle i oktober (Tabel 1 og 2). Skestork bliver mere almindelig i Vestjylland, og arten blev registreret på i alt 32 dage i perioden 28. marts-8. september med op til 17 fugle på en enkelt dag i maj. På Klægbanken blev der talt 33 fugle ved én optælling.

På både Tipperne og Klægbanken blev et stort antal af Kortnæbbede Gæs registreret. Således blev der i november talt 5.300 fugle på Tipperne og mindst 10.000 på Klægbanken. Arten søger om dagen føde på de omkringliggende marker, og fuglene blev talt, når de fløj til overnatning på Tipperne.

I 2009 blev der igen sat rekord for antallet af Toppet Skallesluger. Også denne art overnatter i reservatet, og i oktober blev der talt 1.100 individer, hvilket er det højeste antal i reservatets historie.

Der var i alt 19 observationsdage med Havørn på Tipperne, og selvom det er vanskeligt at angive antallet af individer, skønnes der at have været mindst syv forskellige fugle. På Klægbanken blev der set tre forskellige Havørne i oktober.

Hjejle blev registreret om efteråret i store antal med 5.400 fugle i november på Tipperne og 10.600 fugle i oktober på Klægbanken. Antallet af Hvidklire var rekordstort. I juli blev der optalt 1.524 fugle, hvilket sandsynligvis er det største antal, der er registreret uden for Vadehavet.

Stenvender havde tilsyneladende en god yngle-sæson, da der blev registreret usædvanligt mange juvenile fugle på Tipperne med 37 individer på én dag omkring månedsskiftet august-september.

Af de mere sjældne arter på Tipperne sås en Amerikansk Pibeand (marts), tre Rødhalsede Gæs (august-september, hvilket er usædvanligt), tre-fire Fløjsænder (oktober), en Hvidbrystet Præstekrave (april), en Sortgrå Ryle (august) og en Bjergpiber (november). På Værnengene, syd for Tipperne, blev der set Purpurhejre i april.

Islandsk Ryle, adult og 2K, Jerup Strand, 20. juni 2009. Foto: Knud Pedersen

Hoidklire, Ballum Forland, 25. april 2009. Foto: Bo L. Christiansen

Fugleværnsfondens reservater - status 2009

Af Helle Hjorth

I april 2009 afsluttede Fugleværnsfonden det store formidlingsprojekt "Fugle for Folket", som Aage V. Jensen Naturfond har støttet i en femårig periode. Reservaternes faciliteter har hermed fået et gevaldigt løft i form af plancher, foldere, gangbroer og handicapvenlige fugletårne. Udover formidling har fonden især fokuseret på bæredygtig forvaltning og målrettet naturpleje af de 861 ha. I det nyeste reservat, Nivå Bugt Strandenge blev der udført rydninger af rørskov og træer, og græssende kreaturer begyndte at genskabe den tidligere åbne strandeng til glæde for fugle og folk. På Hyllekrog gav et EU LIFE-projekt mulighed for at etablere 4 nye vandhuller, der skal give den sjældne grønbrogede tudse bedre levedmuligheder på tangen, og ved Stubbe Sø fortsatte arbejdet med at genskabe et smukt over-

drev, der skræner ned mod søen, men som i mange år har været dækket af bjergfyrr og birk. Man kan læse mere på www.fuglevaernsfonden.dk.

Med waders, blyant og blok

I det omfang det er muligt, optæller caretakere reservaternes ynglefugle. I skov, eng og på overdrev er det ikke så vanskeligt, men Fugleværnsfonden ejer og forvalter også nogle meget utilgængelige områder, hvor et besøg er en udfordring. Her følger uddrag af Per Schiermacher-Hansens beretning fra ynglefugletællingen i 21/5 2009 på Ægholm, Små Ægholme og Sække-sand nordvest for Møn:

Skarvekoloni på Ægholm 2009. Foto: Per Schiermacker-Hansen.

“Som de foregående år var fisker Tom Hansen, Nyord hyret af Fugleværnsfonden til at sejle os rundt i optællingsområdet. Vejret var helt ideelt: sol, svag nordenvind og lunt uden at være for varmt: 0/8-2/8, 0-4 sek.m, 13 g kl. 8.00 og fin sigt.

Vi kunne ikke komme i land på Små Ægholme i år, men lavede optælling af disse via teleskop fra den nordvestlige del af Sækkesand. Vi forsøgte at komme over, men trods iklædt waders, så var strømrenderne lidt for dybe. I år var vi kun 2 optællere, men vi fulgte den sædvanlige

optællingsprocedure, hvorved vi dækker så brede baner som muligt gennem områderne og med mindst mulig forstyrrelse. Den smalle Ægholm dækkes let via én gennemgang fra SV til NØ-enden. Det meget bredere Sækkesand er man nødt til at gennemkrydse noget mere for at få det hele med, men da fuglene her stort set er koncentreret i tidligere kendte koloniområder, er det forholdsvis let, og den tid, forstyrrelsen står på, er ganske kort. Da hverken Klyder eller Terner var etableret i kolonierne på optællingsdatoen, var der i år ingen problemer med forstyrrelse.

“Lige til kanten” - Jan Blichert-Hansen forsøger at holde udstyr og tøj ovenvande under optællingen. Foto: Per Schiermacker-Hansen.

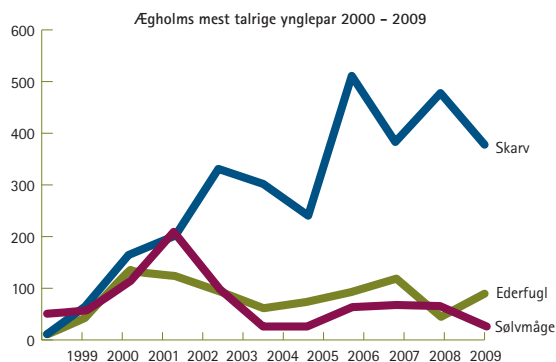

Den tidlige dato var især god for Skarverne, som i den centrale koloni på Ægholm kun havde æg eller nyklækkede unger og i den nordligste koloni havde store dununger, som alle blev i deres egne reder under optællingen...

Et samlet tal i de 2 kolonier tilsammen på 379 reder er en væsentlig nedgang fra sidste år, men antallet viser dog store årlige udsving siden 2003."

Fuglelivet i de 20 reservater belyses gennem data indsamlet af caretakere eller af Fugleværnsfondens egne optællere, der da nævnes ved navn. I andre tilfælde er der brugt data fra DOF-basen. For SU arter omtales kun fund godkendt af SU.

En stor tak sendes til alle arbejdsgrupper, optællere, observatører m.fl., for deres uvurderlige indsats i reservaterne.

Publikumsfaciliteter på Fugleværnsfondens reservater						
Gældende fra efteråret 2010	P-plads	Information	Folder	Fugletårn og -skjul	Handicap fugletårn	Natursti
Nivå Bugt Strandenge	X	X	X	X		X
Vaserne		X	X			X
Gundsømagle Sø	X	X	X	X		X
Ravnstrup Sø	X	X	X	X		X
Ægholm						
Nyord Enge	X	X	X	X	X	X
Barup Sø		X	X	X		X
Hyllekrog/Saksfjed	X	X	X			X
Nakskov Indrefjord						
Gulstav Mose	X	X	X	X		X
Tryggelev Nor	X	X	X	X	X	X
Roholm						
Bøjden Nor	X	X	X	X	X	X
Søgård Mose	X	X	X	X	X	X
Sølsted Mose	X	X	X	X		X
Stormengene	X	X	X			X
Stubbe Sø	X	X	X			X
Bøvling Klit						
Agerø	X	X	X	X		X
Råbjerg Mose						

Nivå Bugt Strandenge, Nordsjælland (1)

8 hektar strandeng. Rørskov, åbne vandflader og afgræsset strandeng. Stentange mod havet. Overdraget til Fugleværnsfonden af Den Hageske Stiftelse i 2008. Frivillig arbejdsgruppe: 20 personer.

Ynglefugle: Rørspurv 12- 15, Rørsanger 10- 12, Tornsanger 2- 3, Gravand 1, Kærsanger 2, Gøg 2, Gærdesanger 2, Ringdue 2, Grønirisk 1, Solsort 2, Gråkrage 1, Blis-

høne 1, Hvid Vipstjert 1, Toppet Skallesluger 2- 3, Vibe 2, Jernspurv 1- 2, Ederfugl 1- 2, Gærdesmutte 2, Gråand 1- 2

Ynglefuglene er optalt af Karsten Funch Winding.

Udvalgte observationer: Sortstrubet Drossel 1/1 - 13/2 1, Middelhavssølvmåge 17/1 1, Sorthovedet Måge 2/3 1, Sølvhejre 12/9 2, Rødstrubet Piber 2/10 1.

Vaserne, Nordsjælland (2)

14 hektar sø, ellesump, skov og krat, ejet af Aage V. Jensens Naturfond. Administreret siden 1999 af Fugleværnsfonden.

Frivillig arbejdsgruppe: 19 personer.

Ynglefugle: En lang række fuglearter yngler i Vaserne. Mest opsigtsvækkende er Lille Flagspætte med 2-3 par.

Andre udvalgte observationer: Der er i årets løb set Bjergvipstjert, Duehøg, Ravn og Sortspætte. Desuden Grøn-sisken 11/3 210, Trane 14/3 24, Pibesvane 18/3 29, Sangsvane 18/3 45, Isfugl 30/3 2, Vindrossel 30/3 50, Mosehornmugle 30/6 1.

Gundsømagle Sø, Nordsjælland (3)

60 hektar, rørskov, krat, skov og enge. Erhvervet i 1984. Frivillig arbejdsgruppe: 19 personer.

Udvalgte ynglefugle: Toppet Lappedykker, Gråstrubet Lappedykker, Rørdrum, Grågå, Skægmejse, Musvåge, Rørhøg, Gøg, Fjordterne, Stor Flagspætte, Stær, Vibe, Råge.

Andre udvalgte observationer: Sorthovedet Måge 14/4 1, Savisanger 9/5-11/5 1, Sølvehjre 21/5 1. Desuden kunne Hvid Stork iagttages på reden i et nærliggende gartneri, fra p-pladsen ved vesttårnet.

Ravnstrup Sø, Sydsjælland (4)

9,5 hektar sø med mose og rørskov, eng, pilekrat og gammel løvskov. Erhvervet i 1983.

Frivillig arbejdsgruppe: 16 personer.

Nedenstående data er fra CES ringmærkningen:

Gøg 1, Stor Flagspætte 1, Gærdesmutte 17, Jernspurv 27, Rødhals 8, Rødstjert 6, Nattergal 12, Solsort 27, Sangdrossel 4, Sivsanger 1, Kærsanger 9, Rørsanger 61, Gulbug 1, Gærdesanger 2, Tornsanger 36, Havesanger 22, Munk 50, Gransanger 40, Løvsanger 42, Broget Fluesnapper 1, Sumpmejse 8, Blåmejse 25, Musvit 34, Spætmejse 2, Træløber 1, Skovskade 1, Skovspurv 17, Bogfinke 3, Grønirisk 8, Dompap 7, Gulspruv 9, Rørspruv 19.

Andre udvalgte observationer:

Rørdrum 1/6 1, Lille Korsnæb 12/7 8, Havørn 26/7 1. Isfugl ses jævnligt fiskende eller ved redekasserne, der blev bygget i 2007.

Ægholm ved Nyord, nord for Møn (5)

1,8 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1969 som Fugleværnsfondens første ejendom.

Der er ikke adgang til øen, som er en del af Ulvshale-Nyord Vildtreservat.

Fugleværnsfondens mange frivillige udgør en uvurderlig ressource i arbejdet med naturpleje, tilsyn og formidling. Her til et fællestrejf på Hyldevang, Nyord i september 2009. Foto: Helle Hjorth

Grønbroget Tudse yngler i de naturlige vandhuller på Hyllekrog, men den er sårbar over for høj saltholdighed. De nyanlagte vandhuller er derfor lagt på steder i terrænet, hvor der findes et ferskt grundvandsspejl, og hvor der er mindre risiko for oversvømmelse med saltvand. Her ved Ninas Hus.
Foto: Lars Munk.

Ynglefugle: Mellemskarv 2 kolonier med 231 reder midt på øen og 148 reder i den gamle koloni i NØ-enden. Knopsvane 23 reder alle med æg, Ederfugl 89 reder alle med æg, Sølvmåge 28 reder/ungekuld (90 % med æg), Svartbag 23 reder/ungekuld (90 % med æg). Ynglefuglene er optalt af Jan Blickert-Hansen og Per Schiermacker Hansen.

Nyord Enge ved Møn (6)

186 hektar afgræsset strandeng og strandrørsump. Erhvervet mellem 1971 og 2001. Frivillig arbejdsgruppe: 19 personer.

Ynglefugle: Knopsvane 3, Grågås 7, Gravand 3, Knarand 3, Gråand 10, Spidsand 1, Atlingand 0-1, Skeand 2, Ederfugl 4, Toppet Skallesluger 3, Strandskade 21, Stor Præstekrave 0-1, Vibe 28, Stor Kobbersnepe 1, Rødben 51, Hættemåge 0-4, Stormmåge 0-7, Grønbenet Rørhøne 6, Blishøne 13, Gul Vipstjert 5. Ynglefuglene er optalt af Niels Peter Andreasen.

Udvalgte observationer: Silkehejre 17/5 1, Lille Fluesnapper 25/5 1, Sølvhejre 28/6 1, Rødhals Gås 24/10 1.

Barup Sø, Nordfalster (7)

26 hektar sø med ellesump, rørskov og krat erhvervet i 1998 af Karen Krieger Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området. Frivillig arbejdsgruppe: 13 personer

Ynglefugle: Gråstrubet Lappedykker 0-1, Rørdrum 1, Gråand 1-2, Knopsvane 1, Blishøne 3-6, Vandrikse 14-18, Grønbenet Rørhøne 1-2, Skovsneppe 0-1, Halemejsje 1, Sumpmejsje 1, Gøg 1-2, Nattergal 9-12, Savisanger 0-1, Sivsanger 3-4, Kærsanger 2-3, Rørsanger 20-25, Rørspurv 10-15, Skægmejsje 3-5, Stær 14-20, Gråkrage 6, Musvåge 1, Rørhøg 3. Antal ynglepar er skønnet på baggrund af Leif Jacobsens optællinger.

Andre udvalgte observationer: Savisanger 21/4 - 19/5, Dværgfalk 25/4 1.

Saksfjed/Hyllekrog, Sydlolland (8)

163 hektar strandeng, klit, rørskov, enge, overdrev og løvskov. Erhvervet i 1995 af Karen Krieger Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området. På Hyllekrog-tangen er der adgangsforbud i fuglenes yngletid fra 1/3 til 15/7. Tangen er en del af Hyllekrog Vildtreservat.

Frivillig arbejdsgruppe: 37 personer

Ynglefugle, Hyllekrog:

Gravand 4-4, Knarand 6-6, Gråand 7-7, Skeand 1-1, Ederfugl 2-15, Tårnfalk 0-1, Strandskade 3-3, Stor Præstekrave 7-7, Vibe 6-6, Rødben 10-10, Gøg 1-3, Sanglærke 12-12, Landsvale 3-4, Engpiber 12-12, Hvid Vipstjert 1-3, Tornsanger 4-4, Gråkrage 1-1, Stær 1-1, Tornirisk 2-2, Gulspurv 1-1, Rørspurv 4-4. Optalt af Uffe B. Nielsen.

Ynglefugle Saksfjed:

Lille Lappedykker 1, Gråstrubet Lappedykker 6, Grågås 3, Gravand 1-2, Knarand 5-6, Krikand 0-2, Gråand 6-7, Atlingand 1-2, Skeand 4-5, Agerhøne 1, Grønbenet Rørhøne 2, Blishøne 7, Vibe 9, Dobbeltbekkasin 1-2, Skovsneppe 2, Rødben 6-9, Hættemåge 50-60, Natugle 1, Lille Flagspætte 0-1, Nattergal 1, Stenpikker 0-1, Kærsanger 2, Rørsanger 3, Rødrygget Tornskade 1. Ynglefuglepar er optalt af Uffe B. Nielsen.

Udvalgte observationer: Sorthovedet Måge 18/4, 27/4 og 2/5 2, Lille Skrigørn 25/5 1, Markpiber 21/8 1, Hortulan 31/8 1, Rødstrubet Piber 11/9 og 7/10 1, Lille Fluesnapper 24/10 1, Rød Glente 10/10 134.

Nakskov Indrefjord, Vestlolland (9)

10 hektar rørskov og vandflade i den sydlige del af Indrefjorden. Erhvervet i 1987.

Ynglefugle: Toppet Lappedykker 10-15, Knopsvane 7, Gråand 10-15, Knarand 2-3, Skeand 3-4, Taffeland 0-2, Troldand 2-4, Rørhøg 1, Blishøne 10-15. Antal ynglepar er skønnet på baggrund af optællinger foretaget af Michael Thelander.

Andre udvalgte observationer:

Sædgås 30/1 77, Dværgmåge 26/4 16, Sortterne 17/5 12, Blishøne 4/8 1300, Rødhovedet And 4/8 og 1/9 1, Grågås 1/9 760, Landsvale 15/9 600, Bysvale 15/9 120, Sølvhejre 22/9-28/9 1, Bramgås 9/10 600, Taffeland 15/11 2000, Vibe 30/11 575, Troldand 2/12 3500, Havørn 2/12 2. Desuden ses Fiskeørn ofte om efteråret.

Gulstav Mose, Sydlangeland (10)

7 hektar kalkrig mose med åbne vandflader, hvas avneknippe og tagrør, eng og overdrev. Erhvervet i 1971 og 1979. Området afgræsses af vilde heste (Exmoorponyer). Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 22 personer

Ynglefugle:

Toppet Lappedykker 2, Gråstrubet Lappedykker 7, Lille Lappedykker 5, Knopsvane 1, Rørdrum 2, Grågås 16, Gravand 2, Gråand 3, Atlingand 1, Knarand 3, Skeand 3, Taffeland 2, Troldand 3, Rørhøg 1-2, Vandrikske 2, Grønbenet Rørhøne 3, Blishøne 13, Strandskade 1, Vibe 6, Rødben 1, Gøg 2, Rørsanger 3, Kærsanger 3, Gul Vipstjert 2, Rørspurv 2, Rødrygget Tornskade 2. Ynglefuglene er optalt af Ole Goldschmidt og Nis Rattenborg

Andre udvalgte observationer: Duehøg 1/4 1, Rød Glente 16/3 3, Havørn 14/4 2, Hvepsevåge 30/8 27, Blå Kærhøg 30/8 1, Dværgfalk 30/8 2, Fiskeørn 1/9 1, Lærkefalk 19/9 3. Desuden Digesvale 9/8 200, Sort Stork 11-12/8 2, Gul Vipstjert 25/8 2000.

Desuden mange observationer af Sølvhejre, Silkehejre og Rovterne.

Tryggelev-Nørreballe Nor, Sydlangeland (11)

170 hektar sø/brakvandslagune (3 lagunesøer Tryggelev Nor, Salme Nor og Nørreballe Nor), rørskov, klitter, overdrev og krat. Erhvervet i flere omgange fra 1975 til 2004.

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 22 personer

Ynglefugle, Tryggelev/Salme Nor: Toppet Lappedykker 11, Gråstrubet Lappedykker 15, Lille Lappedykker 14, Knopsvane 8, Rørdrum 2, Grågås 26, Gravand 8, Gråand 17, Atlingand 1, Knarand 1, Troldand 4, Ederfugl 3, Vandrikske 7, Blishøne 20, Strandskade 3, Vibe 16, Stor Præstekrave 2, Rødben 6, Klyde 1, Agerhøne 2, Sanglærke 6, Skægmejske 8, Rørsanger 7, Nattergal 2, Engpiber 3, Gul Vipstjert 2, Tornirisk 3, Rørspurv 7, Rødrygget Tornskade 2.

Ynglefuglene er optalt af Ole Goldschmidt og Nis Rattenborg

Andre udvalgte observationer Tryggelev/Salme Nor:

Lille Kobbersneppe 1/6 130, Odinsbane 8/6 1, Stor Kobbersneppe 28/6 1, Dobbeltbekkasin 21/7 23, Mudderklire 21/7 21, Brushane 21/7 42, Krumnæbbet Ryle 24/7 11, Svaleklire 24/7 10, Temmincksryle 24/7 3, Lille Præstekrave 24/7 5, Savisanger 25/7 1, Stor Præstekrave 25/8 41, Tinksmed 6/8 35, Dværgryle 6/8 3, Gul Vipstjert 20/8 545, Sortklire 27/9 31, Stenvender 8/11 8.

Ynglefugle Nørreballe Nor: Toppet Lappedykker 11, Gråstrubet Lappedykker 5, Lille Lappedykker 4, Rørdrum 1, Knopsvane 8, Grågås 21, Gravand 14, Gråand 12-18, Atlingand 3-5, Knarand 11-17, Skeand 3-5, Taffeland 2, Troldand 3, Grønbenet Rørhøne 5, Blishøne 51, Strandskade 6, Vibe 21-22, Stor Præstekrave 8, Rødben 7, Klyde 23, Hættemåge 14, Fjordterne 8, Dværgterne 3, Gøg 2, Sanglærke 10, Rørsanger 11, Engpiber 5, Gul Vipstjert 6, Rørspurv 2, Bomlærke 1.

Ynglefuglene er optalt af Ole Goldschmidt og Nis Rattenborg

Andre udvalgte observationer Nørreballe Nor: Sorthovedet Måge 11/4 1, Hvidskægget Terne 16/5 1, Sølvhejre 20/9-9/10 1.

Roholm, Odense Fjord (12)

1 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1978.

Der er ikke adgang til øen, som er omfattet af bestemmelserne for Odense Fjord Vildtreservat.

På Roholm raster adskillige fuglearter, herunder Ederfugl, Skarv, Stor Regnspove, Alm. Ryle og Stenvender. Svartbag yngler på øen.

Bøjden Nor, Sydvestfyn (13)

Ca. 22 hektar afgræsset strandeng og lagunesø. Ejes af Karen Krieger Fonden, men er siden 1982 forvaltet af Fugleværnsfonden.

Frivillig arbejdsgruppe: 5 personer

Dværgterne ynglede i 2009 med hele tre par på de kunstige øer i Nørreballe Nor. Området var indtil 2004 afvandet, dyrket mark, men blev i 2005 genskabt som sø. Foto: Ulrik Bruun.

Ynglefugle: Lille Lappedykker 8-12, Gråstrubet Lappedykker 0-2, Knopsvane 0-3, Gravand 4-6, Gråand 6-12, Troldand 1-2, Hvinand 0-1, Blishøne 7-15, Strandskade 1-4, Klyde 6-10, Lille Præstekrave 0-1, Stor Præstekrave 7-10, Vibe 3-8, Rødben 2-6, Hættemåge 2-6, Stormmåge 2-4, Sølvmåge 0-2, Splitterne 0-1, Havterne 0-1, Ringdue 0-2, Gøg 0-2, Sanglærke 0-7, Skovpiber 0-1, Engpiber 0-8, Hvid Vipstjert 8-14, Gærdesmutte 0-3, Rødhals 0-3, Rødstjert 1-3, Solsort 0-3, Rørsanger 0-2, Gulbug 0-3, Gærdesanger 0-2, Tornsanger 0-4, Havesanger 0-2, Munk 0-1, Gransanger 0-4, Løvsanger 0-2, Grå fluesnapper 1-2, Blåmejse 1-3, Musvit 3-5, Gråkrage 0-2, Stær 0-3, Bogfinke 0-5, Grønirisk 0-1, Stillits 0-2, Tornirisk 2-8, Gulspurv 0-4, Rørspurv 0-4.
Ynglefuglene er optalt af Gunnar Jørgensen.

Andre udvalgte observationer: Sølvhejre 4/1 1, Rødhovedet And 4/1 1, Troldand 4/1 4500, Bjergand 22/2 5500.

Søgård Mose, Sønderjylland (14)

16,7 hektar hedemose med kantskov af især birk. Meget rig flora, bl.a. de tre danske lyng-arter Hede-lyng, Klokkelýng og Rosmarinlyng. Skænket til Fugleværnsfonden i 1986 af Andelsselskabet Søgårdhus.

Ynglefugle: Lille Lappedykker 6, Gråand 16, Troldand 9, Blishøne 5, Hvid Vipstjert 4, Musvit 3, Skovpiber 2, Bynkefugl 5, Havesanger 1, Gransanger 4, Løvsanger 5, Gulspurv 3, Rørspurv 3, Stær.
Ynglefuglene er skønnet på baggrund af optællinger foretaget af Egon Iversen.

Sølsted Mose, Sønderjylland (15)

80 hektar hedemose med kratskov, tørvegrave og afgræsset eng. Erhvervet i 1993, 1994 og 1996. Frivillig arbejdsgruppe: 16 personer

Ynglefugle: Lille Lappedykker 2, Knopsvane 1, Grågås 3, Gråand 4, Troldand 1, Musvåge 1, Rørhøg 1, Duehøg 1, Tårnfalk 1, Trane 1, Agerhøne 1, Vandrikse 3-4, Blishøne 4, Grønbenet Rørhøne 2, Plettet Rørvagtel 0-1, Vibe 2, Dobbeltbekkasin 6, Storspove 1, Gøg 4, Stor Flagspætte 1, Lille Flagspætte 1, Ravn 1, Nattergal 7-8, Pungmejse 4-6, Fyrremejse 3, Halemejse 1, Bynkefugl 2, Misteldrossel 4, Rødrygget Tornskade 2, Græshoppesanger 2, Gråsisken 4. Desuden en tæt bestand af mange almindelige småfuglearter.
Antal ynglepar er optalt af Martin Iversen.

Andre udvalgte observationer: Sildemåge 18/4 40, Dobbeltbekkasin 14/12 50.

På en diset januardag blev en Sølvhejre art nr. 200 for Bøiden Nor, som ellers mest er kendt for tusinder af rastende ænder i vinterhalvåret. Foto: Allan Gudio Nielsen.

Stormengene, Rømø (16)

36 hektar naturlig forlandsmarsk, klitter og hede. Erhvervet i 1991, 1994 og 2009.

Ynglefugle: Gravand 2, Vibe 2, Strandskade 1, Rødben 9. Antal ynglepar er optalt af Kurt B. Christensen, Michael G. Jensen, Susanne O Petersen og Ole Thorup.

Andre udvalgte observationer: Hedehøg 1/5 1, Blå Kærhøg 16/5 1, Enkeltbekkasin 13/10 3.

Stubbe Sø, Djursland (17)

23 hektar rørskov, eng, sø, hede/overdrev, kratskov og nåleskov. Erhvervet i 2001. Frivillig arbejdsgruppe: 22 personer

Ynglefugle: Gravand 1, Blishøne 1, Hedelærke 1-2, Rødstjert 5-6, Misteldrossel 1, Broget Fluesnapper 9-10, Sortmejsje 1, Blåmejsje 3-4, Musvit 17-20, Træløber 2, Rødrygget Tornskade 1-3.

Yngleparrene er optalt af Peter Lange.

Andre udvalgte observationer: Broget Fluesnapper 30/5 7, Rødstjert 30/5 5, Stor Tornskade 31/1 8/2 28/3 1.

Bøvling Klit, Vestjylland (18)

6,5 hektar afgræsset strandeng. Erhvervet i 1979 og 1983.

Udvalgte observationer: Snegås 20/2-23/2 1, Kortnæbbet Gås 25/2 1050, Bramgås 19/4 7700, Hjejle 19/4 3200,

Stor Kobbersneppe 19/4 16, Dværgterne 13/7 12, Lille Kobbersneppe 26/8 55.

Vandrefalk sås jævnlige på engene.

Agerø, Mors (19)

27,5 hektar strandeng. Erhvervet i 1982 og 2002. Frivillig arbejdsgruppe: 6 personer

Udvalgte observationer: Dværgfalk 23/2 1, Bjerglærke 23/2 12, Kortnæbbet Gås 9/4 1200, Vandrefalk 14/3 2, Jagtfalk 9-13/4 1, Knortegås Lysbuget (hrota) 15/4 1350, Hjejle 15/4 2800.

Råbjerg Mose, Nordjylland (20)

Fugleværnsfonden ejer 0,5 hektar i den vestlige del af Råbjerg Mose. Mosen er et stort, efterhånden noget tilgroet hedemoselandskab, med det for Skagen Odde karakteristiske Rimme Doppe strandvoldsystem. Mosen har i mange år været yngleplads for Trane, i 2009 5 ynglepar.

Andre ynglefugle i området: Rødben 1, Rødrygget Tornskade 1, Misteldrossel 2, Grågås 1, Dobbeltbekkasin 4, Antal ynglepar er skønnet på baggrund af optællinger foretaget af Palle A. F. Rasmussen.

Andre udvalgte observationer: Stor Skrigeørn 10/5 1, Stor Tornskade 3/3 2.

En stor Jagtfalk skræmte Skærtorsdag alt liv bort fra Fugleværnsfondens enge på Agerø i Limfjorden. Foto: Lars Gabrielsen.

Caretakerprojektet 2009

Af Thomas Vikstrøm, Timme Nyegaard og Vicky Knudsen

Grågæs lander i gravebaner i Lille Vildmose, 18. september 2009. Foto: Jan Skriver.

Siden 2008 har det tidligere projekt Truede & Sjældne Ynglefugle (DATSY-projektet) været en del af Caretakerprojektet. Resultaterne af denne del af projektet afrapporteres fortsat særskilt i en såkaldt DATSY-rapport, og nærværende indlæg omhandler således udelukkende projektets lokalitetsdel.

Et hovedformål med Caretakerprojektets lokalitetsdel er en intensiv overvågning af Danmarks 128 internationalt vigtige fuglelokaliteter, også kaldet IBAer (Important Bird Areas). Blandt årets overvågningsresultater er

der især grund til at lægge mærke til de 46 optællinger af rastefugle, hvis antal overstiger 1 % af den såkaldte *flyway*-bestand hos den pågældende art, dvs. en bestand der ikke har kontakt med andre bestande hos arten. Jævnlig forekomst af mindst 1 % af en *flyway*-bestand er internationalt anerkendt som kriterium for, at en fuglelokalitet er af international betydning. Nedenstående tabel viser disse 46 optællingsresultater ordnet efter 1) arter i systematisk rækkefølge og 2) dato.

– fortsættes på side 227

Tabel 1.

Art	IBA	Hovedansvarlig Lokalafdeling	Dato	Antal	1%-kriterium	% af flyway-bestanden
Skarv	Saltholm & Peberholm	Kbh	27-08	5722	3 900	2
			09-10	8697		2
			12-11	6200		2
Knopsvane	Karrebæk, Dybsø & Avnø Fjorde	StS	01-02	2545	2 500	1
	Saltholm & Peberholm	Kbh	27-08	3719		2
	Karrebæk, Dybsø & Avnø Fjorde	StS	04-10	2935		1
Sangsvane	Kysten ved Nærå & Æbelø	F	18-01	817	590	1
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	24-01	3655		6
	Karrebæk, Dybsø & Avnø Fjorde	StS	01-02	1146		2
	Skjern Å-dalen	VJ	14-02	1629		3
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	29-11	1136		2
	Skjern Å-dalen	VJ	12-12	1280		2
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	29-11	1136		2
Kortnæbbet Gås	Skjern Å-dalen	VJ	14-02	2813	420	7
	Skjern Å-dalen	VJ	14-03	1576		4
	Skjern Å-dalen	VJ	18-04	2500		6
	Nissum Fjord	VJ	14-03	680		2
	Skjern Å-dalen	VJ	17-10	1233		3
	Skjern Å-dalen	VJ	12-12	473		1
Bramgås	Skjern Å-dalen	VJ	14-02	6314	4 200	2
	Skjern Å-dalen	VJ	14-03	6473		2
	Skjern Å-dalen	VJ	18-04	5500		1
	Nissum Fjord	VJ	19-04	7700		2
	Nissum Fjord	VJ	19-04	7700		2
	Saltholm & Peberholm	Kbh	29-03	8067		2
Lysbuget Knortegås	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	17-01	218	70	3
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	24-01	1113		16
	Venø & Venø Sund	VJ	07-03	288		4
	Venø & Venø Sund	VJ	31-03	446		6
	Venø & Venø Sund	VJ	24-04	182		3
	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	07-02	567		8
	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	14-03	2000		29
	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	11-04	2317		33
	Nissum Fjord	VJ	19-04	110		2
	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	09-05	1805		26
	Nissum Fjord	VJ	19-04	110		2
	Nissum Fjord	VJ	22-05	163		2
	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	02-10	111		2
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	04-10	1250		18
	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	29-11	1770		25
Skeand	Saltholm & Peberholm	Kbh	27-08	440	400	1
Stor Skallesluger	Arresø	NS	01-01	5950	2700	2
Toppet Skallesluger	Venø & Venø Sund	VJ	27-09	2100	1700	1
Hjejle	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	22-08	8500	7500	1
	Glomstrup Vig, Agerø mv.	VJ	02-10	7628		1
Hættemåge	Randers & Mariager Fjorde	ØJ	22-08	20225	20000	1

Lokalafdelinger: F = Fyn, Kbh = København, NS = Nordsjælland, StS = Storstrøm, VJ = Vestjylland, ØJ = Østjylland.

Sydlig Blåhals, Ballum Enge, 24. april 2009. Foto: Jens Kirkeby.

Hvad angår ynglefuglebestande, som er blevet IBA-bearbejdet i DOFbasen, har caretakerne i 2009 foretaget bearbejdnings i DOFbasen på de følgende IBAer, som vises i nedenstående tabel. Til sammenligning vises tallene for 2007 (hvis IBA-bearbejdnings foreligger).

NB Bemærk at tabellerne kun medtager IBAer (ikke andre caretakerområder) og kun fuglearter, der kvalificerer lokaliteten som IBA efter DOF's, BirdLifes og EU's kriterier. Caretakerne har ganske vist registreret langt flere fuglebestande, men det er resultaterne vedr. de førnævnte lokaliteter og fugleforekomster, der er

hovedformålet med Caretakerprojektets overvågningskomponent, og – som det fremgår – er 0-registreringer lige så vigtige som positive registreringer.

På caretakernes egne hjemmesider om deres lokaliteter kan man finde de her viste optællingsresultater samt meget andet om lokaliteterne, se www.dof.dk under "De vigtigste fuglelokaliteter". Som noget nyt er der i år på hver IBA-hjemmeside tilføjet en underside med noget statistisk bearbejdning af optællingsresultaterne; dette findes ved at klikke på *Optællingsresultater og fokusarter*.

Tabel 2.

IBA	Hovedansvarlig Lokalfdeling	Art	Antal ynglepar 2009	Antal ynglepar 2007
Arresø	Nordsjælland	Rørdrum	3	4-5
		Hvepsevåge	1	0-1
		Havørn	1	0
		Rørhøg	13	3-5
		Isfugl	3	1
		Rødrygget Tornskade	2	?
Gribskovområdet	Nordsjælland	Hvepsevåge	11-15	12-16
		Plettet Rørvagtel	0	0
		Sortspætte	3-5	14-18
		Rødrygget Tornskade	133-135	109-119
Jægerspris Nordskov	Nordsjælland	Hvepsevåge	1-2	?
		Sortspætte	1	1-2
		Rødrygget Tornskade	12-15	5-8
Karrebæk, Dybsø Et Avnø Fjorde	Storstrøm	Havørn	1	1
		Engryle	0-1	0
		Fjordterne	5	15-21
		Havterne	24-30	21-27
		Dværgterne	2	0-3
Randbøl Hede	Sydøstjylland	Tinksmed	0	0-1
Rold Skov	Nordjylland	Rørhøg	1	?
		Hedelærke	5-7	?
		Rødrygget Tornskade	23-28	?
Salten Langsø	Østjylland	Hvepsevåge	0-1	?
		Isfugl	0-1	?
		Sortspætte	0-1	?
		Hedelærke	1-3	?
		Rødrygget Tornskade	4-5	?
Sønder Ådal	Sønderjylland	Rørhøg	1	1
		Hedehøg	2-3	0
		Rødrygget Tornskade	1	?
Tinglev Sø Et Mose samt Ulvemose	Sønderjylland	Rørdrum	0	1-2
		Rørhøg	1	1
		Hedehøg	0	0
		Trane	1	?
		Sydlig Blåhals	2-3	0
		Rødrygget Tornskade	1-2	?
Venø Et Venø Sund	Vestjylland	Klyde	1-2	1
		Dværgterne	3-5	1

Årsberetning fra Projekt Ørn 2009

Af projektleder Lennart Pedersen

2009 blev endnu et rekordår for den danske Havørnebestand, med hele 28 ynglepar, der producerede 31 unger. Havørnens fremgang blev yderligere understreget ved den landsdækkende ørnetælling i begyndelsen af året, hvor hele 191 Havørne blev talt landet over - en ny rekord!

Ørnens dag var som altid en stor succes med rekord mange besøgende, og vidner om en stigende interesse i befolkningen for den danske ørnebestand.

Desværre blev året samtidig skæmmet af en tragisk begivenhed, da det i foråret 2009 blev opdaget, at en Havørn var blevet skudt nær Saltbæk Vig. Det viste sig at være en adult hun, som i adskillige år havde ynglet ved Skarresø. Det er forbløffende, at nogen stadig kan finde på at skyde rovfugle i Danmark, men trods en klækkelig dusør på 31.000 kr., udlovet af flere organisationer, heriblandt DOF og en række privatpersoner, blev gerningsmanden aldrig fundet.

Kongeørnen gik tilbage med ét par og de to tilbageværende ynglepar fik hver en unge på vingerne. Vi må håbe, at betingelserne for at denne smukke ørn fortsat kan trives, sikres i det Nordjyske landskab.

Danmarks eneste Fiskeørnepar yngede igen med succes i 2009 og fik 3 unger. Til trods for flere forsøg er det stadig ikke lykkedes for andre Fiskeørne at etablere sig rundt omkring i landet.

I et samarbejde mellem Zoologisk Museum og Projekt Ørn blev der for tredje år i træk ringmærket unger af både Havørn og Kongeørn. Der er således nu ringmærket fire Kongeørneunger og 14 Havørneunger.

Den stadig stigende bestandstæthed af især havørne betyder masser af arbejde til Projekt Ørn når ynglepar skal overvåges og der skal etableres beskyttelsesforanstaltninger. Disse foranstaltninger skal først og fremmest tilgodese ørnene, med den individualitet de forskellige fugle besidder, men også tage hensyn til lodsejere og den lokale befolkning i området. Målet er til stadighed at skabe mulighed for, at alle kan få nogle gode oplevelser med ørnene, så der bibeholdes en velvilje hos lokalbefolkningen.

Havørn skudt gennem næbbet. Foto: Zoologisk Museum, København.

Etablering af redeplatforme er sket flere steder, men ikke i regi af Projekt Ørn. Dette har givet en del udfordringer i forbindelse med beskyttelse af de par, som vælger at bruge dem, da placeringen ikke har været hensigtsmæssig i forhold til offentlig trafik samt hensyn til sårbare arter i fuglebeskyttelsesområder. Projekt Ørn vil derfor gerne opfordre til, at vi bliver taget med på råd, inden der tages beslutning om etablering af eventuelle kommende redeplatforme til ørne.

Det er som altid vigtigt, at Projekt Ørn bliver informeret ved etablering af nye ynglepar, så en hurtig beskyttelsesindsats kan sikre fred i redeområdet. Henvendelse kan ske til Projektleder Lennart Pedersen.

En varm tak skal lyde til alle bidragydere, som giver økonomisk støtte til Projekt Ørn og er med til at gøre arbejdet med de danske ørne muligt.

Ligeledes skal der som altid lyde en stor tak til de mange frivillige, som med deres kæmpe arbejdsindsats er med til at overvåge vores ynglende havørne, kongeørne og fiskeørne.

På Projekt Ørns hjemmeside kan du altid læse de seneste nyheder og pressemeddelelser om vore ørne: <http://www.dof.dk/orn>

Havørnen i Danmark 2009

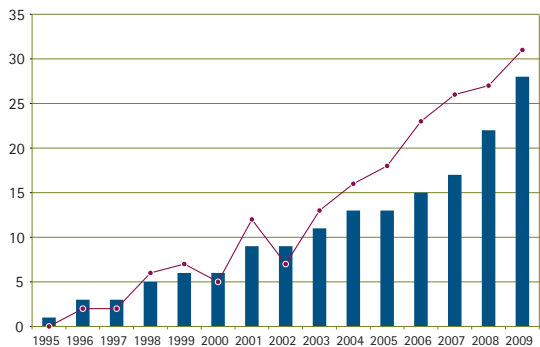
Af Projektleder Lennart Pedersen

Sammenfatning

2009 var endnu et flot år for Havørnen i Danmark, hvor bestanden igen viste en støt stigning. Der blev således hen over vinteren og foråret fundet seks nye ynglepar, mens et gammelt par vendte tilbage og et par tilsyneladende forsvandt. I alt blev der registreret 28 ynglepar, hvilket gav en bestandstilvækst på 27 % i for-

holdt til 2008. Til gengæld var ynglesuccesen ikke lige så god som i tidligere år, da hele 7 af de faste par opgav yngelen. Trods overvågning af parrene og et enkelt forsøg på undersøgelse af en forladt rede, blev den egentlige årsag ikke fundet.

På grund af de mange pars mislykkedes yngleforsøg faldt den gennemsnitlige ungeproduktion i bestanden til 1,11 unge pr. ynglepar. Dog var årets samlede ungeproduktion rekordstor med 31 flyvefærdige unger.

Figur 1. Havørneredernes placering i perioden 1995-2009. Tallene referer til lokalitetslisten i Tabel 1. Bemærk at rederne 21, 27, 30 og 32 ikke er medtaget på kortet.

Lokalitetsgennemgang

1 Maribosøerne

Af redekoordinator Hans Erik Jørgensen

Parret fik en enkelt unge på vingerne. Æglægningen fandt – som i tidligere år – sted omkring 5. marts, og

rugningen forløb planmæssigt. Det så ikke på noget tidspunkt ud til, at der var mere end én unge i reden. Ungen var flyvedygtig omkring 1. juli.

Det var 13. år i træk, at parret ynglede succesfuldt. Parret anvendte samme rede som i de tre foregående år, og i de tretten år er der benyttet tre forskellige reder, alle placeret i en få hektar stor bevoksning af ca. 130-årige bøge. Bevoksningen er udlagt som urørt skov.

Parret og ungen havde i sensommeren og efteråret selskab af yderligere 7-8 yngre havørne i sø-området.

2 Bankel Sø

Af redekoordinator Wilhelm Fabricius

Havørnepar ved Bankel sø producerede i 2009 én unge, som dermed blev det 19. afkom fra dette par.

3 Hostrup Sø

Af redekoordinator Jesper Tofft og medhjælper Thorkild Juhl

Ynglesæsonen gik som alle tidligere år. Ørneparret rugede atter i den samme rede, der ligger i en stor bøg og er blevet benyttet siden 2000.

Havørn, Søndersø, Lolland, 6. oktober 2009. Foto: Mogens Hansen.

Table 1. Havørnepar med rede i perioden 1995-2009 samt antallet af flyvefærdige unger produceret. 0 indikerer reder med rugning, men uden flyvefærdige unger. Redepar, hvor der ikke er registreret æglægning, er angivet med -.

Nr.	Navn	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
1	Maribosøerne	0	-	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	2	1	23
2	Bankel Sø		1	1	2	2	1	1	1	0	2	2	2	1	2	1	19
3	Hostrup Sø		1	0	1	1	2	1	2	2	2	2	3	2	1	1	21
4	Arreskov/Brændegård Sø				2	1	0	2	2	2	1	2	2	3	1	-	18
5	Præstø Fjord				-	1	0	2	0	2	2	2	3	0	2	0	14
6	Gavnø					-	-	-	0	2	2	1	2	2	0	0	9
7	Roden Skov							1	-	1	2	1	0	1	2	2	10
8	Tystrup Sø							2	-	1	2	3	3	2	2	3	18
9	Østlolland							1	1	0	1	0	1	2	2	1	9
10	Skarresø									-	0	1	2	1	2	1	7
11	Skast									0							0
12	Langeland I										0						0
13	Enehøje										-	0	-				0
14	Haderslev										-	0	1	2	1	2	6
15	Nakskov Fjord											2	2	1	2	2	9
16	Bognæs												-	2	2	0	4
17	Tærø												0	2	2	1	5
18	Lille Vildmose														-	-	0
19	Nordvestlolland													0			0
20	Midtfalster													1		1	2
21	Sydlig Jylland													2	0		2
22	Silkeborgsøerne I															0	0
23	Knuthenlund														1	-	1
24	Esrum Sø															-	0
25	Solkær Engsø														1	2	3
26	Tissø														-	2	2
27	Langeland II														0	1	1
28	Ormø														1	0	1
29	Knuthenborg														1	3	4
30	Sydøstdanmark															2	2
31	Haraldsted Sø															2	2
32	Alsønderup Enge															1	1
33	Silkeborgsøerne II															2	2
	Unger i alt	0	2	2	6	7	5	12	7	13	16	18	23	26	27	31	195
	Par med rede (Rp)	1	3	3	5	6	6	9	9	11	13	13	15	17	22	28	
	Unger pr. redepår	0	0,67	0,67	1,2	1,17	0,83	1,33	0,78	1,18	1,23	1,38	1,53	1,53	1,23	1,11	

Der var ligesom i 2008 én unge i reden og den 20. maj lykkedes det Lars Ulrich Rasmussen, sammen med hjælpere, at ringmærke den. Repræsentanter for DOF-Sønderjylland og lodsejere var til stede under ringmærkningen.

Ungen blev bestemt til at være en ca. 35-40 dage gammel han med en vægt på 3770 gram og den fløj fra reden i anden halvdel af juni måned.

4 Arreskov/Brændegård Sø

Af redekoordinator Gunnar Jørgensen

Havørneparret, som siden 2001 har ynglet ved Arreskov Sø, forlod i 2009 reden nær Arreskov. Hvorfor reden blev opgivet vides ikke.

En af ørnene blev i februar måned 2009 set flyvende med redemateriale til Torpeløkke Skov nær Brændegård Sø, hvor der blev bygget en ny rede i toppen af et grantræ. Der blev herefter via Faaborg-Midtfyn Kommune etableret en beskyttelseszone omkring reden. Det vides ikke med sikkerhed, om der blev lagt æg i reden, og

efterfølgende ruget, men et eventuelt yngleforsøg blev desværre ikke til noget. Ifølge kilder skulle den rugende ørn være blevet angrebet af en anden havørn, men dette blev ikke konstateret ved selvsyn. I hvert fald blev reden opgivet og ørnene påbegyndte derefter opførelsen af en anden rede i umiddelbar nærhed af den første rede. Reden blev nu placeret i et bøgetræ, og det så ud som om redemateriale fra den første rede blev genanvendt til opførelsen af den nye rede. Placeringen i et bøgetræ forhindrede angreb ovenfra, hvilket ikke var tilfældet i toppen af grantræet.

Der er således ingen unger kommet ud af ørnenes anstrengelser i 2009, men begge de gamle ørne opholdt sig i stor udstrækning ved Brændegård Sø i løbet af året, så man kan håbe på et bedre yngleresultat i år 2010.

5 Præstø Fjord

Af redekoordinator Hans Erik Jørgensen

Parrets yngleforsøg i 2009 mislykkedes. Æglægningen fandt sted i begyndelsen af marts, men rugningen blev opgivet senere på måneden. Årsagen er ukendt. Parret anvendte, som i de to foregående år, reden ved Even Sø, efter at der i to forudgående år var gjort en afstikker til en rede i Leestrup Skov. Reden ved Even Sø er anlagt i en ca. 130-årig bøg. Parret opholdt sig i området året ud.

6 Gavnø

Af redekoordinator John Bang Jørgensen

Ligesom i 2008 lykkedes det heller ikke i 2009 for parret ved Gavnø at få unger. De begyndte at ruge omkring 10.-15. marts, men opgav efter 14 dage.

Hunnen havde en mørk plet på halen, hvilket ikke har været oplyst fra tidligere år, så muligvis var der tale om en ny fugl. Hannen har to mørke pletter på halen, ligesom øjne.

Parret blev ikke set meget i løbet af sommeren, og så tænker man jo altid, hvordan mon det går dem, men i løbet af efteråret blev de set regelmæssigt i området.

7 Roden Skov

Af redekoordinator Hans Erik Jørgensen

Parret fik i 2009 to unger på vingerne. Som i tidligere sæsoner foregik æglægningen lidt tidligere end hos regionens øvrige par, idet rugningen var indledt allerede i slutningen af februar. Ungerne var flyvefærdige i anden halvdel af juni.

Parret anvendte samme rede som i de foregående syv sæsoner, en ca. 125-årig bøg. Trækronen er delvis visnen, og den – efterhånden – kæmpestore rede vil desværre nok falde ned på et tidspunkt.

8 Tystrup Sø

Af Lennart Pedersen

Ørnene ved Tystrup Sø fik iflg. de oplysninger der er tilgået Projekt Ørn tre unger i 2009. Parret har nu i alt fået 18 unger på vingerne.

9 Østlolland

Af redekoordinator Lars Malmberg

8. marts: Opklaring efter regn. Ingen ørne på reden. Efter et kvarter kommer først hunnen og derefter hannen og sætter sig i reden. Flytter grene og kviste. Begge flyver efter 20 min. mod syd.

20. marts (aften): Ingen fugle ved reden i den halve time jeg er der.

22. marts: Hurra! Hunnen ligger dybt i reden – hun må ruge!

2. april, 12. april og 18. april: Hunnen ligger nu dybt i reden. Ingen unger ses.

30. april: Hunnen ligger nu højere i reden og der må være unge(r). Hun rejser sig og er meget forsigtig. Flytter på et par grene.

23. maj: Hunnen ligger højt i reden ved min ankomst. Det er meget svært at se træet pga. tilgroning fra træer, men jeg finder et lille kig til reden. Hunnen flyver af reden og der ses mindst en unge i reden med hvide dun over det hele. Hunnen kommer med et kadaver – en hare – som hunnen overtager og spiser på reden. Hun giver lidt til ungen. Hannen kalder i træ i nærheden.

27. maj: Jeg møder ringmærkerne Lars, Claus og Kim ud for skoven. Skovfogeden er meget samarbejdsvillig og har givet tilladelse til, at vi må køre ind til reden. Det bliver endnu en fed ringmærkningsoplevelse! Ligesom sidste år bruges bue og pil til at få en snor op i træet, og vha. et perfekt skud fra Lars, sidder snoren rigtigt i første skud.

6. juni: Ungen sidder på reden og laver flyveøvelser.

20. juni: Under et kort besøg ses ungen sidde i et nabotræ og tigge mad. Hunnen høres et stykke væk.

10 Skarresø

Af observatør Jørgen Friberg

Parret ved Skarresø fik en unge på vingerne ultimo juli på trods af, at der skete et ufrivilligt mageskifte, efter den gamle hun blev fundet skudt ved Saltbæk Vig 7. marts.

Denne nye hun blev observeret i området allerede fra den 10. marts, hvilket stemmer godt overens med, at den overtog pladsen efter den gamle hun.

Den nye hun var en yngre fugl, der sammen med den gamle han rugede på Magleholm.

Klækningen foregik i starten af maj, og en uges tid herefter konstateredes med sikkerhed fodring, sandsynligvis til mere en unge, men det var ikke siden muligt at se mere end én.

14 Haderslev

Af redekoordinator Helle Regitze Boesen

Yngleperioden var præget af ro og regelmæssighed. Den 11. marts lå hunnen på rede og i maj observeredes to unger på reden. Begge unger blev senere set på vingerne af naboerne til skoven.

Ringmærkning af ungerne blev forsøgt to gange, men lykkedes ikke, da reden lå for udsat for nedstyrtning, og

det blev derfor aftalt at forsøge at understøtte reden efter ungerne havde forladt den.

I begyndelsen af september kunne det konstateres, at det meste af reden endnu en gang var blæst ned og lå i et sammensurium med blishønefjer og en del ufordøjede blishøne-kløer. En hel formiddags bestræbelser på at lave en form for flettet vugge, hængt fast på de store grene, måtte opgives.

I hverdagen får jeg hyppigt tilkendegivelser fra borgere i Haderslev, der med glæde har set overflyvende havørne.

15 Nakskov fjord

Af redekoordinator Ole Friis

Parret ved Nakskov fik to unger i 2009. Som sædvanlig kunne vi først se noget på reden, da der begyndte at være store unger. Et forsøg på at ringmærke ungerne mislykkedes!

Der er et fint samarbejde med skovejeren og fortsat ingen foranstaltninger til at beskytte parret mod forstyrrelse. Noget tyder dog på, at der foregår nogen forstyrrelse i området, idet der efterhånden er flere lokale, som kender reden og ser til den.

16 Bognæs

Af redekoordinator Bent Bardtrum

Rugningen startede, som de to tidligere år, omkring 1. marts.

Først på aftenen den 5. april så et af gruppens medlemmer, at der ikke var nogen ørn på reden i mindst 1½ time. Fuglene var i området, men gik ikke ned på reden. Næste morgen lå der atter en ørn på reden og derefter var der dagligt en fugl på reden frem til 20. april, men uden at der på noget tidspunkt var tegn på fodring eller unger.

I en periode herefter var der kun få observationer af parret, men i efteråret blev fuglene igen set næsten dagligt i området.

17 Tærø

Af redekoordinator Jens Dithmarsen

For tredje år i træk blev reden i toppen af fyrretræet på Skallehoved på Tærø det foretrukne sted at ruge for det erfarne havørne-par. Allerede i starten af januar 2009 var der bygget temmelig meget på reden i toppen af fyrretræet, og hunnen sås flere gange ligge i reden. Fra omkring den 20. februar blev der ruget og alt forløb normalt.

I de første dage af april sås første gang tegn på, at der var en unge i reden og ungen blev ringmærket i maj.

Først i juni var ungen ude at flyve for første gang, og det var heldigt, idet reden 4-5 dage senere styrtede ned i en kraftige sommerblæst.

Ungen opholdt sig siden på Skallehoved med begge forældrefugle, og den fandt en velegnet overnatningsplads i toppen af et udgået træ, overgroet med efeu.

18 Lille Vildmose

Af redekoordinator Tscherning Clausen

Ligesom i 2008 var der et adult havørnepar, der holdt til i Lille Vildmose området, primært Tofte Skov og Tofte Sø. Efter fundet af en færdigbygget rede i Tofte Skov i 2008, var der forhåbninger om at parret ville yngle i 2009, men det skete ikke.

Der blev fundet endnu en færdigbygget rede, som med stor sandsynlighed var bygget af havørne, men der var nogen usikkerhed om, hvornår reden var bygget og der blev ikke set ørne ved reden.

Området havde desuden besøg af flere yngre havørne i årets løb.

19 Nordvestlolland

Af redekoordinator Lars Munk

Parret var ikke aktive omkring redestedet og formodes at være flyttet til et andet sted.

I løbet af året blev der omkring Nordvestlolland og langs sydkysten af Lolland set flere ørne, der viste tegn på, at ville etablere sig, så det forventes at der snart vil dukke nye ynglepar op i området.

20 Midtfalster

Af Lennart Pedersen

Parret kom tilbage til deres oprindelige rede fra 2007 og fik deres anden unge på vingerne. Det kan ikke udelukkes, at parret benyttede en skiferede i 2008 et andet sted i nærheden.

21 Sydlige Jylland

Af Inger Sønnichsen

Der er endnu ikke fundet beviser på at der er sket yngleforsøg, men der ses jævnligt adulte havørne i området.

22 Silkeborgsøerne I

Af redekoordinator Bo Ryge Sørensen

Efter ca. 125 års fravær er havørnen genindvandret som ynglefugl i Det Midtjyske Søhøjland.

I januar 2009 blev der fundet en havørnerede i Søhøjlandet. Efterfølgende blev skovejeren kontakttet og området blev med skiltning og træstammer på tværs af skovvejen lukket for færdsel. En lille gruppe under DOF's Projekt Ørn blev etableret m.h.p. at følge og overvåge parret. Desværre blev afspærringen og skiltningen omkring redelokaliteten ikke respekteret af alle, der færdedes i skoven. Dette gjaldt især mountainbikere, som i et par tilfælde blev rapporteret cyklende igennem området, på trods af beskyttelsesforanstaltningerne.

I slutningen af marts påbegyndte parret rugningen og omkring 1. maj klækkede det første og måske eneste æg, og der blev observeret fodring. Alt så således ud til at skulle lykkes og vi afventede blot, at se det første forpjuskede hoved af en havørneunge stikke op over redekanten. Imidlertid gik et eller andet galt. Mandag

den 11. marts kunne det konstateres, at parret tilsyneladende havde forladt reden og redelokaliteten. Med til-ladelse fra skovejeren og hjælp fra to af skovens medar-bejdere blev redetræet entret og reden undersøgt for om muligt, at få et fingerpeg om hvad der kunne være årsagen til, at parret havde opgivet stedet og deres afkom. I reden fandtes mange fiskeskæl, nogle få min-dre, ikke artsbestemte fjer, fældefjer fra havørn samt resterne af et klækket æg, men desværre intet der kunne kaste yderligere lys over, hvad som var hændt. Parret blev efterfølgende set i området, så med lidt held, kan vi håbe på en ny og forhåbentlig succesfuld ynglesæson i 2010.

23 Knuthenlund (tidl. Nordnordvest-lolland)

Af redekoordinator Ulla Brandt

Yngleforsøget i 2009 mislykkedes desværre.

En rydning/udtynding af skoven, der var planlagt i foråret 2008 blev udskudt, da reden blev fundet, og blev i stedet foretaget i løbet af vinteren. Udtyndingen virker voldsom, men ørnene havde åbenbart accepteret det, da jeg nogen få gange så dem på reden i løbet af februar, den ene gang endda sammen med ungen fra 2008.

Den efterfølgende brændesankning strakte sig over en lang periode, faktisk helt hen i april, og i denne periode så jeg slet ikke ørne i området.

Der kan kun gættes på, hvorfor ørne opgav at yngle, men brændesankningen kan måske have haft en ind-virkning, da en af adgangsvejene gik tæt på ørnens lys-ning.

24 Esrum sø

Af redekoordinator Per Ekberg Pedersen

De to adulte havørne blev set næsten dagligt ved reden fra 1. januar til 8. marts.

Fra først i februar og frem til 8. marts var ørnene meget aktive ved det formodede redested, en gammel duehøgerede, som var blevet udbygget. Duehøgen var som året før aktiv i området, men jeg så ingen angreb. Den 26. februar hentede den ene havørn en stor tot halm på marken og fløj ind ved det formodede redested. Senere kom den anden havørn med en lang gren i fangerne og fløj ind ved redestedet.

Den 27. februar blev ørnene set parre sig, men kort herefter forsvandt de begge sporløst. I april, maj og juni var jeg jævnligt i området, og kontaktede folk i lokalområdet, men ingen havde set dem. Jeg fik dog et par meldinger fra trækstedet Hellebæk, der ligger nordøst for Skovlund. Her blev der den 26. april obser-veret 3 havørne trækkende i nordøstlig retning, hvoraf den ene vendte om, og fløj tilbage mod Esrum sø. Den 2. maj blev der ligeledes observeret en adult havørn, som trak mod nordøst.

25 Solkær Engsø

Af redekoordinator Kurt Storegård

Ørneparret holdt til i området hele vinteren, og der blev lagt æg primo marts, godt to uger tidligere end i 2008.

Årets resultat blev to fine unger af hunkøn. De blev ringmærket den 23. juni, lidt over to måneder gamle. Den ene unge blev allerede aflæst ved Brændegård Sø på Sydfyn i oktober måned.

Reden er meget synlig, og desværre havde vi dårlige erfaringer med folk der ikke kunne overholde afspær-ringerne. Derfor sørgede skovdistriktet og kommunen for en diskret skiltning allerede fra det tidlige forår!

Det er meget frustrerende, at der trods utroligt gode oversigtsforhold fra den offentlige vej stadig kan obser-veres folk ganske tæt på reden!

26 Tissø

Af Lennart Pedersen

Parret ved Tissø etablerede sig i 2008, men opgav den-gang at yngle i løbet af foråret. Heldigvis lykkedes det i 2009 for parret at gennemføre ynglen og få to unger på vingerne.

27 Langeland II

Af redekoordinator Nis Rattenborg

Yngleparret, der begge er ringmærkede - hunnen med en blå ring og hannen kun med en stålring - genindtog reden og begyndte at udbygge den allerede i slutningen af januar. Æg blev lagt primo marts og en unge klæk-kede ultimo april. Ynglesæsonen forløb uden den store dramatik. Ungen fløj af reden primo juni og opholdt sig sammen med forældrefuglene de følgende godt to måneder ved Nørreballe- og Tryggelev Nor, hvor rigtigt mange kunne nyde synet af ørnene. Dermed er den før-ste havørneunge på Langeland en realitet!

Samarbejdet med skovejerne er godt og konstruktivt og beskyttelsesforanstalt-ningerne omkring reden blev i løbet af vinteren reguleret ud fra de to foregående sæso-ners erfaring.

De voksne fugle blev allerede set ved reden igen i løbet af efteråret.

28 Ormø (tidl. Sydsjælland)

Af redekoordinator Morten Ellis Petersen

I 2008 lykkedes det i al ubemærkethed for et havørne-par at bygge rede og få en unge på vingerne i Glænø Fredskov. Det var derfor ikke overraskende, at ørne-parret i månedsskiftet januar/februar 2009 kunne iagt-tages under bygning af en ny rede på Ormø lige øst for Glænø. Reden blev placeret 2/3 oppe i et højt, udgået træ i udkanten af øens skarvkoloni. Reden kan fint iagttages fra Glænø.

Frem til den 20 marts havde fuglene travlt med rede-bygning, og parring sås flere gange. Fra den 23. marts til de sidste dage af april skiftedes ørnene til at ruge. Herefter gik noget galt, ørnene holdt op med at ruge og sad afventende i træerne tæt ved redetræet. I tiden her-efter sås ørnene ofte omkring Ormø, men yngleforsø-get var tydeligvis slået fejl.

Hannen kan beskrives som adult med helt hvid hale, lys hals og gult næb, medens hunnens hale er afgræn-

Havørn, Husby Klit, 27. september 2009. Foto: Carsten Gørges Laursen

set af en tynd sort kant og halsen er noget mørkere end hannens.

De to gamle ørne og ungen fra 2008 blev året ud set i området f.eks. ved Glænø, Basnæs og Borreby Mose.

29 Knuthenborg

Af redekoordinator Uffe Nielsen

Resultatet for 2009 blev tre unger, som blev ringmærket d. 27. maj.

Godsejeren er meget positivt indstillet overfor ørneparret og har bl.a. sørget for, at skovparten med reden fik fred, efter at jeg påpegede, at der kunne være problemer med skovning i randområdet.

Godset deltog også meget interesseret i ringmærkningen, hvor bl.a. lensgreve Adam Knuth og frue samt nogle ansatte på godset overværede mærkningen.

30 Sydøstdanmark

Af Lennart Pedersen

I løbet af forsommeren 2008, kunne et havørnepar jævnligt ses følges ad i området. Lokale ornitologer håbede selvfølgelig på, at de havde fundet en passende lokalitet at slå sig ned på, men først nytårsdag 2009 så

en lokal ornitolog, under en spadseretur i et meget lidt besøgt område af en skov, en adult havørn flyve ud fra "en stor kvasbunke i et bøgetræ".

Lodsejeren er positivt stemt overfor ørnene, men ønskede ikke at etablere adgangsbegrænsning til skoven, da området som ørnene har valgt, aldrig eller kun meget sjældent besøges af skovgæster.

En planlagt skovning i et nærliggende område af skoven blev udsat af hensyn til yngleparret ligesom der ikke er blevet givet tilladelse til selvskovning i området.

Lodsejeren har selv jagtretten i skoven, og gav udtryk for, at ville tage hensyn til yngleparret.

En lokal ornitolog, havde mulighed for at følge havørnetrafikken tæt ud og ind af skoven. Frem til 15. marts blev begge fugle set flyve sammen og der blev fløjet redemateriale til. Fra 15. marts, blev der kun set én fugl ad gangen, og det formodes, at æglægning er sket ultimo marts.

19. juli sad der to store flyveklare unger på en gren tæt ved reden, men først fra slutningen af juli blev ungerne set uden for skoven.

31 Haraldsted Sø

Følgende nyhedshistorie fra 7/5-09 er taget fra Ringsted Kommunes hjemmeside:

”Havørneparret ved Ringsted har fået to unger. Ringsted Kommune lukkede en bid af Humleøre Skov i januar, fordi et havørnepar havde bygget rede på stedet. Håbet var, at ørneparret ville yngle, hvis de ikke blev forstyrret. Nu har havørneparret kvitteret for frenden med mindst to unger.

- Det er et ungt havørnepar, så vi var ikke sikre på, at der ville komme unger. Og det er altså lidt af en sensation, at der nu er mindst to unger i reden, for det sker sjældent for førstegangsfødende havørne, fortæller biolog Eilif Byrnak fra Ringsted Kommunes tekniske forvaltning.

Han fortæller i øvrigt, at ungerne ikke er lige gamle. Havørne starter nemlig med at ruge, når de har lagt det første æg. Ørnefar har lige nu travlt med at hente mad – især fisk – hjem til reden. Senere plejer havørne at deles om yngelplejen ved at skiftes til at hente mad og passe ungerne.

- Når ungerne bliver store, vil vi forhåbentlig alle kunne nyde synet af dem, når de laver flyveøvelser og lærer at fange fisk i Haraldsted og Gyrstinge Søer, siger Eilif Byrnak.

Derfor holder Ringsted Kommune området omkring ørnereden lukket i tre år.”

32 Alsønderup

Af redekoordinator Per Ekberg Pedersen

Ved et utroligt held blev der konstateret redebyggende ørne ved Alsønderup. Reden lå meget beskyttet i en højstammet grantykning, hvori der var opstået en stormfaldslysning.

Skov- og Naturstyrelsen, som ejer skoven, blev hur-

tigt adviseret og der blev lavet adgangs begrænsninger omkring reden. Også planer om fældning og udkørsel af træ i området blev udsat af hensyn til ørnene.

Ynglesæsonen gik godt og parret fik en unge på vingerne.

Adgangsreguleringen og skovarbejdet i området omkring reden vil blive planlagt så godt det er muligt til næste ynglesæson.

33 Silkeborgsøerne II

Af redekoordinator Leif Nøvrup

En ny rede i det midtjyske blev opdaget af lodsejeren ved en bukkejagt i hans private skov i slutningen af juni måned. Han så to unger på reden.

Ejeren ønsker redestedet holdt hemmeligt, da han ikke ønsker færdsel i skoven, men han er meget positiv overfor at have fået et par ynglende havørne i sin skov, og vil frede dem så meget som muligt. Reden kan ikke ses fra offentlige veje, men skoven ligger ud til en større sø og ornitologer har siden 2005 rapporteret om havørne i området.

Et besøg den 11. juli viste, at reden var blæst ned, og én unge lå og sov på de bare grene i redetræet. Ved den nedblæste rede fandtes flere knogler og skrog samt en vingefra blishøne. Lidt derfra lå der rester af pindsvin.

Ved et besøg den 26. juli sad én unge på en skydeplatform ca. 80 meter fra redetræet. Den fløj stille mod syd. Under redetræet lå en helt frisk gravand unge uden hoved. Ca. 300 meter mod NV, ved en lysning, sås lidt efter en unge lette og flyve mod NØ, formodentlig unge nummer to.

Den 10. august blev der ved søen set to juvenile havørne og i september blev der ved flere lejligheder iagttaget en eller to gamle havørne flyvende sammen med én unge over søen.

Ringmærkning af Havørneunger i 2009

Af Lars U. Rasmussen, Claus M. L. Pedersen & Kim Skelmosen

2009 var det tredje år i Zoologisk Museums pilotprojekt ”Ringmærkning af danske havørne og kongeørne 2007-2010”. Projektet styres af Jesper J. Madsen og Kasper Thorup fra Zoologisk Museum i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.

Pilotprojektet har til formål at indsamle viden og erfaring i perioden 2007-2010 fra både havørne og kongeørne med henblik på en vurdering af, om et større ringmærkningsprogram på de to arter bør iværksættes. Det er målet at indsamle viden om selve mærkningen og muligheden for aflæsning af ringene efterfølgende.

Formålet med et større ringmærknings-program af de danske ørne er indsamling af data om de danske ynglefugles spredningsforhold, stedtrofasthed, døde-

lighed, trækforhold, overvintringsområder og udvekslingsgraden mellem regioner og bestande i Nord-europa. Denne viden vil bl.a. kunne danne baggrund for effektive handlingsplaner for disse to store rovfuglearter.

Tabel 2: Antal ringmærkede havørneunger i Danmark 2007-2009.

Lokalitet	2007	2008	2009
Arreskov Sø	3	1	
Østlolland		2	1
Hostrup Sø			1
Tærø			1
Knuthenborg			3
Solkær Engsø			2
Total	3	3	8

Ringmærkning af Havørn ved Hostrup Sø, 20. maj 2009.
Foto: Klaus Dichmann.

For at få nok brugbare data fra ringmærkning af havørneunger var vi i Projekt Ørn derfor hurtigt ude sidst på vinteren 2009 for at få kontakt til så mange redekoordinatører og lodsejere som muligt, inden yngletiden var alt for fremskreden. Da yngletiden var vel undervejs, kunne vi konstatere, at der var 13 reder, hvor det ville være forsvarligt at ringmærke ungerne, hvis vi kunne få lodsejerens tilladelser og forholdende i øvrigt var optimale. Vi fik tilladelse til ringmærkning i 9 reder og kørte rundt i maj/juni og ringmærkede ungerne, hvor det var muligt.

Rederne ved Tystrup Sø og Nakskov Fjord var placeret således at det ville tage for lang tid at udføre ringmærkningen og endelig var reden ved Haderslev Fjord for ustabil til at vi ville risikere en bestigning. Den skred da også ned efter at ungerne var fløjet fra reden!

Resultatet blev, at vi ringmærkede 8 unger, 4 af

hvert køn, i 5 reder, nemlig Hostrup Sø, Østlolland, Tærø, Knuthenborg og Solkær Engso.

Alle ungerne blev udstyret med to farveringe: En med Danmarks-farvekoden, som er "orange over hvid" på højre ben og en årsring, som er "sort over blå" på venstre ben. Ringene har også løbenumre, som det er yderst vigtigt at man prøver at aflæse, når man får en af ungerne i teleskopet i de kommende år

Aflæsninger af ringmærkede danske Havørneunger

Antallet af ringmærkede Havørneunger er stadig kun beskedent, med 14 unger på tre år, og der har derfor endnu ikke været så mange aflæsninger. En unge fra Solkær Engso ved Kolding blev dog i efteråret 2009 aflæst, mens den slog sine folder ved Brændegårdssøen på Sydfyn.

Der ligger et vigtigt stykke arbejde i de kommende år med at inspirere fuglekiggere til at tage billeder af ringmærkede havørne og virkelig lægge energi i at bruge tid på havørne-observationer med teleskopet, når de er ude i felten.

Havørnens fødevalg

I forbindelse med ringmærkning af havørneunger er der blevet gjort enkelte fund af føderester i og omkring rederne. Tabellen nedenfor viser de fund, som er blevet gjort i årene 2007-2009.

Tallene tyder det på, at blishønen står øverst på havørnernes menukort her i Danmark, hvilket også er tilfældet i flere af vores nabolande (Struwe-Juhl 2003).

Tabel 3: Føderester fra havørnereder 2007-2009.

År	2007	2008	2009	Total	
Antal reder	1	2	5	8	
Byttedyr	Brasen	3	1	4	
	Gedde	1		1	
	Fisk sp.			1	1
	Rålam		1		1
	Hare		1		1
	Blishøne	3	1	10	14
	Gråand		1	3	4
	Fasan		1	4	5
	Fugl sp.			1	1

Kongeørnen i Danmark 2009

Afartsaretaker Tscherning Clausen

Sammenfatning

De seneste års fremgang for kongeørnene kunne desværre ikke fortsættes og i 2009 var der således kun to danske ynglear, som hver producerede én unge. Det

samlede antal danske kongeørnunger kom dermed op på 17.

En unge fra Hals Nørreskov blev ringmærket, og blev dermed den fjerde ringmærkede kongeørn i Danmark. I februar 2009 blev den ene af de to unger, som var blevet ringmærket i 2008, fundet død efter kollision med en højspændings-ledning.

Lokalitetsgennemgang

Høstemark Skov

Kongeørneparret i Høstemark Skov i Lille Vildmose fik for 7. år i træk en unge på vingerne. Ungen forlod reden i midten af juni og blev set flyve for første gang over skoven den 23. juli.

Ungen blev herefter ofte set alene eller sammen med de gamle ørne over yngleområdet.

Hals Nørreskov

Yngleparret i Hals Nørreskov, nord for Limfjorden, yngede for tredje år i træk og fik én unge på vingerne.

Ligesom det var tilfældet med de to unger fra 2008 blev ungen ringmærket.

Mariager Fjord

Sidste års nye ynglepar fra Overgård syd for Mariager Fjord blev desværre forstyrret af træfældning nær redestedet i foråret 2009 og yngede ikke. Parret forlod derefter området.

Ungen fra 2008, som var blevet ringmærket, blev i november måned fundet i stærkt afkræftet tilstand nær den dansk-tyske grænse. Ørnen blev sendt til en fugleplejestation, og senere bragt tilbage til yngleområdet, hvor den dog kun blev set enkelte gange.

Tabel 4: Kongeørnepar med rede i perioden 1996-2009 samt antallet af flyvefærdige unger produceret. 0 indikerer reder med rugning, men uden flyvefærdige unger. Redepar, hvor der ikke registreret æglægning er angivet med -.

Lokalitet	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
Tofte Skov	2	1	1	1	-	-	**	**	*		**	5
Høstemark Skov			**	**	1	1	1	1	1	1	1	7
Borris Hede/Nørlund Plantage				*	*	*						
Hals Nørreskov					*	**	-	0	1	2	1	4
Hanstholm Vildtreservat						**	**	*	*	*		
Overgård, Mariager Fjord								**	**	1		1
Unger i alt	2	1	1	1	1	1	1	1	2	4	2	17
Redepar i alt	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	2	
Unger pr. redepar	2	1	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1,3	1	

*Enlig stationær fugl i yngletiden.

**To stationære fugle i yngletiden.

Kongeørnen jager ved Lille Vildmose, 5. marts 2009. Foto: Jan Skrivers.

Fiskeørnen i Danmark 2009

Af artscaretaker Leif Noorup

Sammenfatning

Der blev i 2009 registreret ét par ynglende fiskeørne med rede, nemlig parret i Nordvestjylland, som fik tre unger på vingerne.

Parret, som blev fundet i Nordsjælland i 2008 blev ikke observeret i 2009, men som i de tidligere år blev der i sommerens løb iagttaget flere fiskeørne både på Sjælland og i Jylland på egnede ynglesteder.

Parret i Nordvestjylland, som er Danmarks eneste kendte fiskeørnepar, har siden 1994 produceret 21 unger, hvoraf 15 er fløjte fra reden.

Ungeproduktionen har været særligt høj i de senere 4 år, hvor parret har ruget i deres tredje rede, som ligger tæt på søen. Her er der opfostret hele 10 unger på fire år. Alle ti unger blev flyvefærdige, men to er senere omkommet (se tabel 3).

Til sammenligning blev der produceret 11 unger i de to reder, som parret brugte i årene 1994-2005, hvoraf 7 blev flyvefærdige.

Lokalitetsgennemgang

Nordvestjylland

Parret i Nordvestjylland var det eneste, der havde ynglesucces i 2009.

Hannen er ankommet tidligere og tidligere til redepladsen for hvert år, og ankom i 2009 tidligere end nogen sinde, nemlig den 25. marts. Hunnen ankom først den 12. april, hvilket er sent.

Meget tyder på, at der var sket et mageskifte, og at det var en anden hun end de to forrige år. Hunnen havde en helt anderledes adfærd og var ikke nær så trofast ved reden. Hun lod også ungerne passe sig selv meget mere end den forrige hun.

Da hannen fra første dag havde bygget videre på

Fiskeørn, Oldenor, 27. september 2009. Foto: Klaus Dichmann.

den gamle rede, kunne hunnen påbegynde rugningen til sædvanlig tid, nemlig den 20. april.

Ud fra iagttagelser af hannen, der skulle se ned i reden, da hunnen lettede sig lidt den 27. maj, formoder jeg, at første æg-klækning da havde fundet sted.

Den 29. maj så jeg hunnen fodre ved reden og den 15. juni kunne jeg for første gang se hovedet af to unger. Den 17. juni sås hele tre unger!

Reden blev som sædvanlig holdt under opsyn fra søens modsatte side gennem teleskop for ikke at forstyrre fuglene. Den 25. juli var ungerne så store, at alle tre unger kunne flyve fra reden. Hannen og ungerne blev ved søen til først i september.

Tabel 5: Ungeproduktion for rede nr. 3

År	Unger	Udflyjne unger	Kommentar
2005	-	-	Ny rede bygges som frustrationsrede nær søen i juli måned.
2006	2	2	1 unge fundet død under reden efter udflyvning.
2007	3	3	1 unge død kort efter udflyvning.
2008	2	2	
2009	3	3	

Vintertællingen af ørne

Af projektkoordinator Lennart Pedersen

I samarbejde med DOF gennemførte Projekt Ørn årets vintertælling af ørne i weekenden 31. januar - 1. februar 2009. Mere end 300 frivillige trodsede blæst og

kulde og hjalp med optællingen over hele landet. Resultatet blev overraskende flot med 191 havørne og 9 kongeørne fordelt over hele landet.

Alle observationer blev udtrukket fra DOFbasen, hvorefter det store arbejde med sorteringen for gængere, hvor der også blev taget hensyn til eventuelle aldersbestemmelser, kunne gå i gang. Herefter forelå et

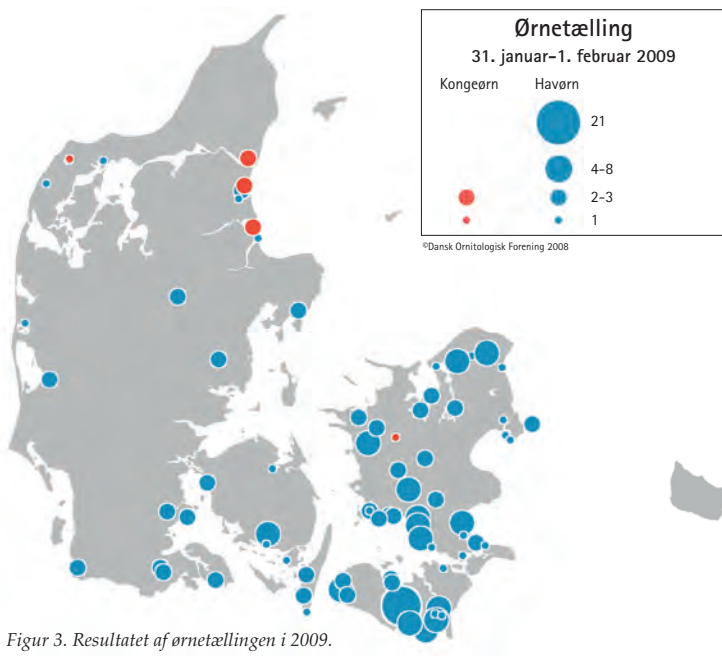

råmateriale, og i de mest ørnerige områder, var der lavet aftaler med ørne-folk, som havde været til stede og talt i weekenden, som kunne gennemgå disse tal. Deres tilstedeværelse i de aktuelle områder er utroligt vigtig for, at det pågældende resultat kan af- eller bekræftes. Herefter blev data endnu en gang krydstjekket for at få det mest korrekte optællingsresultat.

Koncentration af havørne var ikke overraskende størst på Lolland/Falster med over 60 ørne, samt i det Syd-sjællandske, hvor omkring 40 havørne opholdt sig. Der kunne i ugerne efter stadig ses op til 27 havørne alene omkring Maribosøerne.

Trods den gode dækning landet over, blev der ikke opdaget nogle nye par under etablering.

En stor tak skal lyde til alle frivillige, der deltog i tællingen. Uden den flotte indsats var en sådan optælling ikke mulig.

Figur 3. Resultatet af ørnetællingen i 2009.

Kongeørn, over graner, med Krage på slæb, Lille Vildmose, 5. februar 2009. Foto: Jan Skriver.

Ørnens Dag

Af projektkoordinator Lennart Pedersen

For fjerde år i træk blev Ørnens Dag en publikumsmagnet med mindst 3.200 mennesker, der gæstede i alt 19 lokaliteter landet over søndag den 15. februar 2009. Trods det lidt kedelige og disede vejr nogle steder i landet blev der set omkring 30 Havørne og 3 Kongeørne, fordelt landet over. Dagens ørnerekord blev ved Arresø i Nordsjælland med 6 ørne. De mest velbesøgte lokaliteter blev Esrum Sø, Roskilde Fjord og Avnø, med mere end 400 besøgende hvert sted.

Referencer

- Struwe-Juhl, B. (2003): Why do White-tailed Eagles prefer Coots? Pp 317-325 in: Helander et al. (Eds). (2003) SEA EAGLE 2000. Proceedings from an international Conference at Björkö , Sweden
- Ringsted Kommune (2009): Rapport om Haraldsted Sø. Taget fra kommunens hjemmeside <http://www.ringsted.dk/>

Projekt Hedehøg

Af Lars Maltha Rasmussen og Michael Bødker Clausen

Artskoordinator Lars Maltha Rasmussen med næsten flyvefærdige unge af Hedehøg, som blev farveringmærket. Fuglen blev lokaliseret i to meter høj vegetation på en braklagt eng ved Arnå øst for Tønder. Foto: Michael Bødker Clausen

Baggrund og formål for projektet

Hedehøgen er blandt de sjældneste rovfugle, der yngler i Danmark. Siden 1970'erne har antallet af ynglepar i Danmark årligt været mellem 25-50 par. Tyngdepunktet for udbredelsen har i en årrække været Ballum Enge ved Vadehavet. Danmark er i henhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet forpligtet til at sikre Hedehøgen en gunstig bevaringsstatus, hvorfor Miljøministeriet har påtaget sig ansvaret for at sikre beskyttelsen af arten. Dansk Ornitologisk forening har i dag en samarbejdsaftale med Skov- og Naturstyrelsen Vadehavet, Tønder Kommune, Esbjerg Kommune og Statens Miljøcenter Ribe om at indsamle relevante overvågningsdata om Hedehøgens forekomst som ynglefugle både indenfor og udenfor EF-fuglebeskyttelsesområder, sikre en god

beskyttelse af ynglende Hedehøge i artens hovedudbredelsesområde (i Sydvestjylland). Projekt Hedehøg udføres af DOF's projektmedarbejder, der har som hovedopgave har at lokalisere reder og anbefale hensigtsmæssige driftstiltag i forhold til Hedehøgen, samt rapportere resultaterne. Hvor der har været risiko for at ynglen var truet af markarbejde, er lodsejeren eller brugeren af området blevet kontaktet og oplyst om Hedehøgens tilstedeværelse i markerne og beskyttelsestiltag, og projektmedarbejderen har tilbudt at afmærke eller hegne reden. Hegningen omkring reder før eller i forbindelse med høsten foretages for at minimere risikoen for, at rederne skal blive præderet af ræve.

For yderligere oplysninger og den officielle projektrapport for Projekt Hedehøg henvises til www

Feltarbejde og yngleudbredelse i 2009

Antallet af ynglepar, deres fordeling og ynglesucces m.v. er hovedsageligt opgjort på baggrund af egne observationer. Dertil kommer yderligere enkelte oplysninger, især fra personlige henvendelser til projektet og oplysninger om forekomst af Hedeheg i DOFbasen. Der var gode vejrforhold med varmt og solrigt vejr ved Hedehegenes ankomst i april først i maj. Hedehege blev set på ynglepladserne den 27. april i Ballum Enge og Vennemosen. DOFbasen melder dog om observationer allerede fra den første uge i april. Der blev i etableringsperioden i maj registreret 16 par.

Det samlede antal ynglende Hedehege i Sydvestjylland i 2009 vurderes at være 22 par fordelt med 20 sikre og 2 sandsynlige. Der er oplysninger om et sikkert og to mulige ynglepar uden for undersøgelsesområdet i Sydvestjylland. Det samlede antal ynglepar i Danmark i 2009 var således på 23-25 par, samme niveau som i 2008. Af de 19 par, hvor redehabitaten kendes, ynglende 16 par i afgrøder og 3 par i brak. De 16 par i afgrøder fordelte sig med 7 par i vinterhvede, 3 par i vinterbyg,

3 par i raps, 2 par i græs og 1 par i lucerne. På forlandet ved Lakolk Camping på Rømø sås 3 nyligt flyvefærdige unger der blev fodret. En relativ tidlig ynglestart medførte at under halvdelen af rederne blev fundet i vinterhvede, hvorimod flere andre typer afgrøder blev benyttet.

For 14 par kunne tidspunktet for udflyvningen af sidste unge beregnes. De første flyvefærdige unger ses omkring 8. juli, hvilket er omkring en uge tidligere end i 2008. Hovedparten af ungerne blev flyvefærdige i ugen op til 20. juli, ca. 5 dage tidligere end i 2007 og 2008. De øvrige kuld blev flyvefærdige i løbet af sidste uge af juli, og 3 kuld blev først flyvefærdige efter midten af august, det sidste kuld unger blev først flyvefærdige omkring 16. august.

Høst af vinterbyg startede omkring den 15. juli og høsten af vinterhveden påbegyndtes omkring 25. juli, hvilket var 15 dage senere end i 2008.

I ynglesæsonen 2009 blev der registreret næsten lige så mange flyvefærdige unger som i rekordåret 2008. Forudsætningen for Hedehegens store ynglesucces var en god forekomst af byttedyr, primært mus og små-

Tabel 1: Oversigt over registreringerne af Hedeheg i Sydvestjylland i 2009 med angivelse af lokalitet, afgrøde, periode for registrering, kuld størrelse, ynglestatus og ynglesucces. Oplysning om, at et par har opgivet yngleforsøg er givet for par, hvor dette er observeret direkte eller hvor negative observationer på lokaliteten sandsynliggør dette. Oplysning om prædation er kun givet, hvor dette er konstateret med sikkerhed. Der er medtaget oplysninger om mulige ynglepar på Borris Hede, hvor fugle er set gennem ynglesæsonen uden sikre tegn på yngleadfærd.

Lokaliteter 2009		Rede					Status					
Stednavn	Afgrøde	Etablering	Rugefase	Ungerfase	Kuldstor	Flyv under	Mulig	Sandsynlig	Sikker	Antal par	Opgivet	Prædation
Vilslev Enge	Græs	1	1	1	4	1			1	1		
Lundtofte	Græs	1	1	0		0		1		1	1	
Højrup Jomfruhøl	Byg	1	1	1	4	0			1	1		1
Forballum Gylle	Raps	1	0	0		0		1		1	1	
Ballum Enge NV	Hvede	1	1	1	4	3			1	1		
Ballum Raps N	Raps	1	1	1	4	4			1	1		
Ballum Raps S	Raps	1	1	0	4	0			1	1		1
Harknag V	Hvede	1	1	1	5	3			1	1		
Harknag Ø	Hvede	1	1	1	3	2			1	1		
Husum Ballum	Hvede	1	1	1	3	3			1	1		
Vesterende Ballum	Brak	1	1	1	4	4			1	1		
Rømø Nørreland	Brak	0	1	1	3	3			1	1		
Margrethe Kog	Hvede	1	1	1	3	0			1	1		
Østerby Lucerne	Lucerne	1	1	1	4	3			1	1		
Landsogsvej 6	Byg	1	1	1	4	4			1	1		
Landsogsvej 1 Ø	Byg	1	1	1	5	4			1	1		1
Landsogsvej 1 V	Hvede	1	1	1	4	2			1	1		
Solvig Mølle	Brak	0	0	1	3	3			1	1		
Sønderå Ø	Hvede	0	1	1	3	3			1	1		
Sønderå V	Ukendt	0	0	1	2	2			1	1		
Burkal	Ukendt	0	0	1	2	2		1	1	1	1	
Bølå	Ukendt			1	2	2			1	1		
I alt		16	17	19	70	48	0	2	20	22	2	3

Hans og Birgitte Laustsen med to næsten flyvefærdige unger fra en rede på deres lucernemark. Det beskyttende hegn ses i baggrunden. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

fugle kombineret med en effektiv redebeskyttelse.

I alt 10 reder blev hegnnet. Alle hegn blev sat op inden høst af afgrøden, hvor de enkelte par ynglede. Dette skete som en præventiv foranstaltning for at sikre rederne mod prædation af ræv. Der har været meget gode erfaringer med at hegne rederne inden høst. Dette nedsætter risikoen for prædation eller ødelæggelse i forbindelse med høst, og gør samtidig beskyttelsesarbejdet betydeligt nemmere at udføre. Af de i alt 48 registrerede flyvefærdige unger i 2009 kom 39 fra disse 10 hegnede reder. Den 28. maj blev det første hegn sat op. Det var lodsejerne, Hans og Birgitte Laustsen (se foto) som kontaktede os, fordi de havde en mistanke om, at der var et ynglepar i marken. Ved et besøg dagen efter fandtes redden med 4 æg.

Prædationstrykket var større i 2009 end i 2008. To reder blev udsat for prædation, da de ikke var hegnnet. Fra en hegnnet rede forsvandt alle 4 æg der formentlig blev præderet af Rørhøg.

Yngleudbredelsen i Sydvestjylland

Af de i alt 22 registrerede ynglepar er redehabitaten kendt for de 19 par. Som i de foregående år er den største koncentration af ynglepar ved Ballum Enge (Figur 1). I 2009 ynglede der færre par ved Ballum, mens flere par blev fundet øst for Tønder ved Vennemosen, Solvig

Mølle, Lydersholm, Burkal og Bølå. Efter manglende yngleforsøg i Ribemarsken i 2008, ynglede et par med succes i Vilslev Enge. I Margrethe Kog blev der konstateret et ynglepar. Parret fik dog ingen unger på vingerne, redden blev hegnnet, og i første omgang forsvandt æggene. Formentlig er der tale om prædation fra Rørhøg. Hunnen etablerede en ny rede oven i den gamle, og lagde et nyt æg, som ligeledes forsvandt. Det er et kendt fænomen, at rørhøge er i stand til at tømme reder. Et par slog blev registreret i etableringsfasen ved Lundtofte nær Holsted ca. 18 km nordøst for parret i Vilslev. Desværre lykkedes det ikke at lokalisere redden i græsmarken inden denne blev slået, hvorefter parret forsvandt.

Flere par ynglefuglene sydøst for Tønder blev lokaliseret af lokale ornitologer, som gennem et ihærdigt feltarbejde fandt frem til disse hidtil ukendte ynglelokaliteter. Der har været tilfældige observationer fra de foregående år af gamle fugle gennem yngletiden i området lige nord for grænsen helt til Frøstrup Mose, hvilket antyder at par kan have ynglet her gennem flere år. Selvom Tøndermarsken i 2009 kun husede et enkelt ynglepar i 2009, er det stadig en vigtig fourageringslokalitet for fugle, der yngler umiddelbart syd for landegrænsen. På Rømø blev der igennem ynglesæsonen 2009 set Hedeheg og 4 august sås 3 juvenile fugle blive fodret. Denne lokalitet kan meget vel have været ynglelokalitet i de foregående år, hvor fugle er blevet iagttaget på Rømø gennem hele yngletiden. Nord for Vadehavsområdet var der med sikkerhed et par syd for Brovst i Nordjylland som ynglede og fik fire unger på vingerne, samt to mulige par ved Borris Hede.

Der er i Sydvestjylland i alt registreret 20 sikre og 2 sandsynlige par Hedehege (Tab. 1). Bestanden i 2009 bliver på dette grundlag opgjort til 22 par. Uden for Sydvestjylland ynglede et sikkert og to mulige ynglepar. Den samlede bestand i Danmark kan derfor angives til 23-25 par. I perioden 1995-2009 har der været registreret mellem 21 og 48 par i hele Danmark (figur 2).

Valg af ynglebiotop

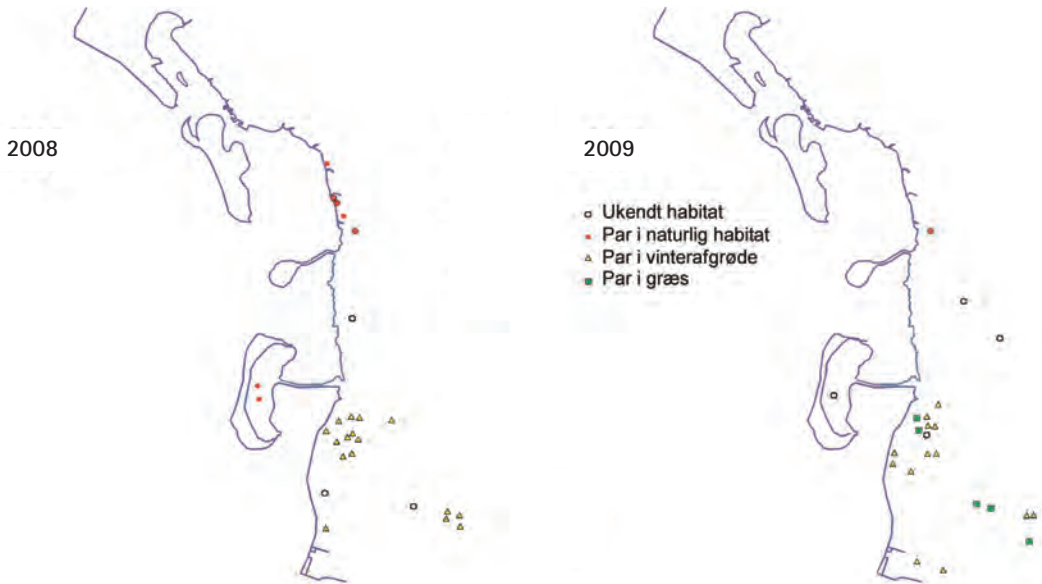
Valget af ynglebiotop blev fastslået for 19 af de 26 par der blev registreret. Fordelingen af ynglepar på type af redebiotop ses i Figur 3.

Af de 19 par, hvor redehabitaten kendes, ynglede 16 par i afgrøder, 3 par i brakmark. De 16 par i afgrøder fordelte sig med 7 par i vinterhvede og 3 par i byg/triticale, 3 par i raps, 2 par i græs og 1 par i lucerne.

Ynglesucces

Der blev i 2009 registreret 19 par med i alt 48 flyvefærdige unger. Kun i 2008 er der registreret flere flyvefærdige unger (Figur 3).

Det var gennemsnitligt 2,82 flyvefærdige unger pr. kuld med ynglesucces, hvilket er det næst højeste gennemsnit siden undersøgelserne startede i 1996, og kun overgået af sidste år, hvor gennemsnittet var lidt

Figur 1: Fordeling af sandsynlige og sikre ynglepar af Hedehøg i 2008 og 2009 i undersøgelsesområdet i Sydvestjylland med angivelse af redehabitat.

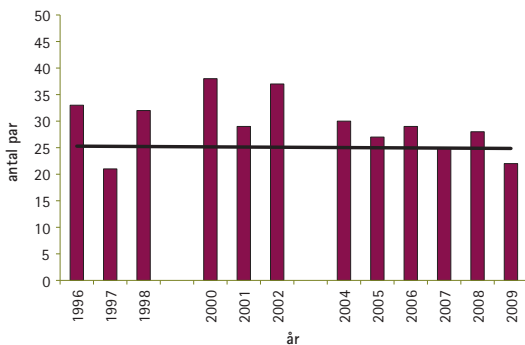
højere. I alt 39 af de 48 unger, der med sikkerhed fløj fra reden, blev beskyttet med hegn.

Det samlede antal flyvefærdige unger er det næsthøjeste i undersøgelsesperioden (Fig. 4). Hollandske undersøgelser vurderer, at en gennemsnitlig årlig ungeproduktion på mere end 1,5 unger pr. par i ynglebestanden er nødvendig for at kompensere for dødeligheden i bestanden, og resultatet fra ynglesæsonerne i 2008 og 2009 ligger betydeligt over dette niveau (Ben Koks. Pers. Medd.)

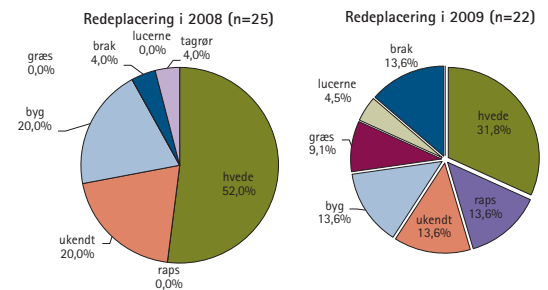
Vi har i de seneste tre år i stigende grad hegnet reder præventivt, så snart reden er lokaliseret. Vores erfaringer hermed er yderst positive, idet det ser ud som om at dette har været en væsentlig medvirkende årsag til de seneste års store ynglesucces både målt i relativ ynglesucces (antal unger pr. par) og i absolutte antal.

Dermed er der fløjet flere unger fra reden i de sidste par år, end det var tilfældet for 10 år siden da antallet af ynglepar var omtrent det dobbelte (figur 5). Således har langt hovedparten af de flyvefærdige unger været beskyttet af indhegninger i de seneste par år. I 2009 kunne yderligere fire reder have været hegnet før høst. Det blev vurderet at præventiv hegning ikke var nødvendigt, men ikke desto mindre blev to af disse fire reder faktisk præderet.

De tidligere års erfaring viser at ræves prædation er en væsentlig og tilsyneladende stigende årsag til manglende ynglesucces og det vurderes at halvdelen af de ubeskyttede reder der blev opgivet i løbet af ynglesæsonen skyldes prædation fra ræv, medens markarbejde i 2009 kun var årsag til et enkelt kendt opgivet yngleforsøg.

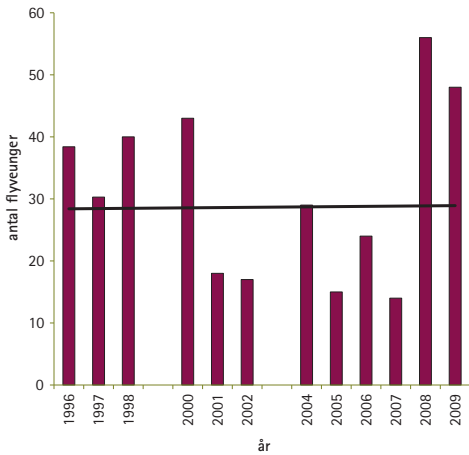

Figur 2: Udviklingen i antallet af ynglepar af Hedehøg i Sydvestjylland i perioden 1996 til 2009 vurderet ud fra antallet af sikre og sandsynlige ynglepar. Der er ingen data fra 1999 og 2003.

Figur 3: Procentvis fordeling af redehabitat for 25 par i 2008 til venstre og 22 par 2009 til højre. I forhold til 2008 var der i 2009 færre par der yngede i hvede, medens flere par yngede i hhv. brak, lucerne, raps og græs.

Figur 4: Det samlede antal flyvefærdige unger af Hedeheg i perioden 1996-2009. Ingen data fra 1999 og 2003.

Høstens forløb i 2009 og udflyvning

Vejret var i etableringsfasen og starten af rugeperioden solrigt og gennem juni og juli måned normalt for årstiden. Vinterafgrøderne, herunder græs og lucerne, var knap så veludviklede omkring tidspunktet for Hedehegenes etablering som det var tilfældet i 2008, hvilket kan forklare at andre afgrøder end hvede i højere grad blev fortrukket til redeanbringelse.

I 2009 påbegyndte hovedparten af de succesfulde par æglægning i perioden 15.–20. maj, knap en uge tidligere end i 2008. Fænologien for 14 par, hvor udflyvningsdato kunne iagttages eller beregnes viser, at toppen for

ungernes udflyvning lå i midten af juli, ligesom i 2006, men tidligere end i 2007 og 2008 (Figur 6). Lucerne blev skårlagt allerede omkring 5. juni. Raps blev skårlagt fra samme dato. Høst af vinterbyg startede omkring den 15. juli og høsten af vinterhveden påbegyndtes omkring 25. juli. Sammenlignet med de tidligere år var der tale om en relativt sen høst, da afgrøderne pga. jævnt fordelt nedbør ikke tvangsmødne.

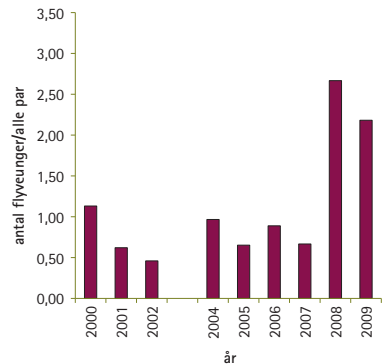
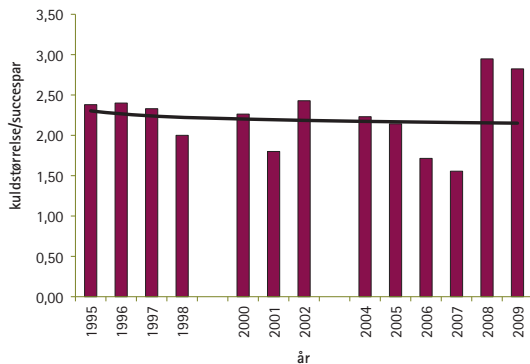
Beskyttelse af reder i ynglesæsonen 2009

Projektet har haft rådighed over i alt 9 hegn. Allerede den 28. maj opstilles det første i en lucernemark, på foranledning af ejeren. Hvis det har været muligt er hegnene blevet stående i mindst en uge efter at ungerne er blevet flyvefærdige, da erfaringen viser at redestedet og indhegningen benyttes og dette kan sikre ungerne mod prædation i den første tid efter udflyvningen. Alle hegn blev sat op før høsten af de pågældende afgrøder. Således har vores strategi med beskyttelsen af rederne været at foretage en præventiv beskyttelse af rederne mod prædation, da det vurderes at prædation før høsten er blevet stadigt mere hyppigt forekommen de seneste år. Denne strategi synes at have båret frugt, da antallet af flyvefærdige unger har været meget stort og langt hovedparten af ungerne kommer fra reder der har været hegnede.

Der blev i starten af feltsæson opsat siddepæle nær reder, dels med henblik på at lette aflæsning af eventuelt ringmærkede fugle og dels for at sikre at fuglene ikke bliver påkørt, da de ofte kan sidde på eller nær vejen, hvis de mangler gode siddepladser.

Unger af Hedehege har forskellig alder, da rugningen påbegyndes efter det først lagte æg. Ungerne er farveringmærkede. Foto: Finn Birkholm-Clausen

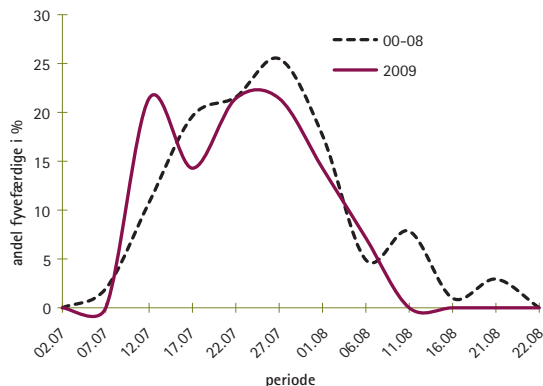

Figur 5: Til venstre: Det samlede antal flyvefærdige unger i forhold til samtlige sikre og sandsynlige ynglepar af Hedehøg i perioden 2000-2009. Til højre: Antallet af flyvefærdige unger i forhold til det totale antal sikre og sandsynlige ynglepar i perioden 2001 til 2008. Ingen data fra 1999 og 2003.

Forskning

Siden 2005 er mange af de danske Hedehøgeunger ringmærket og forsynet med en blå farvering med en individuel kode. Sidste år blev dette ringmærkningsprojekt udvidet til også at omfatte vingemærkning. Vingemærkningen fortsatte og afsluttedes i 2009. Der er i 2009 blevet ringmærket 33 unger med traditionel metalring. Af de 33 unger fik 12 unger desuden vingemærker, og endeligt blev 6 unger forsynet med blå farvering. Desuden blev der sat 3 satellitsendere på 2 ynglende hunner og en ynglende han. Den ene hun var en 2k fugl, hvilket betød at man kunne fastslå fuglens præcise alder: Mærkningen sker som i led i et internationalt projekt koordineret af hollandske forskere. Til trods for de mange flyvefærdige unger fra danske Hedehøge i 2008 og 2009 er Hedehøgens samlede danske ynglebestand i fortsat tilbagegang og at artens bevaringsstatus vurderes ugunstig. Når de mange unger i løbet af de kommende par år bliver yngledygtige, vil det blive interessant at se i hvilken udstrækning de slår sig ned på danske eller udenlandske ynglepladser. Da den store ynglesucces falder sammen med en omfattende mærkningsindsats, giver det en

unik mulighed for få dette spørgsmål belyst. For at forbedre Hedehøgens bevaringsstatus vil det på kort sigt kræve en fortsat sikring af reder mod ødelæggelse og prædation, og på længere sigt er forudsætningen forbedrede muligheder for fødesøgning og redeanbringelse. En af forudsætningerne for at opnå dette er et generelt bedre kendskab til Hedehøgen og en stigende accept af Projekt Hedehøg, der som følge af en flerårig indsats gav en positiv omtale i flere medier, især i Radio Syd og TV.

Figur 6: Den procentvise tidsmæssige fordeling af tidspunktet for første flyvefærdige unge i femdages-perioder for 14 kuld med fænologiske data i 2009 (stiplet linie), sammenlignet 102 kuld i årene 2000- 2002 og 2004-2008 (fuld optrukket linie).

Mathilde Lerche-Jørgensen slipper en gammel hun med satellitsender, medens DOF's projektkoordinator Henning Heldbjerg ser på. Ballum Enge den 18. juli 2009. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Feltornitologisk Udvalg 2009

Af Michael Mosebo Jensen

I løbet af året blev fuglestationerne udskilt fra Feltud ved dannelse af et decideret Fuglestationsudvalg. Vi fortsatte dog ufortrødent med diverse tiltag. Årets nyhed i Feltud-regi hændte i november. Det var en aktion på strandene omkring Blåvand for at opspore sene sjældnere gæster – den såkaldte "Operation Ørkenvandring".

Igen i år vil vi rette en tak til især Naturbutikken, Netfugl og Dofbasen for det fortsat gode samarbejde i udførelsen af vores projekter – samt selvfølgelig ikke mindst de mange aktive feltfolk.

Ørnetælling

Sammen med lokalafdelingerne og Fuglenes Hus arrangeredes den årlige ørnetælling i månedsskiftet januar/februar. Der blev igen sat rekord: 191 Havørne og 9 Kongeørne, talt af omkring 300 aktive. Ligesom de foregående 3 år blev optællingen 14 dage efter fulgt op af "Ørnens Dag", hvor der i år mødte 3200 interesserede frem for at se på ørne landet over.

Efterårsfelttræf i uge 42

Efter sidste års succes i Blåvand turde vi ikke andet end at forsøge os i Blåvand endnu engang. Igen var der indlogering på Blåvand Aktivitetscenter, men desværre af så få, at vi må overveje denne satsning fremover. Feltområdet omfattede som sidste år hele Vadehavet, mens nordgrænsen var flyttet helt op til Henne. Felt-

træffet var atter velbesøgt med ca. 170 aktive folk i felten, og for 3. år i træk blev der fundet en ny art for landet ved Blåvand i uge 42. Denne gang var det en Sibirisk Fløjsand, der havde valgt at lægge sig blandt Sortænderne ud for Hukket. Stranden var på det tidspunkt allerede velbesøgt, da både en Amerikansk Sortand og en Thorshane i forvejen fornøjede deltagerne.

Landskampen

Succesen fra sidste år blev fulgt op med 176 deltagere fordelt på 42 hold, hvilket var næsten status quo fra jomfruåret. Projektet har vist, at mikrobirding kan klare sig i et så lille land som vores, og at så omfattende og langstrakte konkurrencer sagtens kan stå distancen. Skagen Fuglestation vandt også i 2009, hvilket selvfølgelig desuden giver et fingerpeg om det områdes unikke status i dansk feltornitologi, hvis man ikke skulle have vidst det før.

Operation Ørkenvandring

I begyndelsen af november lanceredes et nyt tiltag. Der skulle tilbagelægges så meget vestjysk strand som muligt i håbet om at finde et par sjove fugle, hvis navn startede eksotisk med "ørken-". Der deltog 19 friske folk, hvoraf halvdelen tog udgangspunkt i overnatning på Blåvand Fuglestation. Vi fandt desværre ingen af target-arterne, men der var god gejst og - vi levede vist alligevel op til titlen på projektet. .

Rovfuglegruppen 2009

Fra rovfuglegruppens arbejde i 2009

Der arbejdes fortsat med bestandsovervågning i censusområderne, hvor udviklingen viste meget store forskelle i udviklingen i Duehøge-bestanden i Jylland og i Nordsjælland. Rovfuglegruppens arbejde med registrering af rovfugle afleveres til skovdistrikterne, så de får mulighed for at beskytte rederne i forbindelse med skovning. Af øvrige aktiviteter foretog Rovfuglegruppen i maj måned en meget udbytterig studietur til Mecklenburg Vorpommeren for at studere Fiskeørn og Lille Skrigeørn på ynglelokaliteterne.

Årsmøde

Rovfuglebestande i Europa

(ved Jørgen Jensen)

På Rovfuglegruppens årsmøde gav Jørgen Jensen en oversigt over udviklingen i Europas Rovfuglebestande fra 2004:

- *Hvepsevåge* stabil bestand, 110.000-160.000 par
- *Blå Glente* svag fremgang, 22 par, (ny viden; to kuld er muligt pr. ynglesæson)
- *Sort Glente* kraftig tilbagegang 70.000-100.000 par, meget påvirket af gift
- *Rød Glente* tilbagegang overalt på nær Sverige og Danmark. 20.000-25.000 par
- *Havørn* kraftig fremgang 5.000-6.000 par
- *Lammegrib* stabil bestand 600-1000 par
- *Ådselsgrib* kraftig tilbagegang 3.500-5.500 par
- *Gåsegrib* fremgang 17.000-18.000 par
- *Munkegrib* fremgang 18-19.000 par
- *Slangeørn* stabil/tilbagegang 8.000-13.000 par
- *Rørhøg* svag fremgang 93.000-140.000 par
- *Blå Kærhøg* svag tilbagegang 32-59.000 par (bekæmpelse i Skotland)
- *Hedehøg* svag fremgang 35-65.000 par
- *Duehøg* svag fremgang 160-210.000 par (stadig bekæmpelse)
- *Spurvehøg* svag fremgang 340-400.000 par (DDT problem)
- *Musvåge* svag fremgang 710000-1 mill.
- *Fjeldvåge* stabil/svag fremgang 69.000 par
- *Lille Skrigeørn* stabil/tilbagegang 14-19.000
- *Stor Skrigeørn* 800-1.900 par
- *Steppeørn* 5-20.000
- *Kejserørn* stabil 850-1400 par
- *Spansk Kejserørn* svag fremgang 175-180 par
- *Kongeørn* stabil 8.500-11.000 par (bekæmpelse i Skotland)
- *Dværgørn* fremgang 4.500-8.900
- *Høgeørn* tilbagegang 920-1.100 par
- *Fiskeørn* svag fremgang 7.600-11.000 par
- *Lille Tårnfalk* tilbagegang 25.000-42.000 par (stor menneskelig hjælp; redekasser)
- *Tårnfalk* svag fremgang 330-500.000 par

- *Aftenfalk* 26-39.000 par
- *Dværgfalk* ukendt status, mere end 4.000 par
- *Lærkefalk* stabil 71.000-120.000 par
- *Eleonorafalk* svag tilbagegang 5.900-6.200 par
- *Lannerfalk* svag tilbagegang 480-900
- *Slagfalk* kraftig tilbagegang 360-540 i Europa (stort problem i Rusland med illegal handel)
- *Jagtfalk* stabil 1.300-2.300 par (stort problem i Rusland med illegal handel)
- *Vandrefalk* moderat fremgang 12-25.000 par

Rovfuglebestanden i Harreskoven

(ved Steen Kryger)

Undersøgelsen viste, at de mange friluftaktiviteter, som blev understøttet af Skov- og Naturstyrelsen, viser at grillpladser, mountainbikestier, shelters m.m. havde haft en meget negativ effekt på rovfuglebestanden i Harreskoven.

Kongeørns byttedyr og ynglebestanden

(ved Jan Tøttrup Nielsen)

Byttedyrsindsamling er blevet foretaget 3-4 gange pr. år ved hvert ynglepar.

Parret i sydvest Vendsyssel: 70 % af føden er fasaner, samt krager og duer.

For parret i Høstermark Skov er fasaner den foretrukne føde, men pattedyr indgår også. føden. Ynglebestanden: Et par i Høstemark og et par i Hals Nørreskov. Parret ved Mariager Fjord blev forstyrret i yngletiden og forsvandt. Én fugl vendte dog tilbage her i oktober.

Duehøg, Farum, 13. februar 2009. Foto: John Larsen.

Lærkefalk

(ved artskoordinator Iben Hove)

Den samlede bestand var på 13-18 ynglepar fordelt med 7 sikre, 6 sandsynlige og 3-5 mulige ynglepar.

Rød Glente i Østjylland og i Danmark

(ved Peter Hjeds)

Den samlede bestand i 2009 den største, der nogensinde er registreret i Danmark. I alt var der 74 sikre, 13 sandsynlige og 10 mulige ynglepar.

Rovfuglebestanden i Nordsjællands Statsskove

(ved Per Ekberg Pedersen)

- *Duehøg*: Bestanden har aldrig tidligere været større, og der fandtes 51-53 par Duehøge i Nordsjælland fra Birkerød i syd til Gilleleje i nord og Øresund i øst til Frederiksværk i vest. I SNS-Nordsjællands område var der 21-23 par. Ynglesucces var 1-2 unger i rederne. Bestanden har det godt, og der forekommer ingen forfølgelse. Der foregår ingen fasanudsætning i statsskovene.
- *Hvepsevåge*: 12-15 par
- *Havørn*: 1 par med unger og 1 par uden unger.
- *Fiskeørn*: 6-8 oversomrende. Men sidste års par blev ikke genfundet.
- *Musvåge*: 70-100 par.
- *Spurvehøg*: Ikke optalt, men der yngler kun få par.
- *Tårnfalk*: Yngler ikke mere i statsskovene, og bestanden i Nordsjælland er i tilbagegang.

I Gribskov bliver alle rovfuglereder fastlagt med GPS og indberettet til SNS-Nordsjælland. Kort med de anførte rovfuglereder bliver derfra udleveret til skoventreprenørerne, som udfører skovningsarbejdet. Skovningsarbejdet udføres nu hele året rundt både i løv- og nåletræsbevoksninger. Tårnfalken yngler ikke mere i statsskovene, men bestanden i Nordsjælland er i tilbagegang.

Rovfuglebestanden i Koldingområdet

(Kurt Storgaard)

Det er undersøgelsens 36. år. I det store census-område (3000 km²) var Duehøg i svag tilbagegang fra 2008 til 2009. 40 beboede reder mod 92 ved toppen i 1996. Ynglesucces var 1.85 unger per par, 2.18 unger per par i succesreder. Kun 15 % af Duehøgens kuld mislykkedes mod et gennemsnit på ca. 30 % i de tidligere år. Der findes et større antal unger i reder i plantager end i gammel løvskov.

Status fra det lille Kolding-census-område 680 km²:

- *Lærkefalk*: Ingen ynglepar i 2009.
- *Duehøg*: Der var en stabil, men lav Duehøge-bestand på 11 par. Der er ingen problemer med fasanudsætning, så der er stor usikkerhed om årsagen til Duehøgens tilbagegang. Den tiltagende brug af smækfælder uden for statsskovene kan være årsagen til tilbagegang. Der blev i 2008 solgt 1000 rovfuglefælder, som det ifølge jagtloven er ulovligt at anvende.
- *Spurvehøg*: 72 par stabil/svag tilbagegang i bestand. 30 % af kuldene mislykkedes, og det er det dårligste resultat i 10 år.
- *Tårnfalk*: 74 par, bestanden synes at være stabil.
- *Hvepsevåge*: 31 redefund til i alt 35 redelokaliteter, dvs. igen fremgang. De friske reder eftersøges umiddelbart lige efter løvfald. Musvåge overtager mange reder. 16-18 reder fundet i yngletiden. Ungeproduktionen er stabil.
- *Musvåge*: Kraftig tilbagegang.
- *Rørhøg*: Rekordantal rørhøgepar, men kun små kuld.
- *Rød Glente*: 5 sikre par, men kun 1 succes med 2 unger.

Uglegruppen 2009

Af Klaus Dichmann

Stor Hornugle, Sønderjylland, 25. april 2009. Foto: Klaus Dichmann.

Året 2009 startede med iværksættelsen af DOF's "Operation Perleugle" i februar. Formålet med dette initiativ var, at lytte efter perleugler i aften- og natte timerne i så mange skove og plantager som muligt i Danmark på to forud aftalte datoer. Håbet var så, at man fik lyttet sig frem til nye potentielle ynglepar, som endnu ikke var opdaget. Da Perleuglens sangaktivitet er særlig kraftig i vintermånederne februar og marts, blev 7. februar og igen 7. marts udvalgt til "nattelytte-tur".

En hel del ugleinteresserede landet over havde tilmeldt sig "Operation Perleugle" og var ude at lytte til langt ud på natten, men udover 1 syngende han på Bornholm 7. marts, blev der ikke yderligere indrapporteret perleugler på de to ovennævnte datoer. Som kompensation for den manglende Perleuglesang, hørte flere til gengæld både Natugle og Stor Hornugle tude i de sene natte timer.

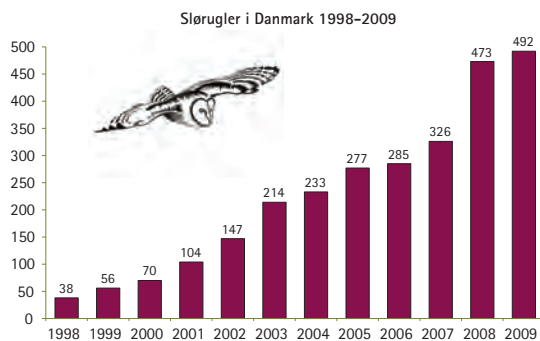
I løbet af foråret 2009 blev der hørt Perleugler enkelte andre steder i landet. Dette vidner om, at der nok uden tvivl gemmer sig flere par i de danske skove og plantager.

Efter godt tyve års fravær ynglede 1 par Perleugler igen på Bornholm. I foråret blev ikke færre end fire unger succesfuldt udruget i en redekasse, som var blevet sat op i en Bornholmsk plantage i efteråret 2007 af

Perleuglegruppen i Dansk Ornitologisk Forening på Bornholm.

Fredag 15. maj blev alle 4 Perleugleunger ringmærket af undertegnede. I årene 1979, 1980 og 1987 ynglede Perleuglen også på Bornholm. I forbindelse med disse ynglefund blev der ligeledes foretaget ringmærkning af ungerne.

Især på Bornholm er det meget vigtigt at få opsat redekasser til Perleuglen. Sortspætten er i disse år gået

Figur 1: Udveilingen i den danske Slørugle bestand 1998-2009.

Stor Hornugle, Sønderjylland, 1. maj 2009. Foto: Klaus Dichmann.

Kirkeugle, Esbjerg, 1. juli 2009. Foto: Carsten Gadgaard.

drastisk tilbage på øen, med stor fare for helt at forsvinde inden for en kort årrække. Sortspættehuller, er derfor ved at være en mangelvare, og de er jo som bekendt en af Perleuglens fortrukne ynglesteder.

Til gengæld kiksede yngleforsøgene hos de 2 Perleuglepar i en midtjysk plantage. Et kontrolbesøg 20. maj gav ellers god grund til optimisme, idet der i den ene redekasse lå 3 æg, og i den anden redekasse var 2 unger og 3 æg.

Ved et kontrolbesøg igen 7. juni viste det sig, at der nu var 7 æg i redekassen. Af en eller anden grund var

de blevet forladt, og i den anden redekasse var både æg og de nyudklækkede unger forsvundet. I sidst nævnte tilfælde kunne det tyde på, at skovmåren havde været på spil.

Medio juni startede bestandsoptællingen af Sløruglerne samt ringmærkningen af deres unger for alvor op, og igen i 2009 kunne Danmark notere sig for en bestandsfremgang. Årets antal par blev opgjort til 492 par mod 473 par i 2008, altså en fremgang på 19 par, som geografisk set var jævnt fordelt over hele Jylland, samt et enkelt par på Fyn.

I september blev der arrangeret en studietur til de Nordtyske skove under ledelse af Hans Dieter Martens (Landesverband Eulen-Schutz in SH e.V.). Formålet med turen var at høste erfaring med opsætning -og placering af redekasser til Perleuglen på de rigtige biotoper. Deltagerne på denne studietur var Jens Hjerriild Hansen (SNS) og undertegnede.

Denne nyhvervede erfaring skulle så i praksis anvendes i forbindelse med et større redekasseprojekt, hvor i alt ca. 80 perleuglekasser (efter en tysk prototype) skulle opsættes i flere sønderjyske skove i løbet af efteråret. Et samarbejdsprojekt mellem Skov- og Naturstyrelsen, Statsfængslet Renbæk og DOF's Uglegruppe.

Lørdag 7. november blev Uglegruppens femte Uglesymposium afholdt. Denne gang på Skibelund Naturskole ved Kolding. På dette symposium, hvor flere spændende projekter blev præsenteret, var fokus især lagt på Skov- og Naturstyrelsens bevilling på 2,1 mio. kr. til projektet "Den danske Kirkeugle - en art i tilbagegang", et projekt, der skal hjælpe den truede Kirkeugle. Projektet udføres i et Grønt Partnerskab mellem landboforeningen AgriNord, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening og Vesthimmerlands, Rebild og Aalborg kommuner.

Figur 2: Regionalfordeling af Sløruglebestand 2009.

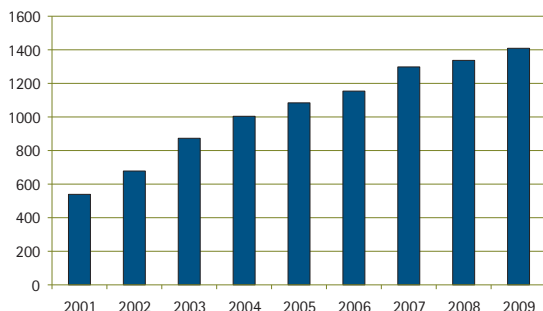
DOFbasen 2009

Af Henning Heldbjerg, Timme Nyegaard og Peter Lange

DOFbasen finder stadig større anvendelse. I 2009 blev der indtastet 1,2 millioner observationer i DOFbasen. Dette var en stigning på cirka 15 % i forhold til 2008, en fordobling siden 2006 og en 10-dobling siden 2002, hvor DOFbasen kom på Internettet. 2009-observationerne blev gjort på flere end 10.000 lokaliteter og indtastet af godt 1300 observatører. Alt i alt var der ved årets udgang cirka 8 mio. observationer i DOFbasen.

Brugen af DOFbasen – "trafikken" – gør, at der stilles meget store krav til den server, som den ligger på. I 2009 har serveren generelt fungeret godt, men det har haft relativt store økonomiske omkostninger. Fremover er nødvendigt at afsætte et fast beløb til drift i DOFs budget for at sikre en stabil og velfungerende DOF-base.

Kvalitetskontrollen af de fugledata, der tilgår DOFbasen, blev på tredje år varetaget af DOFbasens Kvalitetsudvalg (DKU). Der er en stigende accept blandt DOFbasens brugere af, at det er vigtigt og nødvendigt arbejde, der udføres af DKU. For at servicere brugerne

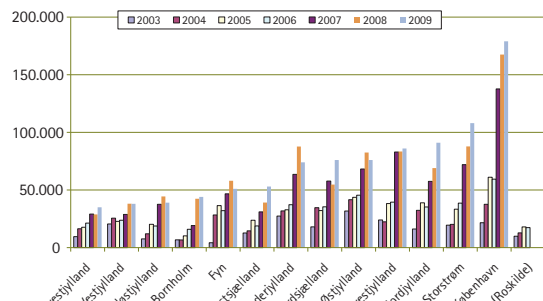

Figur 3. Antal brugerprofiler med data i DOFbasen 2001-2009.

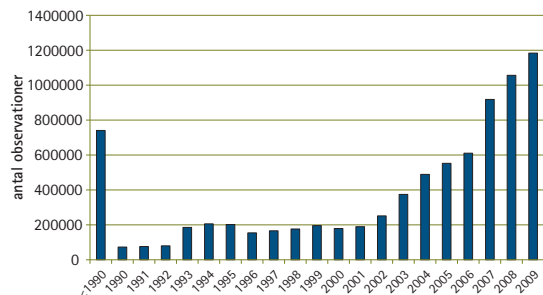
og for at lette deres eget arbejde har DKU udarbejdet nyhedsbreve med vejledninger i, hvordan den enkelte bruger kan hjælpe til med at øge kvaliteten af deres indtastninger og med advarsler om, hvilke ting man skal være særligt opmærksomme på, når man taster sine data ind.

Der er i årets løb sket følgende større tiltag:

- På linje med tidligere år er DOFbasens data anvendt af myndighederne i flere forbindelser, fx til at skabe viden om de ynglefuglearter, der er listet på Fugleledirektivets liste 1, både i de områder der er udpeget som følge af disse arters forekomst og i Danmark som helhed. Dette er et element i "Ministeraftalen" (aftale mellem DOF og Miljøministeriet). Ministeraftalen bidrager til at sikre DOFbasens fortsatte drift og udvikling og vil endvidere sikre en forbedret nytiggørelse af de indsamlede oplysninger om fuglelivet i Danmark, da data gøres frit tilgængelige for myndighederne og deres rådgivere.
- Der er udviklet en forbedret søgeside på hjemmesiden. Da der skal kunne søges på mange parametre, og da resultatet skal kunne præsenteres på flere måder, er det en svær opgave at få gjort sådan en side både anvendelig for alles behov og enkel/overskuelig på samme tid. En hvilken som helst ændring som nogle brugere vil anse som et fremskridt, vil andre se som et tilbageskridt. Søgesiden og andre tilsvarende sider bliver derfor heller aldrig helt færdig, da de løbende udvikles som følge af erfaringer og forslag fra brugere og DOFbasegruppen. Der har dog generelt været positiv respons på den nye søgeside fra brugerne.
- En ny og forbedret indtastningsside på hjemmesiden blev lanceret. Den afløste de to nuværende muligheder på hjemmesiden: "hurtig indtastning" og "detailed indtastning". Ved indtastning på denne nye side er det lettere at indtaste "ynglepar" og "bearbejdede ynglepar", hvilket er et vigtigt element i arbejdet med at inspirere brugerne til at rapportere flere ynglende fugle i DOFbasen.

Figur 1. Antal observationer per lokalafdeling indtastet i DOFbasen i årene 2003-2009 (opgjort i oktober hvert år). 2007-09 er ikke direkte sammenligneligt med de øvrige år, da afgrænsningerne af lokalafdelingerne er ændret.

Figur 2. Antal observationer i DOFbasen fordelt på observationsår. For 1990-2009 er anvendt summen af almindelige observationer+poster med ynglepar. <1990 omfatter kun alm. observationer.

Figur 4: De 25 hyppigst indtastede fuglearter i DOFbasen i 2009 (med antal almindelige observationer). I parentes er angivet artens placering i 2008.

	Art	Antal observationer
1 (1)	Musvåge	26886
2 (2)	Gråand	24634
3 (3)	Grågåås	24274
4 (4)	Knopsvane	19424
5 (5)	Fiskehejre	18964
6 (7)	Ringdue	18960
7 (6)	Skarv	18568
8 (12)	Solsort	17100
9 (11)	Gråkrage	17086
10 (10)	Tårnfalk	16693
11 (9)	Vibe	15887
12 (13)	Hættemåge	15455
13 (18)	Bogfinke	15186
14 (8)	Blishøne	15150
15 (14)	Gærdesmutte	14316
16 (17)	Sølvmåge	14147
17 (16)	Musvit	13974
18 (19)	Stær	13940
19 (23)	Landsvale	13867
20 (15)	Troldand	12867
21 (22)	Hvid Vipstjert	12575
22 (21)	Gransanger	12424
23 (24)	Strandskade	12199
24 (20)	Gravand	12182
25 (-)	Grønirisk	11949

- Med den nye indtastningsside følger muligheden for at registrere "forstyrrelser" på lokaliteten og der skabes desuden en forbedret anvendelse af adfærdsgrafer.
- Den tekniske løsning for kommunikation mellem brugere og DKU er ligeledes forbedret. For at gøre det overkommeligt at gennemføre kvalitetssikring af de mange observationer er det vigtigt, at hver enkelt proces gøres så let og enkel som overhovedet muligt.
- Arbejdet med at planlægge og forberede en kommende digitalisering af afgrænsningen af DOFbasens lokaliteter fortsætter. Det er en svær opgave, der derfor kræver et stort forarbejde.
- Data fra DOFbasen er anvendt i tre korte artikler i Fugle i Felten i serien "Viden fra DOFbasen", hvorimod den fjerde, der skulle være udarbejdet af DMU og omhandle nogle af de ynglende arter, der findes på Fugledirektivets liste 1, desværre måtte udskydes.
- Data fra DOFbasen er udtrykket og leveret til flere professionelle brugere (kommuner, staten, konsu-

lentfirmaer). Desuden anvendes data i høj grad i "Fugleåret", hvorimod det desværre er meget sjældent, at private fuglefolk henvender sig for at få hjælp til at anvende data. Vi håber at brugerne fremover vil anvende data til analyser og artikler.

- Fuglearternes fænologi over året vises i automatisk generede grafer baseret på indtastningerne i DOFbasen. Disse kan bl.a. ses her: <http://www.dofbasen.dk/ART/>
- To medlemmer af DKU er i årets løb stoppet, nemlig Sune Riis Sørensen og Morten Kofoed Hansen. Afløserne står parat og vil blive involveret i arbejdet efter udvalgets november-møde. En liste over gruppens medlemmer kan ses her: <http://www.dofbasen.dk/kvalitet/>
- Et medlem af DOFbasegruppen er trådt tilbage i årets løb. Søren Harding er blevet afløst af Allan Lauritzen som repræsentant for DOF Vestsjælland. Kurt Bonde har afløst Martin Jessen som DOFbasegruppens kontaktperson. En liste over gruppens medlemmer kan findes her: <http://www.dofbasen.dk/kontakt/>
- Anders Tøttrup har afløst Bent Møllmann Jürgensen som HB-kontaktperson.
- Sidst på året afløste Timme Nyegaard Henning Heldbjerg som DOFbasens projektleder. Timme har været involveret i DOFbase-arbejdet siden 2003.
- Som tidligere år har der været afholdt et enkelt weekend-møde mellem koordinatorene, program-møderne og den centrale koordination – i Vejlerne i september. Kommunikation derudover foregår i en lukket e-mail-gruppe. DKU har afholdt et møde i foråret, og vil afholde et weekendmøde i november, hvor det primære formål er at få ryddet op i de observationer, der i løbet af året er markeret som værende under behandling.

Figur 5: De artsrigeste kommuner i 2009. I parentes er angivet kommunens placering i 2008. Der er kun medtaget fuglearter ved fremstilling af tabellen.

	Kommune	Antal arter
1 (1)	Frederikshavn	279
2 (2)	Thisted	275
3 (3)	Ringkøbing-Skjern	266
4 (4)	Varde	265
5 (5)	Esbjerg	253
6 (-)	Fanø	253
7 (7)	Guldborgsund	251
8 (8)	Odsherred	250
9 (6)	Tønder	250
10 (-)	Vordingborg	246
11 (10)	Aalborg	242
12 (-)	Lolland	242

NOVANA 2009

– optællinger af ynglefugle og trækfugle koordineret af
Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet

Af Stefan Pihl & Preben Clausen, Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Aarhus Universitet

Almindelig Ryle, Hønen, Fanø, 4. oktober 2009. Foto: Bo L. Christiansen

NOVANA - det statslige natur- og miljøovervågningsprogram – blev søsat i 2004 for perioden 2004-2009, hvorefter programmet skal revideres. Året 2009 er således det sidste år i den første 6-års-periode. NOVANA omfatter et program til overvågning af ynglefugle såvel som af trækfugle og vintergæster.

Frem til 2007 blev den praktiske del af ynglefugleovervågningen udført af de nu nedlagte 14 amter, og data blev indtastet i en speciel NOVANA database. Fra 2007 er denne opgave udført af de syv Miljøcentre under By- og Landskabsstyrelsen og data indtastes i den web-baserede og offentligt tilgængelige Naturdata portal (<http://www.naturdata.dk>). DMU koordinerer og afrapporterer arbejdet gennem Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestriske Naturdata (se fx Søgaard m.fl. 2010).

De trækkende og overvintrende vandfugle overvåges og afrapporteres af DMU.

Ynglefugleovervågningen i 2009

NOVANA har givet mulighed for at et udvalg af ynglefugle på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I har kunnet overvåges i perioden 2004-2009. I 2009 bestod denne overvågning dels af fire arter, som overvåges årligt: Hvidbrystet Præstekrave, Sandterne, Sortterne og Markpiber og dels af Trane, Klyde, Hjejle, Tink-smed, Splitterne, Dværgterne og Mosehornugle (Tabel 1). For disse arter er bestandene overvåget, så vidt det har været muligt. Derudover er Skarv overvåget (se Danmarks ynglebestand af Skarver i 2009 s. 272).

Endelig er også overvågningen af ynglefugle i Vadehavet og herunder specielt i Tøndermarsken en del af NOVANA.

Der har ikke i NOVANA været midler til at overvåge en lang række arter herunder syv relativt almindelige ynglefugle på Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I: Hvepsevåge, Rørhøg, Natravn, Isfugl, Sortspætte, Hedelærke og Rødrygget Tornskade. I kraft af en sam-

Tabel 1. Miljøcentrenes (2004-2006 amterne) aktive overvågning af 19 arter på EF-fuglebeskyttelses-direktivets Bilag I.

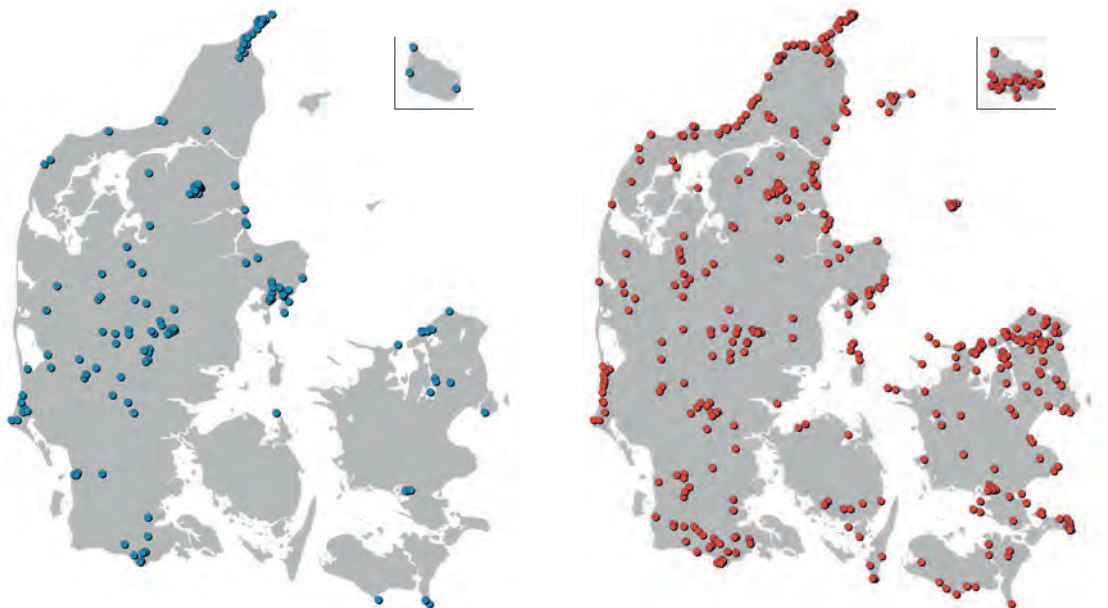
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rørdrum					X	
Hedehøg		X			X	
Plettet Rørvagtel		X			X	
Engsnarre		X			X	
Trane		X		X		X
Klyde						X
Hvidbrystet Præstekrave	X	X	X	X	X	X
Hjejle		X		X		X
Almindelig Ryle	X			X		
Brushane	X			X		
Tinksmed		X		X		X
Sandterne	X	X	X	X	X	X
Splitterne			X			X
Fjordterne			X			
Havterne			X			
Dværgterne			X			X
Sortterne	X	X	X	X	X	X
Mosehornugle		X		X		X
Markpiber	X	X	X	X	X	X

arbejdsaftale mellem DOF og Miljøministeriet, som blev indgået i 2006, kunne to af disse arters udbredelse undersøges i 2009. Det drejede sig om Hedelærke og Rødrygget Tornskade, hvis udbredelse blev undersøgt ud fra indtastede data i DOFbasen. Resultaterne vil i foråret 2011 blive præsenteret i en artikel i Fugle i Felten, hvor også udbredelseskort for Hvepsevåge, Rørhøg, Natravn, Isfugl og Sortspætte tidligere har været vist.

Vandfugle

Den internationale overvågning af vandfugle blev påbegyndt allerede i midten af 1960'erne koordineret af Wetlands International (og dets forgænger IWRB) og DMU (på den tid Vildtbiologisk Station) har været med hele vejen.

Fra 2004 er vandfugletællingerne indgået i NOVANA.

Figur 1. Udbredelse af Hedelærke (blå) og Rødrygget Tornskade (rød) baseret på udtræk af DOFbasen inden for ynglesæsonen 2009 (se Fugle i Felten 1/2011).

Klyde, Ballum Forland, 25. april 2009. Foto: Bo L. Christiansen

Programmet er samtidig blevet udbygget, således at alle trækkende vandfugle nævnt i de oprindelige udpegningsgrundlag for de danske Fuglebeskyttelsesområder bliver overvåget mindst én gang i seksårsperioden 2004-2009.

I 2009 har tællingerne bestået af den internationale tælling af alle vandfugle i midten af januar måned – den såkaldte midvintertælling. Midvintertællingen er

to år i hver 6-års-periode en landsdækkende tælling og de øvrige år, som fx 2009, en reduceret optælling. Den reducerede optælling omfatter alle vandfugle i 48 områder, som dels bliver dækket fra fly (8 områder) og dels fra land (40 områder). Ud fra disse data beregnes et indeks for de talrigeste arter.

Endvidere blev der gennemført internationale tællinger af Bramgæs i midten af marts, Knortegæs i begyndelsen af maj og Grågæs i midten af september. Disse tællinger blev suppleret med nationale tællinger af Kortnæbbede gæs i midten af marts samtidig med Bramgæs. En tælling af Hjejle i hele Danmark med fokus på fuglebeskyttelsesområder, for hvilke arten indgår i udpegningsgrundlaget, skete samtidig med Knortegåsetællingen. Vadefuglene Klyde, Strandhjejle, Stor Regnspeve, Hvidklire og Rødben blev dækket i Vadehavet i midten af august – og Klyde tillige på Læsø og ved Saltbækvig. Den årlige optælling af svømmeænder løb ad stabelen i begyndelsen af oktober. Svømmeænder kan, med undtagelse af gråand og i modsætning til dykænder, ikke optælles ved midvinter, da de fleste svømmeænder er trukket sydpå. Denne tælling blev suppleret med en tælling af Lysbuget Knortegås og Taffeland samt Strandskade og Almindelig Ryle i udvalgte områder. Endelig gennemførtes en tælling af Pibesvane i begyndelsen af november.

Midvintertællingen og enkelte andre tællinger kom-

Bramgæs i tusindvis, Ballum Forland, 20. april 2009. Foto: Bo L. Christiansen

Tabel 2. Oversigt over DMUs optællinger af trækfugle i perioden 2004-2009. Lok. = Udvalgte lokaliteter. De med * mærkede er internationale tællinger.

	Måned	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Midvintertælling*	Januar	Total	Delvis	Delvis	Total	Delvis	Delvis
Sangsvane + Pibesvane*	Januar	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Gæs*	Januar	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Fældefugletælling	August			Total			
Bramgås*	Marts	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Kortnæbbet Gås	Marts	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Knortegås*	Maj	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Lille Kobbersneppe	Maj	Lok.		Lok.		Lok.	
Islandsk Ryle	Maj	Vadehav		Vadehav		Vadehav	
Hjejle	Maj						Total
Vadefugle	August		Vadehav		Vadehav		Vadehav
Grågås*	September	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Svømmeænder	Oktober	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Taffeland	Oktober	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Strandskade	Oktober		Vadehav		Vadehav		Vadehav
Almindelig Ryle	Oktober		Lok.		Lok.		Lok.
Pibesvane	November		Total		Total		Total

binerer optælling fra flyvemaskine af åbne havområder med optælling fra land af ferske områder, laguner og lukkede fjorde. Landbaserede tællinger er kun mulige takket være en meget stor indsats fra et dedikeret tælle-netværk på flere hundrede frivillige optællere.

Resultater fra 2009

Ynglefugle

Data fra NOVANAs overvågning af ynglefugle er formentlig offentliggjort i form af den årlige DMU-rapport over arter, når Fugleåret 2009 udkommer. Data er indsamlet af miljøcentrene efter tekniske anvisninger (Pihl & Kahlert 2004). Den tekniske anvisning bestemmer hvilke data, der skal indsamles på det oftest ene besøg, der sker på den enkelte lokalitet. Ved flere besøg ville antal og kvalitet af indrapporteringer stige, men der har ikke været midler til dette. Det betyder, at de data, der indsamles under NOVANA typisk ligner eller er lidt mere spredte end de data, der indsamles af DOF og offentliggøres i de årlige DATSY rapporter.

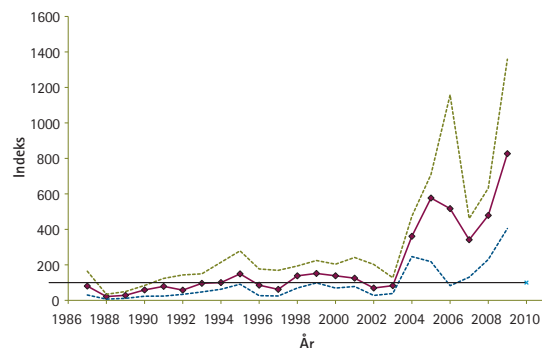
I 2009 var antallene af ynglepar omtrent de samme for de meget sjældne arter som Hjejle, Sandterne, Mosehornugle og Markpiber, men også for knap så sjældne arter som Hvidbrystet Præstekrave, Tinksmed og Sortterne var der god overensstemmelse. Eneste art, hvor NOVANA metoden ikke var tilstrækkelig var Trane. For denne art registrerede DATSY 99-113 par på 79 lokaliteter, mens NOVANA blot registrerede 75-93 par på 52 lokaliteter.

Optællingen i 2009 af Klyde, Splitterne og Dværgerterne indgår i den landsdækkende kortlægning af kolonirugende kystfugle, som foregår i disse år. Resultaterne forventes analyseret i den kommende tid og vil formentlig overvejende blive afrapporteret som artikler i DOFT.

Trækfugle og vintergæster

Midvintertællingen i 2009 var en såkaldt reduceret tælling, som omfattede flytællinger af otte områder og landbaserede tællinger af 40 områder. Disse områder har været dækket hver vinter siden 1987 og danner basis for udarbejdelse af bestandsindeks (Pihl 2000). Efter flere års ønsker om at overføre det DOS-baserede UINDEX til windows er vi nu klar med NUIndex, der kører på moderne computere og indeholder langt mere fleksible databehandlings- og analysetilgange. Den statiske metode er dog stadig den samme og baseret på Underhil & Prÿs-Jones (1994).

Der vil dog gå yderligere nogle år før materialet er analyseret og offentliggjort, men indledningsvis er her en lille smagsprøve i form af indeks for Lille Skallesluger. Arten har været på konstant fremmarch siden de landsdækkende vandfugletællinger blev genoptaget i

Figur 2. Udviklingen i midvinterbestanden af Lille Skallesluger ved de reducerede midvintertællinger af vandfugle i perioden 1987-2009 udtrykt som et indeks (hvor basisår 1994 er lig 100).

slutningen af 1980'erne. Specielt efter 2003 er det øjen-synlig gået stærkt. Antallet er formentlig stigende på grund af de mange milde vintre vi har haft de senere år – og i Holland, som mange Små Skalleslugere ellers trækker til, er den overvintrende bestand rundt regnet halveret over en sammenlignelig årrække (Hustings m.fl. 2009).

Midvintertællingen af gæs i 2009 viste fortsat stigning af overvintrende Grågæs og Bramgæs, som med henholdsvis 91.000 og 56.000 fugle blev de højeste antal, der endnu er registreret ved en midvintertælling af disse to arter. Der blev optalt 560 Taigasædgæs i Nordjylland, hvilket er det hidtil laveste antal. Variationen i antallet af sidtsnævnte art er dog stor fra år til år formentlig fordi gæssene er i stand til at gemme sig i de store nordjyske engområder. De ca. 3.500 Tundrasædgæs blev primært registreret på de sædvanlige lokaliteter ved Nakskov Fjord og Bøtø samt Frejlev og Rødby Fjord. Tundrasædgæssenes forekomst synes efterhånden afklaret med meget få fugle uden for Lolland, Falster og Møn. De gulnæbbede svaner og de øvrige gåsearter lå inden for variationsbredden af forrige års tællinger.

Ved tællingerne af Kortnæbbet Gås og Bramgås i marts såvel som Mørkbuget og Lysbuget Knortegås i maj lå antallene inden for variationen i perioden 2004-2009.

I 2009 gennemførtes en optælling af Hjejle samtidig med knortegåsetællingen i weekenden 8.-9. maj. Resultatet på 20.000 registrerede fugle var pauvert, og på ingen af lokaliteterne blev der opserveret de store flokke, som særligt Nordjylland er kendt for om foråret. Resultatet tyder på, at tællingen lå for sent på sæsonen, og det vil blive overvejet at gennemføre tællingen tidligere på året ved næste tælling i 2015.

Den årlige grågåsetælling i september resulterede også i et rekordstort antal Grågæs. Grågæs har været dækket siden midten af 1980'erne med stigende antal fra ca. 35.000 til 155.000 i 2009.

Der blev gjort noget ekstra ud af årets optælling af Pibesvane i begyndelsen af november 2009 og næsten dobbelt så mange lokaliteter blev dækket som i 2005 og 2007. Specielt i Nordjylland blev hver en sten vendt. Ikke desto mindre var 1.300 Pibesvaner langt fra de antal, der blev registreret på novembertællinger i begyndelsen af 1990'erne (Laubek 1995). Langt de fleste flokke var på under 100 fugle og kun en enkelt på over 200 fugle. Meget tyder på, at pibesvanerne nu trækker meget hurtigt igennem Danmark, så der aldrig når at opbygges de større rastende flokke, man så tidligere.

En stor del af det frivillige netværk er optællere fra DOF, og der skal lyde en hyldest til alle for det omfattende og utrættelige arbejde der bliver gjort. En stor tak til alle, også dem der ikke længere har tiden eller kræfterne til at deltage.

Litteratur

- Hustings F, Koffijberg K., van Winden E., van Roo-men M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2009: Watervogels in Nederland in 2007/2008. SOVON-monitoringsrapport 2009/02,

Waterdienst-rapport 2009.020. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

- Laubek, B. 1995: Udbredelse og fænologi hos rastende og overvintrende Sang- og Pibesvaner i Danmark, 1991-93. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 89: 67-82.
- Pihl, S. 2000: Vinterklimaets indflydelse på bestandsudviklingen for overvintrende kystnære vandfugle i Danmark 1987-1996. – Dansk ornitologisk Forenings Tidsskrift 94: 73-89.
- Pihl, S. & Kahlert, J. 2004: Teknisk anvisning for overvågning af ynglefugle. 2.0. Danmarks Miljøundersøgelser. - Teknisk anvisning fra DMUs Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur F1. 69 s.
- Søgaard, B., Pihl, S., Wind, P., Laursen, K., Clausen, P., Andersen, P.N., Bregnballe, T., Petersen, I.K. & Teilmann, J. 2010: Arter 2008. NOVANA. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 118 s. – Faglig rapport fra DMU nr. 766. <http://www.dmu.dk/Pub/FR766.pdf>
- Underhill, L.G. & Pr s-Jones, R.P. 1994: Index numbers for waterbird populations. I. Review and methodology. - Journal of Applied Ecology 31: 463-480.

Rørdrum, Vejlerne, 29. december 2009. Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

Rastende vandfugle i reservaterne 2009

Af Preben Clausen, Rasmus Due Nielsen, Karsten Laursen og Thomas Eske Holm,
Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Aarhus Universitet

Pibeand, Kammerlusen (SVJ), 18. marts 2009. Foto: Carsten Gadgaard.

Baggrund og Metode

DMU gennemfører i 2008-2010 i et samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen (SNS) en overvågning af rastende vandfugle i hovedparten af de reservater, der er udpeget af hensyn til trækfugle. En mere udførlig beskrivelse af baggrunden for overvågningen blev givet i sidste årgang af Fugleåret (Clausen m.fl. 2009), der også omtaler metoderne, der benyttes til optællingerne. Metoderne er beskrevet mere detaljeret af Clausen m.fl. (2004) for optællinger foretaget fra land samt af Pihl & Frikke (1992) og Petersen m.fl. (2006) for optællinger foretaget fra flyvemaskine. Reservatovervågningsprojektet omfatter ikke Vadehavet, der har sit eget overvågningsprogram under NOVANA (Laursen & Petersen 2009). Tal fra Vadehavet er medtaget for fuldstændighedens skyld.

Reservater for herbivorer

Det er ikke hensigten her at præsentere de samlede resultater fra overvågningen. Vi har som et eksempel i

år valgt at præsentere nogle af resultaterne for seks arter af herbivore vandfugle, dvs. arter der helt eller delvist lever af bundplanter som fx ålegræsser *Zostera* spp., havgræsser *Ruppia* spp., vandaks *Potamogeton* spp., vandkrans *Zannichellia* spp. samt kransnålalger *Chara* spp. De seks udvalgte fuglearter er Knopsvane, Pibeand, Knarand, Spidsand, Taffeland og Blishøne, der når de opholder sig i Danmark primært lever af enten selve planterne, deres rødder og/eller frø.

I de danske kystnære områder, brakvandslaguner og søer findes de største forekomster af bundplanter typisk fra 25 cm til 2 meters dybde, kun sjældent dybere. De fleste steder findes et blandet samfund med Børsteblandet Vandaks *Potamogeton pectinatus*, havgræsser og vandkrans på dybderne mellem 25 cm og 1 meter – og Ålegræs *Zostera marina* nedenfor 1 meters dybde. I søerne findes flere arter af vandaks. I gamle dage voksede især Ålegræs langt dybere, nogle steder helt ned til 10-11 meters dybde (Boström m.fl. 2003). Nutidens eutrofiering, dvs. belastning af vådområderne med høje

koncentrationer af kvælstof og fosfor har imidlertid ført til en stadig ringere vandkvalitet, hvor encellede småalger og trådalger bortskygger de rodfæstede vandplanter og iltsvindsforekomster til tider ødelægger store arealer med vandplanter (Christensen m.fl. 2004). Limfjorden adskiller sig fra resten af landet ved at Ålegræsset findes i hele dybdeområdet fra 25 cm til 2 meter – og Vadehavet, der er et tidevandsområde, har sit helt eget plantesamfund, hvor det er Dværg-ålegræs *Zostera noltii*, der findes som store bede på mudderflader, der blotlægges ved lavvande, og Smalbladet Ålegræs *Zostera angustifolia*, der typisk findes sammen med Dværg-ålegræsset, men i små pytter og render, der aldrig udtørres helt ved lavvande.

I efteråret 2009 blev der generelt optalt en anelse færre herbivore vandfugle end i 2008. Det skyldes formentlig at efteråret 2009, og især september, var mere tørt og mere blæsende end året før (Danmarks Meteorologiske Instituts månedsoversigter). Blæsten fra vest og nord-vest fører til højvande, så især svømmeænderne har svært ved at nå føden i fjordene – og tørken reducerer deres muligheder for at bruge engarealer som alternativ (se Clausen m.fl. 2004, Boertmann & Riget 2006). Det var da også især svømmeænderne antal, der var lavere i 2009 sammenlignet med 2008.

Knopsvane:

Blev set i størst antal i august 2009, hvor 45.600 blev optalt (41.900 i august 2008). De fem vigtigste lokaliteter i løbet af hele efteråret var Hyllekrog (11.355), Nyord (9115), Karrebæksminde-Dybsø fjorde (4198), Sydfynske Øhav (3653) og Roskilde Fjord (3527).

Pibeand

Var talrigest i oktober 2009, hvor 144.000 blev optalt (183.500 i oktober 2008). De fem vigtigste lokaliteter i løbet af hele efteråret var Vadehavet (66.329), Nyord (22.050), Saltholm (13.737), Karrebæksminde-Dybsø fjorde (11.925) og Vigelsø-Odense Fjord (3527). Fordelingen af Pibeænderne i Vadehavet ses på Figur 1.

Knarand

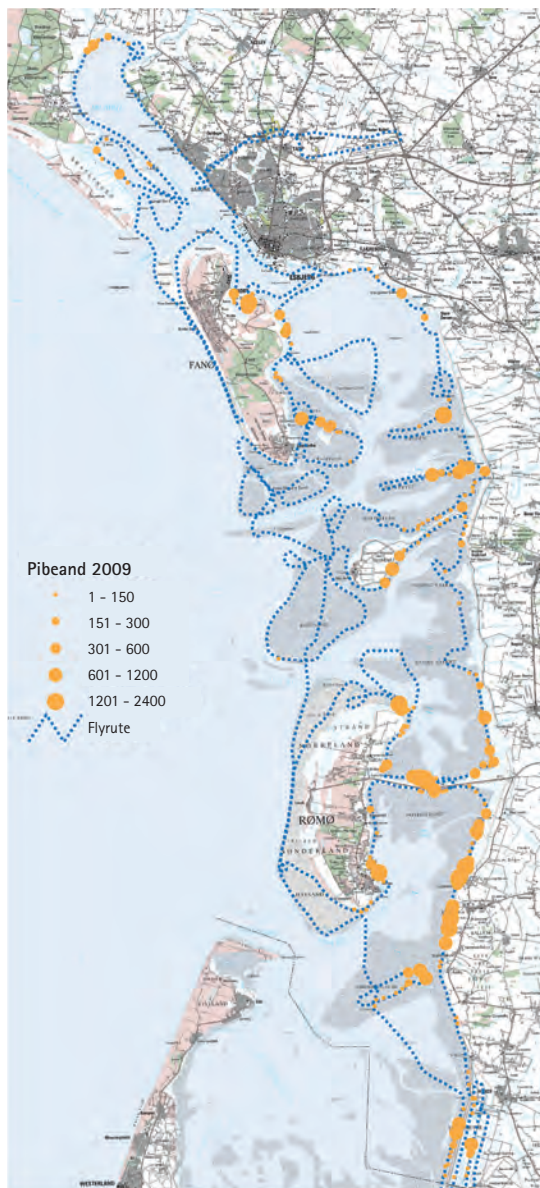
Flest fugle blev set i november 2009, hvor 2429 blev optalt, både færre og senere end året før (3050 i september 2008). De fem vigtigste lokaliteter i løbet af hele efteråret var Maribo Søerne (1430), Østlige Vejler (574), Roskilde Fjord (320), Skjern Å naturgenopretningsområde (178) og Vest Stadil Fjord (129).

Spidsand

Kulminerede i oktober 2009, hvor 9.400 blev optalt (15.100 i oktober 2008). De fem vigtigste lokaliteter i løbet af hele efteråret var Vadehavet (5759), Nyord (3775), Agger Tange (1963), Karrebæksminde-Dybsø fjorde (1830) og Klægbanken (599).

Taffeland

Arten var mest talrig i september 2009, hvor 18.700 blev optalt (19.600 i september 2008). De fem vigtigste lokaliteter i løbet af hele efteråret var Maribo Søerne

Figur 1. Eksempel på et resultat fra optællingen af Vadehavet 15. oktober 2009. Kortet viser fordelingen af i alt 66.329 Pibeænder, der især forekommer på mudderflader med Dværg-ålegræs eller på strandengene i området.

(5759), Nakskov Fjord & Indrefjord (6500), Sydfynske Øhav (1550), Roskilde Fjord (580) og Karrebæksminde-Dybsø fjorde (300).

Hvis man summerer alle de seks herbivore vandfuglearters efterårsmaksima på de enkelte lokaliteter kan man uddrage en Top 20 med efteråret 2009's vigtigste reserver for græssende vandfugle, hvilket giver listen i tabel 1.

Ser man bort fra Vadehavet, domineres listen af en lang række lokaliteter på øerne. Desuden ses det, at fuglene

i stor stil kvitterer for områder, hvor der er foretaget naturgenopretninger. Sidstnævnte omfatter måske forventeligt de to største naturgenopretninger i Danmark, nemlig Skjern Å og Vest Stadil Fjord, men også mindre naturgenopretninger som Vigelsø i Odense Fjord og Majbølle Nor ved Guldborgsund. Maribo Søerne er også udtryk for en bedre forvaltning af et dansk vådområde. Her har man ændret vandstanden og bortfisket skidtfisk – hvilket har bevirket at Maribo Søundersø har fået en langt bedre vandkvalitet og en langt rigere bundvegetation (Fugl & Myssen 2007).

Jyske reservater ”uden herbivorer”

Overvægten af østdanske Top 20 reservater vidner desværre også om, at herbivorerne svigter i antal på flere jyske lokaliteter. Tipperne, Nissum Fjord, Nibe og Gjølbredninger, Ulvedyb og Hjarbæk Fjord ligger i dag udenfor Top 20. Tilbage i 1960'erne og 1970'erne husede alle disse lokaliteter mindst 10.000 og til tider mere end 25.000 herbivorer hvert efterår og lokaliteterne var alle i blandt de vigtigste 10 reservater den gang (Joensen 1974, Søgaard 1985). Forklaringen på de lave antal er ganske simpelt, at fordums tiders store forekomster af ålegræs, havgræsser og børsteblandet vandaks, der var fødegrundlaget for tidligere tiders store antal af herbivorer, i disse områder i dag er markant reduceret på grund af eutrofiering (Ettrup 1994, Clausen m.fl. 2009). Desværre kan vi nu føje endnu en lokalitet til listen over næsten vegetationstomme fjorde, nemlig Mariager Fjord. De herbivore arters antal

i fjorden er samlet betydeligt lavere end for blot få år siden – med maksimumforekomster på blot 285 Knopsvaner, 1428 Pibeænder, 180 Spidsænder og 365 Blishøns i efteråret 2009. I perioden fra 1994-2001 blev der i gennemsnit årligt optalt 416 Knopsvaner, 1320 Pibeænder, 53 Spidsænder og 7235 Blishøns i samme dele af Mariager Fjord. Blishønsenes forsvinden er en stærk indikation på problemer i fjorden. Blishønsene forsvinder prompte hvis bundvegetationen forsvinder – hvilket fx er set på Tipperne (Meltofte & Clausen 2011), ved Nissum Fjord samt i Nibe og Gjølbredninger (Clausen m.fl. 2009) samt i Hjarbæk Fjord (Ettrup 1994). En kortlægning af vegetationen i Mariager Fjord i august 2009 viste da også, at både åle- og havgræsserne var forsvundet fra store dele af fjorden øst for Hadsund - dvs. den lavvandede del af fjorden, som fuglene reelt kan udnytte (Casper Fælle, Kevin Clausen & Preben Clausen upubl. data).

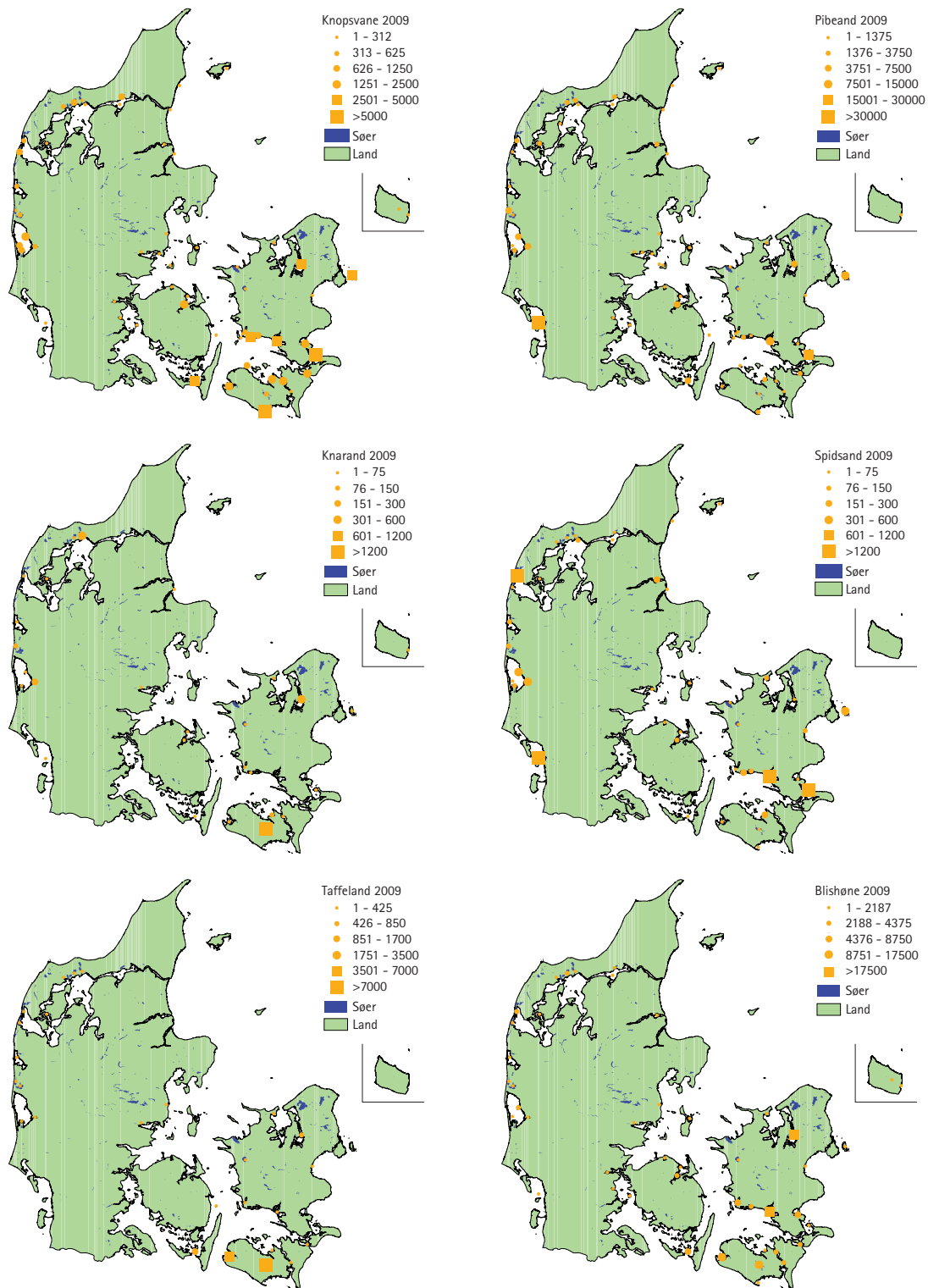
Internationale perspektiver

I henhold til Ramsarkonventionens og EF-fuglebeskyttelsesdirektivets regler er en lokalitet af international betydning for en trækvejsbestand af vandfugle, hvis mere end 1% af bestanden regelmæssigt forekommer på lokaliteten. Danmarkskortene i figur 2 illustrerer at ganske mange reservater i 2009 var af international betydning for flere af de herbivore arter.

Set i forhold til status fra 1994-2001 (Clausen m.fl. 2004) er det nyt, at Maribo Søerne for andet år i træk har

Tabel 1. Efterårsmaksima for seks arter af herbivore vandfugle optalt i de 20 reservater, der rummede de største antal i efteråret 2009. Tallene for Vadehavet er fra totaloptællingen fra flyvemaskine i oktober, som er den eneste måned, der dækkes hvert efterår i området. For Knarand, Taffeland og Blishøne, der dækkes dårligt fra fly, er der brugt tællinger fra land foretaget i fire store områder i Vadehavet.

Reservat	Knopsvane	Pibeand	Knarand	Spidsand	Taffeland	Blishøne	Sum
Vadehavet	32	66329	45	5759	49	148	72363
Karrebæksminde-Dybsø fjorde	4198	11925	0	1830	300	24175	42428
Nyord	9115	22050	35	3775	0	30	35005
Roskilde Fjord	3527	4855	320	43	580	24125	33450
Maribo Søerne	368	35	1430	15	14750	16775	33373
Nakskov Fjord og Indrefjord	2393	950	10	10	6500	8875	18738
Saltholm	2934	13737	26	353	0	240	17290
Sydfynske Øhav	3653	4919	10	26	1550	6492	16650
Hyllekrog	11355	3125	0	50	0	2100	16630
Vigelsø - Odense Fjord	2343	5780	2	94	0	3833	12052
Klægbanken	1375	5013	4	599	0	4308	11299
Præstø Fjord	1955	770	0	10	0	6825	9560
Agger Tange	528	1820	14	1963	112	2680	7117
Skælskør Nor og Fjord	348	114	4	0	8	6300	6774
Basnæs Nor	2545	3650	35	195	0	0	6425
Skjern Å naturgenopretningsområde	408	3868	178	365	134	1175	6128
Fanefjord-Bogø-Letten	1872	1400	0	0	5	2725	6002
Majbølle - Guldborgsund nord	2249	250	20	0	0	3450	5969
Vest Stadil Fjord	154	4106	129	81	2	1245	5717
Østlige Vejler	286	3708	574	57	128	812	5565

Figur 2. Seks Danmarkskort, der angiver det maksimale antal af Knopsvane, Pibe-, Knar-, Spids- og Taffelønder samt Blishøne optalt i det danske reservatnetværk i efteråret 2009. Firkantet signatur angiver, at forekomsten er af international betydning, fordi mere end 1 % af den trækkejsbestand fuglene tilhører, er set på lokaliteten. 1 %-kriteriet er taget fra Wetlands International (2006). Der er kun anført en prik for hvert reservat. Den store firkant for Pibeand i Vadehavet afspejler således ikke fuglenes fordeling – der kan ses i figur 1.

internationalt betydende antal af Knarand, og at både Maribo Søerne og Nakskov Indrefjord begge var af international betydning for Taffeland i 2009. Desværre er det også nyt, at der stort set ikke længere forekommer internationalt betydende antal af disse herbivorer i de nord- og vestjydske reservater – med Agger Tanges Spidsænder som den eneste forekomst af international betydning i 2009. Her fandtes for få år tilbage en fin bundvegetation domineret af kransnålalger, som har et højt næringsindhold og er let fordøjelige for græssende vandfugle samt en forvaltning af vandstanden, der gør det muligt for fuglene at nå planterne (Holm 2002, Holm & Clausen 2006). Det aktuelle antal af herbivorer og lokalitetens placering på Top 20 indikerer, at dette stadig er tilfældet.

Tak

Optællingerne i de fleste store reservater og fra flyve-maskine foretages af professionelle observatører fordi det kræver adskillige hele arbejdsdage fordelt over efteråret at dække disse. I den forbindelse takkes Ole Amstrup, Mogens Bak, Thomas Kjær Christensen, Jens Gregersen, John Frikke, Jens Peder Hounisen, Hans Erik Jørgensen, Jørgen Peter Kjeldsen, Kent Olsen, Henrik Haaning Nielsen, Ib Krag Petersen, Stefan Pihl, Jacob Sterup og Ole Roland Therkildsen for veludført arbejde. Saltholm optælles af caretaker-gruppen under koordination af Michael Fink & Morten Jørgensen. Mange af de mindre reservater optælles af personale fra SNS eller frivillige, hvor Jens Jørgen Andersen, Peter Bjerremand, Hans Henrik Erhardi, Palle Graubæk, Bent Junker-Hansen, Jørn Hansen, Lars Bruun Hansen, Jørgen Kleiss, Rune Palmqvist, Hans Pinstrup og Niels Aakjær takkes for indsatsen. Skulle enkelte

bidragydere være glemt ovenfor skyldes det alene forfatterens travlhed. Deres indsats er lige så værdsat som de nævnte observatørers.

Litteratur

- Boertmann, D. & F. Riget (2006): Effects of Changing Water Levels on Numbers of Staging Dabbling Ducks in a Danish Wetland. *Waterbirds* 29: 1-8.
- Boström, C., Baden, S.P., Krause-Jensen, D. (2003): The seagrasses of Scandinavia and the Baltic Sea. Side 27-37 i Green, E.P. & Short, F.T. (red.): *World Atlas of Seagrasses*, Berkeley: University of California Press.
- Christensen, P.B., Schou Hansen, O. & Ærtebjerg, G. (red.) (2004): *Iltsvind*. Forlaget Hovedland. - Miljøbiblioteket 4.
- Clausen, P., Bøgebjerg, E., Hounisen, J.P., Jørgensen, H.E. & Petersen, I.K. (2004): Reservatnetværk for trækkende vandfugle. En gennemgang af udvalgte arters antal og fordeling i Danmark 1994-2001. *Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU nr. 490*.
- Clausen, P., Meltofte, H. & Holm, T.E. (2009): Vandfugle og bundvegetation i fjorde under global opvarmning – har fuglene og vi et problem i Danmark? Side 115-130 i Søgaard, B. & Asferg T. (red.): *Arter 2007*. NOVANA. *Danmarks Miljøundersøgelser*, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU nr. 713.

Blishøns, Enø Overdrev, 19. januar 2009. Foto: Steen E. Jensen.

- Ettrup, H. (1994): Udviklingen i fuglebestandene i Hjarbæk Fjord 1967-1993 i relation til miljøforhold og ændret slusedrift. – Faglig rapport fra DMU nr. 112.
- Fugl, K. & Myssen, P.M. (2007): Maribo Sønderø. Side 175-196 i Liboriussen, L., Søndergaard, M. & Jeppesen, E. (red.) 2007: Sørestauration i Danmark. Del II: Eksempelsamling. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 312 s. – Faglig rapport fra DMU nr. 636
- Holm T.E. (2002): Habitat use and activity patterns of Mute Swans at a molting and a wintering site in Denmark. *Waterbirds* 25 (Special Publication 1): 183–191.
- Holm, T.E. & Clausen, P. (2006): Effects of water level management on autumn staging waterbird and macrophyte diversity in three Danish coastal lagoons. *Biodiversity and Conservation* 15: 4399-4423.
- Joensen, A.H. (1974): Waterfowl Populations in Denmark 1965-1973. A Survey of the Non-breeding Populations of Ducks, Swans and Coot and their Shooting Utilization. *Dan. Rev. Game Biol.* 9(1): 1-206.
- Laursen, K. & Petersen, I.K. (2009): Overvågning af trækfugle i Vadehavet. I: Søgaard, B. & Asferg, T. (red.) 2009: Arter 2008. NOVANA. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU, i trykken.
- Meltofte, H. & Clausen, P. (2011): Svømmefuglene på Tipperne 1929-2007. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 105 nr. 1, i trykken.
- Petersen, I.K., Pihl, S., Hounisen, J.P., Holm, T.E., Clausen, P., Therkildsen, O. & Christensen, T.K. (2006): Landsdækkende optællinger af vandfugle, januar og februar 2004. Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU nr. 606.
- Pihl, S. & Frikke, J. (1992): Counting birds from aeroplane. Side 8-23 i Komdeur, J., Bertelsen, J. & Cracknell, G. (Red.): *Manual for Aeroplane and Ship Surveys of Waterfowl and Seabirds*. Danmarks Miljøundersøgelser, IWRB Special Publication No. 19: 8-23.
- Søgaard, B. (1985): *Vildreservaterne og Vandfuglene*. Landbrugsministeriets Vildtforvaltning, Kalø.
- Wetlands International (2006): *Waterbird population estimates – Fourth Edition*. Wetlands International, Wageningen, Holland.

Udvalgte ynglefugle i Vejlerne

Af Jørgen Peter Kjeldsen og Henrik Haaning Nielsen, ornit.dk

Kontekst

Igen i 2009 blev det reducerede overvågningsprogram for ynglefugle i Vejlerne gennemført som beskrevet af Kjeldsen & Nielsen (2009b). Denne overvågning er sat i værk som en del af det overordnede statslige NOVANA-program, og udvalget af arter, som overvåges, tager udgangspunkt i EF fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1.

Der er altså fortsat mange ynglefuglearter, for hvilke Vejlerne udgør en af de vigtigste eller den vigtigste danske yngleplads, som ikke overvåges – og ikke er blevet

det, siden Vejlernes Feltstation blev nedlagt i 2003.

Hvor NOVANA-programmet ofte benytter ét eller nogle få besøg på ynglelokaliteten, er der i Vejlerne anvendt et udvidet program, så bestandsopgørelserne for de overvågede arter er sammenlignelige med tællingerne fra feltstationsperioden 1978-2003. Desuden optælles alle de overvågede arter hvert år, hvor NOVANA opererer med intervaller på nogle år.

Ud over at indgå i nationale opgørelser over bestandenes udvikling anvendes resultaterne fra Vejlerne meget direkte i forvaltningen af området. Ejeren, Aage

Almindelig Ryle / Engrylle, Bygholm Vejle, 11. maj 2009. Foto: Henrik Haaning Nielsen

V. Jensens Naturfond, støtter således overvågningen økonomisk. Der er udarbejdet en driftsplan for Vejlerne (Riis 2009), et vigtigt redskab som definerer, hvor og hvor ofte der skal iværksættes forvaltningstiltag i form af græsning, slåning osv. Der afholdes hvert år et møde i Vejlernes Naturråd, hvor resultaterne fra ynglefugleovervågningen bliver inddraget i løbende diskussioner om, hvor det er vigtigst at sætte ind.

De vigtigste resultater af overvågningen af ynglefugle i 2009 præsenteres her; en grundigere rapport er tidligere publiceret (Kjeldsen & Nielsen 2009a).

Fysiske forhold af betydning for ynglefuglene

Vandstanden i de forskellige adskilte systemer, som udgør Vejlerne, er afgørende for ynglefuglenes muligheder. Den vigtigste lokalitet for engfugle, Bygholmengen, havde i 2009 en meget lav vandstand gennem det meste af vinteren og foråret, forstærket af, at april bød på meget lidt nedbør. Maj og juni blev dog relativt våde, så udtørringen i vadeflugenes ungefæringsstid var ikke så omfattende, som det er set mange andre år (sidst i 2008). Engen fremstod tør i juni, men den regelmæssige regn betød, at der konstant var fugtighed til stede i græstørvæn og dermed fødeemner for engfuglene. Generelt var antallet af ungeværende vadeugle i juni derfor højt i 2009 (se bl.a. Stor Kobbersneppe). Vesløs/Arup Vejler og Østerild Fjord huser også relativt vigtige engfuglebestande. Her registreredes en meget lav vintervandstand i januar-februar, efterfulgt af et noget højere niveau i marts. Udtørringsforløbet igennem foråret ser ud til at have været nogenlunde normalt. Frekvensen af aflæsninger, der foretages, er dog ikke hyppig nok til at registrere større udsving, som kan påvirke fuglenes mulighed for at yngle.

For tre af de vigtigste yngleområder for rørskovsfugle, Tømmerby Fjord, Han Vejle og Bygholm Nord, er vandstanden delvist sikret gennem permanent opstemning bag diger. Årets aflæsninger viste for alle tre områder generelt lave vandstande. Vinteren var tør, og derfor var udgangspunktet forud for forårets fordampning ganske lavt. De registrerede bestandstilbagegange hos flere af rørskovens fuglearter i 2009 har givetvis sammenhæng med faldet i vandstand. Særligt i Bygholm Nord er der sket en bemærkelsesværdig nedgang i vandstands niveauet. Efter at Krapdiget (der adskiller Bygholm Nord fra Bygholmengen) blev retableret i 1994, målttes i årene 1997-2003 meget høje vandstande (mere end 20 cm over det tidligere niveau), men i 2009 var de målte værdier stort set svarende til forholdene før 1994. En årsag til det faldende niveau over de seneste år kan være, at Selbjergdiget er udsat for nedbrydning ved, at vand fra Bygholm Nord løber over diget ind i Selbjerg Vejle på de lave steder, hvor diget er svage, og dermed nedbryder diget yderligere.

Habitatudvikling og driftsforhold

Den naturlige succession i de fleste af de naturtyper, der findes i Vejlerne, er tilgroning med rørskov og pile-

krat. For at holde engene åbne afgræsses med kreaturer, og i nogle tilfælde suppleres med slåning af vegetationen.

I juni 2008 blev der slået ca. 156 ha af den mest tilgroningstruede del af Bygholmengen, og i sommeren 2009 græssede 344 kreaturer på lokaliteten.

Tilgroningen af Bygholmengen kan true lokalitetens funktion som en af Danmarks allervigtigste ynglelokaliteter for engfugle, og overvåges derfor nøje. Efter ynglesæsonen 2009 var de tilgroede partier mindre, end de har været i flere år. Ud over slåningen i 2008 kan det skyldes den ret tørre forsommer, mange græssende gæs samt evt. en højere andel end ellers af kødkvæg.

I Kogleakssøen blev en slåning af øerne udført i det tidlige forår 2009. Tilgroning af disse øer har de senere år givet de kolonirugende arter dårligere vilkår, men slåningen åbnede vegetationen så meget, at Hættmåger og Fjordterne i 2009 kunne anlægge reder på øerne i væsentligt større omfang end de foregående år, og Sortterne fandt også bedre yngle muligheder. Der ses dog stadig en markant tilgroning af lokaliteten langs det nord-sydgående dige samt hele den sydlige del. Der har i en årrække ikke været kreaturgræsning i Kogleakssøen, og den tidligere optrampede fugtige zone langs bredden af søen mod vest (det såkaldte "blå bånd") er nu helt tilgroet, hvilket forringer bl.a. Sortternernes fourageringsmuligheder.

I Bygholm Vejle nord for Krapdiget har vegetationen undergået store forandringer. Der foregår ingen systematisk overvågning af udviklingen, men med det blotte øje ses, at arealet med høj rørskov er indskrænket; langs vestsiden af området er store partier af rørskoven blevet meget udtynnet og fremstår lav og åben. Dele af tagrørspartierne er overtaget af bevoksninger med dunhammer, og langs østsiden sker indvandring af pilebuske. Årsagen til udtyndingen af bevoksningen med tagrør kendes ikke, men blev bemærket første gang i foråret 2005 efter en vinterstorm.

I de Vestlige Vejler er engene omkring Vesløs Vejle, i Trekanten og på begge sider af Storeholm blevet mere egnede for engfugle som følge af slåning og kreaturgræsning gennem en årrække. Dette har bl.a. betydet flere ynglende Store Kobbersnepper i området – som dog ofte har en dårlig ynglesucces, således også i år. Engene på nordvestsiden af Arup Vejle er derimod under tilgroning, og tagrør dominerer engens vegetation. Det samme gælder engene på østsiden af Østerild Fjord, hvor der flere steder står meterhøj rørskov. Her kræver det stadig en stor målrettet indsats, hvis områderne skal blive til gode engfuglelokaliteter.

Resultater af overvågningen

Årets ynglebestand af Rørdrum blev opgjort til 114 paukende fugle (Fig. 1). Dette er en væsentlig nedgang i forhold til 2008 (169) og det laveste antal siden 1999. Bestanden var på sit højeste niveau i 2002-2004 med i nærheden af 200 paukende. Nedgangen i forhold til 2008 var meget påfaldende i Tømmerby Fjord med blot 11 paukende fugle (mod 30 i 2008) samt i Selbjerg Vejle

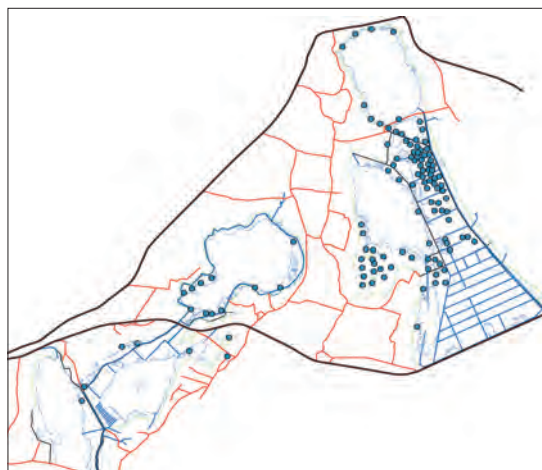
med 27 (52 i 2008). Den registrerede bestandstilbagegang er sikkert især en reaktion på relativt lav vandstand i rørskovsområderne, i al fald tyder alle analyser på, at vandstanden er den vigtigste enkeltfaktor for denne karakterart for Vejlerne (bl.a. Kjeldsen 2008).

Der blev i 2009 kortlagt 50 territorier af Rørhøg (Fig. 2). Dette er stort set på niveau med 2008 (54-56 territorier), og arten fastholder det høje bestandsniveau, der har været efter 2000. Det er lidt af en gåde, at den store rørskov i Tømmerby Fjord ikke huser mere end fem par. Til gengæld er fire par i Han Vejle udtryk for en pæn tæthed af territorier, især når de tilstødende dele af Bygholm Nord også huser en særdeles tæt bestand. Her ligger kerneområdet for Rørhøg i Vejlerne med ned til få hundrede meter mellem rederne, og knap halvdelen af bestanden er koncentreret her. En årsag til den store tæthed kan være nærheden til kolonien af Hættemåge i Kogleakssøen, som nu er Vejlernes største og en lettilgængelig føderessource. Ligeledes rummer dette område med mange små søer i rørskoven en stor bestand af Blishøne, og Rørhøgene ses også fouragere på blichønekyllinger. Et helt andet udbredelsesmønster ses i nogle af randområderne til Vejlerne, hvor der flere steder yngler rørhøgepar i små isolerede rørskove, som ved Vesløs Vejle og i Læsvig.

Der blev blot registreret to territoriehævdende Plettet Rørvagtel i Vejlerne i 2009 - en fugl i den sydlige del af Selbjerg Vejle og en ved Vesløs Vejle. Der er tale om det laveste antal siden optællingernes start i 1978.

Arten forekom også meget fåtalligt på landsplan, måske ikke udelukkende på grund af, men sikkert i al fald forstærket af det nedbørsfattige forår.

Trane er efterhånden fast etableret som ynglefugl i Vejlerne. Der var i 2009 fire sandsynlige og to mulige ynglepar. De fire sandsynlige par fandtes i rørsumpen i Bygholm Nord, hvor der var regelmæssig trompeteren samt til- og fraflyvning fra faste pladser. Ingen ungekuld blev registreret før 11. august, hvor der sås to par med hver en unge. Den ene fløj med forældrefuglene til Bygholm Nord og landede i et område, hvor der gen-

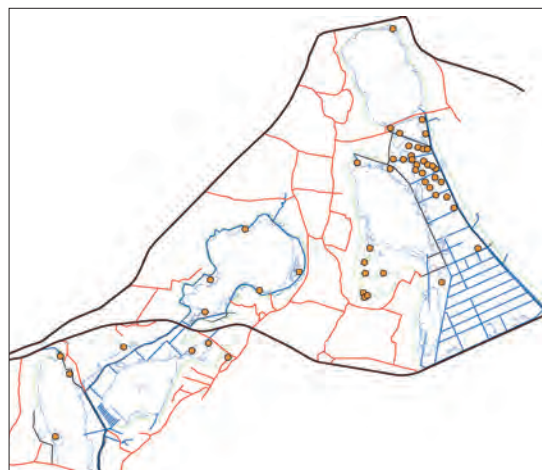
Figur 1. Territorier af Rørdrum i Vejlerne 2009.

nem sæsonen var kortlagt regelmæssig aktivitet. På grund af den sene dato kan det dog ikke med sikkerhed siges, om disse unger er klækket i Vejlerne, da der på dette tidspunkt var begyndt at ankomme Traner fra andre områder. Siden starten af 1990'erne er der de fleste år iagttaget Traner med yngleadfærd i Vejlerne (Kjeldsen 2008); de seneste år har der oftest været to-tre par.

Bestanden af Klyde blev i 2009 opgjort til 80 par, med 71 par på Bygholmengen og 9 par i Arup Vejle. Det er et meget lavt bestandsniveau, og i hele perioden siden 1978 er der kun tre gange optalt et lavere antal. Omkring 2000, hvor en række år med gode vandstandsforhold faldt sammen med en meget lav rævebestand, ynglede op til 500-700 par Klyder i Vejlerne, og Bygholmengen var en af landets vigtigste lokaliteter for arten. Klyde yngler i de største antal og med størst succes, når der på Bygholmengen er en høj vandstand; dvs. når alle pander og kanaler er vandfyldte, hvilket giver en vis beskyttelse mod rov pattedyrs hærgen. I år nåede vandstanden under det optimale niveau allerede tidligt i april. Den 4. april blev der talt 352 Klyder på Bygholmengen (DOFbasen), hvilket var forårets maksimum, men ved optællingen af ynglefugle en måned senere var antallet lavere. Det er værd at bemærke, at der i de særligt gode år for Klyde i perioden 1998-2002 samtidig på Bygholmengen fandtes store ynglebestande af andre vadefugle og svømmeænder; Klydens krav til en høj forårsvandstand strider altså ikke mod kravene for andre sårbare arter.

Vibe bliver i det nuværende program kun overvåget på Bygholmengen, hvor der under årets enggennemgang i maj blev kortlagt 381 par. Det er en stor stigning i forhold til 2008 (303 par), og bestanden er nu næsten på niveau med 2001-2003, hvor den toppede med omkring 400 par på Bygholmengen. Der har dog været et generelt højt niveau i alle de dækkede år efter 2000.

Der blev registreret i alt 55 territorier af Engrylle (48 på Bygholmengen (Fig. 3) og 7 i Vesløs/Arup Vejler), hvilket er lidt flere end i 2008. Størsteparten af Byg-

Figur 2. Territorier af Rørhøg i Vejlerne 2009.

Stor Kobbersnepe, Bygholm Vejle, 28. juni 2009. Foto: Henrik Haaning Nielsen

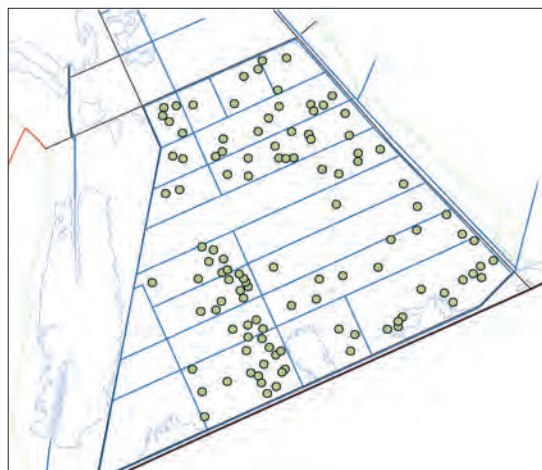
holmengens Engryler blev kortlagt i et "bælte" over engen fra sydvest mod nordøst; et område som rummer mange mindre lavvandede pander og en passende fugtighed. Desuden er der en mindre tæt koncentration på den sydøstlige del af engen. Vejlerne (Bygholmengen) er i de seneste år blevet Engrylens stærkeste bastion i Danmark. Mens udviklingen har været negativ i resten af landet har bestanden her, siden overvågningen blev genoptaget i 2005, været stabil, omend på

et lavere niveau end i feltstationsperioden 1978-2003. Den vigtigste årsag må være, at man på Bygholmengen ikke kun praktiserer en engfuglevenlig drift (kortgræsede partier omkring lavvandede pander), men at også vandstanden i nogen grad kan kontrolleres, så der selv i tørre forår vil kunne opretholdes et vist fugtighedsniveau.

Ynglebestanden af Brushøne i Vejlerne blev opgjort til blot 7 høner, alle kortlagt ved gennemgangen af

Figur 3. Territorier af Engryler på Bygholmengen 2009.

Figur 4. Territoriehævdende par af Stor Kobbersnepe på Bygholmengen, maj 2009.

Bygholmengen i juni. Kun én af de kortlagte høner udviste en tydelig varslende adfærd, de øvrige var svagt yngleulige. Det samlede antal var identisk med 2008 (også alle kortlagt på Bygholmengen), men sidste år blev flere af fuglene registreret som tydeligt yngleulige. Dette forhold behøver imidlertid ikke at betyde, at færre har ynglet i 2009, men blot at tidspunktet for gennemgangen (7. juni) formentlig har været så tidligt, at de fleste høners æg endnu ikke var klækkede, og de derfor ikke optrådte særligt urolige. Antallet af ynglende Brushøner varierer meget i Vejlerne, og i perioden 1978-2003 svingede bestanden mellem 83 i 1988 og 0 i 1996 (Kjeldsen 2008). De seneste fire år er der kortlagt meget få yngleulige Brushøner i Vejlerne (<10), og på nationalt niveau er arten helt forsvundet fra mange lokaliteter. Der gælder dog det stærke forbehold over for tallene, at metodikken i Vejlerne (med så få besøg på de bedste lokaliteter) næsten altid vil give en undervurdering, fordi det er svært at ramme det tidspunkt, hvor den største mulige del af bestanden har unger og dermed bliver synlige, når timingen af ynglefugletællingerne også skal tilrettelægges med henblik på andre arter.

Den samlede ynglebestand af Stor Kobbersnepe blev ved territoriekortlægningen i maj opgjort til 123 par, hvoraf 112 fandtes på Bygholmengen (Fig. 4), og de resterende 11 omkring Vesløs Vejle og i "Trekanten". Dette var en tilbagegang i forhold til 2008, hvor der blev kortlagt 163 par (148 på Bygholmengen). Årets resultat er det laveste siden 2003. Som for mange vade-fuglearter, der klarede sig rigtigt godt i 2000-2003, var også bestanden af Stor Kobbersnepe størst i den årrække (i størrelsesordenen 200 par), hvilket den meget lille rævebestand (pga. sygdommen skab) i høj grad formodes at have været medvirkende årsag til (Kjeldsen 2008). Den voldsomme tilbagegang i 2009 kan ikke umiddelbart forklares, men bestanden – og ynglesuccesen – har altid varieret meget, uden at der har kunnet konstateres nogen sammenhæng mellem bestandssvingningerne og klimatiske forhold eller

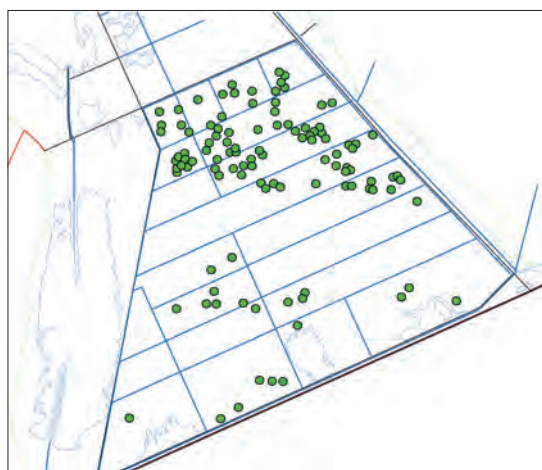
Tabel 1. Vegetationshøjder (i cm) på de fire nordligste parceller af Bygholmengen 7. juni 2009 og antallet af ungeførende par af Stor Kobbersnepe inden for hver kategori.

Vegetationshøjde	Areal		Ungevarslede par	
	Hektar	%	Antal	%
10-15	43,2	18,5	7	9,0
16-30	49,1	21,1	16	20,5
31-50	96,1	41,2	34	43,6
51-70	36,0	15,4	15	19,2
71-100	8,8	3,8	6	7,7
	233,1	100	78	100

vandstand. Årsagerne er formentlig komplekse og kan være variationer i bl.a. vinternedbør, sluseforvaltning, prædationstryk, kreaturtæthed og udbindingstidspunkt. Ynglesuccesen har ikke tidligere været overvåget systematisk, men i 2009 blev de ungevarslede Kobbersnepper kortlagt ved junigennemgangen (Fig. 5). Her blev kortlagt 109 par, så på dette tidspunkt var der stort set 100 % overlevelse af yngleforsøgene. Sammenligning med territoriernes fordeling i maj viser, at mange af parrene havde vandret med ungerne over ganske store afstande, og at de ungevarslede par var koncentreret i den nordøstlige del af Bygholmengen. Næsten halvdelen (48) opholdt sig i det område, som i 2008 blev slået i juni, og som i 2009 fremstod med "mellemhøjt" græsdekke. På de fire nordligste parceller, hvor vegetationshøjden også blev kortlagt, blev der i alt fundet 78 ungeførende par (Tabel 1).

Fuglene, som opholdt sig i vegetation inden for intervallet 16-50 cm, fordelte sig nogenlunde i overensstemmelse med disse områders forholdsmæssige areal (med i gennemsnit et ungeførende par pr. 3 ha). Arealer med kortere græshøjde blev undgået, og der var en større tæthed af fugle end forventet i områder med vegetationshøjde over 50 cm (svarende til et ungeførende par pr. 2 ha). Kobbersnepper, som har ynglesucces, opsøger formentlig denne del af Bygholmengen, fordi vegetationen giver dækning, og samtidig har disse nordlige parceller nogle zoner med lave og fugtige områder, som tørrer ud sent på sæsonen. I Vesløs Vejle-området blev der i juni kun fundet to ungevarslede par ud af de 11 par, som blev kortlagt i maj; alle parrene i Trekanten havde opgivet.

Der blev kortlagt 390 territorier af Rødben: 321 par på Bygholmengen, 58 par i Vesløs/Arup Vejle og 11 par på østsiden af Østerild Fjord. I 2008 var bestanden i de samme områder 192, 32 og 9 par, i alt 233, så der er tale om en stor fremgang. Rødbenene kortlægges i juni, langt de fleste som ungevarslede. På Bygholmengen var der en markant koncentration på de nordligste parceller (i lighed med Stor Kobbersnepe). I det område, som i 2008 blev slået i juni, blev der registreret 134 par (42 % af Bygholmengens bestand). Den kortlagte bestand af Rødben i Vejlerne viste igennem det meste af perioden 1978-2003 en stigende tendens, men med store årlige svingninger, som i vidt omfang kan skyldes variationer i ynglesuccesen. I perioden efter 2005 har

Figur 5. Ungevarslede par af Stor Kobbersnepe på Bygholmengen, juni 2009

bestanden også varieret, bl.a. med en markant tilbagegang i 2008, som bød på et meget tørt forår.

To par Dværgmåger gjorde yngleforsøg i Kogleakssøen, men ingen unger blev flyvefærdige. Sidst i maj observeredes to rugende fugle med ca. tre meters afstand, i en koloni af Hættemåger og Fjordterne. De to redepladser blev kontrolleret regelmæssigt, og fuglene blev set rugende indtil 19. juni, hvor der også sås tre små unger i en af rederne. Desværre mislykkedes yngleforsøget, og alle fire ynglefugle rastede 4. juli på en mudderflade sammen med flokken af 2K-fugle.

Den samlede ynglebestand af Fjordterne blev opgjort til 53 par: 17 par på Bygholmengen, 34 par i Kogleakssøen, 1 par i Bygholm Nord og 1 par i Arup Vejle. Slåningen af øerne i Kogleakssøen viste sig at være af stor betydning, idet lokaliteten igen blev taget i brug af Fjordterne efter en pause i 2008, hvor området var for tilgroet og savnede egnede redepladser. Kogleakssøen er nu Vejlernes vigtigste lokalitet for Fjordterne, hvor det i feltstationsperioden 1978-2003 kun undtagelsesvist skete, at et enkelt par slog sig ned her. Der findes ikke længere ynglepar på Melsig, som tidligere var den vigtigste ynglelokalitet (det enlige par i Arup Vejle i år rugede ved Dykkerslusen). Der sås god ungeproduktion i Kogleakssøen (ikke overvåget systematisk). Siden omkring 2000 har der været et generelt højere bestandsniveau, så i takt med at landsbestanden falder, bliver Vejlernes bestand af større vigtighed for arten.

Der var 84 par Havterne, som gjorde yngleforsøg i Vejlerne i 2009, alle på Bygholmengen. Det er en fremgang i forhold til 2008 (64 par), og i historisk perspektiv hører årets bestand til de største for arten i Vejlerne. Arten er som koloniruger afhængig af en relativt høj vandstand, som kan yde nogen beskyttelse mod redeprædation. Det lave vandstands niveau på engen dette forår fik stor betydning for ynglesuccessen; ved en kontrol 22. maj sås 42 rugende fugle, og midt i juni blev det konstateret, at samtlige par havde opgivet ynglen.

Bestanden af Sortterne talte i 2009 18-25 par, alle i Kogleakssøen. Første observation af arten var 29. april, men ankomsten foregik ret langsomt; 11. maj sås for første gang over 10, og først 17. maj blev det konstateret, at kolonietablering havde fundet sted, idet der blev set 13 opflyvende (og dermed rugende) fugle. Kolonien var placeret midt i den store hættemågekoloni, hvilket gav en vis beskyttelse mod overflyvende prædatorer. Fouragerende Sortterne blev set hente føde i især Kogleakssøen, men også Store Gollum i Bygholm Nord samt Han Vejle, Selbjerg Vejle, Læssø og Lund Fjord fungerede som fourageringslokaliteter. Første flyvefærdige ungfugle sås 3. juli. I den første "udflyvningsrunde" sås maksimalt seks juvenile omkring kolonien 19. juli, hvilket var en beskedne ungeproduktion, efter at forholdene i løbet af sæsonen havde set lovende ud. Sæsonen blev imidlertid forlænget, idet mindst to par havde lagt om, og der blev set fodring to steder i slutningen af juli og i starten af august. Den 10. august sad tæt på kolonien fem nyligt udflyjne (rundvingede) ungfugle, som blev fodret af to forskellige adulte fugle. Det endelige antal udflyjne ungfugle lyder altså på 11, hvilket ikke er storslået, men trods alt bedre end sidste

års nulresultat. Koloniens relative succes i 2009 skal ses i lyset af, at der i løbet af vinteren og foråret blev foretaget en slåning af alle småøer i Kogleakssøen. Ikke bare Sortterne reagerede positivt på dette tiltag; der etableredes en stor hættemågekoloni (>2200 par), fjordternekoloni (34 par), ynglende Dværgmåger (to par) samt ynglende Sorthalset Lappedykker m.m. Trods denne slåning var der allerede i 2009 en markant opvækst af vegetation på yngleøerne samt på engstykkerne. Hvis optimale betingelser for etablering af ynglepladser samt fouragering skal opretholdes, så skal denne tilgroning stoppes. Tilgroningen kan holdes nede maskinelt, men det ideelle i forhold til Sortterne er, at slåningen kombineres med kreaturafgræsning (som i kraft af optrampning giver mere liv til overgangszonen). Bestanden i 2009 er blandt de laveste registreret i Vejlerne nogensinde. Hvis ynglehabitaten i Kogleakssøen kan holdes attraktiv for Sortterne, er der dog grund til en forsigtig optimisme, idet der i årene 2004-2007 blev produceret relativt mange unger, og det er tidligere vist (Kjeldsen 2008, Kjeldsen & Nielsen 2008), at antallet af flyvefærdige unger kan aflæses i bestandsstørrelsen tre-fem ynglesæsoner senere.

Referencer

- Kjeldsen, J.P. 2008: Ynglefugle i Vejlerne efter inddæmningen, med særlig vægt på feltstationsårene 1978-2003. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 1-240.
- Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. (2008): Overvågning af ynglefugle i Vejlerne, 2007. - Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. - Arbejdsrapport fra DMU nr. 242. 32 s. <http://www.dmu.dk/Pub/AR242.pdf>.
- Kjeldsen, J.P. & H.H. Nielsen 2009a: Ynglefugle i Vejlerne 2009. - Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 40 s. - Arbejdsrapport fra DMU nr. 259. <http://www2.dmu.dk/Pub/AR259.pdf>.
- Kjeldsen, J.P. & H.H. Nielsen 2009b: Overvågning af Vejlerne. - Fugleåret 2008, 264-269. DOF.
- Riis, N. (red.) (2009): Driftsplan for Vejlerne. Hovedrapport. - COWI for Aage V. Jensen Naturfond. 145 s. http://www.avjf.dk/media/Hovedrapport_2009.pdf. [http://www.avjf.dk/media/Hovedrapport_2009_BILAG_1-5\(1\).pdf](http://www.avjf.dk/media/Hovedrapport_2009_BILAG_1-5(1).pdf).

Skarvens ynglekolonier i 2009

Af Thomas Bregnballe og Jörn Eskildsen, Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Aarhus Universitet og NaturInform

Skarver sværmer som flagermus ved Tofte Sø, Lille Vildmose, 13. maj 2006. Foto: Jan Skriver

Indledning

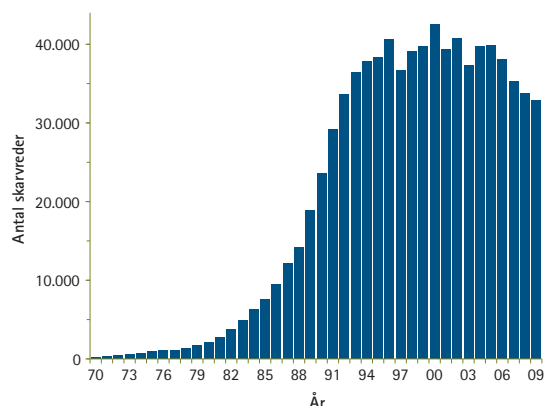
Udviklingen i ynglekolonierne følges ved at tælle alle rederne i de enkelte kolonier omkring det tidspunkt af foråret, hvor antallet af reder kulminerer. Som i foregående år indgik overvågningen af den danske ynglebestand af Skarv i NOVANA programmet. Men fra og med 2010 vil overvågningen af denne art ikke være knyttet til NOVANA.

Status for 2009

Ved optællingerne i 2009 blev der registreret 32.851 skarvreder i Danmark. Det var det laveste antal i 17 år, og det var en tilbagegang på 2,5% i forhold til 2008. I årene 1993-2006 var redeantallet forholdsvis stabilt, svingende mellem 36.500 og 42.500 reder, og i forhold til gennemsnittet for denne periode, ynglede der i 2009 16% færre skarver. Udviklingen i antallet af skarvreder i Danmark fra 1970 og frem er vist i Figur 1. Også langs den tyske Østersøkyst var der en mindre tilbagegang i yngleantallet fra 2008 til 2009.

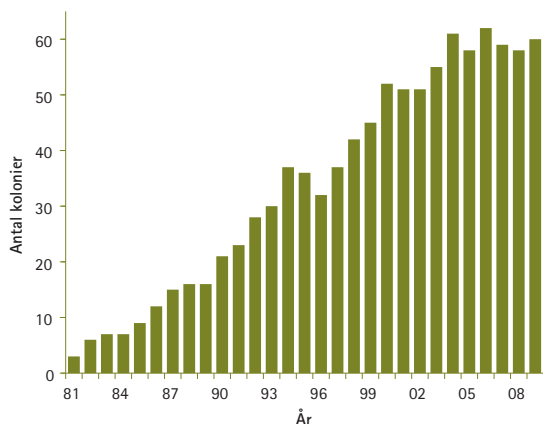
I 2009 var der 60 steder, hvor Skarverne havde koloni eller forsøgte at danne koloni (Tabel 1). Det sva-

rer til antallet af kolonier i årene 2004-2008 (Figur 2). I 2009 gjorde skarver forsøg på at danne nye kolonier fire steder, nemlig ved Tange Sø, på Lille Græsholm i Det Sydfynske Øhav, ved Højbjerg Skov nær Korsør samt ved Ålholm på Lolland. Skarver har tidligere yng-

Figur 1. Udviklingen i antallet af besatte skarvreder i Danmark fra 1970 til 2009.

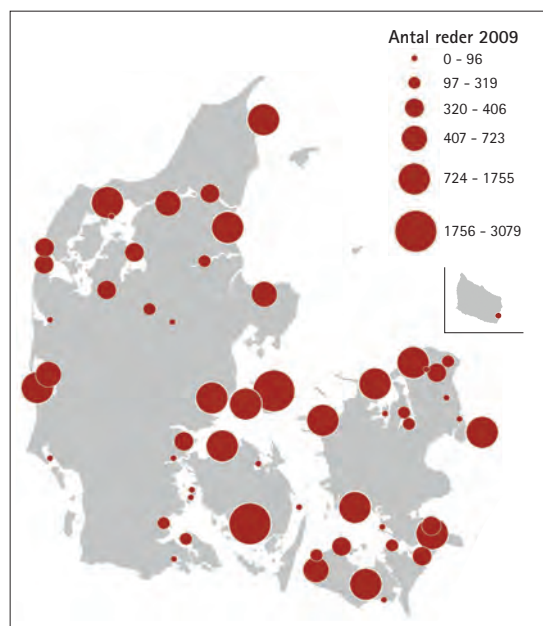

Figur 2. Udviklingen i antallet af kolonier i Danmark opgjort som steder, hvor skarver har ynglet eller har forsøgt at etablere koloni 1991-2009.

let på to af disse lokaliteter, deriblandt ved Ålholm, hvor en skarvkoloni fik lov at eksistere fra 1949 til 1956. Figur 3 viser skarvkoloniernes lokalisering og omtrentlige størrelse i 2009. Kolonien i Stavns Fjord på Samsø var den største med 3.237 reder. I alt 15 kolonier havde flere end 1.000 reder, og disse kolonier husede 67% af det samlede antal ynglende skarver i Danmark. Herudover ynglede 31% i 23 kolonier med 200-1.000 reder, og 2% i 22 kolonier med færre end 200 reder.

Tendenser i udviklingen

Tilbagegangen i det samlede antal ynglende skarver i Danmark i 2009 i forhold til 2008 skyldes først og fremmest, at der var tilbagegang i kolonier beliggende i

Figur 3. Størrelse og placering af de danske skarvkolonier i 2009.

Region Kol. nr.	Lokalitet	Antal reder
Vestjyske Fjorde og Vadehavet		
1002	Klægbanken	658
1003	Havrvig Polder	1176
1008	Langli	3
1009	Felsted Kog	22
Limfjorden		
2002	Rønland Sandø	464
2003	Melsig	1121
2005	Ejerslev Røn	15
2006	Flyndersø	370
2007	Rotholmene	345
2010	Hald Sø	252
2011	Agger Tange	402
2013	Vårholm	650
2014	Aggersborg	27
Nordlige Kattegat		
3003	Toftesø	1755
3007	Hirsholmene	1178
3009	Kielstrup Sø	312
3011	Rørdal Lergrave	347
Sydvestlige Kattegat		
4001	Vorsø	1022
4002	Svanegrunden	1037
4003	Mågeøerne	1244
4005	Stavns Fjord	3237
4014	Viggelsø	31
4017	Rands Fjord	384
4020	Fuglsø Mose	700
4021	Tange Sø	4
Lillebælt og Sydfynske Øhav		
5003	Brændegård Sø	2370
5004	Bågå	75
5005	Bastholm	16
5006	Hopsø	238
5007	Kidholmene	20
5008	Vresen	16
5009	Li. Græsholm	23
5011	Olde Nor	263
5014	Gråsten Slotssø	50
Nordlige Sjælland		
6002	Bognæs	311
6003	Saltbækvig	983
6004	Hovvig	1083
6005	Øer ved Orø	27
6006	Esrum Sø	458
6008	Solbjerg Engsø	1
6009	Gurre Sø	180
6011	Saltholm	1150
6013	Holløse Bredning	1095
6014	Sortedamssøen	34
6015	Selsø	319
6017	Hellebæk Skov	96
6018	Vaserne	30
6019	Højbjerg Skov	18
Smålandsfarvandet og Bornholm		
7001	Ormø	1740
7002	Ålholm	46
7003	Dyrefod	278
7004	Ægholm	379
7006	Søholt	1420
7007	Nakskov Fjord	723
7008	Tyreholm	1320
7011	Rågå Sande	429
7013	Malurtholm	496
7016	Avnø Røn	81
7017	Vensholm	295
7018	Hundsemyre, Bornholm	55

Tabel 1. Antal reder optalt i de enkelte kolonier i Danmark i 2009.

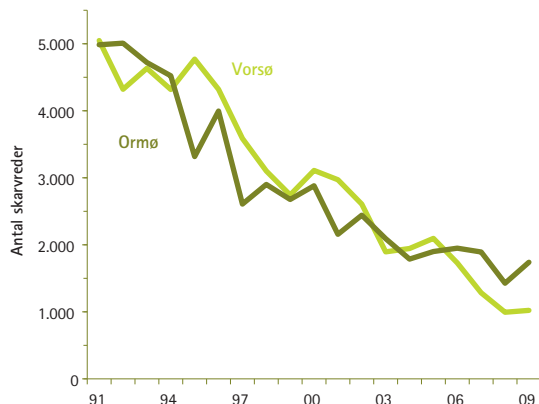
Ringkøbing Fjord, i det nordlige Kattegat og på det nordøstlige Fyn. I Figur 4 er udviklingen i kolonierne i det nordlige Kattegat vist, og det ses, at udviklingen i denne region i høj grad er bestemt af udviklingen i den store koloni ved Toftesø.

I Ringkøbing Fjord og det nordlige Kattegat har udbuddet af småfisk i det tidlige forår formentlig været ringere end i tidligere år med det resultat, at nogle af Skarverne helt har undladt at gøre forsøg på at yngle, mens andre måske er søgt til andre kolonier. I den unge koloni i Fuglsø Mose på det nordlige Djursland konstateredes en fremgang på 400 reder i forhold til 2008, og blandt de ynglende fugle var der farveringmærkede Skarver, som nogle år tidligere var blevet opfostret i to kolonier i det nordlige Kattegat, nemlig Toftesø og Hirsholmene.

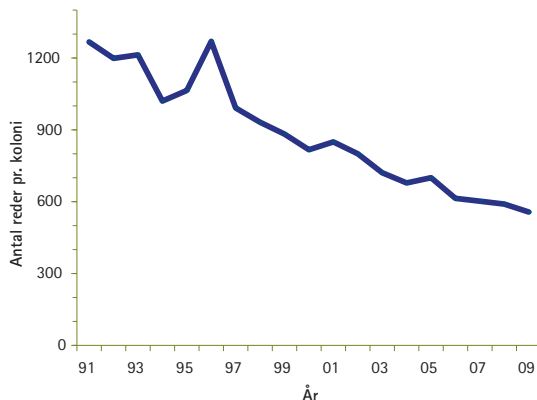
Flere af de kolonier, som tidligere har huset flere tusinde ynglepar har været i tilbagegang. Figur 5 viser udviklingen i to af disse kolonier, hvor antallet af reder kulminerede først i 1990'erne, og sidenhen er gået tilbage. Samtidig med at de store kolonier gik tilbage har der været vækst i flere mindre og mellemstore kolonier.

Figur 4. Udviklingen i antallet af skarvreder i det nordlige Kattegat 1987-2009, hvor kolonien Toftesø er den største.

Figur 5. Udviklingen i antallet af skarvreder i de gamle kolonier Vørsø og Ormø.

Figur 6. Det gennemsnitlige antal reder pr. skarvkoloni 1991-2009.

Da der også nu om dage er flere mellemstore kolonier og flere kolonier alt i alt (Figur 2), er den gennemsnitlige kolonistørrelse faldet (Figur 6). Den samlede bestand har samtidig været ret stabil, og dermed er skarverne nu mere jævnt fordelt ud over landet i yngleperioden end det var tilfældet fx i 1990'erne.

Forvaltende tiltag i kolonier i 2009

Hvert år gennemfører Skov- og Naturstyrelsen indgreb i danske skarvkolonier. Det gøres for at undgå, at skarverne får succes med at etablere nye kolonier og for at begrænse størrelsen af nogle af de eksisterende kolonier. I kolonier, hvor skarverne har rede på jorden, består indgrebet oftest i at sprøjte madolie på æggene, så de ikke klækker.

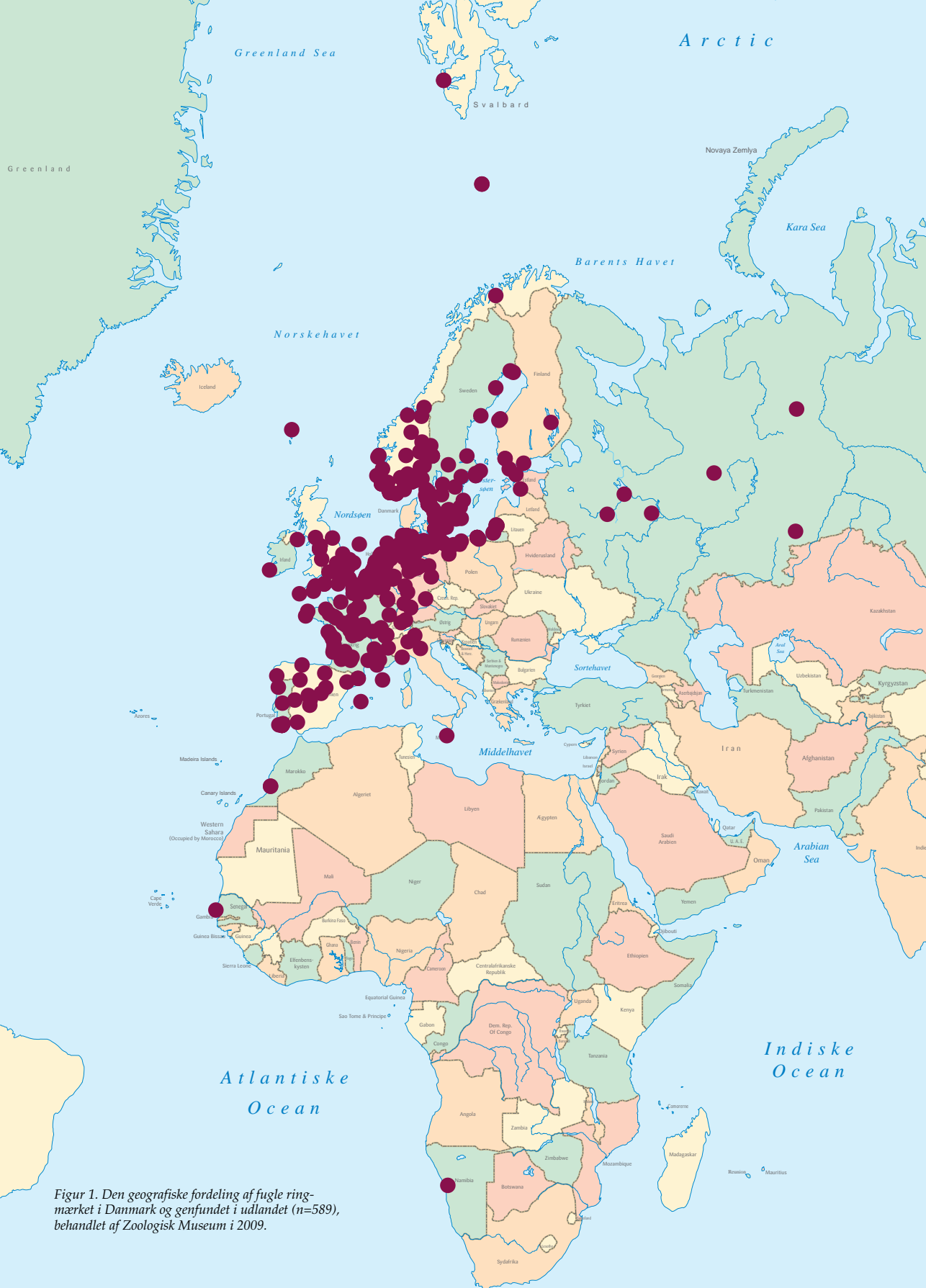
Da Skov- og Naturstyrelsen i 2002 begyndte at forvalte den danske skarvbestand efter en ny forvaltningsplan, skete der en forøgelse i det antal reder, som årligt blev olieret. I 2009 blev der olieret skarvæg i 3.931 reder i ni kolonier, og 1.015 reder med æg blev ødelagt i fire kolonier. Det svarer til 700 færre reder end gennemsnittet for årene 2002-2008. I 2009 blev oliering især anvendt i de jordrugende kolonier i Ringkøbing Fjord, i Limfjorden, på Hirsholmene ud for Frederikshavn og på Saltholm i Øresund. Antallet af olierede og ødelagte reder i 2009 svarede til 15% af alle rederne i Danmark.

Andre typer af indgreb omfattede forsøg på bortskræmning ved brug af skræmmeskud samt ved nedlæggelse af enkelte fugle. Herud over foregik der også enkelte steder illegal ødelæggelse af reder. Ved Gråsten Slotssø var der igen i 2009, ligesom i 2008, skarver der forsøgte at danne en koloni i træerne ved søen. Da den lokale enhed af Skov- og Naturstyrelsen gik igang med forsøg på bortskræmning midt i april havde mange af skarverne etableret rede. Dagligt blev der gennem flere uger skudt skræmmeskud, og der blev nedlagt 11 voksne skarver ind til skarverne gav op og forsvandt midt i maj. Skarverne vente imidlertid tilbage igen sidst i juni, men da blev de igen udsat for skræmmeskud, og skarverne opgav endeligt deres forsøg midt i juli.

Skarv, Oldenor, 27. september 2009. Foto: Klaus Dichmann.

Figur 1. Den geografiske fordeling af fugle ring-mærket i Danmark og genfundet i udlandet (n=589), behandlet af Zoologisk Museum i 2009.

Dansk ringmærkning 2009

– Zoologisk Museums ringmærkningsaktiviteter i Danmark

Af Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Jan Bolding, Mikkel Lausten, Gert Christensen, Rune S. Tjørnløv og Kasper Thorup

Forskerne Anders Tøttrup og Kasper Thorup sætter lyslogger på en Nattergal på Amager Fælled, 19. juni 2009. Foto: Jesper Johannes Madsen

I 2009 ringmærkes 86.562 vildtlevende fugle i Danmark. Der ringmærkes rekord mange fugle af Gransanger, Gærdesmutte, Huldue, Isflugl, Bramgås m.fl. For første gang nogensinde ringmærkes unger af ynglende danske Vandrefalke. Det første danske langdistancegenfund af Sortgrå Ryle registreres i 2009 og en ringmærket Kongeørn, udklækket i Danmark, findes omkommet under højspændingsledninger. I 2009 udbygger Zoologisk Museum aktiviteterne til kortlægning af træk og overvintring hos Afrika-trækkende småfugle. Dette indebærer brugen af lysloggere, satellitsendere og radiosendere. Nye retningslinjer for ringmærkning af fugle i Danmark træder i kraft.

Årets ringmærkede fugle

I 2009 er ringmærket i alt 88.056 vildtlevende fugle med Zoologisk Museums ringe, fordelt på 86.562 i Danmark, 1.035 på Færøerne og 459 i Grønland. I Danmark er antallet faldet noget i forhold 2008, som dog

også var et rekordår med 113.677 mærkede fugle. Niveaueet på Færøerne og i Grønland er normalt inden for de seneste par år. I Danmark er ringmærket 181 forskellige arter i 2009, hvoraf ingen er nye mærkningsarter. Flere sjældne arter er dog ringmærket, bl.a. Blåstjert (Hanstholm, landets 13. fund), Lille Rørsanger (Skagen, landets 10. fund) og Buskrørsanger (2 hhv. Skagen og Gedser). Blandt de mere ualmindelige arter kan nævnes Plettet Rørvagtel (Skagen), Lille Flagspætte (2, Skagen) og Savisanger (Ovesø i Thy).

De fem talrigeste arter ringmærket i 2009 skal som sædvanligt findes blandt spurvefuglene: Rødhals (7.663), Musvit (5.937), Landsvale (4.460), Løvsanger (4.289) og Grønirisk (3.805). Alle på et normalt niveau. Dog er den 6. talrigeste mærkede art i 2009, Gransanger, ringmærket i et antal et godt stykke over gennemsnittet (1.574) for de seneste 14 år. Både i 2008 og 2009 er mærket rekord mange Gransanger med hhv. 3.402 og 3.468 fugle. I 2009 er Gransanger mærket talrigst på trækstederne, flest af Gedser Fuglestation (786), Keld-

Tabel 1. Antal udenlandske genfund af danskmærkede fugle, behandlet af Zoologisk Museum i 2009, fordelt på arter og lande.

	Norge	Sverige	Finland	Rusland	Estland	Litauen	Polen	Tyskland	Holland	Belgien	Luxemburg	Nordsøen	Storbritanien	Irland	Frankrig	Schweiz	Spanien	Portugal	Italien	Malta	Marokko	Senegal	Namibia	Sum
Skarv	9	13					2	21	7	2			1		20	4	7	1	1		2			90
Fiskehejre	1	3																						4
Hvid Stork								12																12
Grågås	4								2						2		2							6
Kortnæbbet Gås									6				1											11
Krikand															2									2
Troldand		1		2																				3
Ederfugl			1																					1
Hvepsevåge									1															1
Hedehøg															1									1
Vandrefalk		1																						1
Tårnfalk															1				1					2
Strandskade		2																						2
Vibe															1									1
Rødben															2									2
Skovsneppe															2									2
Sortgrå Ryle	2																							2
Almindelig Ryle		1																						1
Stormmåge		5	3	4	1	4			8	1			1											27
Sølvmåge		4	2			3	3	56	14				1											83
Sildmåge		3							4									1						8
Svartbag		6					1		7			1												15
Sorthovedet Måge									1															1
Hættemåge	3	7			1			2	44	1			17	3	3									81
Ride		1																						1
Fjordterne																							1	1
Dværgterne								1																1
Splitterne		3						1										4					1	9
Alk		2					4																	6
Lomvie							1																	1
Slørugle								1		1														2
Skovhornugle									2															2
Sortspætte								24																24
Landsvale											1	1			1						1			4
Musvit	1	4																						5
Blåmejse		15		1				1		1														18
Sortmejse		2													2									4
Gærdesmutte	4							1							1									6
Rødhals		2		1				2	2	2			1		5			2						17
Sydlig Nattergal	1																							1
Rødstjert									3	1														4
Solsort	2	1	1						2				2		1				1					10
Sjagger	1														1									2
Vindrossel									1									1						2
Sangdrossel													3		3		2	1						9
Rørsanger		1						1		8					1		1							12
Kærsanger		1								1														2
Sivsanger	1									1	1				2		1							6
Gulbug		2																						2
Munk								2		1										1				4
Havesanger		2													1		1							4
Tornsanger								1																1
Gærdesanger		2																						2
Løvsanger	1																	1						2
Gransanger	2								1				1		1									5
Jernspurv	1	1						2	1							1								6
Silkehale		2																						2
Stær	1												2											3
Grønirisk	17	8						1	1															27
Grønsisken	2			1				1																4
Gråsisken											1													1
Bogfinke	3	2							2	1			1											9
Kvækerfinke	2									1			1											4
Rørspurv								1		2			1		1									5
Sum	58	97	7	9	2	7	11	131	109	25	2	2	33	3	54	5	16	9	4	1	2	1	1	589

snor Fuglestation (393) og Christiansø Feltstation (348). Antallet af mærkede Gærdesmutter slår også rekord i 2009 med 2.487 (tidligere rekord: 2.413 fra 1995). Et ekstra stort antal Råger er ringmærket i 2009, i alt 225 fugle, hvor 209 på en økologisk landejendom nær Boeslunde. Både antallet af mærkede Munk, Bogfinke og Skovspurv i 2009 tangerer rekorder (tabel 2). For Skovspurv er antal mærkede fugle steget støt og roligt siden midten af 1990'erne og når i 2008 og 2009 rekord mange med hhv. 1.786 og 1.784 fugle. Blandt de almindelige spurvefugle arter er der i 2009 desværre mærket meget få fugle af Sanglærke (1), Stenpikker (8), Misteldrossel (3), Snespurv (1) og Bomlærke (1).

Blandt ikke-spurvefugle er der i 2009 ringmærket flest individer af Skarv (3.093), Hættemåge (2.988), Sølvmåge (1.755), Splitterne (1.625) og Stormmåge (1.415). Heri er ingen overraskelser og alle er på et normalt niveau. Derimod er der i 2009 ringmærket rekord mange fugle af en række andre arter: Under museets Projekt Baggrundsmærkning er det Huldue (160 fugle mod 115 i 2008), Isfugl (112 fugle mod 76 i 2008) og under museets Projekt Fåtalige Ynglefugle er det Ske-

stork (20), Havørn (8) og som noget helt nyt unger af Vandrefalk (10 unger i 3 reder) og Perleugle (4 unger i et kuld). Endelig er der i forbindelse med andre specifikke projekter under museet og DMU ringmærket rekord mange fugle af Bramgås (120), Knarand (21) og Havlit (10). Ringmærkning af Slørugle ligger fortsat på et højt niveau med 1.016 fugle og niveauet er også højt for arter som Gravand (22), Gråand (436), Spidsand (19), Blishøne (101), Dværgerterne (109) og Ringdue (75).

Det øgede antal mærkede fugle for en række arter, især blandt ikke-spurvefugle arterne, skyldes en målrettet indsats i forbindelse med en række specifikke projekter, eksempelvis Fugleinfluenza projektet, Femern Bælt projektet, Hirsholm projektet, Projekt Fåtalige Ynglefugle og artsspecifikke projekter f.eks. Skarv, Kortnæbbet Gås og Måger. Det er dog glædeligt at konstatere at der blandt ringmærkerne også er øget interesse for arter under museets Baggrundsprojekt, f.eks. Fiskehejre, Musvåge, Vandrikse og vadefugle. Vi mangler dog en eller flere egnede lokaliteter til en mere permanent mærkning af ænder og vadefugle. Det skal være en lokalitet hvor der er mulighed for opstilling af

I 2009 genoptager Zoologisk Museum atter mærkningen af Sketorke og 20 unger mærkes i en koloni i Jylland. Her ringmærker Carsten Schultz med en farvemærket Skestork, 15. juni 2009. Foto: Jan Skriver

fælder og i et område hvor der er ringmærkere som har tid og lyst til at deltage.

Otte fugle- og ringmærkningsstationer står for 37 % af alle mærkninger i Danmark i 2009, mod 43 % i 2008, et år som også var rigtig godt for flere stationer. I 2009 er flest fugle ringmærket på Gedser (9.342), Skagen (7.759), Christiansø (5.218), Blåvand (4.923) og Keldsnor (3.504). De øvrige stationer er Tipperne, Fanø og Gilbjerg.

I 2009 er syv ringmærkergrupper (RG) aktive i Danmark: Nordjysk RG (2.923 mærkninger), Nordvestjysk RG (5.781), Østjysk RG (2.216), Anholt RG (3.999), Fyns RG (5.590), Sydvestsjælland RG (1.524) og Lolland-Falster-Møn RG (12.160). Anholt-gruppen har et godt ringmærknings år i 2009. Flere af de mest aktive grupper er involveret i forskellige mærkningsprojekter, f.eks. CES-projektet og/eller har en fuglestation tilknyttet.

Blandt de frivillige ringmærkere uden tilknytning til en fuglestation eller en regional gruppe har følgende personer ringmærket over 2.000 fugle i 2009: William C. Aarestrup (3.675), Kurt Klarborg (3.190) og Lars Hansen (2.212).

Årets genmeldinger

Ringmærkningscentralen behandler i 2009 mindst 3.300 genmeldinger, fordelt på 1.950 genfund af fugle ringmærket i Danmark, 1.300 genfund af fugle mærket i udlandet og fundet i Danmark samt 50 genfund som vedrører Færøerne. Tallene er eksklusiv aflæsninger af farveringe fra store farvemærkningsprojekter. I tallene er heller ikke medtaget de fleste aflæsninger, som ringmærkerne foretager af fugle, de selv har ringmærket. Vi modtager hvert år mange tusinde af denne type 'egen aflæsninger' fra ringmærkerne, data som også er værdifulde.

Omkring 589 genmeldinger er af fugle ringmærket i Danmark og genmeldt i udlandet (se figur 1 og tabel 1). Blandt langdistance-genfundene er kun to fugle fundet i Afrika ved eller syd for Sahara: en Splitteren er aflæst i Namibia og en Fjordterne er aflæst i Senegal, strækninger på hhv. 8.515 og 5.209 km. Fjordternen er fanget og aflæst 14. april 2009 ved Somone Beach i Senegal og er ringmærket 6. juni 1988 som unge på Ringøen i Roskilde Fjord af Erik Hansen. Fuglen er således næsten 21 år gammel, da den blev observeret i Senegal. Den tidligere danske rekord er på 18 år og 11 måneder.

Ringmærkningscentralen har kun modtaget to andre genmeldinger fra Afrika: To Skarver er aflæst syd for Agadir i Marokko. Fuglene er mærket som redeunger på hhv. Mågeøerne på Nordfyn og Orø i Isefjord. Blandt genmeldingerne af fugle ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark er en Afrika-mærket fugl: En Lille Kobbersnepper ringmærket i vinterkvarteret i Mauretania 12. december 2004, er aflæst under "efterårstrækket" på Tåsinge 20. juli 2009.

Af genfund fra øst og nord for Danmark har Ringmærkningscentralen atter i år modtaget genfund af Troldænder (2) et ganske godt stykke ind i Rusland (figur 1), hhv. 3.169 km og 2.967 km fra mærkningsstederne på Lolland. Endvidere er atter flere Stormmåger

(4) genmeldt fra Moskva eller øst herfor, hvor én fugl er skudt i delstaten Kirov, 2.229 km fra mærkningsstedet ved Svanemøllebugten i København.

Mod nord er en Sortgrå Ryle aflæst og fotograferet 2. og 9. august i 2009 på østkysten af Bjørnøya ved Svalbard, hvor fuglen fouragerede sammen med 30-80 artsfæller. Fuglen blev farveringmærket 30. januar 2005 på den lille ø Vresen i Store Bælt. Afstanden mellem de to lokaliteter er ca. 2.160 km i lige linje. Genfundet er det første langdistance genfund af en Sortgrå Ryle som gæster Danmark. Samme fugl blev i øvrigt også aflæst 2. januar 2009 på Sprogø. En anden farveringmærket Sortgrå Ryle er 30. november 2009 fotograferet ved Halsskov på Sjælland. Fuglen er mærket 19. september 2009 som en 1k-fugl på Søkkappøya i Svalbard og er således trukket mindst 2.363 km på 2 måneder og 11 dage.

Endelig har en Kvækerfinke ringmærket i Danmark fundet hele vejen til det nordlige Norge. Fuglen, en 1k han, er mærket 2. november 2006 på Blåvand Fuglestation. Den 8. maj 2009 flyver den mod et vindue ved Storslett nær Tromsø og omkommer. Der er 1.703 km mellem de to lokaliteter og er dermed det nordligste fund af en danskmærket Kvækerfinke.

Af andre interessante genfund kan nævnes, at årets succesfulde ringmærkning af ynglende Vandrefalke, allerede i efteråret affodte det første genfund: En unge mærket 18. maj 2009 på Stevns Klint, er fundet 17. september frisk død på en landevej lige syd for Malmö i Skåne – sandsynligvis ramt af en bil. Der er 43 km mellem Stevns Klint og fund stedet.

Ringmærkningscentralen modtager i 2009 i alt 12 aflæsninger af Hvid Stork ringmærket i Danmark, hvor 6 aflæsninger er af 4 fugle fra den nu forsvundne naturlige danske ynglebestand. Det drejer sig om fugle mærket som unger i rederne i Uge, Ribe (2) og Fovslet i perioden 1992-1996. Alle 4 fugle har gennem mange år, inkl. 2009, ynglet i Schleswig-Holstein.

Lidt udsædvanligt er en danskmærket Solsort fløjet til Italien. Fra det sydøstlige Europa, inkl. Italien, foreligger det kun to tidligere genfund af Solsort mærket i Danmark, begge fundet i Italien. Derfor er det interessant at Ringmærkningscentralen i 2009 får besked om at en danskmærket Solsort er skudt lidt nord for Milano 5. november 2003. Fuglen er mærket som 1k hun på Christiansø 19. oktober 2002 og har således trukket 1.160 km mod sydsydvest.

Danske Slørugler kan bevæge sig over større afstande, således er danskmærkede Slørugler fundet i det sydlige Sverige, nordlige Tyskland og Polen. Ingen danskmærkede Slørugler er genfundet mod sydvest i Holland, Belgien eller Frankrig. Interessant er det derfor at en Slørugle, mærket som redeunge nær Tinglev i Sønderjylland 5. juli 2008, er genfundet ved Arendonk i Belgien efterfølgende vinter den 26. februar 2009, svarende til en strækning på 491 km mod sydvest.

Den nye danske ynglebestand af Kongeørne har produceret et mindre antal unger indtil videre. Enkelte unger er ringmærket i 2008 og 2009. Sørgeligt er det derfor, at en af de to unger fra 2008 fra Vendsyssel, omkommer efter kollision mod højspændingsledninger

I 2009 ringmærkes atter Perleugleunger i Danmark. Et kuld på 4 unger mærkes på Bornholm 15. maj 2009. Foto: Sune Riis Sørensen

ved Terndrup i Himmerland den 26. januar 2009.

Flere ringmærkede fugle, der er genmeldt i 2009, har nået en betydelig alder, dog uden at slå rekorder. Eksempelvis er en Skarv blevet 20 år, Grågås 20 år, Musvåge 21 år, Blishøne 12 år, Strandskade 20 år, Stormmåge 26 år, Sølvmåge 20 år, Hættemåge 23 år, Kirkeugle 6 år og Stær 12 år.

Udover de allerede nævnte genmeldinger af fugle ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark, er særligt interessant en Gråand 1k han, ringmærket 5. september 2006 nær Valencia i Spain. Fuglen blev skudt 17. september 2009 på Nordfyn. Det er det første fund i Danmark af en spansk ringmærket Gråand og kun én danskmærket Gråand er fundet i Spanien. Tilsyneladende er det meget få Gråænder som yngler i, eller trækker gennem Danmark, som flyver til Spanien.

Projekter, licenser og administration

I 2009 udbygger Zoologisk Museum flere forskellige aktiviteter til kortlægning af træk og overvintring hos nogle af vores Afrika-trækkende småfugle. Dette indebærer brugen af lysloggere, satellitsendere og radiosendere. Flere af projekterne udføres i samarbejde med lokale ringmærkere.

I foråret opstarter Zoologisk Museum, i samarbejde med Centret for Makroøkologi, anvendelsen af lysloggere (på engelsk Geolocators). Lysloggeren vejer under et gram med et ur og et batteri. Den måler lysintensiteten og gemmer disse data. Herudfra kan tidspunktet

for solopgang og solnedgang findes og på denne måde kan det beregnes hvor fuglen har været indenfor ca. 200 kilometer. Ved hjælp af et rygsæksystem placeres loggeren på ryggen af fugle ned til omkring 25 gram. Der er ingen sender indbygget og derfor kræves det at fuglene genfanges når de vender tilbage. I 2009 fik museet sat lysloggere på 7 Nattergale og 42 Rødrygget Tornskader hhv. på Amager Fælled og i Gribskov.

I samarbejde med Danmarks Tekniske Universitet er museet ved at udvikle satellitsendere, der er så små, at de kan sidde på en Gøg. Projektet kører godt og senderne er blevet mindre end forventet. En specielfremstillet antenne som skal placeres på den internationale rumstation forventes påsat inden længe. Ringmærkningscentralen er et par gange i forsommeren 2009 i Porsemosen nær København, for at fange Gøge og indsamle erfaringer med fangstmetoder m.v.

Museet undersøger også betydningen af spurvefugles orientering uden for deres normale udbredelsesområde. En forskergruppe fra museet drager i efteråret 2009 til Færøerne for at lave orienteringsforsøg med spurvefugle fra Europa og Asien som er blæst ud af kurs og havnet på øgruppen. De undersøgte fugle fik monteret en lille (0,4 g) radiosender på ryggen. Herved er det muligt, at følge fuglene op mod 40 km når de trækker af sted. Fuglenes orientering kan udledes af deres bortflyvningsretninger.

Blandt de øvrige projektaktiviteter i 2009 er et nyt projekt til undersøgelse af kolonirugende kystfugle. Et projekt under ledelse af DMU med deltagelse af Zoolo-

gisk Museum. Ringmærkningscentralen assisterer med feltarbejdet, bl.a. på Hirsholm og flere af museets ringmærkere tilknyttes projektet.

Zoologisk Museum har i samarbejde med Biologisk Institut og DHI/BioConsult & Associates fået til opgave at udarbejde en miljøundersøgelse i forbindelse med den kommende faste forbindelse over Femern Bælt. Projektet indbefatter bl.a. satellitmærkning af et antal Ederfugle, Havlitter og Troldænder. Fuglene fanges ved Lolland, i Femern Bælt og på Femern. Enkelte fugle har også fået implanteret en sender af en dyrlæge. Flere fugle kan allerede i 2009 følges til Finland.

Under museets nye Projekt Fåtalige Ynglefugle bliver farvemærkning af Skestork atter genoptaget i 2009 og der mærkes ikke mindre end 20 unger i én koloni. Tidligere er 14 fugle farvemærket i Danmark (2003-2005). I 2009 farvemærkes 8 Havørneunger fordelt på 5 kuld. I 2007 blev mærket 3 unger i et kuld og i 2008 tre unger i to kuld. Som noget nyt gives der i 2009 tilladelse til mærkning af ynglende Vandrefalke i Danmark. I alt 10 unger bliver farvemærket i tre kuld på hhv. Møn, Stevns og Bornholm. Endvidere starter museet mærkning af ynglende Perleugler. I 2009 er der ynglesucces i en redekasse på Bornholm, hvor fire unger ringmærkes. Endelig skal det nævnes, at i 2009 bidrager Danmark til et internationalt hedehøgprojekt med bl.a. satellitmærkning af tre Hedehøge.

Zoologisk Museums CES-projekt (Constant Effort Site) kommer godt fra start i 2009, ved at en ny lokalitet tilslutter sig projektet: Ove Sø i Thy organiseret af Nordvestjysk Ringmærkergruppe. De øvrige lokaliteter er Brabrand Sø og Dybdal (Østjylland), Ravnstrup Sø (Sydsjælland), Tarup Grusgrave (Nordfyn) og Vestamager (København). Der er efterhånden mange ringmærkere der deltager i CES-projektet.

Museets samarbejde med Fødevarestyrelsen, Veterinærinstituttet og Danmarks Miljøundersøgelser om overvågningen af fugleinfluenza i vilde fugle, fortsætter i 2009. Ved hjælp af omkring 15 frivillige ringmærkere indsamles prøver fra 716 fugle til analyse, fordelt på 27 arter, primært vandfugle. Flest prøver er taget på Knopsvane, Hættemåge og Stormmåge.

Ringmærkning af nødstedte fugle på Dyrenes Beskyttelses vildtplejestationer forsætter i 2009. I projektets første fire år, er der ringmærket omkring 1.400 nødstedte fugle. Der er allerede indkommet en del gemeldinger. Hver vildtplejestation har tilknyttet en eller flere ringmærkere, som tilkaldes når der er fugle der skal ringmærkes.

Zoologisk Museum godkender i 2009 i alt 46 specifikke ringmærkningsprojekter. Disse projekter skal årligt indsende en statusrapport, som danner baggrund for godkendelse af projektets fortsatte aktiviteter. En godkendelse gives for ét år af gangen. Museet udsteder i alt 200 personlige ringmærkningslicenser gældende til Danmark og Færøerne.

Endvidere har Ringmærkningscentralen haft et godt samarbejde med Danmarks Ringmærkerforening, hvilket bl.a. kom til udtryk i forbindelse med afholdelse af årsmødet for ringmærkerne, introduktionskursus for nye ringmærkere, CES-projektet og ringmærkningens Åbenthus Arrangement hvor der blev fremvist ringmærkning seks forskellige steder i landet: Indfjorden, Nørre Lyngvig Fyr, Blåvand, Brabrand sø, Gedser og Gilbjerg.

Slutteligt skal det fremhæves at en ny og revideret version af retningslinjerne for ringmærkning af fugle i Danmark trådte i kraft i 2009. Det primære mål har været at præsentere regler og vejledninger i et og samme dokument på en overskuelig måde. Et nyt tiltag er bl.a. indførelsen af en ny licenstype: X-licens, som er en 'føl' ordning og som kan erhverves fra man er 16 år, i modsætning til de øvrige typer licenser, hvor man skal være fyldt 18 år. I 2009 indføres også en ny internetbaseret licensdatabase, hvor ringmærkerne kan logge sig på og bl.a. indsende ønske om licensfornyelse m.m.

Zoologisk Museum vil gerne benytte lejligheden til at takke alle vore ringmærkere for indsatsen i 2009, samt takke alle der på den ene eller anden måde har bistået ringmærkningen i 2009.

Table 2. Antal fugle ringmærket samt antal genmeldinger behandlet af Zoologisk Museum i 2009. Ekskluderet i genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på Skarv (i Danmark), Kortnæbbet Gås, Knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latin	Mærkninger			Genfund
		Pull	Andet	Total	
Skarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	3.093		3.093	279
Fiskehejre	<i>Ardea cinerea</i>	80	3	83	7
Hvid Stork	<i>Ciconia ciconia</i>	2		2	14
Skestork	<i>Platalea leucorodia</i>	20		20	4
Knopsvane	<i>Cygnus olor</i>	179	75	254	83
Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>				1
Kortnæbbet Gås	<i>Anser brachyrhynchus</i>		188	188	35
Grågås	<i>Anser anser</i>	4	25	29	151
Canadagås	<i>Branta canadensis</i>		1	1	9
Bramgås	<i>Branta leucopsis</i>		120	120	1
Gravand	<i>Tadorna tadorna</i>		22	22	
Mandarinand	<i>Aix galericulata</i>		1	1	
Pibeand	<i>Anas penelope</i>		2	2	
Knarand	<i>Anas strepera</i>		21	21	
Krikand	<i>Anas crecca</i>		158	158	4
Gråand	<i>Anas platyrhynchos</i>	7	430	437	18
Spidsand	<i>Anas acuta</i>		19	19	
Taffeland	<i>Aythya ferina</i>		1	1	
Troldand	<i>Aythya fuligula</i>		20	20	4
Ederfugl	<i>Somateria mollissima</i>		135	135	200
Havlit	<i>Clangula hyemalis</i>		10	10	
Hvinand	<i>Bucephala clangula</i>		1	1	
Toppet Skallesluger	<i>Mergus serrator</i>		2	2	
Hvepsevåge	<i>Pernis apivorus</i>				1
Rød Glente	<i>Milvus milvus</i>	17		17	2
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	8		8	1
Rørhøg	<i>Circus aeruginosus</i>	7		7	
Hedehøg	<i>Circus pygargus</i>	27	3	30	26
Duehøg	<i>Accipiter gentilis</i>	75		75	8
Spurvehøg	<i>Accipiter nisus</i>	12	90	102	4
Musvåge	<i>Buteo buteo</i>		59	59	7
Fjeldvåge	<i>Buteo lagopus</i>		1	1	
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	1		1	1
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	294	8	302	27
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	10		10	1
Agerhøne	<i>Perdix perdix</i>		1	1	
Fasan	<i>Phasianus colchicus</i>		2	2	
Vandrikse	<i>Rallus aquaticus</i>		23	23	
Plettet Rørvagtel	<i>Porzana porzana</i>		1	1	
Grønbenet Rørhøne	<i>Gallinula chloropus</i>	1	12	13	
Blishøne	<i>Fulica atra</i>		101	101	1
Strandskade	<i>Haematopus ostralegus</i>	3	8	11	3
Stor Præstekrave	<i>Charadrius hiaticula</i>	7	23	30	
Hjejle	<i>Pluvialis apricaria</i>		2	2	
Strandhjejle	<i>Pluvialis squatarola</i>		4	4	
Vibe	<i>Vanellus vanellus</i>	13	23	36	1
Krumnæbbet Ryle	<i>Calidris ferruginea</i>		1	1	
Sortgrå Ryle	<i>Calidris maritima</i>				32

Tablet 2 – fortsat. Antal fugle ringmærket samt antal genmeldinger behandlet af Zoologisk Museum i 2009. Ekskluderet i genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på Skarv (i Danmark), Kortnæbbet Gås, Knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*
		Pull	Andet	Total	
Almindelig Ryle	<i>Calidris alpina</i>	6	108	114	1
Enkeltbekkasin	<i>Lymnocyptes minimus</i>		2	2	
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>		12	12	
Skovsneppe	<i>Scolopax rusticola</i>		36	36	5
Stor Kobbersnepe	<i>Limosa limosa</i>	1		1	
Lille Regnspove	<i>Numenius phaeopus</i>		4	4	
Stor Regnspove	<i>Numenius arquata</i>		1	1	
Rødben	<i>Tringa totanus</i>	6	33	39	2
Hvidklire	<i>Tringa nebularia</i>		4	4	
Mudderklire	<i>Actitis hypoleucos</i>		7	7	
Stenvender	<i>Arenaria interpres</i>		8	8	
Sorthovedet Måge	<i>Larus melanocephalus</i>	2	1	3	1
Hættemåge	<i>Larus ridibundus</i>	2.073	915	2.988	115
Stormmåge	<i>Larus canus</i>	209	1.206	1.415	53
Sildemåge	<i>Larus fuscus</i>	746	24	770	17
Sølvmåge	<i>Larus argentatus</i>	1.575	176	1.751	181
Middelhavsmåge	<i>Larus michahellis</i>		3	3	
Kaspisk Måge	<i>Larus cachinnans</i>		2	2	
Svartbag	<i>Larus marinus</i>	238	5	243	40
Ride	<i>Rissa tridactyla</i>	73	63	136	8
Splitterne	<i>Sterna sandvicensis</i>	1.591	34	1.625	14
Fjordterne	<i>Sterna hirundo</i>	19	21	40	1
Havterne	<i>Sterna paradisaea</i>	172	7	179	1
Dværgterne	<i>Sterna albifrons</i>	13	96	109	1
Lomvie	<i>Uria aalge</i>				1
Alk	<i>Alca torda</i>	51		51	6
Tejst	<i>Cephus grylle</i>	8	2	10	
Huldue	<i>Columba oenas</i>	157	3	160	
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	11	64	75	2
Tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>	6	7	13	
Gøg	<i>Cuculus canorus</i>		3	3	
Slørugle	<i>Tyto alba</i>	966	50	1.016	170
Stor Hornugle	<i>Bubo bubo</i>	9		9	4
Kirkeugle	<i>Athene noctua</i>	15		15	3
Natugle	<i>Strix aluco</i>	73	10	83	10
Skovhornugle	<i>Asio otus</i>	4	4	8	3
Perleugle	<i>Aegolius funereus</i>	4		4	
Natravn	<i>Caprimulgus europaeus</i>		17	17	
Mursejler	<i>Apus apus</i>	39	5	44	
Isfugl	<i>Alcedo atthis</i>	100	12	112	
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	37	18	55	
Sortspætte	<i>Dryocopus martius</i>	48	2	50	25
Stor Flagspætte	<i>Picoides major</i>		47	47	
Lille Flagspætte	<i>Picoides minor</i>		2	2	
Sanglærke	<i>Alauda arvensis</i>		1	1	
Digesvale	<i>Riparia riparia</i>	1	123	124	15
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>	2.633	1.827	4.460	9
Bysvale	<i>Delichon urbica</i>	272	42	314	

Table 2 – *fortsat*. Antal fugle ringmærket samt antal genmeldinger behandlet af Zoologisk Museum i 2009. Ekskluderet i genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på Skarv (i Danmark), Kortnæbbet Gås, Knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latin	Mærkninger			Genfund
		Pull	Andet	Total	
Piber sp.	<i>Anthus sp.</i>		1	1	
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>		215	215	
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>	6	41	47	
Skærpiber	<i>Anthus petrosus</i>		3	3	
Gul Vipstjert	<i>Motacilla flava</i>		13	13	
Bjergvipstjert	<i>Motacilla cinerea</i>		12	12	
Hvid Vipstjert	<i>Motacilla alba</i>	41	66	107	
Silkehale	<i>Bombycilla garrulus</i>		30	30	2
Vandstær	<i>Cinclus cinclus</i>		22	22	
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>	25	2.462	2.487	9
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>		2.385	2.385	12
Rødhals	<i>Erithacus rubecula</i>		7.663	7.663	25
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>		46	46	
Sydlig Nattergal	<i>Luscinia megarhynchos</i>				1
Blåhals	<i>Luscinia svecica</i>		13	13	
Blåstjert	<i>Tarsiger cyanurus</i>		1	1	
Husrødstjert	<i>Phoenicurus ochruros</i>		47	47	
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	85	662	747	5
Bynkefugl	<i>Saxicola rubetra</i>	6	22	28	
Sortstrubet Bynkefugl	<i>Saxicola torquata</i>		14	14	
Stenpikker	<i>Oenanthe oenanthe</i>		22	22	
Ringdrossel	<i>Turdus torquatus</i>		12	12	
Solsort	<i>Turdus merula</i>	118	2.846	2.964	34
Sjagger	<i>Turdus pilaris</i>		64	64	1
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		1.227	1.227	9
Vindrossel	<i>Turdus iliacus</i>		289	289	3
Misteldrossel	<i>Turdus viscivorus</i>		3	3	
Græshoppesanger	<i>Locustella naevia</i>		26	26	
Flodsanger	<i>Locustella fluviatilis</i>		1	1	
Savisanger	<i>Locustella luscinioides</i>		1	1	
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>		284	284	6
Lille Rørsanger	<i>Acrocephalus agricola</i>		1	1	
Buskrørsanger	<i>Acrocephalus dumetorum</i>		2	2	
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>		391	391	2
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>		1.883	1.883	13
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>		613	613	3
Høgesanger	<i>Sylvia nisoria</i>		7	7	
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>	4	1.318	1.322	5
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	9	1.739	1.748	2
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>		1.156	1.156	4
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	3	2.501	2.504	6
Hvidbrynet Løvsanger	<i>Phylloscopus inornatus</i>		8	8	
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>		48	48	
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>		3.468	3.468	12
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>		4.289	4.289	2
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>		2.450	2.450	
Rødtoppet Fuglekonge	<i>Regulus ignicapillus</i>		35	35	
Grå Fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	17	224	241	1

Tabel 2 – fortsat. Antal fugle ringmærket samt antal genmeldinger behandlet af Zoologisk Museum i 2009. Ekskluderet i genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på Skarv (i Danmark), Kortnæbbet Gås, Knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latin	Mærkninger			Genfund
		Pull	Andet	Total	
Lille Fluesnapper	<i>Ficedula parva</i>		13	13	
Broget Fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	142	535	677	
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>		346	346	
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>		234	234	1
Sumpmejse	<i>Parus palustris</i>	80	97	177	1
Topmejse	<i>Parus cristatus</i>	7	59	66	
Sortmejse	<i>Parus ater</i>	170	124	294	8
Blåmejse	<i>Parus caeruleus</i>	949	2.175	3.124	36
Musvit	<i>Parus major</i>	2.958	2.979	5.937	27
Spætmejse	<i>Sitta europaea</i>	47	37	84	
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>		86	86	
Korttået Træløber	<i>Certhia brachydactyla</i>		16	16	
Pungmejse	<i>Remiz pendulinus</i>		5	5	
Rødrygget Tornskade	<i>Lanius collurio</i>	66	134	200	1
Stor Tornskade	<i>Lanius excubitor</i>		5	5	
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>		60	60	1
Husskade	<i>Pica pica</i>	41	15	56	1
Tyknæbbet Nøddekrige	<i>Nucifraga c. caryocatactes</i>		2	2	
Allike	<i>Corvus monedula</i>	49	20	69	1
Råge	<i>Corvus frugilegus</i>		225	225	1
Gråkrage	<i>Corvus corone cornix</i>	16	4	20	2
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	338	196	534	4
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>	4	493	497	
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>	99	1.685	1.784	3
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>	10	2.632	2.642	15
Kvækerfinke	<i>Fringilla montifringilla</i>		650	650	5
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>	14	3.791	3.805	52
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>		190	190	
Grønsisken	<i>Carduelis spinus</i>		807	807	9
Tornirisk	<i>Carduelis cannabina</i>	11	298	309	
Bjergirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>		128	128	
Gråsisken	<i>Carduelis flammea</i>		628	628	2
Hvidsisken	<i>Carduelis hornemanni</i>		1	1	
Lille Korsnæb	<i>Loxia curvirostra</i>		71	71	
Karmindompap	<i>Carpodacus erythrinus</i>		28	28	
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		510	510	6
Kernebider	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		114	114	2
Snespurv	<i>Plectrophenax nivalis</i>		1	1	
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		443	443	2
Hortulan	<i>Emberiza hortulana</i>		3	3	
Rørspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>		1.159	1.159	5
Bomlærke	<i>Miliaria calandra</i>		1	1	
		20.334	66.228	86.562	1.955

Danmarks Ringmærkerforening og SYF

Af Henning Ettrup

Fangstnet ved Stautrup, Brabrand Sø, 31. oktober 2009. Foto: Henning Ettrup.

Danmarks Ringmærkerforening blev oprettet på en stiftende generalforsamling i november måned 1999 som en forening for især aktive ringmærkere. Foreningens formål er at varetage ringmærkernes interesser og udbrede kendskabet til ringmærkningen af fugle og dens betydning i fugleforskningen og -beskyttelsen. Dette søges opnået ved bl.a. at publicere indsamlet viden, afholde kurser og møder for medlemmerne samt drive og støtte aktiviteter for medlemmer og andre interesserede.

Foreningen var således i september medarrangør af et landsdækkende offentligt arrangement, hvor dagens tema var ringmærkning. Dagen var arrangeret i samarbejde med Zoologisk Museums Ringmærkningsafdeling. På dagen blev demonstreret, hvordan fangst med mistnet foretages, og de fangede fugle blev ringmærket og fremvist.

Foreningen afholdt i efteråret også et ringmærkerkursus for 11 nye ringmærkere. Kurset blev afholdt i samarbejde med Blåvand Fuglestation, og kursisterne blev her introduceret til ringmærkningen og dens forskellige teknikker. Samtidig fik de selv lejlighed til, under kyndig vejledning af erfarne ringmærkere, at prøve at håndtere fuglene.

SYF-ringmærkningen 2009

Ringmærkerforeningens største aktivitet er projekt Standardiseret Ynglefuglefangst (eller CES på engelsk), der drives og støttes af foreningen med succes. Det blev så småt startet i Dybdal i 2004, og siden er antallet af steder, hvor der bliver gennemført fangst, øget til 6 lokaliteter i år (Tarup Grusgrave på Fyn, Dybdal ved Silkeborg, Brabrand Sø ved Stavtrup, Vestamager, Raunstrup Sø på Sydsjælland samt Ove Sø i Thy). Lokaliteterne dækker flere forskellige biotyper, fx hede, rørskov og moseområder.

Projektet leverer data til et fælles europæisk projekt med deltagelse af omkring 15 lande (se mere på www.euring.org/research/ces_in_europe/index.html).

Som projekttitlen siger, går det i korthed ud på at fange ynglefugle og unger på lokaliteten efter en standardiseret metode. Der fanges således med et fast antal net placeret på samme sted ved hver fangst, som foretages 12 gange gennem hele sommeren. Metoden er beskrevet nærmere af bl.a. Peach et. al. (1996). Metoden giver oplysning om ungeproduktion og om overlevelsen fra år til år, oplysninger, som kan anvendes i sammenhæng med andre overvågningsprogrammer for fugle.

Der blev i år fanget i alt 2332 fugle fordelt på 55 arter (tabel 1). Flest blev fanget ved den nye lokalitet Ove Sø

med 457 fugle. De hyppigst fangede arter er Rørsanger (557), Løvsanger (353), Rørspurv (174) samt Gransanger (119). Fangsterne blev løbende afrapporteret på foreningens hjemmeside. En samlet afrapportering af projektets hidtidige resultater forventes at ske i 2010. Der skal lyde en tak til Friluftsrådet og DOFs Videnskabelige Udvalg for økonomisk støtte til projektet. Se www.ringmaerkning.dk for yderligere oplysninger om SYF og foreningens øvrige aktiviteter.

Litteratur

- Peach, J.W., S.T. Buckland & S.R. Baillie 1996: The use of constant effort mist-netting to measure between-year changes in the abundance and productivity of common passerines. *Bird Study* 43: 142-156.

Tabel 1. Årets fangster fordelt på lokalitet samt antallet af arter.

SYF-Danmark	Latin	Brabrand	Dybdal	Amager	Ravnstrup	Tarup	Ove	SUM
Fiskehejre	<i>Ardea cinerea</i>					1		1
Vandrikse	<i>Rallus aquaticus</i>						2	2
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>						1	1
Gøg	<i>Cuculus canorus</i>				1	1		2
Isfugl	<i>Alcedo atthis</i>					1		1
Stor Flagspætte	<i>Dendrocopos major</i>		1		1	5		7
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>						5	5
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>		12	13				25
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>						1	1
Hvid Vipstjert	<i>Motacilla alba</i>					1		1
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>	10	7		15	4		36
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	6	30	5	23	5		69
Rødhals	<i>Erithacus rubecula</i>	2	23		6	3		34
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>			2	6	1		9
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1	1	3	9			14
Solsort	<i>Turdus merula</i>	9	12	2	27	26	2	78
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		4		4	1	1	10
Græshoppesanger	<i>Locustella neavia</i>	4		5				9
Savisanger	<i>Locustella luscinioides</i>						1	1
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	6			1		19	26
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	8		3	8	14	12	45
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	155		5	57	38	302	557
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>			4	1	4	1	10
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>	1	5	4	2	4		16
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	5	3	10	30	31	16	95
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>	2		25	19	40		86
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	13	20	12	45	10		100
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>			1				1
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>	10	4	49	34	21	1	119
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	10	70	187	33	32	21	353
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>		4					4
Broget Fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>			1	1			2
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>	27					5	32
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>			10	1	22		33
Sumpmejse	<i>Parus palustris</i>				6	5		11
Topmejse	<i>Parus cristatus</i>		4				1	5
Sortmejse	<i>Parus ater</i>		1					1
Blåmejse	<i>Parus caeruleus</i>	31		17	21	23	5	97
Musvit	<i>Parus major</i>	14	2	16	27	26		85
Spætmejse	<i>Sitta europaea</i>				2			2
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>	2	2		1			5
Træløber, korttået	<i>Certhia brachydactyla</i>					1		1
Pungmejse	<i>Remiz pendulinus</i>	2						2
Rødrygget Tornskade	<i>Lanius collurio</i>			1				1
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>				1			1
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>					16		16
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>				16	9		25
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>		1	1	3	4		9
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>	4	4		8	1	1	18
Tørnirisk	<i>Carduelis cannabina</i>		4					4
Gråsisken	<i>Carduelis flammea</i>	7	23			1	2	33
Lille Korsnæb	<i>Loxia curvirostra</i>		1					1
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		27		7			34
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		10		9	3		22
Rørsurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	47		22	18	29	58	174
Total		376	275	398	443	383	457	2332
Antal arter fanget		23	25	23	33	32	20	55

Pibeand, Stensøen, 25. marts 2009. Foto: Helge Sørensen

Pibeand, Holmesø, 9. februar 2009. Foto: Finn Carlsen

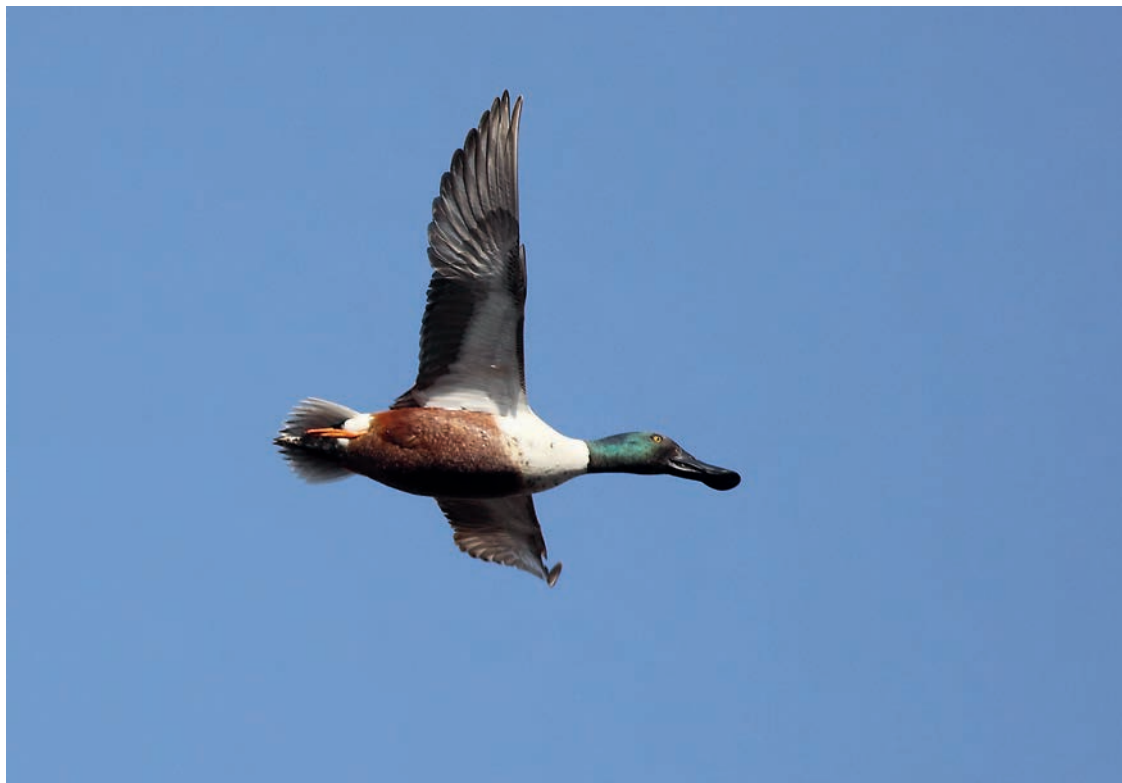

Krikænder, Nedermose, Skagen, 11. april 2009. Foto: Knud Pedersen

Krikænder, Nedermose, Skagen, 11. april 2009. Foto: Knud Pedersen

Skeand, Nedermose, Skagen, 11. april 2009. Foto: Knud Pedersen

Skeænder, Nedermose, Skagen, 11. april 2009. Foto: Knud Pedersen